

Van Lanschot

F. van Lanschot Bankiers NV
Jaarverslag 2015

De waarde van vermogen

Inhoudsopgave

	Over Van Lanschot
4	Kerngegevens
7	Bericht van de voorzitter van de Executive Board
9	Strategie
14	Hoe wij waarde creëren
16	Wat onze stakeholders verwachten
	Verslag Executive Board
20	Financiële resultaten
30	Private Banking
35	Asset Management
40	Merchant Banking
45	Van Lanschot Participaties
46	Corporate Banking
48	De mensen achter Van Lanschot en Kempen
50	Risicobeheer en kapitaalmanagement
	Governance
58	Bericht van de Raad van Commissarissen
63	Corporate Governance
68	Beloningen
72	Personalia Executive Board
74	Personalia Raad van Commissarissen
	Jaarrekening
77	Geconsolideerde balans per 31 december 2015
78	Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2015
79	Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en onrealiseerde resultaten over 2015
80	Geconsolideerd verloopoverzicht eigen vermogen over 2015
81	Geconsolideerd verloopoverzicht eigen vermogen over 2014
82	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2015
	Toelichting
84	Samenvatting van de belangrijkste grondslagen voor de financiële verslaggeving
88	Grondslagen voor consolidatie
89	Samenvatting van belangrijke waarderingsgrondslagen
98	Risicobeheer
164	Toelichting op de geconsolideerde balans
189	Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening
	Additionele toelichting
196	Aankopen groepsmaatschappijen in 2015
197	Geconsolideerde balans naar categorieën per 31 december 2015
198	Geconsolideerde balans naar categorieën per 31 december 2014
199	Gerelateerde partijen
202	Langlopende verplichtingen
204	Segmentinformatie
	Enkelvoudige jaarrekening
210	Enkelvoudige balans per 31 december 2015
211	Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2015
213	Grondslagen voor het opstellen van de enkelvoudige jaarrekening
214	Toelichting op de enkelvoudige balans
230	Toelichting op de enkelvoudige winst-en-verliesrekening
231	Bezoldiging Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen
	Overige gegevens
235	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
238	Winstbestemming
239	Gebeurtenissen na balansdatum
240	Begrippenlijst

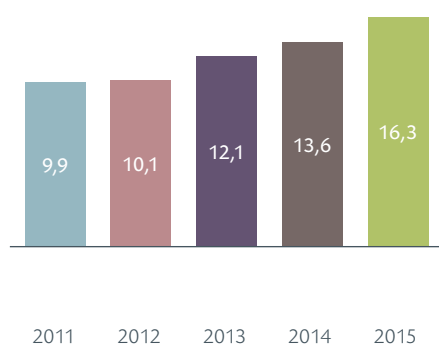
In dit document is de jaarlijkse financiële verslaggeving over 2015 van F. van Lanschot Bankiers NV opgenomen. Dit document is opgesteld om te voldoen aan wet- en regelgeving. F. van Lanschot Bankiers NV (in dit document ook aangeduid als 'Van Lanschot') is een 100% dochtermaatschappij van Van Lanschot NV.

Het Jaarverslag 2015 verschijnt in het Nederlands en in het Engels op corporate.vanlanschot.nl. In geval van verschillen tussen de Nederlandse en de Engelse versie heeft de Nederlandse versie voorrang.

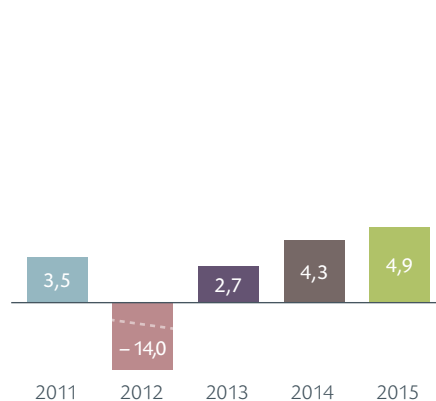
Kerngegevens¹

1. Resultaten

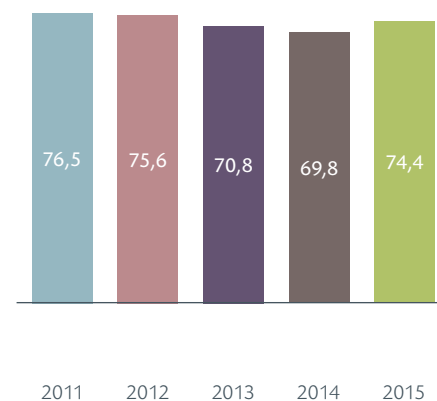
Common Equity Tier I-ratio, inclusief nsd² (%)

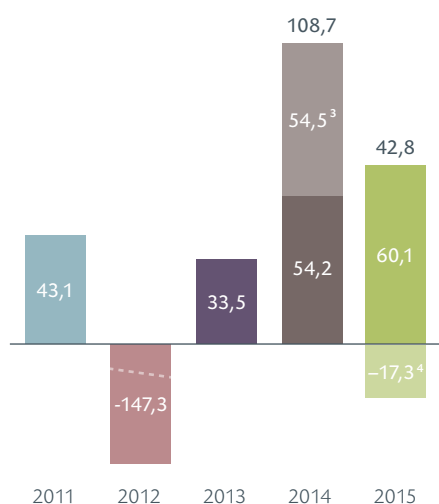
Rendement op gemiddeld Common Equity Tier I-vermogen, inclusief nsd² (%)

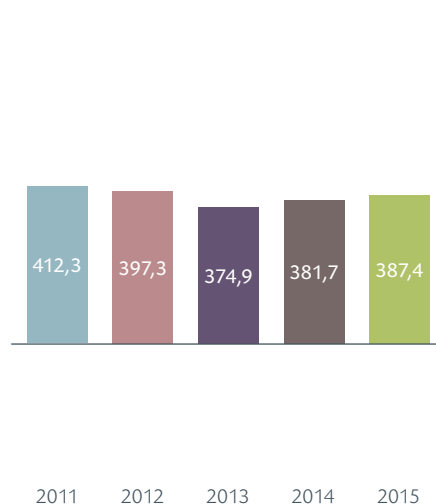
Efficiëncyratio, exclusief eenmalige baten en lasten (%)

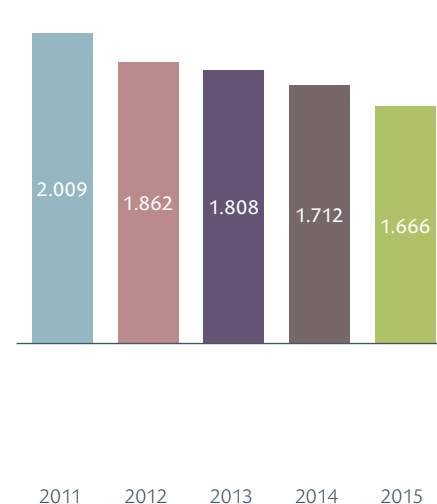
Nettoresultaat, inclusief nsd (€ miljoen)

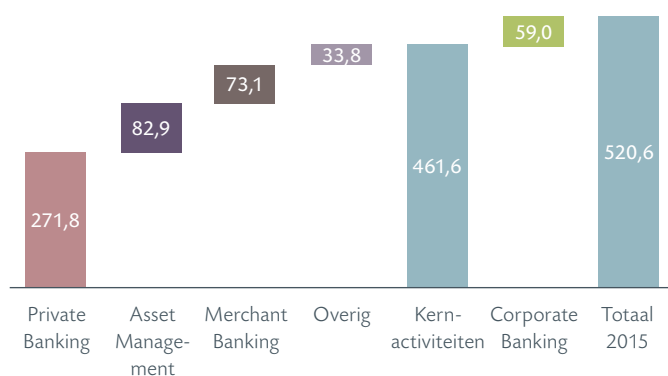
Bedrijfslasten (€ miljoen)

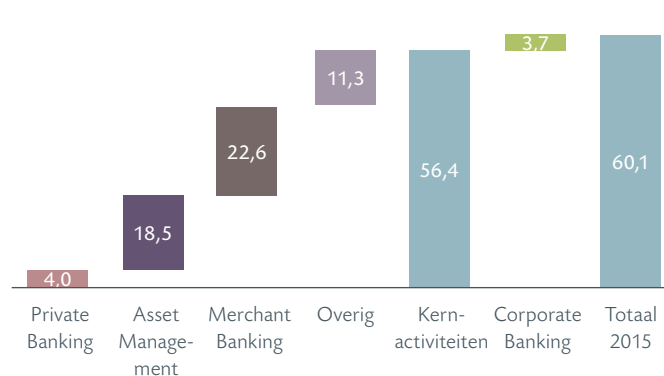
Aantal fte (ultimo)

Inkomsten uit operationele activiteiten per segment (€ miljoen)

Nettoresultaat, exclusief eenmalige last⁴ (€ miljoen)

1 Exclusief niet-strategische deelnemingen (nsd), tenzij anders vermeld.

2 Vanaf 2014 op basis van Basel III-regelgeving, phase-in inclusief ingehouden winst. Eerdere jaren betreffen Basel II-regelgeving.

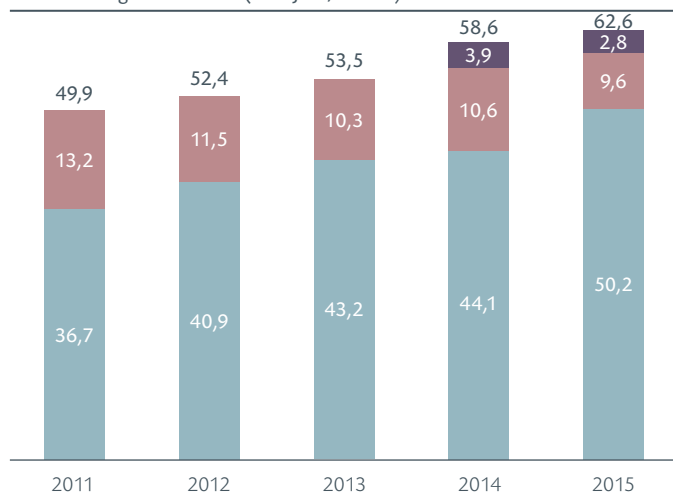
3 Eenmalige nettobate door wijziging pensioenregeling.

4 Eenmalige nettolast door verkoop non-performing vastgoedleningen.

In het bestuursverslag hanteren we onafgeronde cijfers waardoor de totaalbedragen kunnen afwijken van de optelling. Daarnaast zijn de procentuele mutaties gebaseerd op de onafgeronde cijfers.

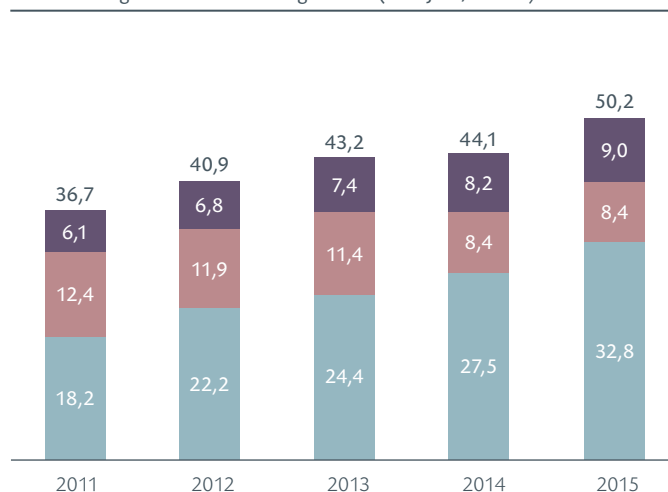
2. Client assets⁵

Ontwikkeling client assets (€ miljard, ultimo)

■ Assets under administration
■ Spaargelden & deposito's
■ Assets under management

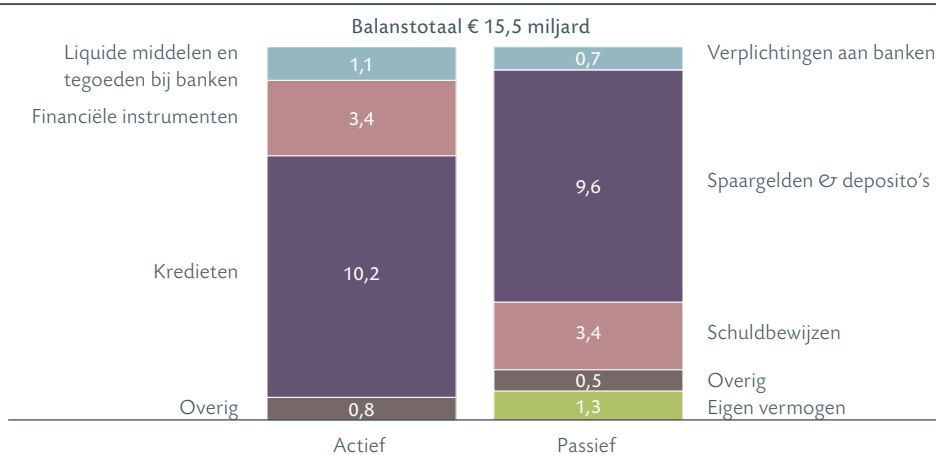
Ontwikkeling assets under management⁵ (€ miljard, ultimo)

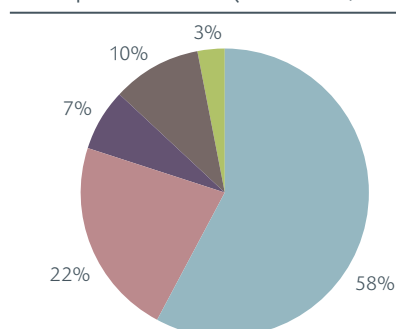
■ Private Banking discretionair
■ Private Banking non-discretionair
■ Asset Management

3. Balans

Balans per 31 december 2015 (€ miljard)

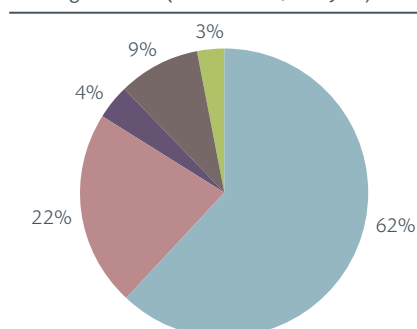

Kredietportefeuille 2015 (100% = € 10,2 miljard)

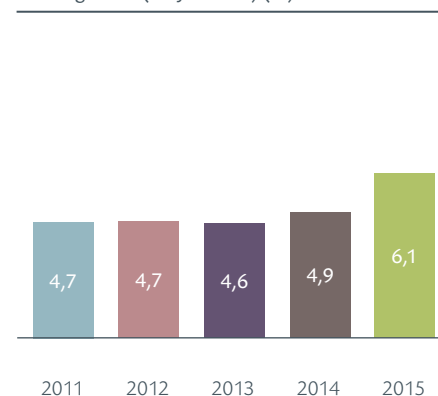
■ Private Banking - Hypotheken
■ Private Banking - Overige kredietverlening
■ Corporate Banking - MKB-leningen
■ Corporate Banking - Vastgoedfinanciering
■ Hypotheken - Distributie door derden

Fundingmix 2015 (100% = € 15,5 miljard)

■ Spaargelden & deposito's
■ Schuldbewijzen
■ Interbancaire funding
■ Eigen vermogen
■ Overige funding

Leverageratio (fully loaded) (%)

⁵ Vanaf 2015 is de nieuwe rubriek assets under administration geïntroduceerd. Deze bevat portefeuilles die slechts in bewaring zijn, waarop Van Lanschot geen invloed kan uitoefenen en waarop de verdiensten relatief beperkt zijn. Hierdoor zijn portefeuilles verschoven van assets under management (AuM) naar assets under administration (AuA). De vergelijkende cijfers per 31/12/2014 zijn hiervoor aangepast, die van eerdere jaren niet.

Kerngegevens (€ miljoen, tenzij anders vermeld)	2015	2014	Toelichting
Inclusief niet-strategische deelnemingen (nsd), tenzij anders vermeld			
Resultaat			
Inkomsten uit operationele activiteiten (exclusief nsd)	520,6	547,0	Private Banking, Asset Management en Merchant Banking genereren 82% van de inkomsten
Bedrijfslasten (exclusief nsd)	387,4	381,7	
Bijzondere waardeverminderingen kredieten	51,0	76,0	Daling van 33%; minder voorzieningen o.a. door verkoop van non-performing vastgoedleningen en verbeterde kwaliteit van reeds voorziene kredieten
Nettoresultaat	42,8	108,7	Inclusief eenmalige verkooplast door verkoop non-performing vastgoedleningen netto € 17,3 miljoen
Onderliggend resultaat ⁶	60,1	54,2	Alle activiteiten hebben een positief onderliggend resultaat gerealiseerd
Balans			
Kredieten	10.168	11.021	Afname door verkoop non-performing vastgoedleningen (ca. € 400 miljoen) en reguliere afbouw Corporate Banking-portefeuille
Spaargelden & deposito's	9.572	10.586	Afname in lijn met fundingstrategie
Balanstotaal	15.496	17.259	
Eigen vermogen	1.320	1.264	
Risicogewogen activa ⁷	6.431	7.356	Daling onder andere door afbouw Corporate Banking-portefeuille
Common Equity Tier I-ratio (%) ²	16,3	13,6	Toename door afbouw Corporate Banking-portefeuille
Tier I-ratio (%) ²	16,3	13,6	
Total Capital-ratio (%) ²	17,0	14,3	
Basel III			
Common Equity Tier I-ratio (fully loaded) (%) ⁸	15,5	12,4	Van Lanschot voldoet aan Basel III-kapitaaleisen
Liquidity Coverage Ratio (%)	139,5	120,3	Ruime liquiditeitspositie
Net Stable Funding Ratio (%)	118,1	113,7	Goede diversiteit binnen het fundingprofiel
Leverageratio (fully loaded) (%) ³	6,1	4,9	
Client assets (€ miljard)	62,6	58,6	Groei door instroom in discretionary management en aankoop MN UK
– AuM	50,2	44,1	
– AuA ⁵	2,8	3,9	Nieuwe rubriek met portefeuilles die slechts in bewaring zijn
– Spaargelden & deposito's	9,6	10,6	Afname in lijn met fundingstrategie
Assets under management	50,2	44,1	Verdere stijging relatief aandeel discretionary management
– Discretionary	41,9	35,7	Groei door netto-instroom, aankoop MN UK en positief beursklimaat
– Non-discretionary	8,4	8,4	
Overig financieel			
Rentemarge (%)	1,21	1,19	
Toevoeging kredietvoorziening als % van de gemiddelde RWA	0,74	0,93	Daling o.a. door verkoop van non-performing vastgoedleningen en verbeterde kwaliteit van reeds voorziene kredieten
Efficiencyratio exclusief eenmalige baten/lasten (%)	74,4	69,8	
Onderliggende winst per aandeel (€)	128,75	111,25	Winst in 2014 aangepast voor eenmalige pensioenbaten en in 2015 voor eenmalige last door de verkoop van non-performing vastgoedleningen
Rendement gemiddeld Common Equity Tier I-vermogen (%)	4,9	4,3	
Fundingratio (%)	94,1	96,1	Daling spaargelden & deposito's, in lijn met onze fundingstrategie, groter dan daling kredietportefeuille
Medewerkers			
Aantal fte (exclusief nsd) (ultimo jaarstand)	1.666	1.712	Verdere reductie van 46 fte volgend uit de uitvoering van onze strategie

6 Het onderliggend resultaat betreft in 2014 het nettoresultaat gecorrigeerd voor de eenmalige pensioenbaten en in 2015 het nettoresultaat gecorrigeerd voor de eenmalige last door de verkoop van non-performing vastgoedleningen.

7 Op basis van phase-in en inclusief ingehouden winst.

8 Inclusief ingehouden winst.

Bericht van de voorzitter van de Executive Board

Beschermen wat van waarde is

In 2015 hebben we opnieuw volop geïnvesteerd in de dienstverlening voor onze klanten. We staan er goed voor: de waardering van klanten voor onze dienstverlening neemt toe, de groei van provisies verbetert de kwaliteit van onze resultaten en we zijn goed gekapitaliseerd. Dat is de basis voor de versterking van onze positie als wealth manager voor institutionele en particuliere klanten.

Die sterke positie is nodig, want de wereld is vol onzekerheid. Kijk naar de crisis in Noord-Afrika en het Midden-Oosten en de daaruit voortvloeiende vluchtelingensituatie. Denk ook aan de groeivertraging in China, de grondstofprijzen en de voortdurend lage rentestand. De vooruitzichten voor 2016 – met een referendum in het Verenigd Koninkrijk over Europa, presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten en voortdurende grote conflicten in kwetsbare regio's – zijn minstens even onzeker. Deze ontwikkelingen hebben grote invloed op de samenleving, op de economie en op elke marktpartij: pensioenfondsen, institutionele beleggers en banken, maar zeker ook de individuele burger die vermogen probeert te behouden en op te bouwen.

Regie van vermogen belangrijker dan ooit

Meer dan ooit hebben onze klanten behoefte aan ondersteuning bij vermogensvraagstukken. De pensioenleeftijd verschuift, de eigen verantwoordelijkheid voor zorgkosten neemt toe en de kans is groot dat vermogen in de toekomst zwaarder wordt belast. Voeg daarbij alle veranderingen in de financiering en fiscaliteit van de eigen woning en het is duidelijk dat een goede regie van het vermogen steeds belangrijker wordt en minder 'vanzelf' gaat.

Als gespecialiseerde, onafhankelijke wealth manager met Private Banking, Asset Management en Merchant Banking als kernactiviteiten kunnen wij bij uitstek voldoen aan deze behoefte. We zijn er voor onze klanten en ondersteunen hen met onze jarenlange, diepgaande kennis en ervaring.

Het afgelopen jaar kenmerkte zich door duidelijk toegenomen volatiliteit op de financiële markten. Het sentiment was doorgaans positief, maar kleine veranderingen of onzekerheden hadden grote impact op koersen. Sparen is door de lage rente weinig aantrekkelijk; beleggen biedt volop kansen maar vraagt om een duidelijke langetermijnkoers. Onze klanten bleven ook in de slechtere maanden op de lange termijn gericht en hielden vast aan de gekozen beleggingsstrategie. Om hen te ondersteunen hebben wij onze communicatie geïntensiveerd om marktontwikkelingen en de keuzes die wij maken toe te lichten.

Instroom Private Banking

In 2015 werden de effecten van de transformatie van de voorgaande jaren bij Private Banking duidelijk. De keuze voor een positionering als onafhankelijke gespecialiseerde wealth manager met gerichte oplossingen voor specifieke doelgroepen als ondernemers, business professionals en executives en healthcare professionals vertaalde zich in instroom van nieuwe klanten en vermogen.

In 2015 stegen de assets under management bij Private Banking naar € 17,4 miljard door het positieve beursklimaat en dankzij de netto-instroom van ruim € 300 miljoen die vanaf het tweede kwartaal is ingezet. Het totale vermogen dat is toevertrouwd aan Evi bedraagt inmiddels € 1,5 miljard, een bewijs dat de nieuwe benadering van onze online beleggingscoach voorziet in een behoefte.

Asset Management legt basis voor verdere groei

Met de overname van de activiteiten van MN in het Verenigd Koninkrijk heeft Kempen Capital Management (KCM) de basis gelegd voor verdere groei in fiduciair management. Eind 2015 bedroegen de totale assets under management, inclusief de acquisitie, € 32,8 miljard en bestaat de klantenbasis inmiddels voor meer dan 20% uit internationale partijen. Begin 2016 verkreeg KCM van Fonds de Réserve pour les Retraites (FRR) een mandaat voor het actief beheer van bedrijfsobligaties van circa € 1 miljard en een fiduciair mandaat van Univé van ruim € 1 miljard.

De ontwikkeling van Evi Pensioen, een pensioenoplossing voor bedrijven, collectieven, zelfstandigen en mensen met een inkomen van meer dan € 100.000,- is een treffend voorbeeld van de kracht van de combinatie van een Private Bank en een Asset Manager onder één dak. Door gebruik te maken van de technologie van het steeds sterker wordende merk Evi bieden we een innovatieve en flexibele beleggingsoplossing gericht op het behalen van de doelstellingen op de lange termijn.

Sterk jaar voor Merchant Banking

Na een zeer sterk eerste halfjaar was Merchant Banking (bestaande uit Kempen Securities en Kempen Corporate Finance) ook in het tweede halfjaar betrokken bij een groot aantal transacties in haar niches. De totale provisie-inkomsten stegen met 28% naar € 66,6 miljoen. In 2015 was bij Corporate Finance 65% van de provisie-inkomsten afkomstig uit advies, bijvoorbeeld over overnames of schuldfinanciering.

Brokerage was met 57% de belangrijkste inkomstenbron voor Kempen Securities. Voortbouwend op onze sterke positie op het gebied van European Real Estate en Life Sciences werd het researchproduct uitgebreid met de sector Infrastructuur en de sector Food, Feed & Pharma. Kempen Securities had een goed jaar met meer dan vijftig onderhandse plaatsingen en diverse openbare uitgiftes voor € 260 miljoen structured notes, waarbij het aandeel van Van Lanschot-klanten toenam.

Goede resultaten, hoger dividendvoorstel

Onze strategie heeft in 2015 tot goede resultaten geleid. De provisiebaten stegen met 11% en zijn inmiddels onze grootste bron van inkomsten. Daarmee zijn we minder afhankelijk van rentebaten en stijgt de kwaliteit van onze resultaten. De door particuliere en institutionele klanten aan ons toevertrouwde middelen zijn gestegen naar € 62,6 miljard. De afbouw van de zakelijke kredietportefeuille is voortvarend voortgezet waardoor de oorspronkelijke doelstelling voor 2017 nu al is gerealiseerd. De toevoeging aan de kredietvoorzieningen daalde mede door deze afbouw met 33% tot € 51 miljoen. Op basis van deze resultaten stellen wij de aandeelhouders van Van Lanschot NV een dividend voor van € 0,45 per aandeel, een verhoging van 12,5% ten opzichte van vorig jaar.

De relevantie van onze activiteiten

Wealth heeft voor ons een bredere betekenis dan 'alleen maar' geld. Het is alles van waarde wat we willen beschermen, laten groeien en door willen geven aan de volgende generatie: financieel vermogen, maar ook intellectueel en cultureel vermogen, onze waarden, de manier waarop we met elkaar omgaan en duurzame leefomstandigheden. Vanuit dit perspectief presenteren we dit jaar voor het eerst een geïntegreerd jaarverslag. We hebben de meeste relevante onderdelen uit het maatschappelijk jaarverslag geïntegreerd in het bestuursverslag. Dit stelt ons in staat om financiële en niet-financiële informatie in samenhang met elkaar te presenteren.

Een belangrijk nieuw onderdeel in dit geïntegreerde jaarverslag is het waardecreatiemodel (zie pagina 15): een infographic waarmee we inzichtelijk maken wat de maatschappelijke relevantie van ons bedrijf en onze activiteiten is. Dat gaat verder dan het behoud en de opbouw van vermogen voor onze klanten of de financiële waarde die we creëren voor aandeelhouders. Het gaat ook om de maatschappelijke waarde die wij creëren als verantwoorde belegger, werkgever, concurrent en sponsor.

Verdieping van onze strategie

We werken op dit moment aan een verdieping van onze wealth managementstrategie. Daarin zullen we bepalen welke stappen wij de komende jaren gaan zetten om onze positie als leidende wealth manager te versterken en uit te bouwen. Onze uitdaging is om de groei te versnellen en het rendement te verbeteren, tegen de achtergrond van de eerder genoemde volatiliteit en onzekerheid, maar ook van alle veranderingen en ontwikkelingen in de sector, zoals de verschuiving van collectieve naar individuele vermogensopbouw en de opkomst van Fintech.

Nieuwe technologie en digitalisering veranderen klant-behoefte ingrijpend. Om daarop in te kunnen spelen zijn extra investeringen in verbetering en innovatie noodzakelijk. Daarom maken we de bewuste keuze om ons niet alleen te richten op kostenverlaging op de korte termijn, maar ook te investeren in groei en kostenbesparingen op de langere termijn. Om die reden verwachten wij onze efficiency-doelstelling te behalen op een later moment dan 2017. In het voorjaar van 2016 zullen wij een nadere toelichting geven op de verdieping van onze strategie.

Dankzij onze klanten, dankzij onze medewerkers

Wij ontleen ons bestaansrecht aan het zo goed mogelijk ondersteunen van onze klanten. We doen er alles aan om voor hen waarde te beschermen en te creëren. Ik ben onze klanten dankbaar voor hun loyaliteit en voor hun keuze voor Van Lanschot als hun private bank en Kempen & Co als hun asset manager of hun merchant bank. Klanten maken die keuze vanwege de kwaliteit en de inzet van onze medewerkers. Het onderscheidend vermogen van een wealth manager schuilt uiteindelijk in het vermogen van de medewerkers om zich te verplaatsen in de beleving en de verwachtingen van de klant. Ik sluit dan ook graag af met een woord van dank aan de medewerkers van Van Lanschot en Kempen, die met hun inzet en betrokkenheid onze sterke ontwikkeling als onderscheidende wealth manager mogelijk maken.

's-Hertogenbosch, 30 maart 2016

Karl Guha

Voorzitter van de Executive Board

Strategie

Om onze maatschappelijke bijdrage te kunnen leveren, kiezen wij voor een positionering als gespecialiseerde en onafhankelijke wealth manager. Wij bouwen hierbij op onze kennis en ervaring en kunnen zo onderscheidend zijn binnen de gekozen marktsegmenten. Daarnaast biedt deze positionering ons aantrekkelijke groeikansen. We streven ernaar onze doelstellingen in harmonie met alle belanghebbenden te realiseren.

Onderscheidend door focus

We bouwen op twee sterke merken – Van Lanschot en Kempen & Co – en onze kennis en ervaring op het gebied van onze kernactiviteiten Private Banking, Asset Management en Merchant Banking.

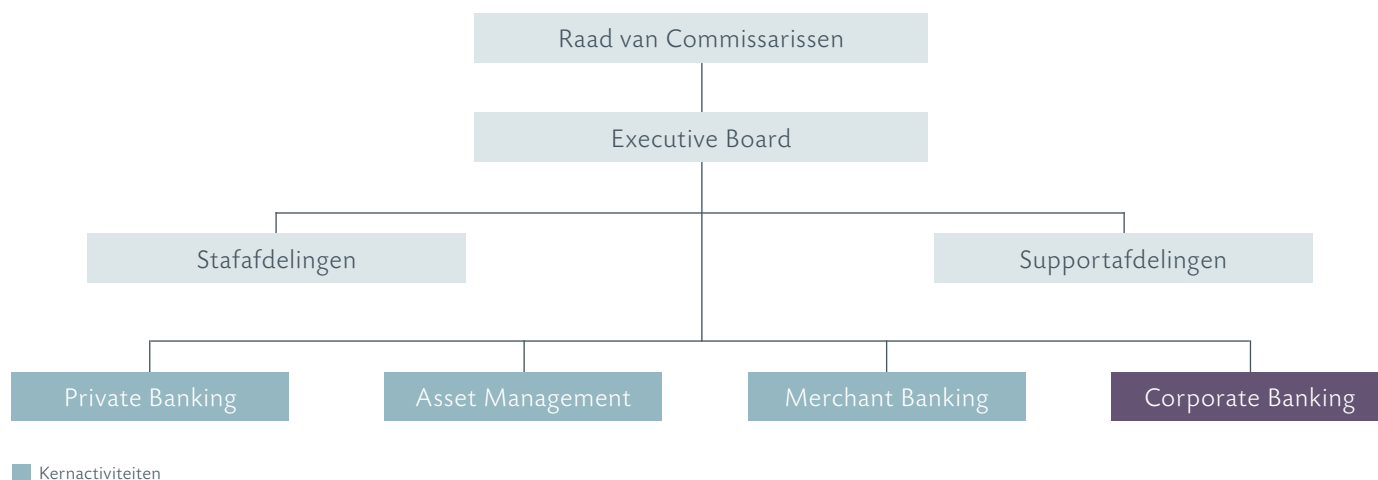
Ondersteund door demografische en economische kenmerken

Vergrijzing, een hoog welvaartsniveau, een kapitaaloverschot, beperkte economische groei en een lage rente leiden tot een grote behoefte aan wealth management.

Onze missie

Behoud en opbouw van vermogen voor onze klanten.

Operationele groepsstructuur in 2015

De Executive Board is verantwoordelijk voor de uitvoering van de strategie en de aansturing van de drie kernactiviteiten. De Executive Board bestaat uit de Raad van Bestuur van Van Lanschot NV en de Directie van Kempen & Co (Kempen). De Raad van Bestuur van Van Lanschot NV is conform de statuten eindverantwoordelijk.

De Raad van Commissarissen is sinds februari 2015 ook de Raad van Commissarissen van Kempen. Onder stafafdelingen verstaan wij afdelingen zoals Juridische Zaken, Human Resource Management en Group Risk Management. Supportafdelingen zijn afdelingen die de operationele werkzaamheden van de kernactiviteiten ondersteunen, zoals de Service Centers en Group IT.

Profiel

Private Banking	Asset Management	Merchant Banking
<ul style="list-style-type: none"> – Private Bank voor ondernemers, familiebedrijven en vermogende particulieren – Gespecialiseerde dienstverlening aan business professionals & executives, healthcare professionals en verenigingen & stichtingen – Drie servicemodellen: Personal Banking/Evi, Private Banking en Private Office – Een sterk netwerk met lokale aanwezigheid in 37 kantoren waarvan 28 in Nederland, 7 in België en 2 in Zwitserland 	<ul style="list-style-type: none"> – Gespecialiseerde Europese vermogensbeheerder met een sterke focus en een duidelijke beleggingsvisie – Gefocust op een aantal beleggingsstrategieën: small caps, vastgoed, hoogdividendaandelen, vastrentende beleggingen en funds of hedge funds – Gericht op banken en vermogensbeheerders met open architecture, pensioenfondsen, verzekeraars en verenigingen & stichtingen – Fiduciair vermogensbeheer met totaaloplossingen op basis van de doelstelling van institutionele klanten – Kantoren in Amsterdam, Londen en Edinburgh 	<ul style="list-style-type: none"> – Gespecialiseerde diensten als effectendienstverlening, begeleiding van fusies en overnames, kapitaalmarkttransacties en financieringsadvies aan institutionele beleggers, ondernemingen, financiële instellingen en (semi-)overheidsinstellingen – Volgt een nichestrategie en heeft, naast haar sterke positie in de Benelux, internationaal een leidende positie in de sectoren European Real Estate en Life Sciences – Kantoren in Amsterdam en New York

Strategische uitgangspunten	
Focus keuzes maken	<ul style="list-style-type: none"> – Focus op Private Banking, Asset Management en Merchant Banking – Gespecialiseerde dienstverlening voor specifieke doelgroepen – Afbouw van activiteiten die geen link hebben met de kernactiviteiten
Vereenvoudiging efficiënter en effectiever	<ul style="list-style-type: none"> – Transparant en vereenvoudigd aanbod van producten en diensten – Doelmatige organisatie, efficiënte IT-infrastructuur, gestroomlijnde backoffice – Verder terugbrengen van kostenbasis
Groei in al onze kernactiviteiten	<ul style="list-style-type: none"> – Groei in Private Banking door inzetten van Vermogensregie-nieuwe-stijl en focus op specifieke doelgroepen, zoals ondernemers, business professionals & executives, healthcare professionals en verenigingen en stichtingen – Groei in Asset Management door benutten van sterk langetermijn-trackrecord in nicheproducten en totaaloplossingen en geografische uitbreiding van klantenbasis – Groei in Merchant Banking door (selectief) uitbreiden van productaanbod in combinatie met verdere internationalisering

Doelstellingen			
Inclusief niet-strategische deelnemingen (nsd), tenzij anders vermeld			
Financieel	Doelstelling 2017	Realisatie 2015	Realisatie 2014
Common Equity Tier I-ratio	> 15%	16,3%	13,6%
Rendement op gemiddeld Common Equity Tier I-vermogen	10-12%	4,9%	4,3%
Efficiencyratio ¹	60-65%	74,4%	69,8%
Niet-financieel	Target	Realisatie 2015	Realisatie 2014
Klantloyaliteit Private Banking	Verdere stijging	64	61
Assets under screening (%)	Verdere stijging	78	71
Medewerkersbetrokkenheid (%) (exclusief nsd)	Verdere stijging	71	-
Transparantiebenchmark ²	Top 20 positie behouden	16 ^e positie	11 ^e positie
Sustainability ²	Hoge positie behouden	1 ^e positie in peer group	1 ^e positie in peer group

1 2014 exclusief pensioenbete en 2015 exclusief eenmalige last door verkoop van non-performing vastgoedleningen.

2 Zie de Bijlage Verantwoord Ondernemen voor een toelichting.

SWOT-analyse

Voor het in kaart brengen van de sterktes en zwaktes van onze organisatie en de kansen en bedreigingen in onze omgeving gebruiken we een SWOT-analyse. De belangrijkste onderwerpen zijn opgenomen in onderstaand overzicht.

Sterktes 	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> - Sterke merknamen, solide reputatie, rijke historie - Heldere keuze voor wealth management gericht op institutionele en particuliere klanten - Drie kernactiviteiten met onderscheidende cultuur, eigen positionering en sterke klantenbasis - Doorlopende vrijval van kapitaal door afbouw zakelijke kredietportefeuille van Corporate Banking - Solide balans, uitstekende kapitaalratio's, ruime liquiditeit en gediversifieerde fundingmix - Slagvaardig optreden door schaalgrootte en onafhankelijkheid - Bewezen track record in verantwoord ondernemen en verantwoord beleggen 	<ul style="list-style-type: none"> - Relatief hoge vaste kostenbasis - Beperkte internationale geografische spreiding - Legacy-computersysteem voor betaaladministratie - Beperkte free float waardoor voordelen beursnotering niet ten volle kunnen worden benut
Kansen 	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> - Economische omstandigheden (vergrijzing, hoge welvaart, kapitaaloverschot, beperkte economische groei en lage rente) leiden tot vraag naar wealth managementoplossingen - Maatschappelijke ontwikkelingen en wijzigingen in regelgeving leiden tot meer persoonlijke verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld voor pensioen en zorg, en daardoor vraag naar passende oplossingen - Evi-platform biedt mogelijkheden voor verdere groei klantenbasis en ontwikkeling van de private bank van de toekomst - Groeiende vraag naar verantwoorde/duurzame beleggingsproducten - De toenemende belangstelling voor sociaal ondernemerschap creëert mogelijkheden voor nieuwe dienstverlening (zoals impact investing) 	<ul style="list-style-type: none"> - Voortdurende lage rentestanden op geld- en kapitaalmarkten resulteren in laag rendement op beleggingsportefeuille Van Lanschot - Toenemende wet- en regelgeving leidt tot extra complexiteit en kosten - Nieuwe toetreders die met een lagere vaste kostenbasis (online) vermogensbeheer gaan aanbieden - Marktonwikkelingen kunnen ertoe leiden dat verwachte groei in toevertrouwde middelen niet wordt gerealiseerd - Snelle ontwikkelingen op IT-gebied en betalingsverkeer leiden tot meer concurrentie en vragen om investeringen

Voortgang 2015

Focus	Vereenvoudiging	Groei
<p>Voortzetten afbouw zakelijke kredietportefeuille zonder relatie met kernactiviteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> – Versnelde autonome afbouw zakelijke kredietportefeuille Corporate Banking ● – Verkoop van portefeuille non-performing vastgoedleningen ● 	<p>Rationalisatie productaanbod</p> <ul style="list-style-type: none"> – Aantal kredietvormen teruggebracht en vereenvoudigd: afname in aanbod van hypotheekvormen en geldleningen ◐ <p>Efficiëntere organisatie</p> <ul style="list-style-type: none"> – Integratie en samenwerking van de meeste staf- en supportafdelingen Van Lanschot en Kempen in uitvoering ◐ – Gestart met de herinrichting van het kantorennetwerk passend bij de wensen van klanten en de dienstverlening ◐ – Verdere stappen gezet in de digitalisering en automatisering van werkprocessen ◐ – Vervanging papieren afschriften voor sparen en beleggen door online overzichten ● – Verdere verlaging van onze ecologische footprint ● <p>Vereenvoudiging IT-structuur</p> <ul style="list-style-type: none"> – Aantal IT-applicaties teruggebracht ◐ – Front office Customer Relationship Management (CRM)-systeem vervangen, verdere uitrol in 2016 met meer online mogelijkheden voor klanten en verbeteren workflows ◐ – Datawarehouse verbeterd en uitgebreid ◐ 	<p>Private Banking</p> <ul style="list-style-type: none"> – Netto-instroom assets under management van ruim € 300 miljoen ◐ – Assets under screening verder gestegen ● – Online en mobiele dienstverlening uitgebreid met onder andere mobiele website en Evi-app ◐ – Introductie Evi Pensioen en Vermogensregie-nieuwe-stijl (Scan OverMorgen geïntroduceerd, meer dan 1.000 vermogensregierapporten voor klanten) ◐ – Gestart met de uitrol van de ZorgScan ◐ – Voorbereiding lancering van Evi Beleggen in België ◐ – Uitgebreide campagne voor ondernemers gelanceerd, leidend tot een sterkere marktpositie ● – Vernieuwing van de Evi-campagne met een gerichte benadering van nieuwe en bestaande klanten ● <p>Asset Management</p> <ul style="list-style-type: none"> – Focus op internationale pijplijn, omzet van internationale klanten gestegen naar 22% ◐ – Acquisitie van fiduciaire activiteiten van MN UK ● – Introductie Evi Pensioen voor bedrijven en belangenorganisaties ◐ – Assets under screening verder gestegen en verantwoord beleggen verder geïntegreerd in het beleggingsproces ● <p>Merchant Banking</p> <ul style="list-style-type: none"> – Focus op geselecteerde niches (Benelux, European Real Estate en Life Sciences) verder aangescherpt ● – Aantal transacties 2015: 38. Sterke commissiegroei en groei in markt-aandelen door grote transacties in Europa ● – Research coverage vergroot voor Life Sciences en opgestart voor Infrastructuur ◐ – Structured Products meer dan vijftig private placements in 2015 en diverse openbare uitgiftes ●

● Volledig behaald

◐ Grotendeels behaald

◑ Stabiel; deels behaald

◒ Voor klein deel behaald

○ In zijn geheel niet behaald

Prioriteiten 2016

Private Banking

- Klanttevredenheid: doorgaan met verbeteren van de klanttevredenheid (verhogen Net Promotor Score)
- Optimalisatie van producten- en dienstenaanbod, beëindigen van activiteiten die onvoldoende waarde toevoegen voor klanten, nieuwe producten en diensten introduceren die inspelen op klantbehoeften
- Uitbreiding digitale kanalen: start met introductie van apps voor vermogensbeheer en beleggingsadvies, verdere uitrol online en mobiele dienstverlening
- Klantacquisitie: meer tijd, middelen en training om nieuwe klanten aan te trekken en dienstverlening aan bestaande klanten uit te breiden en te verbeteren
- Overgang naar regiomodel zodat alle kennis en kunde op het regiokantoor gebundeld is
- Verdere ontwikkeling van het Evi-concept om groei te continueren
- Introductie Evi Beleggen in België

Asset Management

- Verder verbeteren van beleggingsoplossingen voor banken en vermogensbeheerders met open architecture waaronder Van Lanschot
- Ontwikkeling van Verenigd Koninkrijk als tweede thuismarkt voortzetten
- Groei in bestaande productstrategieën
- Starten met twee á drie nieuwe strategieën, zoals bijvoorbeeld focus op lange termijn betrokken aandeelhouderschap
- Uitbreiden van marktaandeel onder grote pensioenfondsen in Nederland
- Verantwoord beleggen nog meer integreren in het beleggingsproces

Merchant Banking

- Stapsgewijs uitbreiden van de niches European Real Estate, Infrastructuur, Life Sciences en Benelux, op basis van bewezen track record
- Ontwikkelen en versnellen van de internationale distributie, vooral in Europa en de Verenigde Staten
- Verder investeren in onderscheidende research in onze niches met als doel toegevoegde waarde leveren voor onze klanten

Groep

- Afronden samenvoeging of voortzetten intensievere samenwerking tussen de staf- en supportafdelingen van Van Lanschot en Kempen
- Verdere vereenvoudiging corporate governance
- Onderzoeken mogelijkheden voor selectieve aanvullende acquisities
- Invulling geven aan de uitkomsten van de health & engagementscan (gehouden onder medewerkers)
- Training, ontwikkeling en behoud van topprofessionals, werving van de beste afgestudeerden en selectief aantrekken van talent voor seniorposities
- Actief bijdragen aan sociaal ondernemerschap en een bijdrage leveren aan het behoud van cultureel maatschappelijk erfgoed

Hoe wij waarde creëren

Dit jaar publiceert Van Lanschot voor het eerst een geïntegreerd jaarverslag. Dit doen we omdat verantwoord ondernemen een integraal onderdeel is van onze wealth managementstrategie. We laten nu in één keer zien hoe we waarde en impact creëren, in lijn met internationale richtlijnen op het gebied van jaarverslaggeving, zoals die van de International Integrated Reporting Council (IIRC) en het Global Reporting Initiative (GRI). De schematische weergave van ons waardecreatieproces (pagina 15) maakt dit inzichtelijk. We hebben gekozen voor een model waarin vier elementen centraal staan: input, businessmodel, resultaten en relevantie.

De input bestaat uit mensen & kennis, ons merk, reputatie & relaties, de aan ons toevertrouwde financiële middelen en materialen & hulpmiddelen. Bij elkaar is dat het kapitaal dat we inzetten in ons businessmodel, dat bestaat uit drie met elkaar verbonden activiteiten: Private Banking, Asset Management en Merchant Banking, elk met een eigen dienstverlening voor specifieke klantgroepen.

Ons businessmodel resulteert in directe resultaten. Voor klanten realiseren we behoud en opbouw van vermogen en verschaffen we financiering of begeleiden we bij het verkrijgen daarvan.

Medewerkers bieden we naast een financiële beloning ook persoonlijke ontwikkeling en aandeelhouders van Van Lanschot NV ontvangen dividend en koersrendement. Daarnaast geven we ondernemingen en managers van fondsen waarin we beleggen feedback op hun duurzaamheidsprestaties, zodat zij deze kunnen verbeteren. En ook met overige stakeholders – maatschappelijke organisaties, toezichthouders en andere financiële instellingen – onderhouden we langjarige, stabiele relaties.

Onze resultaten zijn maatschappelijk relevant. Vermogen biedt mensen de mogelijkheid hun zakelijke, persoonlijke en maatschappelijke doelstellingen te realiseren. We dragen bij aan een positief ondernemingsklimaat doordat vermogen ondernemers in staat stelt te investeren en risico's te nemen. Door onze actieve dialoog met ondernemingen en fondsmanagers dragen we bij aan een duurzamer bedrijfsleven en een duurzamere financiële sector. Met de inzet van financiële middelen, medewerkers en ons netwerk dragen we bij aan het oplossen van diverse maatschappelijke uitdagingen, met name op het terrein van kunst, behoud van cultureel erfgoed en het stimuleren van sociaal ondernemerschap. Tot slot bieden we onze mensen al bijna 280 jaar hoogwaardige werkgelegenheid en ontwikkelingsmogelijkheden.

Input

Businessmodel

Resultaten

Relevantie

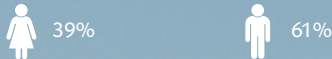
Mensen & kennis

Kennis van

- economie en kapitaalmarkt
- sectoren
- klanten
- Eigen kennis én van partners

1.758 medewerkers (ultimo jaarstand)

Merk, reputatie & relaties

- Rijke historie
- Integer, relevant, alert, duidelijk en persoonlijk
- Stabiele stakeholderrelaties gericht op wederzijds belang
- Koploper in duurzaamheids-benchmarks

Toevertrouwde financiële middelen

Client assets

- AuM € 50,2 mld
- AuA € 2,8 mld
- Spaargelden & deposito's € 9,6 mld

Kapitaalbasis en funding

- Aandelenkapitaal € 1,3 mld
- Vreemd vermogen € 3,4 mld

Materialen & hulpmiddelen

Investeringen en onderhoud in IT, materialen en huisvesting € 178 mln gemiddeld per jaar

Gespecialiseerde en onafhankelijke wealth manager

Partner in life voor realiseren van persoonlijke, financiële en maatschappelijke doelstellingen

- Vermogensregie
- Evi van Lanschot

Langetermijnpartner door heldere keuzes, productleiderschap, klantoplossingen en hoge betrokkenheid

- Nichestrategieën
- Fiduciair beheer

Uitgebreide kennis van gekozen niches leidt tot transacties voor klanten en liquiditeit in illiquide markten

- Corporate finance
- Securities

Aanpak

- Klant centraal
- Verantwoord en transparant omgaan met toevertrouwde middelen
- Voortdurend vernieuwen en verbeteren
- Onderscheidende activiteiten zelf doen; niet-kernprocessen uitbesteden

Verdienmodel

- + Provisie-inkomsten
- + Rente
- Kosten
- Voorzieningen
- Belasting

Betrokkenheid

Medewerkers 71%
Klanttevredenheid (NPS-score)
Private Banking: –10
Asset Management: 32

Investeren in ontwikkeling

- Training on the job
- € 4,3 mln opleidingsbudget

Stakeholderrelaties met langetermijnfocus

Behoud en opbouw van vermogen voor klanten

28% rendement voor klanten (neutraal profiel, cumulatief 5 jaar)

78% van AuM gescreend

203 dialogen met bedrijven en 17 fondsmanagers

Kredietverlening

€ 10,2 mld waarvan € 6,3 mld hypotheek

Financiering opgehaald

– Life Sciences & Healthcare € 0,2 mld
– European Real Estate € 8,7 mld
– Benelux € 1,4 mln

Nettoresultaat € 42,8 mln

Dividend € 18,4 mln

CO₂-uitstoot 5.351 ton

Bidragen aan de realisatie van de zakelijke, persoonlijke en maatschappelijke doelen van klanten

Positief ondernemingsklimaat

Duurzamere ondernemingen en financiële sector

Maatschappelijke betrokkenheid

Hoogwaardige werkgelegenheid en ontwikkelingsmogelijkheden

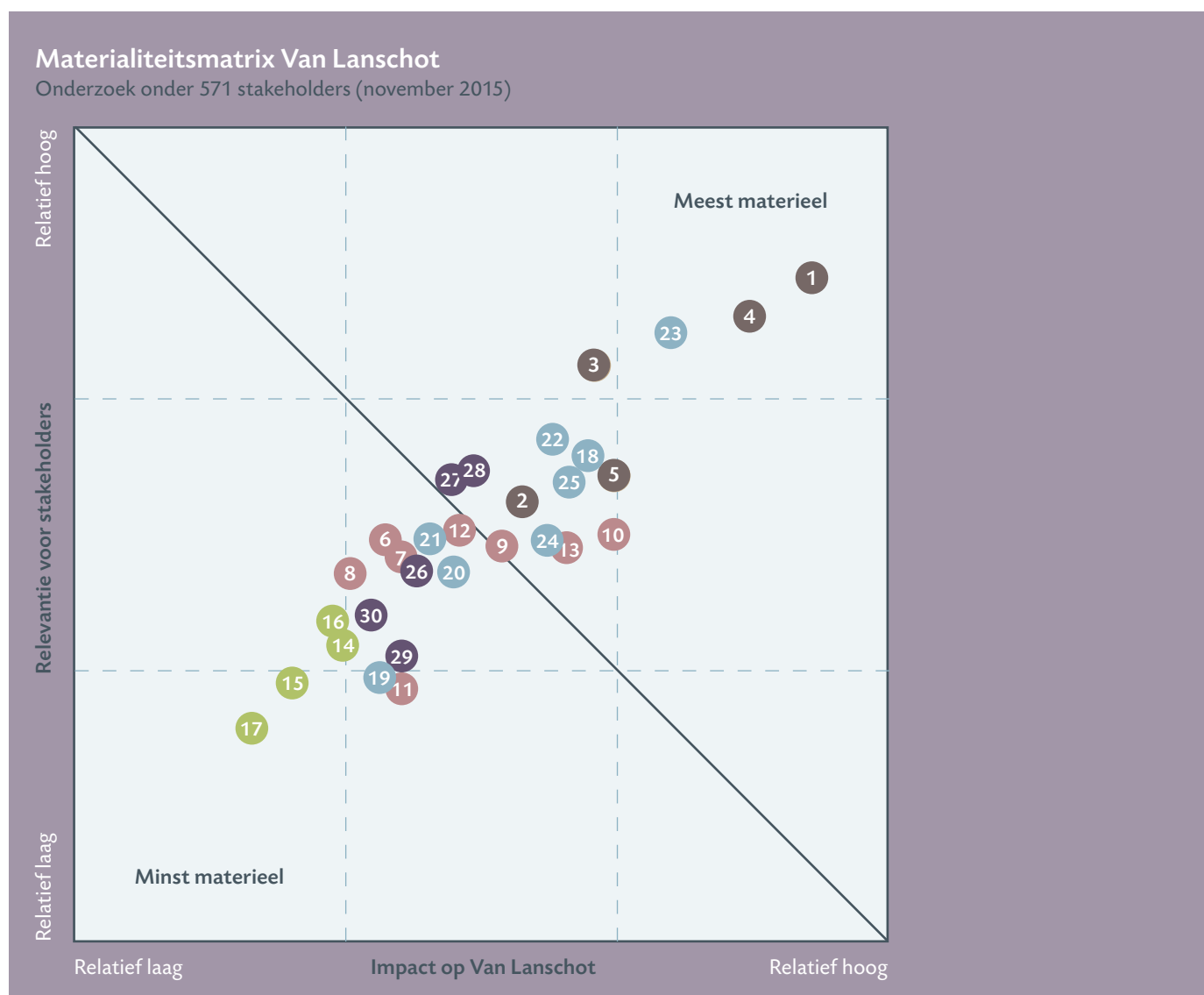

Wat onze stakeholders verwachten

Onder verantwoord ondernemen verstaan wij: integer ondernemen met respect voor de wereld om ons heen en met oog voor volgende generaties. Hierbij staat de actieve dialoog met belanghebbenden (stakeholders) centraal.

Van Lanschot onderscheidt verschillende stakeholders: klanten, aandeelhouders, obligatiehouders, medewerkers, maatschappelijke organisaties, overheden/toezichthouders en andere financiële

instellingen. In 2015 hebben we samen met onze stakeholders in kaart gebracht welke onderwerpen voor hen belangrijk zijn en welke onderwerpen zij van belang achten voor het succes van Van Lanschot. Onderstaande materialiteitsmatrix (mede gebaseerd op ISO 26000) laat het resultaat zien: de onderwerpen 'goed bestuur' en 'eerlijk zaken doen' zijn volgens de stakeholders van Van Lanschot het meest materieel. Die onderwerpen komen daarom prominent terug in dit jaarverslag.

● Goed bestuur	● Sociaal	● Milieu	● Eerlijk zaken doen	● Maatschappij
1. Financiële huishouding	6. Mensenrechten	14. Milieuvervuiling	18. Financieel economische criminaliteit	26. Financiële educatie
2. Besluitvorming/stakeholders	7. Discriminatie	15. Materiaalgebruik	19. Lobby	27. Sociaal-maatschappelijke investeringen
3. Strategie & MVO	8. Kinderarbeid	16. Klimaatimpact	20. Eerlijke concurrentie	28. Maatschappelijke betrokkenheid
4. Beheer van klantgelden	9. Arbeidsvoorwaarden	17. Biodiversiteit	21. Samenwerking/partnerships	29. Creatie van werkgelegenheid
5. Externe communicatie	10. Bonussen		22. Eerlijke marketing	30. Lokale welvaart en inkomens
	11. Collectieve onderhandeling		23. Verantwoorde producten	
	12. Gezondheid/werkomgeving		24. Consumentenservice en klachten	
	13. Ontwikkeling medewerkers		25. Privacy	

Materiele onderwerpen

In onderstaande tabel worden de meest materiële onderwerpen uit de matrix nader toegelicht. Per onderwerp wordt

aangegeven wat stakeholders van ons verwachten en hoe wij daar in 2015 aan hebben voldaan. Voor een verdere uitleg bij de materialiteitsmatrix, zie de Bijlage Verantwoord Ondernemen bij dit jaarverslag.

	Verwachtingen van stakeholders (nummers verwijzen naar de legenda in de matrix)	Hoe hebben we hier invulling aan gegeven?	Meer informatie
Goed bestuur	Onze stakeholders verwachten dat we een financieel gezonde onderneming zijn en blijven (1) en dat we in lijn met onze strategie verantwoord ondernemen (3). Daar horen stabiele stakeholderrelaties (2) en het verantwoord beheren van klantgelden (4) bij, net als transparante communicatie over behaalde resultaten (5).	<ul style="list-style-type: none"> – Door het consequent uitvoeren van onze strategie zijn onze financiële ratio's verder verbeterd en zijn de assets under management gestegen. – In 2015 hebben we onze assets under screening verder verhoogd en hebben we verantwoord ondernemen verder geïntegreerd in onze beleggingsprocessen. Tevens hebben we onze klanten nog uitvoeriger geïnformeerd over verantwoord beleggen (engagement) en de hiermee behaalde resultaten. – In de Transparantiebenchmark hebben we onze positie in de top 20 behouden. 	<p>P. 6</p> <p>P. 36</p> <p>Bijlage VO</p>
Sociaal	Voor onze stakeholders is het van belang dat de bestuurders en medewerkers van de bank over alle relevante kennis beschikken (13) en op gepaste wijze worden beloond (9 en 10).	<ul style="list-style-type: none"> – Ook afgelopen jaar is geïnvesteerd in opleidingen en trainingen van medewerkers en is daarnaast een health & engagementscan uitgevoerd. – Het beloningsbeleid is verder aangepast. Zo is de variabele beloning voor de Raad van Bestuur afgeschaft en geldt er voor alle medewerkers nu één variabel beloningsbeleid. 	<p>P. 48</p> <p>P. 71</p>
Eerlijk zaken doen	Naast het waarborgen van de privacy van klanten (25) en het voorkomen van betrokkenheid bij financieel-economische criminaliteit (18) hebben onze stakeholders behoefte aan verantwoorde producten, die rekening houden met de wereld om hen heen en ook met volgende generaties (23). Tevens wil men dat ons aanbod aansluit op de behoeften van klanten en dat onze diensten begrijpelijk, kostenefficiënt en onder alle marktomstandigheden veilig zijn (22). Mochten klanten toch ontevreden zijn, dan verwachten zij een correcte klachtenafhandeling (24).	<ul style="list-style-type: none"> – Via de Scan OverMorgen hebben we de wensen en doelen van onze klanten beter in beeld weten te brengen en vertaald naar een persoonlijk plan (Vermogensregie). Op basis van de Scan OverMorgen hebben we onder andere de ZorgScan ontwikkeld. Deze brengt zorgwensen voor later in kaart, inclusief de daarvoor benodigde financiële middelen. – We hebben Evi verder ontwikkeld. Processen en website zijn verder verbeterd, tarieven verlaagd en er is nu ook een app voor iOS en Android beschikbaar. Tevens zijn we in reactie op de verdere individualisering van pensioenen gestart met Evi Pensioen. – In 2015 hebben we opnieuw veel aandacht besteed aan Customer Due Diligence (CDD), zorgvuldige dienstverlening en privacybescherming. Zo zijn de CDD-werkinstructies voor medewerkers verder verbeterd en is veel aandacht besteed aan correcte, duidelijke en niet-misleidende klantcommunicatie. 	<p>P. 31</p> <p>P. 31</p> <p>P. 56</p>
Maatschappij	Onze stakeholders verwachten van ons sociaal-maatschappelijke investeringen (27) en een actieve bijdrage aan de samenleving, bijvoorbeeld via donaties en de inzet van vrijwilligers (28).	<ul style="list-style-type: none"> – Via ons partnership met Ashoka hebben we actief bijgedragen aan het verder ontwikkelen van sociaal ondernemerschap. – Klanten hebben we via onze Charity Service geholpen bij het doneren aan goede doelen en via sponsoring hebben we kunst, kunstenaars, het Van Gogh Museum en sport ondersteund. – Tot slot hebben we medewerkers en financiële middelen ingezet ten behoeve van onder andere financiële educatie (De Volgende Generatie). 	<p>P. 33</p> <p>P. 31</p> <p>Bijlage VO</p>

Milieu

De materialiteitsmatrix en tabel tonen dat onze stakeholders milieu niet tot de meest materiële onderwerpen rekenen. Toch neemt Van Lanschot op dit terrein al jaren haar verantwoordelijkheid. We hebben een milieubeleid dat zich in de eerste plaats op onze eigen organisatie richt. Onze langetermijndoelstelling is een CO₂-reductie per fte van gemiddeld 2% per jaar voor de periode 2011-2020.

Naast het milieubeleid voor onze eigen organisatie hebben we ook een uitgebreid indirect milieubeleid, gericht op onze beleggingen en kredieten. In diverse hoofdstukken van dit verslag, bijvoorbeeld bij Asset Management, en in de Bijlage Verantwoord Ondernemen vindt u hierover meer informatie.

Global Reporting Initiative

Transparante communicatie over ons beleid en resultaten is een belangrijk onderdeel van verantwoord ondernemen. Alleen dan kunnen externe stakeholders onze prestaties goed beoordelen. Daarom volgt ons verslag de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI), de internationale norm voor maatschappelijke verslaglegging. Zie de GRI-tabel op onze website (corporate.vanlanschot.nl/vo-rapportages-en-externe-beoordeling).

Dilemma's

Onze ambitie om een verantwoorde bank te zijn leidt in de dagelijkse praktijk regelmatig tot dilemma's. De meeste van deze dilemma's zijn terug te voeren op conflicterende verwachtingen van stakeholders. Zie Bijlage Verantwoord Ondernemen voor enkele dilemma's die gedurende 2015 aan de orde zijn geweest.

Externe beoordeling

Van Lanschot wordt door verschillende externe organisaties beoordeeld op verantwoord ondernemen. Zie Bijlage Verantwoord Ondernemen voor de scores.

Als je wilt kun je het verschil maken

Vóór Van Lanschot heb ik tien jaar voor mezelf gewerkt als projectmanager voor onder andere D-reizen en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ik heb altijd een brugfunctie gehad tussen de business en IT, net als nu bij Van Lanschot.

Het leuke van hier werken vind ik dat je, als je dat wilt, écht het verschil kunt maken. Bij veel organisaties gaat het er stroperiger aan toe: als je een idee hebt moet daar 'over meerdere schijven' over gesproken worden. Hier niet: tussen mij en de Executive Board zit één iemand en zijn deur staat altijd open. Van Lanschot past bij mij, initiatief wordt hier omarmd.

Het Service Center dat ik aanstuur bestaat uit 18 mensen: we zijn verantwoordelijk voor alles binnen Van Lanschot op het gebied van online dienstverlening, inclusief mobile en CRM. We zijn vraagbaak en kenniscentrum voor de collega's binnen Private Banking en denken in mogelijkheden, waar we vroeger meer 'loketgeorganiseerd' waren. We overleggen met de bankers, ontwikkelen actief mee en zien ook echt waar we het voor doen.

Zowel bij het afscheid nemen van onze oude legacy-systemen als het implementeren van nieuwe toepassingen gaat het om één ding: wat helpt onze klanten verder?

Bas Rapati – manager Service Center Front Office & Online bij Van Lanschot

Financiële resultaten

Door een verdere groei van provisies is de kwaliteit van het resultaat van Van Lanschot, in lijn met de wealth management-strategie, verbeterd. Het onderliggend resultaat¹ is gestegen naar € 60,1 miljoen (2014: € 54,2 miljoen). Provisies vormen inmiddels meer dan de helft van de inkomsten. De bedrijfslasten zijn met 2% beperkt gestegen, waarbij Van Lanschot heeft gekozen om te blijven investeren in haar dienstverlening en toekomstige groei en zich niet alleen te richten op kostenverlaging op de korte termijn. De toevoeging aan de kredietvoorzieningen daalde met 33%. De door particuliere en institutionele klanten toevertrouwde middelen zijn 7% gestegen naar € 62,6 miljard, waarbij de

assets under management een toename kenden van 14% naar € 50,2 miljard. De afbouw van de zakelijke kredietportefeuille binnen Corporate Banking bedroeg over 2015 € 1,2 miljard, waardoor de risicogewogen activa van deze portefeuille met € 0,9 miljard is gedaald naar € 1,9 miljard en de oorspronkelijke afbouwdoelstelling voor 2017 nu al is gerealiseerd.

Op basis van deze resultaten stellen wij de aandeelhouders van Van Lanschot NV een dividend voor van € 0,45 per aandeel, een verhoging ten opzichte van vorig jaar.

Winst-en-verliesrekening (€ miljoen)	2015	2014	%
Provisie	265,6	240,3	11%
Interest	202,8	213,7	- 5%
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	28,1	51,1	- 45%
Resultaat uit financiële transacties	24,1	41,9	- 43%
Inkomsten uit operationele activiteiten	520,6	547,0	- 5%
Personeelskosten	212,0	210,2	1%
Andere beheerskosten	160,0	150,7	6%
Afschrijvingen	15,5	20,8	- 26%
Bedrijfslasten	387,4	381,7	2%
Brutoresultaat voor eenmalige baten/lasten	133,1	165,3	- 19%
Enmalige baten/lasten (-)	- 30,4	60,3	
Brutoresultaat na eenmalige baten/lasten	102,7	225,6	- 54%
Brutoresultaat voor belasting niet-strategische deelnemingen ²	10,6	3,4	
Bijzondere waardeverminderingen kredieten	51,0	76,0	- 33%
Bijzondere waardeverminderingen overig	8,0	19,5	- 59%
Bijzondere waardeverminderingen	59,0	95,5	- 38%
Bedrijfsresultaat voor belasting	54,3	133,5	- 59%
Belastingen	11,5	24,8	- 54%
Nettoresultaat	42,8	108,7	- 61%
Onderliggend resultaat¹	60,1	54,2	11%

¹ Het onderliggend resultaat betreft in 2014 het nettoresultaat gecorrigeerd voor de eenmalige pensioebate en in 2015 het nettoresultaat gecorrigeerd voor de eenmalige last door de verkoop van non-performing vastgoedleningen.

² Een aantal niet-strategische deelnemingen is opgenomen in de geconsolideerde cijfers van Van Lanschot. Van Lanschot heeft aangegeven deze deelnemingen op termijn weer te vervreemden, omdat de activiteiten niet binnen de wealth managementstrategie passen. Het brutoresultaat van niet-strategische deelnemingen wordt hier voor belasting getoond.

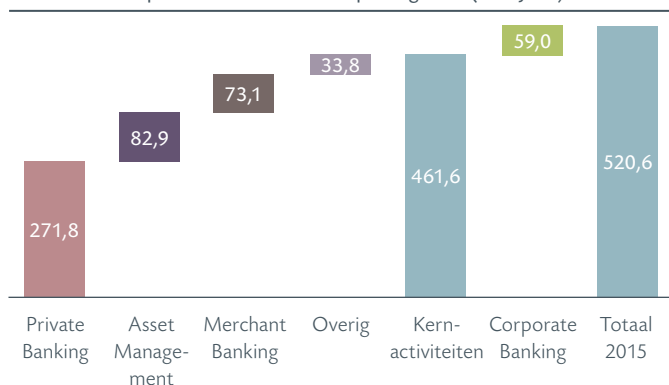

Nettoresultaat (€ miljoen)	2015	2014	%
Onderliggend resultaat	60,1	54,2	11%
Enmalige pensioenbaten	0,0	72,7	
Enmalige last verkoop non-performing vastgoedleningen	- 23,2	0,0	
Belastingeffect	5,9	- 18,2	
Nettoresultaat	42,8	108,7	- 61%

Inkomsten uit operationele activiteiten

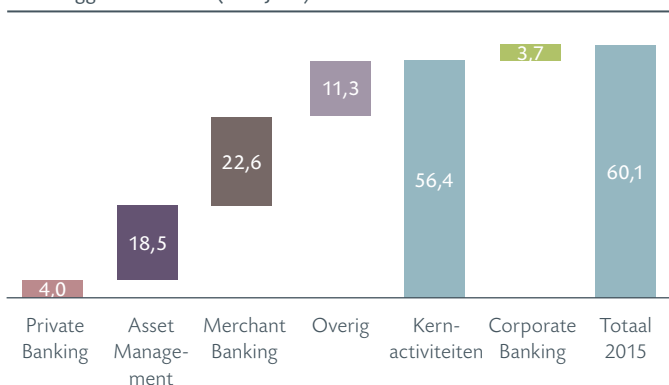
De drie kernactiviteiten, Private Banking, Asset Management en Merchant Banking, genereren 82% van de totale inkomsten (75% in 2014). Het aandeel van Private Banking is 52% van de totale inkomsten. Asset Management en Merchant Banking genereren respectievelijk 16% en 14% van de totale inkomsten. Gezamenlijk zijn de drie kernactiviteiten verantwoordelijk voor 98% (2014: 97%) van de provisie-inkomsten en 80% (2014: 77%) van de rente-inkomsten. De kwaliteit van de inkomsten uit operationele activiteiten is verder verbeterd omdat een steeds groter deel afkomstig is uit rente- en provisie-inkomsten: in 2015 90% van de totale inkomsten; in 2014 was dit 83%.

Inkomsten uit operationele activiteiten per segment (€ miljoen)

Alle kernactiviteiten hebben in 2015 een positief nettoresultaat gerealiseerd. In het tweede halfjaar van 2015 heeft Van Lanschot non-performing vastgoedleningen verkocht aan een dochter van Cerberus Capital Management LP. Dit ging gepaard met een eenmalige brutolast van € 23,2 miljoen. Indien voor deze eenmalige last wordt gecorrigeerd, heeft ook Corporate Banking een positief resultaat laten zien.

Onderliggend resultaat (€ miljoen)

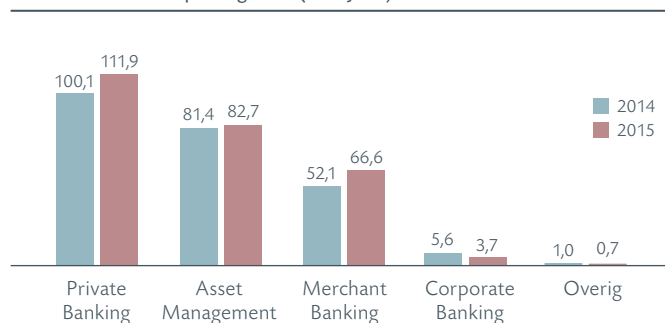

Provisie

Provisie (€ miljoen)	2015	2014	%
Effectenprovisie	207,8	191,1	9%
- transactieprovisie	35,3	30,5	16%
- beheerprovisie ³	172,5	158,8	9%
- performance fee	0,0	1,8	- 100%
Overige provisie	57,8	49,2	17%
Provisie	265,6	240,3	11%

De provisies, de belangrijkste inkomstenbron van Van Lanschot, bedragen € 265,6 miljoen. Zowel de transactieprovisie als de beheerprovisie laten een stijging zien. De totale provisies zijn met 11% toegenomen ten opzichte van 2014. De stijging is vooral gerealiseerd bij Merchant Banking (+28% ten opzichte van 2014) en Private Banking (+12%).

Provisie-inkomsten per segment (€ miljoen)

De effectenprovisie is duidelijk toegenomen in vergelijking met 2014 (+9%). Deze toename is zowel gerealiseerd bij transactieprovisie (+16%) als beheerprovisie (+9%). De stijging is met name het gevolg van een verdere toename van assets under management en de verhoogde handelsactiviteit bij Merchant Banking. Het aandeel van de recurring effectenprovisie in de totale effectenprovisie is met 83% in 2015 vrijwel constant gebleven ten opzichte van 2014 (84%).

De overige provisies bedroegen in 2015 € 57,8 miljoen (2014: € 49,2 miljoen). Bijna 75% van deze provisies betreft provisies bij Merchant Banking. Merchant Banking kende een zeer goed jaar en heeft met betrokkenheid bij 38 transacties haar positie in gekozen niches verder versterkt. Van de overige posities was 65% afkomstig uit advies, bijvoorbeeld over overnames of schuld-financiering.

Ook de kas- en betalingsverkeerprovisies maken onderdeel uit van de overige provisies. De afbouw van de kredietportefeuille van Corporate Banking heeft tot een daling van het aantal zakelijke klanten en transacties geleid. Mede hierdoor zijn de kas- en betalingsverkeerprovisies gedaald met € 2,3 miljoen tot € 10,6 miljoen.

Interest

Interest (€ miljoen)	2015	2014	%
Bruto rentemarge	279,0	257,0	9%
Rente-egaliserings effecten	- 33,6	- 18,2	85%
Diverse rentebaten en -lasten	- 48,3	- 33,7	43%
Kredietprovisie	5,7	8,6	- 33%
Interest	202,8	213,7	- 5%

Het interestresultaat in 2015 van € 202,8 miljoen laat een daling zien ten opzichte van 2014 (€ 213,7 miljoen), voornamelijk vanwege een kleinere kredietportefeuille. De rentemarge is ten opzichte van 2014 in 2015 met 2 basispunten gestegen naar 121 basispunten. De geschoonde rentemarge⁴ is ten opzichte van 2014 stabiel gebleven met 115 basispunten.

De daling van het interestresultaat wordt deels verklaard door de verdere afbouw van de kredietportefeuille van Corporate Banking. Ook zijn de rente-inkomsten op kredieten in 2015 gedaald ten opzichte van 2014 door lagere rentetarieven. Daarnaast heeft de afname van de beleggingsportefeuille een negatieve impact op de rente-inkomsten. Margeverbetering bij Corporate Banking, verdere verlaging van de spaartarieven in 2015 en daling van spaargelden en deposito's hadden een positief effect op het interestresultaat. Daarnaast heeft onder andere de aflossing van de RMBS Citadel 2010-I notes en de RMBS Citadel 2010-II notes tot lagere rentelasten geleid.

De hogere egaliseringslasten in 2015 worden verklaard doordat gedurende 2014 en 2015 stukken voor de beleggingsportefeuille boven pari zijn aangekocht. De diverse rentebaten en -lasten bevatten met name de amortiseringslasten die volgen uit de afbouw van swaps ter afdekking van de hypotheekportefeuille. Deze afbouw heeft een positief effect gehad op de bruto rentemarge.

Opbrengsten uit effecten en deelnemingen

Opbrengsten uit effecten en deelnemingen (€ miljoen)	2015	2014	%
Dividend	10,5	5,7	83%
Verkoopresultaat	2,9	29,9	- 90%
Waarderingsresultaat	14,8	15,5	- 5%
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	28,1	51,1	- 45%

De opbrengsten uit effecten en deelnemingen vloeien voort uit het participatiebedrijf van Van Lanschot en deelnemingen in eigen beleggingsfondsen, bijvoorbeeld door het verstrekken van vermogen in de opstartfase. Dividend betreft dividenden ontvangen van participaties. Bij het participatiebedrijf is in 2015 een beperkt verkoopresultaat van € 2,9 miljoen gerealiseerd ten opzichte van het aanzienlijke resultaat in 2014.

Naast herwaarderingen op de participatieportefeuille betreft het waarderingsresultaat ook resultaten uit andere minderheidsdeelnemingen van Van Lanschot.

Resultaat uit financiële transacties

Resultaat uit financiële transacties (€ miljoen)	2015	2014	%
Koersresultaat effecten	0,8	2,6	- 70%
Resultaat handel valuta	12,3	9,4	31%
Resultaat op beleggingsportefeuille	15,6	47,2	- 67%
Resultaat op rentehedges	1,2	- 1,9	
Overige inkomsten	- 5,7	- 15,4	- 63%
Resultaat uit financiële transacties	24,1	41,9	- 43%

Het resultaat op de beleggingsportefeuille ter grootte van € 15,6 miljoen bestaat uit twee delen. Op de verkoop van obligaties uit de beleggingsportefeuille is een resultaat van € 15,5 miljoen gerealiseerd (2014: € 31,6 miljoen). Daarnaast is een beperkt resultaat van € 0,1 miljoen behaald op de Mark-to-Market-portefeuille (2014: € 15,6 miljoen).

De overige inkomsten van € 5,7 miljoen negatief bestaan voor het grootste gedeelte uit de lasten van de door Van Lanschot uitgegeven schuldbewijzen, het medium term notes-boek (€ 12,1 miljoen negatief). Daarnaast wordt onder overige inkomsten het positieve resultaat uit de Structured Products Desk (€ 2,9 miljoen) en afgeleide financiële instrumenten (€ 3,3 miljoen) verantwoord.

Bedrijfslasten

Bedrijfslasten (€ miljoen)	2015	2014	%
Personeelskosten	212,0	210,2	1%
Andere beheerskosten	160,0	150,7	6%
Afschrijvingen	15,5	20,8	- 26%
Bedrijfslasten	387,4	381,7	2%

De kosten zijn met 2% gestegen naar € 387,4 miljoen (2014: € 381,7 miljoen) waarbij er een duidelijk verschil is in de ontwikkeling per activiteit. De kostenstijging van Private Banking door verdere investeringen in onze dienstverlening voor klanten, zoals de introductie van Evi Pensioen en de ontwikkeling van Evi Beleggen in België, wordt vrijwel gecompenseerd door de daling bij Corporate Banking. De totale kosten van Asset Management en Merchant Banking stegen met 16% door hogere kosten voor dataleveranciers, afvloeiingskosten en additionele kosten voor de vanaf 1 oktober verkregen activiteiten in het Verenigd Koninkrijk.

⁴ De geschoonde rentemarge betreft de bruto rentemarge gecorrigeerd voor de rente-egaliserings effecten en de rentegereguleerde amortisatie op derivaten.

Personeelskosten

De personeelskosten (€ 212,0 miljoen) zijn met 1% toegenomen ten opzichte van 2014 (€ 210,2 miljoen). Dit is met name veroorzaakt door een stijging van de personeelskosten bij Merchant Banking door sterke resultaten bij deze activiteit. Deze stijging wordt gedeeltelijk gecompenseerd door lagere loonkosten als gevolg van de afgenomen bezetting bij Private Banking en Corporate Banking. Ultimo 2015 bestond het personeelsbestand exclusief niet-strategische deelnemingen uit 1.666 fte. Dit is een daling van 46 fte ten opzichte van ultimo 2014 (1.712 fte).

Andere beheerskosten

De andere beheerskosten bedragen in 2015 € 160,0 miljoen en liggen daarmee 6% boven het niveau van 2014 (€ 150,7 miljoen). Deze stijging bestaat voornamelijk uit hogere IT-projectkosten. Een deel van de IT-projectkosten (€ 7,2 miljoen aan versnelde investeringen voor de dienstverlening aan klanten in 2014) werd vorig jaar onder de eenmalige lasten verantwoord. Tevens is de bijdrage aan het nationaal resolutiefonds in de andere beheerskosten opgenomen. Daarnaast is sprake van een stijging van de marketingkosten door verhoogde marketingactiviteiten, waaronder de Evi-campagne. Tegenover de genoemde kostenstijgingen staan onder andere lagere huisvestingskosten.

Afschrijvingen

De afschrijvingen in 2015 (€ 15,5 miljoen) zijn 26% lager dan in 2014 (€ 20,8 miljoen). Deze daling is met name toe te schrijven aan een lagere afschrijving op immateriële activa, omdat een deel van deze activa inmiddels volledig is afgeschreven.

Eenmalige baten en lasten

In 2015 is € 30,4 miljoen aan eenmalige lasten verantwoord (2014: € 60,3 miljoen eenmalige baten). In 2015 heeft Van Lanschot overeenstemming bereikt met een dochter van Cerberus Capital Management LP over de verkoop van non-performing vastgoedleningen (circa € 400 miljoen nominaal). Hiermee ging een eenmalige brutolast van € 23,2 miljoen gepaard. De overige eenmalige lasten bedragen in 2015 € 7,2 miljoen.

Eenmalige baten (€ miljoen)	2015	2014
Saldo vrijval pensioenverplichting	0,0	72,7
Versnelde investeringen voor dienstverlening aan klanten	0,0	- 7,2
Eenmalige last door verkoop non-performing vastgoedleningen	- 23,2	0,0
Eenmalige lasten die volgen uit de gerealiseerde fte-reductie	- 2,3	- 2,8
Saldo impairment en gerealiseerde boekwinsten kantoorpanden	- 2,5	- 0,5
Afkoop contracten IT-leveranciers	- 2,4	0,0
Overige kosten en opbrengsten	0,0	- 1,9
Eenmalige baten / lasten	- 30,4	60,3

Efficiencyratio

De efficiencyratio, de verhouding tussen bedrijfslasten (exclusief eenmalige baten en lasten) en inkomsten uit operationele activiteiten, is tot 74,4% gestegen ten opzichte van 2014 (69,8%). Deze ratio werd in 2014 positief beïnvloed door relatief hoge inkomsten uit Opbrengsten uit effecten en deelnemingen en Resultaat uit financiële transacties.

Van Lanschot heeft de strategische keuze gemaakt om te blijven investeren in haar dienstverlening en toekomstige groei en zich niet alleen te richten op kostenverlaging op de korte termijn. Door deze bewuste keuze verwachten wij onze efficiencydoelstelling van 60-65% op een later moment dan 2017 te behalen.

Bijzondere waardeverminderingen

Bijzondere waardeverminderingen (€ miljoen)	2015	2014	%
Bijzondere waardeverminderingen kredieten	51,0	76,0	- 33%
Impairment op beleggingen en participaties	4,0	4,8	- 16%
Impairment materiële vaste activa	0,0	3,7	- 100%
Impairment goodwill en immateriële vaste activa	0,0	5,7	- 100%
Impairment op activa verkregen uit executies	4,0	5,3	- 25%
Bijzondere waardeverminderingen overig	8,0	19,5	- 59%
Bijzondere waardeverminderingen	59,0	95,5	- 38%

Bijzondere waardeverminderingen kredieten

De toevoeging aan de kredietvoorziening bedraagt in 2015 € 51,0 miljoen en ligt daarmee 33% lager dan in 2014 (€ 76,0 miljoen). Hierbij is de toevoeging aan de kredietvoorziening vanuit Corporate Banking fors gedaald naar € 23,9 miljoen (2014: € 69,3 miljoen). Enerzijds was voor minder kredieten een voorziening benodigd, terwijl anderzijds de kwaliteit van reeds voorziene kredieten verbeterde waardoor een deel van de voorziening vrijviel. Daarnaast zijn minder voorzieningen getroffen door de verkoop van non-performing vastgoedleningen. Bij Private Banking bedroeg de toevoeging aan de kredietvoorzieningen € 22,1 miljoen (2014: € 8,9 miljoen), waarbij het tweede halfjaar met € 6,1 miljoen (tweede halfjaar 2014: € 4,8 miljoen) aanzienlijk beter was dan het eerste halfjaar met € 16,1 miljoen (eerste halfjaar 2014: € 4,1 miljoen). De hogere toevoeging in het eerste halfjaar werd in belangrijke mate bepaald door het eenmalige effect van de aanscherping van de criteria voor het nemen van een voorziening en enkele individuele kredieten. Begin 2015 heeft De Nederlandsche Bank een Asset Quality Review uitgevoerd op de hypotheekportefeuille van Van Lanschot.

Voor 2015 bedraagt de toevoeging aan de kredietvoorziening ten opzichte van de gemiddelde risicogewogen activa 74 basispunten (2014: 93 basispunten).

Bijzondere waardeverminderingen overig

De totale bijzondere waardeverminderingen overig bedroegen in 2015 € 8,0 miljoen (2014: € 19,5 miljoen). Dit betreft enerzijds impairments op enkele participaties en anderzijds afboekingen van activa (€ 4,0 miljoen), die Van Lanschot in het verleden heeft verkregen bij uitwinning.

Belastingen

De belasting over 2015 bedroeg € 11,5 miljoen (2014: € 24,8 miljoen). Dit leidt tot een belastingdruk van 21,2% en die ligt daarmee op een hoger niveau dan in 2014 (18,6%).

Winst per aandeel

De geconsolideerde winst over 2015 wordt als volgt verdeeld:

Winst per aandeel (€ miljoen)	2015	2014
Nettoresultaat	42,8	108,7
Netto-interest perpetuele leningen	- 0,9	- 1,1
Aandeel toekomend aan derden	- 7,7	- 8,6
Nettoresultaat voor berekening winst per aandeel	34,2	99,0
Winst per aandeel (€)	85,41	247,50
Onderliggend nettoresultaat voor berekening winst per aandeel ⁵	51,5	44,5
Onderliggende winst per aandeel	128,75	111,25
Gewogen gemiddeld aantal uitstaande aandelen (x 1.000)	400	400

Om tot het nettoresultaat toekomend aan de aandeelhouders van Van Lanschot NV te komen, wordt de netto-interest op perpetuele leningen en het aandeel toekomend aan derden in aftrek gebracht op het nettoresultaat.

Deze perpetuele leningen zijn inmiddels geheel afgelost. De winst toekomend aan overige belangen van derden betreft onder andere het in 2010 geïntroduceerde managementinvesteringsplan voor geselecteerde medewerkers van Kempen & Co (Kempen). Daarnaast betrof dit in 2014 het belang van overige aandeelhouders in een beleggingsfonds dat een fors waarderingsresultaat realiseerde. Vanaf 2015 bevat dit ook het aandeel derden van een niet-strategische deelneming van Van Lanschot.

Aan de aandeelhouder van Van Lanschot wordt een dividend over 2015 voorgesteld van € 18,4 miljoen. Het dividend zal volledig in contanten worden betaald.

⁵ Voor 2014 geldt dat dit het nettoresultaat is, gecorrigeerd voor de eenmalige pensioenbaten. In 2015 betreft dit het nettoresultaat gecorrigeerd voor de eenmalige last als gevolg van de verkoop van non-performing vastgoedleningen.

⁶ Rendement op activa is per 31/12/2014 gecorrigeerd voor de eenmalige pensioenbaten en per 31/12/2015 gecorrigeerd voor de eenmalige last als gevolg van de verkoop van non-performing vastgoedleningen.

Balans

Balans (€ miljoen)	31/12/2015	31/12/2014	%
Balans- en kapitaalmanagement			
Eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder	1.299	1.206	8%
Eigen vermogen aandeel derden	21	31	- 34%
Spaargelden & deposito's	9.572	10.586	- 10%
Kredieten	10.168	11.021	- 8%
Balans totaal	15.496	17.259	- 10%
Fundingratio (%)	94,1	96,1	-
Rendement op activa (%) ⁶	0,39	0,31	

De kredietportefeuille is in 2015 met 8% gedaald naar € 10,2 miljard. Deze afname is met name het gevolg van de afbouw bij Corporate Banking. De verkoop van non-performing vastgoedleningen bij Corporate Banking is de voornaamste reden van de afname van de bijzondere waardeverminderingen van € 324 miljoen (ultimo 2014) naar € 180 miljoen (ultimo 2015). De kredietportefeuille is geconcentreerd in Nederland (97%).

Kredietportefeuille (€ miljoen)	31/12/2015	31/12/2014	%
Hypotheekleningen	5.980	6.041	- 1%
Overige kredietverlening	2.206	2.212	0%
Private Banking	8.187	8.253	- 1%
MKB-leningen	765	1.289	- 41%
Vastgoedfinancieringen	1.065	1.803	- 41%
Corporate Banking	1.830	3.092	- 41%
Hypothekendistributie door derden	332	-	
Bijzondere waardeverminderingen	- 180	- 324	- 44%
Totaal	10.168	11.021	- 8%

Private Banking

De kredietportefeuille binnen Private Banking bestaat uit hypotheekleningen en overige kredietverlening. Na een periode met een krimpende hypotheekportefeuille is deze in 2015 vrijwel constant gebleven (-1%), doordat de verstrekking van nieuwe hypotheekleningen duidelijk is toegenomen waarbij het volume van nieuw verstrekte hypotheekleningen in het vierde kwartaal de (vervroegde) aflossingen overtrof. Hiermee is het relatieve aandeel van woninghypotheekleningen van Private Banking in de totale kredietportefeuille in 2015 toegenomen met 5 procentpunten tot 58% (ultimo 2014: 53%). De hypotheekportefeuille wordt gekenmerkt door beperkte verliezen en weinig executieverkopen.

De hypotheekportefeuille heeft ultimo 2015 een gemiddelde Loan-to-Value (LTV) van 71% op basis van executiewaarde en is daarmee verbeterd ten opzichte van vorig jaar (ultimo 2014: 84%⁷). Deze verbetering is grotendeels te danken aan een betere administratie van taxatiedata.

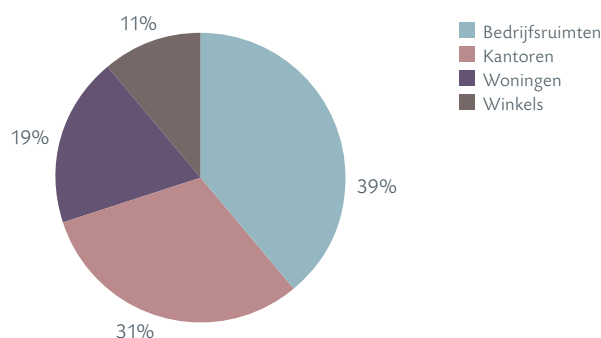
De overige kredietverlening betreft kredieten aan vermogende particulieren, bijvoorbeeld in de vorm van de financiering van een tweede woning of het verschaffen van rekening-courantkrediet. Ook zakelijke kredietverlening die past binnen het relatiemodel van Private Banking, zoals het financieren van een business professional die zich inkoop in een partnership, valt in deze categorie. De overige kredietverlening blijft eveneens op peil. Dit wordt mede veroorzaakt door de overdracht van klanten van Corporate Banking, die inmiddels aan de criteria van Private Banking voldoen.

Corporate Banking

De zakelijke kredietportefeuille van vastgoedfinancieringen en MKB-leningen bedroeg eind 2015 € 1,8 miljard (ultimo 2014: € 3,1 miljard). De daling van risicogewogen activa bedroeg in 2015 € 0,9 miljard⁸ en kwam daarmee uit op € 1,9 miljard (ultimo 2014: € 2,8 miljard). Hiermee is de oorspronkelijke afbouwdoelstelling, te weten afbouw tot € 2,2 miljard risicogewogen activa eind 2017, inmiddels gerealiseerd. De afbouw van de leningenportefeuille kwam mede tot stand door de verkoop van non-performing vastgoedleningen met een nominale waarde van € 0,4 miljard. Daarnaast zijn klanten met een leningvolume van € 0,2 miljard overgedragen aan Private Banking.

De MKB-leningen met een nominale waarde van € 0,8 miljard en daarmee 7% van de totale kredietportefeuille zijn goed gediversifieerd over sectoren. De vastgoedportefeuille van € 1,1 miljard (10% van de totale kredietportefeuille) is met name gedaald door de bovengenoemde verkoop van non-performing vastgoedleningen. Dit heeft het risicoprofiel van de resterende portefeuille van Corporate Banking aanzienlijk verbeterd. De huidige vastgoedportefeuille betreft 31% financieringen met kantoren als onderpand. De onderpanden van de financieringen zijn met name in de Randstad gelegen. De gemiddelde LTV is verbeterd naar 74% (ultimo 2014: 89%). Deze verandering is met name het gevolg van de gerealiseerde verkoop.

Corporate Banking: vastgoedfinancieringen naar onderpand (100% = € 1.065 miljoen)

Hypotheek op basis van distributie door derden

Van Lanschot is in het kader van liquiditeitsmanagement in april 2015 gestart met het verstrekken van hypotheekleningen via een netwerk van intermediairs. Deze worden verstrekt onder het merk Hypotrust. Het betreft de opbouw van een portefeuille met reguliere Nederlandse hypotheekleningen als aanvulling op de beleggingsportefeuille. Hiermee wordt het mogelijk om een aantrekkelijk rendement te realiseren op de beschikbare liquiditeit. De omvang van deze specifieke hypotheekportefeuille bedroeg eind 2015 € 332 miljoen. Van Lanschot streeft naar een omvang van € 500 miljoen.

Voorzieningen

Van Lanschot heeft voor de onvolwaardige kredieten in haar kredietportefeuille voorzieningen getroffen. De onvolwaardige kredieten bedroegen ultimo 2015 € 534 miljoen (ultimo 2014: € 640 miljoen). Hiervan is € 166 miljoen voorzien, ofwel 31% (ultimo 2014: 49%). Onderstaande tabel geeft een uitsplitsing van de totale kredietportefeuille en de getroffen voorzieningen eind 2015.

De impairedratio is in 2015 gedaald naar 5,2% (ultimo 2014: 5,8%). Bij Private Banking is het aandeel onvolwaardige kredieten in 2015 toegenomen tot 3,5% (ultimo 2014: 2,7%). De coverageratio bij hypotheekleningen is gedaald van 61% (ultimo 2014) naar 42% in 2015. De aanscherping van criteria leidt ertoe dat een krediet eerder als onvolwaardig wordt beschouwd, waarbij tegelijkertijd over het algemeen een kleinere voorziening wordt genomen. Hierdoor daalt de coverageratio. Bij Corporate Banking is de impairedratio vrijwel constant op 13,7% (2014: 13,6%). Enerzijds heeft de verkoop van de non-performing vastgoedleningen geleid tot een daling en anderzijds werden andere kredieten als onvolwaardig beschouwd met een relatief kleinere voorziening. Dit laatste heeft geleid tot een daling van de coverageratio tot 20% (2014: 46%).

⁷ In 2014 is een LTV op basis van executiewaarde gerapporteerd van 94%. In het verleden werd de LTV bepaald op basis van een aantal buckets. In 2015 is een verdere verfijning doorgevoerd, waarbij is de gewogen LTV wordt bepaald op individueel leningniveau. Dit heeft tot een verbetering geleid van de LTV.

⁸ De reductie van risicogewogen activa bij Corporate Banking met € 0,9 miljard is inclusief de daling voortkomend uit klanten die zijn overgedragen naar Private Banking. Exclusief deze overdracht is de daling van de risicogewogen activa door afbouw van de kredietportefeuille € 0,7 miljard.

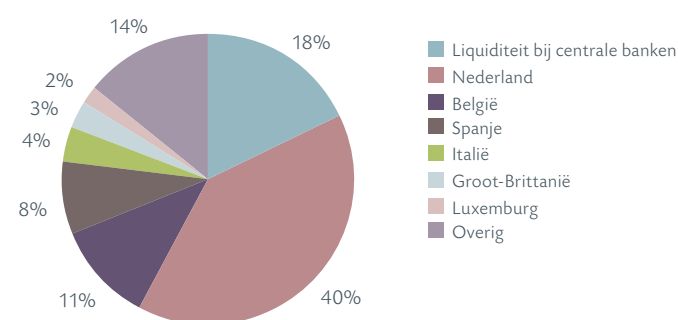
Kredietvoorzieningen (€ miljoen)	Krediet- portefeuille	Onvolwaardige kredieten	Voorziening op onvolwaardige kredieten	Impaired- ratio ⁹	Coverage- ratio	Impaired- ratio 2014	Coverage- ratio 2014
Hypotheeklen	5.980	126	53	2,1%	42%	1,7%	61%
Overige kredietverlening	2.206	159	63	7,2%	40%	5,4%	51%
Private Banking	8.187	284	117	3,5%	41%	2,7%	55%
MKB-leningen	765	144	38	18,8%	26%	10,9%	57%
Vastgoedfinancieringen	1.065	107	11	10,0%	11%	15,5%	40%
Corporate Banking	1.830	250	49	13,7%	20%	13,6%	46%
Hypothekendistributie door derden	332	–	–				
Totaal	10.349	534	166	5,2%	31%	5,8%	49%
Bijzondere waardeverminderingen	– 180						
Totaal	10.168	534	166				
Incurring But Not Reported (IBNR)			15				
Voorziening inclusief IBNR			180				

Beleggingsportefeuille en liquiditeit

Het totaal aan beleggingsportefeuille en liquiditeit¹⁰ bij Van Lanschot bedroeg ultimo 2015 € 4,1 miljard (ultimo 2014: € 4,8 miljard). In de beleggingsportefeuille is de positie in overheidspapier gereduceerd met € 0,6 miljard ten opzichte van ultimo 2014. De held-to-maturity-portefeuille heeft ultimo 2015 een omvang van € 0,5 miljard en is daarmee nauwelijks van omvang en samenstelling veranderd gedurende het jaar. Ultimo 2015 wordt minder liquiditeit aangehouden bij centrale banken dan ultimo 2014.

De portefeuilles worden in het kader van asset en liability management met name aangehouden voor liquiditeitsdoeleinden en bevatten daarom vooral instrumenten met een laag risico en die zeer liquide zijn.

Beleggingsportefeuille en liquiditeit naar land per 31/12/2015
(100% = € 4,1 miljard)

9 De impairedratio is de verhouding tussen onvolwaardige kredieten en het uitstaande kredietvolume.

10 De beleggingsportefeuille en liquiditeit bestaat uit het saldo van beleggingen voor verkoop beschikbaar, financiële activa aangehouden tot einde looptijd en financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening en liquiditeit vrij beschikbaar bij centrale banken.

11 Op basis van phase-in en inclusief ingehouden winst.

Kapitaal- en liquiditeitsmanagement

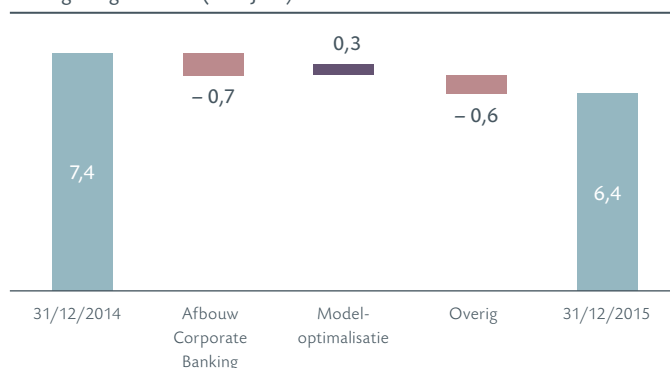
In 2015 is de kapitaalbasis wederom in belangrijke mate verbeterd. De fundingmix is goed gespreid.

Kapitaal- en liquiditeits- management (€ miljoen)	2015	2014	%
Risicogewogen activa	6.431	7.356	– 13%
Common Equity Tier I-ratio (%) ¹¹	16,3	13,6	
Tier I-ratio (%) ¹¹	16,3	13,6	
Total Capital-ratio (%) ¹¹	17,0	14,3	

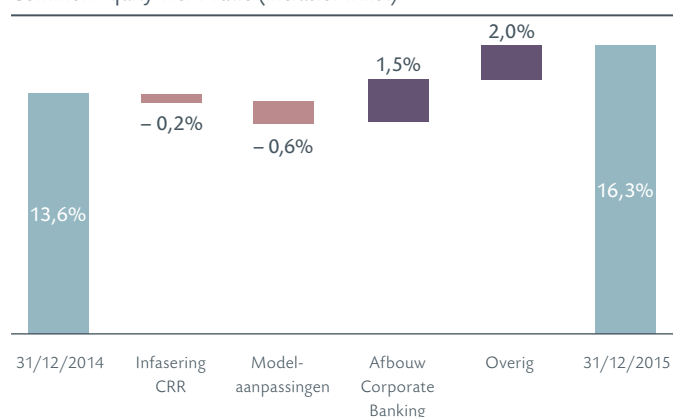
Kapitaalmanagement

De phase-in Common Equity Tier I-ratio is met 16,3% ultimo 2015 verder verbeterd (2014: 13,6%). Dit weerspiegelt de sterke kapitaalpositie van Van Lanschot. De reductie van de risicogewogen activa door de afbouw bij Corporate Banking had een positieve impact op de ratio (+1,5 procentpunt). De modelaanpassingen hebben een negatieve impact van –0,6 procentpunt op de ratio, terwijl de infasering van de capital requirement regulation (CRR) een effect heeft van –0,2 procentpunt. Onder Overig is onder andere opgenomen het effect van de agiostorting door Van Lanschot NV in Van Lanschot. De risicogewogen activa zijn gedurende het jaar gedaald naar € 6,4 miljard (ultimo 2014: € 7,4 miljard). De € 0,6 miljard afname onder Overig is gerealiseerd door verbeterde datakwaliteit en door lagere exposure en risico's binnen de verschillende balansposities.

Risicogewogen activa (€ miljard)

Common Equity Tier I-ratio (inclusief winst)

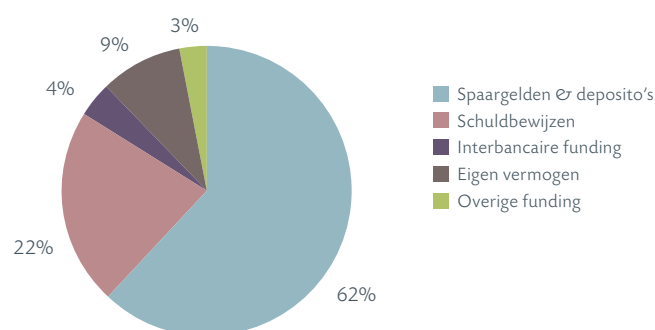

Funding

De funding- en liquiditeitspositie blijft onverminderd stevig. Door middel van fundingdiversificatie houdt Van Lanschot toegang tot zowel de retail- als de kapitaalmarkt. De fundingratio is ultimo 2015 licht gedaald tot 94,1% (ultimo 2014: 96,1%) als gevolg van de sterkere daling van spaargelden en deposito's (-10%) ten opzichte van de kredietportefeuille (-8%).

Ultimo 2015 had Van Lanschot een ruime liquiditeitspositie. In 2015 zijn de spaargelden en deposito's per saldo met € 1,0 miljard gedaald. Deze daling volgt op verlaging van onze spaarrente als uitvloeisel van onze fundingstrategie. De focus blijft op het behoud van klanten met een Private Banking-profiel.

Van Lanschot heeft in april met succes een zevenjaars Conditional Pass-Through Covered Bond van € 500 miljoen geplaatst. Daarnaast zijn in het tweede halfjaar de RMBS Citadel 2010-I notes en de RMBS Citadel 2010-II notes afgelost. In 2015 daalde het niveau van de uitgegeven schuldbewijzen per saldo met € 0,5 miljard.

Fundingmix per 31/12/2015
(100% = € 15,5 miljard)

Basel III

De Basel III-regelgeving legt banken op het gebied van kapitaal en liquiditeit striktere eisen op. Onderdeel van de Basel III-richtlijnen zijn de Common Equity Tier I-ratio, de Liquidity Coverage Ratio (LCR), de Net Stable Funding Ratio (NSFR) en een striktere definitie voor de leverageratio. De nieuwe normen worden gefaseerd geïmplementeerd in de periode 2014 tot 2018. Ultimo 2015 waren Van Lanschot's ratio's op basis van de thans bekende regelgeving.

Basel III-ratio's	31/12/2015	Norm
Common Equity Tier I-ratio (fully loaded) (%) ¹²	15,5	> 9,5
Leverageratio (fully loaded) (%)	6,1	> 3
Liquidity Coverage Ratio (%) ¹³	139,5	> 100
Net Stable Funding Ratio (%) ¹⁴	118,1	> 100

Client assets

Client assets (€ miljard)	2015	2014	%
Client assets	62,6	58,6	7%
AuM	50,2	44,1	14%
AuA	2,8	3,9	-27%
Spaargelden & deposito's	9,6	10,6	-9%
Client assets	62,6	58,6	7%
Private Banking	27,7	28,3	-2%
Asset Management	32,9	27,6	19%
Corporate Banking	0,7	0,9	-22%
Overig	1,4	1,8	-22%
Assets under management	50,2	44,1	14%
Assets under discretionary management	41,9	35,7	17%
Assets under non-discretionary management	8,4	8,4	0%
Spaargelden & deposito's	9,6	10,6	-9%
Spaargelden	8,8	8,9	-1%
Deposito's	0,8	1,7	-56%

12 Deze norm bestaat uit de volgende buffers: standaard (4,5%), conservation buffer (2,5%), countercyclical (tussen 0% en 2,5%).

13 De LCR wordt gerapporteerd op basis van de LCR Delegated Act.

14 De stand per 31/12/2015 is gebaseerd op Basel III: Net Stable Funding Ratio (bcbs 295).

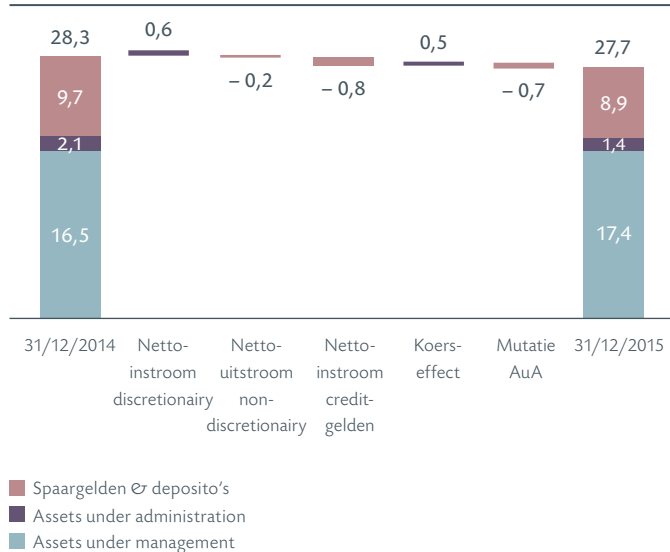
Private Banking

De assets under management van Private Banking zijn in 2015 met 5% (€ 0,8 miljard) gestegen tot € 17,4 miljard; enerzijds door een netto-instroom van € 0,3 miljard en anderzijds door een gerealiseerd koerseffect van € 0,5 miljard. Binnen assets under discretionary management is een netto-instroom van € 0,6 miljard gerealiseerd. Ook binnen Samen Beleggen (beleggingsadvies) is een lichte netto-instroom gerealiseerd. De totale assets under non-discretionary management laten een netto-uitstroom van € 0,2 miljard zien door netto-uitstroom bij Zelf Beleggen (execution only). Per ultimo 2015 bedraagt het aandeel van assets under discretionary management 52% van de totale assets under management (ultimo 2014: 50%).

Het totale vermogen dat is toevertrouwd aan Evi van Lanschot bedraagt inmiddels € 1,5 miljard.

Door een verlaging van spaartarieven daalden spaargelden, in lijn met onze fundingstrategie, in 2015 met € 0,8 miljard. De totale client assets van Private Banking zijn in 2015 afgenomen met € 0,6 miljard tot € 27,7 miljard.

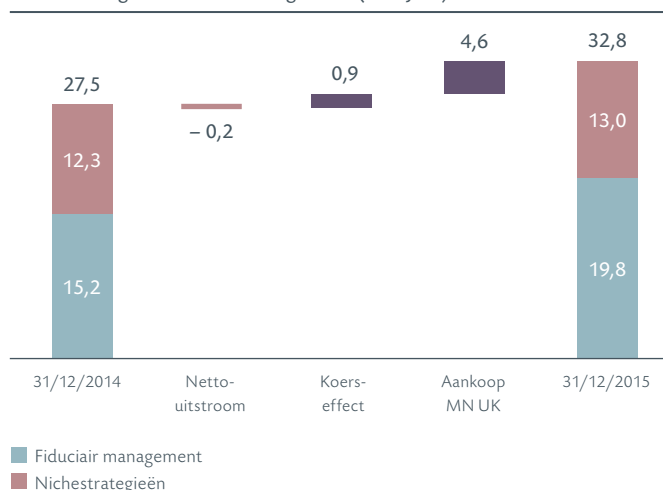
Ontwikkeling client assets Private Banking (€ miljard)

Asset Management

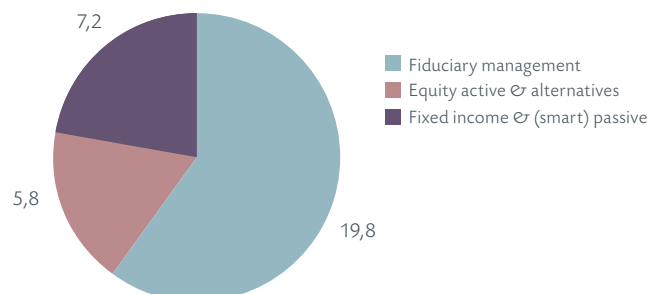
De assets under management van het segment Asset Management stegen met 19% van € 27,5 miljard naar € 32,8 miljard. Asset Management heeft per 1 oktober 2015 de fiduciaire diensten van de Nederlandse pensioen- en vermogensbeheerder MN in het Verenigd Koninkrijk overgenomen. Dit heeft geleid tot een stijging van de assets under management van € 4,6 miljard. Los van het positieve beursklimaat was de omvang van de fiduciaire mandaten constant, terwijl bij de beleggingsstrategieën de eerste negen maanden sprake was van netto-uitstroom door herschikking van portefeuilles door klanten in reactie op marktontwikkelingen en -verwachtingen.

Ontwikkeling AuM Asset Management (€ miljard)

Medio januari 2016 heeft Univé Groep bekend gemaakt dat zij voor haar fiduciair vermogensbeheer heeft gekozen voor Kempen. Het belegd vermogen van Univé Groep heeft een omvang van ruim € 1 miljard. Daarnaast heeft het Fonds de Réserve pour les Retraites (FRR), het reservefonds van het Franse pensioensysteem, voor Kempen gekozen voor het actief beheer van een mandaat van circa € 1 miljard, bestaande uit investmentgrade-bedrijfsobligaties.

Samenstelling AuM naar dienstverlening (€ miljard)

De beleggingsstrategie gericht op bedrijfsobligaties realiseerde een dusdanige instroom dat begin 2016 is besloten tot een soft close. Dit betekent dat de strategie open blijft voor bestaande klanten en voornamelijk gesloten is voor nieuwe klanten. Op deze wijze worden belangen van de bestaande klanten beschermd.

Van Lanschot is klein genoeg én groot genoeg

Ik stuur het Private Banking-team Den Haag-Wassenaar mede aan, maar heb zelf nog een portefeuille van zo'n zeventig klanten: ik ben 'meewerkend voorvrouw'. Dat is best druk, maar onze bankers en relatiemanagers zijn zeer zelfstandig: die hebben echt niet de hele dag aansturing nodig.

Ik heb twee periodes voor Van Lanschot gewerkt. Na een aantal jaren ING kwam ik hier in 1996 en ben ik onder andere kantoordirecteur geweest in Gouda. Vervolgens heb ik mijn baan opgezegd om ruim een jaar te gaan reizen, dwars door Azië en Afrika. Begin 2007 was ik terug en koos ik opnieuw voor Van Lanschot, vooral ook vanwege de schaal: klein genoeg voor persoonlijk contact, groot genoeg om echt een professionele partij te zijn.

Mijn reis heeft mijn blik op rijkdom veranderd: genoeg geld hebben is voor veel mensen absoluut niet vanzelfsprekend. Ik heb geleerd dat het er niet om gaat wát je bent of wat er op je visitekaartje staat, maar wíé je bent.

Toen ik directeur was in Gouda had ik een enorm netwerk, ik zat in allerlei besturen en commissies. Maar als je even later op een bus staat te wachten ergens in Afrika, dan heb je niets meer aan wat er op je visitekaartje staat. Dan ben je weer gewoon Emilie van de Belt. Voor mij is vermogen dat je in staat bent om gelukkig te zijn met wat je hebt.

Emilie van de Belt – manager Private Banking
Den Haag-Wassenaar

Private Banking

Waarde toevoegen aan vermogen

Financiële resultaten

Private Banking (€ miljoen)	2015	2014	%
Interest	158,1	161,6	- 2%
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	-	-	-
Provisie	111,9	100,1	12%
Resultaat uit financiële transacties	1,8	1,6	13%
Inkomsten uit operationele activiteiten	271,8	263,3	3%
Personeelskosten	115,6	118,9	- 3%
Andere beheerskosten	120,4	104,6	15%
Afschrijvingen	8,0	6,9	16%
Bedrijfslasten	244,0	230,4	6%
Bijzondere waardeverminderingen	22,2	13,0	70%
Totaal lasten	266,2	243,2	9%
Bedrijfsresultaat voor belastingen	5,6	19,9	- 72%

 Bij Van Lanschot Private Banking gaat het om het welzijn van onze klanten. Wij willen hen in elke fase van het leven bijstaan. Met onze kennis, ervaring en expertise zijn wij een sparringpartner om hen te helpen hun wensen op persoonlijk, zakelijk of maatschappelijk vlak scherp te krijgen en deze vervolgens te realiseren. Wij richten ons daarom op het behoud en de opbouw van vermogen voor onze klanten.

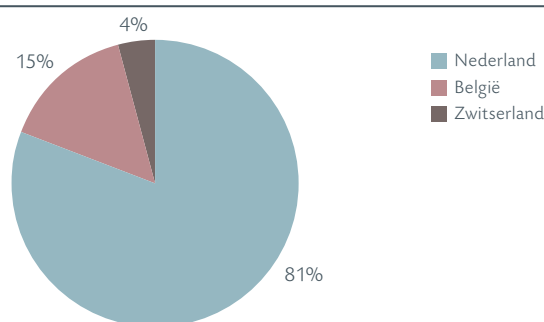
Van Lanschot heeft als private bank in Nederland een grote naamsbekendheid en heeft met € 17,4 miljard assets under management een substantiële marktpositie. Met gerichte oplossingen voor de doelgroepen business professionals & executives en healthcare professionals zijn we in een aantal segmenten marktleider. Daarnaast bedienen we vermogende particulieren, ondernemers en familiebedrijven en verenigingen & stichtingen. In België richtten we ons oorspronkelijk op Nederlanders, maar bestaat de klantenbasis nu grotendeels uit Belgische vermogenden. Via onze twee kantoren in Zwitserland bieden wij als enige Nederlandse private bank onze Nederlandse en Belgische klanten oplossingen op het gebied van internationale vermogensstructurering.

¹ Net Promoter Score geeft een organisatie inzicht in de mate van loyaliteit van de klanten en het aantal promotors. De Net Promoter Score kan liggen tussen de -100 en 100 punten; hoe hoger hoe beter. De formule luidt: NPS = % Promotors - % Criticasters. Daarbij geldt dat Promotors de organisatie een 9 of 10 score geven en Criticasters de organisatie waarderen met een score tussen 0 en 6.

In het eerste halfjaar van 2015 was het klimaat op de aandelenmarkten positief. In juli en augustus verslechterden de omstandigheden en vanaf oktober was de trend weer opgaand. Ook in de slechtere maanden zagen we dat onze klanten op de lange termijn gericht bleven en vasthielden aan de gekozen beleggingsstrategie. De blijvend lage rente vergrootte de belangstelling voor beleggen, al nam de volatiliteit van de beurzen toe.

In 2015 stegen de assets under management van Private Banking naar € 17,4 miljard (2014: € 16,5 miljard) door het positieve beursklimaat en dankzij de netto-instroom van ruim € 300 miljoen in vermogensbeheer en beleggingsadvies, die vanaf het tweede kwartaal is ingezet. Het aandeel van vermogensbeheer is verder gestegen naar 52% (2014: 50%). De groei bij vermogensbeheer en beleggingsadvies bevestigt ons in de gekozen strategie en de keuze voor drie op maat gemaakte servicemodellen: Evi voor de starter op de vermogensmarkt en Private Banking-klanten die een voorkeur hebben voor online service, Private Banking en Private Office voor het topsegment.

AuM-uitsplitsing naar Nederland, België en Zwitserland (€ 17,4 miljard)

Beste Private Bank

In oktober wonnen we de Incompany Award voor beste Private Bank. Behalve vakmanschap, betrouwbaarheid en de toegenomen tijd voor klanten, droeg ook de voortdurende focus op klantbeleving hieraan bij. Ook uit ons eigen klanttevredenheids-onderzoek blijkt dat de tevredenheid van Private Banking-klanten toeneemt. De inzet op het verbeteren van de persoonlijke aandacht werpt vruchten af. Meer klanten geven aan dat zij bereid zijn om meer vermogen bij Van Lanschot onder te brengen. Het gemiddelde rapportcijfer voor Private Banking is 7,6 (2014: 7,5) en de Net Promoter Score¹ (NPS) stijgt significant naar -10 (2014: -19). Als gespecialiseerde, onafhankelijke private bank kunnen we ons onderscheiden door een klant echt persoonlijke aandacht te geven en proactief te adviseren. Onze adviseurs zijn volwaardige gesprekspartners: ze zijn alert, duidelijk en bieden persoonlijke bediening op maat. Dat laatste betekent dat we ons aanbod optimaal laten aansluiten op de wensen en behoeften van de klant en dat we relevant zijn met de juiste frequentie en op de juiste momenten.

'Het is helemaal niet zo ingewikkeld om erachter te komen hoe een klant het liefst bediend wil worden. Dat kun je hem namelijk gewoon vragen en dat doen we dus ook.'

Richard Bruens, lid Executive Board en verantwoordelijk voor Private Banking

Scan OverMorgen en Vermogensregie

In gesprekken met klanten snijden onze private bankers en adviseurs belangrijke dilemma's aan en vinden we een antwoord op de werkelijk belangrijke vragen over de toekomst. Hiervoor gebruiken we de Scan OverMorgen: een tool waarmee sneller en beter duidelijk wordt waar de klant prioriteiten legt, nu en in de toekomst, op persoonlijk, zakelijk en maatschappelijk vlak. Daarmee toetsen we de haalbaarheid van de wensen en doelen en vertalen deze naar financiële doelstellingen. Het resultaat heet Vermogensregie: een persoonlijk plan waarin de waarde van het vermogen in lijn met de doelen wordt gebracht en duidelijk wordt op welke momenten in- of uitstroom van vermogen wordt voorzien. Omdat zowel de persoonlijke situatie van een klant als de markt voortdurend kunnen veranderen, bewaken we de haalbaarheid van de plannen regelmatig en maken we waar nodig in overleg aanpassingen. Uit de gesprekken met onze klanten over Vermogensregie bleek dat het thema gezondheidszorg sterk leefde, wat ons ertoe bracht de Van Lanschot ZorgScan te ontwikkelen. Hiermee wordt duidelijk welke stappen mogelijk zijn en welke middelen het vraagt om financieel voorbereid te zijn op de gewenste zorg in de toekomst.

Ondernemers

Uit ons onderzoek Vermogend Nederland (vanlanschot.nl/vermogendnederland) blijkt dat ondernemen in de meeste gevallen de basis is van grotere vermogensvorming. In 2015 hebben we daarom onze focus nog meer gericht op ondernemers. We spelen een rol op het snijvlak van zakelijk en privé, bijvoorbeeld bij de afweging vermogen al dan niet uit de onderneming naar privé te halen, of bij een opvolgingskwestie binnen het familiebedrijf. We staan al in de beginfase met ondernemers in contact, om groei te faciliteren en om later bij de verkoop of overdracht van het bedrijf, als er vermogen vrijkomt, ook van waarde te zijn. We hebben in 2015 ons netwerk nog actiever ingezet door bijeenkomsten te organiseren en ondernemers bij elkaar te brengen.

'Ondernemers zoeken in een private banker een gesprekspartner: een zwaargewicht die stelling neemt en een visie heeft. De klant beslist, maar wil wel uitgedaagd worden. De beste relatie hebben ze vaak met collega's van ons die ook wel eens nee gezegd hebben.'

Mark Buitenhuis, regiodirecteur Private Banking

Van Lanschot heeft een lange historie als familiebedrijf. Dat maakt ons bij uitstek geschikt om familiebedrijven bij te staan. De opleiding Academie voor Bedrijfsoverdracht, die Van Lanschot samen met TiasNimbas Business School aanbiedt, schenkt aandacht aan de voorbereiding en planning van het opvolgproces, biedt inhoudelijke kennis en heeft ook oog voor psychologische aspecten op de werkvloer en binnen de familie.

Het programma What's next?, dat vanaf 2016 zal worden aangeboden, gaat meer in op het traject na de bedrijfsoverdracht of verkoop en beantwoordt vragen van oud-ondernemers en hun partners over prioriteiten na overdracht of verkoop van het bedrijf.

Charity Service

Twee jaar geleden is Van Lanschot voor haar klanten gestart met de Charity Service. Deze dienstverlening is erop gericht klanten te begeleiden bij het geven aan goede doelen en is een uitbreiding en verdieping van onze rol als wealth manager. Het adviestraject van de Charity Service wordt uitgevoerd door de manager Charity Service, in samenwerking met de betrokken private banker en een structureringsspecialist. Enkele tientallen klanten hebben in 2015 gebruik gemaakt van de Charity Service. Vanwege de groeiende belangstelling van onze klanten voor sociaal ondernemerschap en impact investing, heeft de Charity Service in 2015 ook diverse bijeenkomsten rondom deze thema's georganiseerd, onder andere samen met Ashoka (zie kader op pagina 33). In 2016 streven we ernaar de Charity Service verder uit te breiden en klanten met vragen rondom impact investing actief te gaan begeleiden. Voor meer informatie: vanlanschot.nl/charityservice.

Evi

Evi richt zich op de starters in de vermogensmarkt en op Private Banking-klanten die een voorkeur hebben voor online service. Met de ontwikkeling van Evi is online klantbediening in wealth management volwassen geworden: klanten beleggen zelf online met de kennis van Van Lanschot en Kempen, bij vragen nemen ze contact op per mail of telefoon. Ruim twee jaar na oprichting opereert Evi met de energie van een start-up. We hebben ingezet op het optimaliseren van de website, het verbeteren van processen en de introductie van online communicatiemiddelen.

'Onze wealth managementdienstverlening gaat toe naar een online kern met een persoonlijke schil. De dikte van die schil, oftewel de mate van persoonlijke bediening, hangt af van wat klanten zelf willen.'

Guido van Aubel, directeur Investment Office

Dankzij het succes en de groei van Evi bereikten we een omvang die aanpassing van onze dienstverlening en tarieven mogelijk maakte. Door de instroom van nieuwe klanten en assets konden we investeringen sneller terugverdienen. Het verlagen van de tarieven versterkte de positionering van Evi ten opzichte van andere aanbieders.

De dienstverlening verbeterden we door de Evi-app voor de iOS en Android te introduceren. Hiermee kunnen klanten alles doen wat ze ook via de computer kunnen, zoals aan- en verkopen en het checken van saldo en de performance van de portefeuille.

De invloed van nieuwe technologie neemt toe en de verwachtingen van klanten worden steeds hoger. Daarom gaan we door met het innoveren van ons aanbod in elk servicemodel en bieden we ook Private Banking-klanten in 2016 de beschikking over een app, zowel op het gebied van vermogensbeheer als beleggingsadvies.

'Met Evi spelen we in op de nieuwe definitie van 'dichtbij': dat het persoonlijk voélt en daarmee persoonlijk ís. Een klant wil contact als er iets verandert, op het moment dat het hem schikt, of als wij denken dat dat relevant voor hem is.'

Monique Opdam, directeur Marketing

Service op maat

We bedienen binnen Private Banking specifieke doelgroepen met gerichte oplossingen. Een voorbeeld hiervan is Evi Pensioen, waarmee met de beleggingskennis van Van Lanschot en Kempen op fiscaal aantrekkelijke wijze vermogen kan worden opgebouwd voor later. Hiermee spelen we in op de trend van individualisering, in plaats van het traditionele collectieve pensioen. Onze lijfrente-rekening kent zowel een netto- als brutovariant en is net zo op de markt toegesneden als het in 2014 speciaal voor business professionals & executives geïntroduceerde CompliantBeheer. Ook ons hypotheekproduct is een voorbeeld van maatwerk, omdat we naast inkomen uit bedrijf of beroep ook inkomen uit vermogen meetellen. Dat spreekt ondernemers en vrije beroepsbeoefenaars natuurlijk aan.

Sponsoring

Voor Van Lanschot is de sponsoring van kunst een volwaardig onderdeel van onze positionering als wealth manager. Onze ondersteuning van kunst, kunstenaars en musea draagt bij aan het behoud en de opbouw van het culturele erfgoed. Vanaf 2015 is Van Lanschot partner van de nieuwe entree van het Van Gogh Museum. Daarnaast hebben we de Van Lanschot Kunstprijs geïntroduceerd. Deze prijs wordt uitgereikt aan een hedendaagse kunstenaar die in zijn werk het beste de huidige tijdgeest weet vast te leggen voor latere generaties. In 2015 won Annemarie Busschers met het kunstwerk Ageing. Tot slot waren we ook in 2015 hoofdsponsor van PAN Amsterdam, de belangrijkste Nederlandse kunstbeurs.

Van Lanschot België

Van Lanschot België startte bijna 25 jaar geleden en richt zich op vermogende particulieren en institutionele beleggers. De oorspronkelijke doelgroep Nederbelgen is inmiddels minder dan 20% van ons klantenbestand, dat nu grotendeels bestaat uit Belgische vermogenden. De afgelopen jaren wisten we marktaandeel te veroveren, waarbij 80% van de nieuwe Private Banking-klanten van de grootbanken kwam.

'Klanten hebben behoefte aan meer persoonlijke, gespecialiseerde dienstverlening. Bij Van Lanschot kunnen de grote klanten direct met onze directie rond de tafel. Daardoor is de klanttevredenheid bij ons groot.'

Michel Buysschaert, voorzitter van het managementcomité Van Lanschot België

Dit jaar hebben we met name producten geïntroduceerd die specifiek op de vraag in België aansluiten, zoals profielfondsen. Deze fondsen, die we naast het bestaande vermogensbeheer-product aanbieden, ondervangen een aanzienlijk deel van de nadelige effecten van belastingmaatregelen van de laatste vijf jaar. Naast het positieve beursklimaat leidde deze introductie tot een stijging van de assets under management. De spaargelden daalden daarentegen. Dit volgde op de verlaging van onze spaarrente als uitvloeisel van de fundingstrategie van Van Lanschot. We versterkten onze focus door de relatie met instituten die alleen bij ons spaarden te beëindigen en ons volledig te richten op instituten die ook via ons beleggen.

In februari 2016 hebben we Evi in België uitgebreid met een beleggingsaanbod: klanten kunnen nu zowel online sparen als online beleggen met de kennis van een private bank.

We waren in 2015 een van de drie banken op de Belgische markt die een Ethibel-certificaat ontvingen: de garantie dat we op verantwoorde wijze omgaan met de ons toevertrouwde financiële middelen.

IT

Focus en vereenvoudiging staan centraal in onze wealth managementstrategie. In lijn daarmee implementeerden we een nieuwe IT-infrastructuur, die een combinatie is van een nieuw CRM-systeem, een systeem voor centraal documentmanagement en vanaf 2016 een portaal voor online klantinteractie.

Dit vormt de basis voor verdere efficiencyverbeteringen die de klant ook direct zal gaan ondervinden. Zo is de navigatie intuïtiever, ziet de klant direct een totaaloverzicht van al zijn producten en kunnen bijvoorbeeld adreswijzigingen nu ook online worden doorgegeven. We spelen hierbij in op de grotere zelfredzaamheid onder veel van onze klanten, al gaat digitaal bij Van Lanschot altijd hand in hand met persoonlijk contact. Door te automatiseren verdiepen we de uiteindelijke dialoog met onze klanten over het behoud en de opbouw van hun vermogen. We dringen, mede op verzoek van onze klanten, ook het papiergebruik steeds verder terug. Alle initiatieven zijn erop gericht onze klanten stapsgewijs op een modernere en meer efficiënte manier te bedienen, en de klantbeleving te vergroten.

Verantwoord beleggen

Gedurende 2015 hebben we onze informatievoorziening over verantwoord beleggen op verzoek van klanten verder geïntensiveerd. Ze hebben nu beter zicht op de resultaten van onze engagementinspanningen die zich op zowel bedrijven als beleggingsfondsen richten. Met engagement bedoelen we dat we in het geval van schending van onze zogenoemde environmental, social en governance (ESG)-criteria een dialoog aangaan, gericht op het verbeteren van de bestaande situatie.

Een voorbeeld van een dialoog met een extern beleggingsfonds is de Amerikaanse fondsmanager Westwood, waarmee we de afgelopen jaren diverse malen over verantwoord beleggen spraken. Hoewel Westwood nog geen formeel ESG-beleid heeft opgesteld, heeft de dialoog er inmiddels wel aan bijgedragen dat zij een contract hebben afgesloten met research-provider MSCI ESG Research. Daarna is Westwood begonnen met het integreren van ESG-data in het beleggingsproces. De fondsmanager overweegt nu de door de Verenigde Naties opgestelde Principles for Responsible Investment te ondertekenen. Deze ontwikkelingen laten zien hoe Van Lanschot via een actieve dialoog kan bijdragen aan de verdere verduurzaming van de financiële sector. Voor meer informatie over ons beleid op het gebied van verantwoord beleggen en engagement, zie pagina 36.

Naast het intensiveren van onze communicatie over verantwoord beleggen hebben we afgelopen jaar ons duurzame beleggingsaanbod, waarin we meer bedrijven nadrukkelijk uitsluiten, verder uitgebreid. Zo hebben onze adviesklanten nu ook de mogelijkheid om naast drie duurzame actieve Kempen-fondsen te beleggen in diverse passieve duurzame beleggingsoplossingen van externe aanbieders. Deze fondsen volgen een duurzame index, dat wil zeggen een index die geschoond is voor bedrijven die betrokken zijn bij wapens, alcohol, gokken, nucleaire energie, tabaksproductie, porno en genetische modificatie. Meer informatie vindt u in de Bijlage Verantwoord Ondernemen.

Partnership met Ashoka

Van Lanschot is een partnership aangegaan met Ashoka, 's werelds oudste en grootste non-profit-netwerkorganisatie voor en door sociaal ondernemers. Zowel Van Lanschot als Ashoka hebben een nauwe band met vermogende particulieren, ondernemers en ondernemersfamilies. Voor Van Lanschot vormen zij belangrijke klantdoelgroepen, voor Ashoka zijn het waardevolle netwerkpartners die zich actief inzetten om gedreven sociaal ondernemers te begeleiden naar succes. Sociaal ondernemerschap kent vele definities, maar een kenmerk dat altijd terugkomt is het realiseren van maatschappelijke winst. Door een maatschappelijk probleem op een ondernemende manier te vertalen naar een business case zorgt een sociaal ondernemer voor structurele oplossingen die het systeem kunnen veranderen.

Van Lanschot heeft zich in 2015 op meerdere manieren ingezet voor sociaal ondernemerschap. Door het netwerk van Ashoka in contact te brengen met de klanten en relaties van Van Lanschot ontstonden diverse interessante netwerkbijeenkomsten, thematische brainstormsessies en workshops, met positieve eerste resultaten.

Zo vond in november de eerste Ashoka Changemaker Day plaats. Gedurende deze dag dachten ruim veertig klanten en relaties van Van Lanschot mee met een tiental sociaal ondernemers. Samen scherpten zij business cases aan, brainstormden zij over nieuwe financieringskanalen en realiseerden zij nieuwe verbindingen door netwerken aan elkaar te koppelen. Sommige sociaal ondernemers vonden op deze manier een coach. Anderen werden geïntroduceerd bij mogelijke financiers of partners.

Voor 2016 streven we ernaar de Nederlandse Fellows (door Ashoka geselecteerde sociaal ondernemers) te gaan ondersteunen. Ook gaan we in 2016 verdere stappen zetten in onze zoektocht naar geschikte financieringsinstrumenten om sociaal ondernemers makkelijker toegang te geven tot kapitaal.

Besluiten nemen door de ruis heen

Kempen Capital Management (KCM) is een club betrokken vakmensen met liefde voor het vak. Onze klanten herkennen en waarderen dat. Mijn belangrijkste taak zie ik als het helpen bouwen aan de juiste cultuur en het creëren van de juiste voorwaarden waarbinnen onze mensen kunnen excelleren. Omdat vakmanschap zo belangrijk is helpen we elkaar om beter te worden; door ongeacht de hiërarchische verhouding feedback te geven en eerlijk te zijn tegen elkaar. Die open cultuur is een van onze kernwaarden en stelt ons in staat goede teams te bouwen en die teams bij elkaar te houden. Het is belangrijk dat zowel de beleggingsfilosofie als het beleggingsproces goed staan en op regelmatige basis worden uitgedaagd. We zijn een boutique, waarbinnen de teams niet dezelfde beleggingsfilosofie hoeven te hebben.

Ik ben verantwoordelijk voor de beleggingsteams, de beleggingsfondsen en de asset-allocatie. Samen met mijn team breng ik de huisvisie op de wereldeconomie en financiële markten naar buiten. Daarnaast lever ik een bijdrage aan het positioneren van KCM, door presentaties te geven in binnen- en buitenland, bijvoorbeeld over lange termijn betrokken aandeelhouderschap.

We hebben zo'n zeven vette jaren achter de rug voor zowel aandelen als obligaties, maar de onzekerheid in de markt neemt op dit moment toe en de waarderingen zijn vrij hoog. De komende jaren draait het in onze visie daarom om het zoveel mogelijk beschermen van de vermogens van onze klanten.

Markten overdrijven altijd, zowel naar boven als naar beneden. Het is de kunst door die ruis heen toch de goede beslissingen te nemen. Focus op de lange termijn is daarbij heel belangrijk, willen we blijvend waarde creëren voor zowel onze medewerkers en onze klanten als onze aandeelhouders.

Lars Dijkstra – chief investment officer bij KCM

Asset Management

Gefocust groeien

Financiële resultaten

Asset Management (€ miljoen)	2015	2014	%
Interest	–	–	–
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	0,3	2,6	– 88%
Provisie	82,7	81,4	2%
Resultaat uit financiële transacties	– 0,1	–	–
Inkomsten uit operationele activiteiten	82,9	84,0	– 1%
Personeelskosten	38,8	36,3	7%
Andere beheerskosten	18,5	13,9	33%
Afschrijvingen	0,8	0,8	0%
Bedrijfslasten	58,1	51,0	14%
Bijzondere waardeverminderingen	–	–	–
Totaal lasten	58,1	51,0	14%
Bedrijfsresultaat voor belastingen	24,8	33,0	– 25%

Asset Management, in de markt opererend als Kempen Capital Management (KCM), is een gespecialiseerde vermogensbeheerder die opereert met een sterke focus en een duidelijke beleggingsvisie. Voor banken en vermogensbeheerders met open architecture, pensioenfondsen, verzekeraars en verenigingen & stichtingen bieden wij beleggingsstrategieën waarmee we tot de wereldtop behoren. Naast small caps en onroerend goed zijn dat hoogdividendaandelen, vastrentende beleggingen en funds of hedge funds. In fiduciair vermogensbeheer bieden we totaaloplossingen voor institutionele klanten.

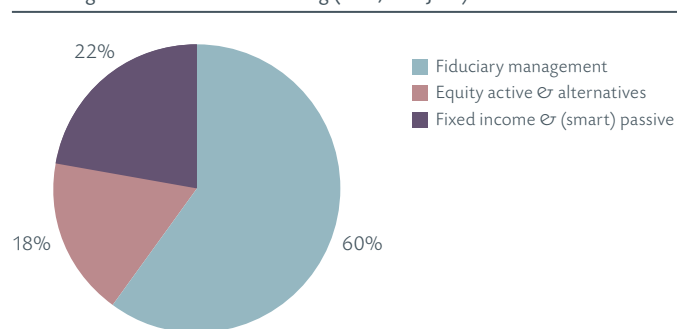
We bieden onze diensten aan vanuit onze kantoren in Amsterdam, Londen en Edinburgh. Onderscheidend is dat zowel Kempen & Co als onze medewerkers zelf in onze fondsen beleggen. Zo hebben onze klanten en wij dezelfde belangen.

Overname MN UK

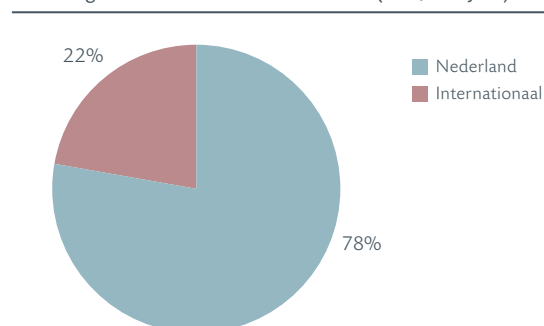
Onder andere door de vergaande consolidatie binnen de Nederlandse pensioenmarkt zoeken we in het buitenland naar markten die cultureel en qua beleggingsopvattingen dicht bij onze aanpak staan. We richten ons op het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk en Italië. Daarnaast zijn ook Scandinavië, Zwitserland, België en Spanje in beeld.

Met de overname van alle fiduciair managementactiviteiten in het Verenigd Koninkrijk van de Nederlandse pensioen- en vermogensbeheerder MN per 1 oktober 2015 hebben we een goede uitgangspositie om daar een tweede thuismarkt te creëren. De acquisitie leidt tot een toename in assets under management van € 4,6 miljard, plus 21 medewerkers. Wij versterken zo ons fiduciair managementbedrijf in het Verenigd Koninkrijk, waar we nu met lokale medewerkers de institutionele markt benaderen. Deze overname biedt ook unieke kansen voor onze mensen om zich in het buitenland te ontwikkelen.

Verdeling AuM naar dienstverlening (€ 32,8 miljard)

Verdeling AuM naar nationaliteit klanten (€ 32,8 miljard)

Beleggingsklimaat

Het beleggingsklimaat kenmerkte zich dit jaar door duidelijk toegenomen volatiliteit op de financiële markten. Het sentiment was doorgaans positief, maar kleine veranderingen in de rente hadden grote impact op de koersen. Nederlandse small caps, global small caps en vastgoed presteerden uitstekend, terwijl Europese small caps en het dividendfonds nog achterbleven bij de benchmark. Obligatiemarkten hadden het lastiger, gezien de lage rentestanden aan het begin van het jaar. De opkomende economieën presteerden onder verwachting, met name door de forse groeivertraging in China. Onze klanten konden over het algemeen terugkijken op een redelijk goed beleggingsjaar, al zullen de zeven jaren van bullmarkten op een rij de komende jaren naar verwachting niet worden gecontinueerd.

Verantwoord beleggingsbeleid

Steeds meer beleggers baseren hun beleggingskeuzes op financiële informatie én niet-financiële informatie. Dit betekent dat zij bedrijven of beleggingsfondsen niet alleen beoordelen op financiële resultaten maar ook op hun milieu-, sociale en maatschappelijke prestaties. Ook wij nemen naast financiële informatie niet-financiële informatie mee in ons beleggingsproces. We noemen dat verantwoord beleggen.

Internationale richtlijnen als basis

In 2008 heeft Van Lanschot de UN Global Compact (UNGC) onderschreven. Deze internationale richtlijnen van de Verenigde Naties ten aanzien van onder andere milieu, arbeidsomstandigheden, mensenrechten en corruptie, bieden een belangrijk kader voor ons verantwoord beleggingsbeleid. Dat geldt ook voor een ander internationaal initiatief van de Verenigde Naties dat door Van Lanschot is onderschreven: de Principles for Responsible Investment (PRI).

Toetsing & dialoog: gericht op positieve veranderingen

Beide richtlijnen zijn door Van Lanschot vertaald naar concrete toetsingscriteria op basis waarvan KCM haar beleggingen periodiek toetst. Deze toetsingscriteria zijn te vinden in de Convention Library op corporate.vanlanschot.nl/vo-bancaire-kernactiviteiten. Als uit de toetsing blijkt dat bedrijven of beleggingsfondsen betrokken zijn bij controversiële wapens, dan worden deze uitgesloten. Met bedrijven en beleggingsfondsen die bij andere schendingen van onze milieu-, sociale en governance-criteria betrokken zijn, kan een zogenaamd engagementtraject worden opgestart: een dialoog gericht op het verbeteren van de bestaande situatie.

Onze engagementactiviteiten richten zich op bedrijven, beleggingsfondsen en overige stakeholders:

- Als blijkt dat bedrijven onvoldoende maatregelen nemen om materiële milieu-, sociale en governance-risico's te beheersen,

kunnen de portefeuillemanagers van KCM deze selecteren voor engagement. Voor iedere casus stelt KCM concrete engagementdoelen op. Bedrijven die onvoldoende richting de opgestelde doelen bewegen, kunnen worden uitgesloten.

- We gaan ook in dialoog met (externe) fondsmanagers. Tijdens dit engagementproces spreken we met deze managers over hun verantwoord beleggingsbeleid. We stimuleren ze om transparant te zijn en om hun stemrecht uit te oefenen. Daarnaast wordt de fondsmanager aangemoedigd om de dialoog aan te gaan met ondernemingen in de beleggingsportefeuille die materiële milieu-, sociale of governance-issues hebben.
- KCM spreekt tevens klanten, sectorgenoten en kredietbeoordelaars aan om een verantwoord (beleggings)beleid te voeren.

Om de effectiviteit van onze inspanningen te vergroten, nemen we ook deel aan zogenaamde collectieve engagementinitiatieven. Dit zijn dialogen met bedrijven en fondsmanagers die namens meerdere institutionele beleggers en vermogensbeheerders worden gevoerd.

Het uitoefenen van stemrecht is ook een essentieel onderdeel van verantwoord beleggen. KCM stemt op aandeelhoudersvergaderingen van Nederlandse ondernemingen en bij volmacht in geval van internationale ondernemingen. Op de website van KCM (www.kempen.nl/proxyvoting) staat hoe dit stembeleid (proxy-votingbeleid) is vormgegeven en hoe KCM in 2015 heeft gestemd.

De meeste bedrijven en fondsmanagers die door ons worden benaderd bleken de afgelopen jaren bereid verbeteringen in hun beleid of portefeuilles door te voeren. Slechts in enkele gevallen waren bedrijven en fondsmanagers hiertoe niet bereid. Daarop hebben wij deze bedrijven en fondsen uitgesloten.

Verdere integratie van verantwoord beleggen

Na een uitgebreid marktonderzoek hebben we begin 2015 een nieuwe researchprovider voor niet-financiële data aangesteld: MSCI ESG Research. Omdat de methode van deze provider goed aansluit bij onze werkwijze en de kwaliteit van de aangeleverde data zeer hoog is, hebben we de database van MSCI ESG Research volledig geïntegreerd in het bestaande beleggingsproces. Hierdoor krijgen de fondsmanagers van KCM direct toegang tot alle niet-financiële data en krijgen zij tevens de gelegenheid om de engagementactiviteiten richting bedrijven en beleggingsfondsen zelf uit te voeren, in plaats van deze uit te besteden aan een externe engagementmanager.

Gedurende 2015 hebben we 91 ondernemingen direct en 112 ondernemingen via collectieve engagementinitiatieven aangesproken. Daarnaast waren we in dialoog met 17 externe fondsmanagers. Van iedere engagement is een factsheet opgesteld waarin de belangrijkste engagementdoelen en -uitkomsten zijn vastgelegd.

Assets under screening verder gestegen

Sinds 2011 hebben we onszelf ten doel gesteld het op niet-financiële criteria gescreende vermogen (gemeten als percentage van de totale assets under management) jaarlijks te laten stijgen. In 2015 zijn we daar opnieuw in geslaagd, met name door het verder verfijnen van de gehanteerde methode. Zie de tabel op de volgende pagina.

Assets under screening	2015		2014	
	Assets under management (AuM)	Assets under screening als % van AuM	Assets under management (AuM)	Assets under screening als % van AuM
Private Banking	17,4 mrd	80	16,6 mrd	68
Asset Management	32,8 mrd	76	27,5 mrd	73
Totaal	50,2 mrd	78	44,1 mrd	71

Klimaatverandering

Klimaatverandering beheerste een groot deel van 2015 het nieuws. Dat actiegroep Urgenda de Nederlandse Staat via de rechter succesvol opriep tot meer actie tegen klimaatverandering genereerde veel publiciteit. In september kwam Volkswagen groot in het nieuws door fouten in het opgegeven brandstofverbruik en de CO₂-uitstoot van bepaalde modellen. Samen met de succesvolle internationale klimaatop in Parijs voedden deze gebeurtenissen het steeds breder gedragen idee dat fossiele brandstoffen op termijn vervangen zullen gaan worden door meer duurzame energiebronnen. Dit betekent voor beleggers zowel nieuwe kansen als bedreigingen. Mede om die reden besteedde ook Van Lanschot in 2015 veel aandacht aan het klimaat.

Zo zijn we in de loop van 2015 gestart met het meten van de klimaatimpact van onze beleggingsportefeuilles, werden we lid van de Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC) en sloten we ons aan bij de Principles for Responsible Investment (PRI)-werkgroep corporate climate lobbying. Deze initiatieven hebben tot doel in collectief verband ondernemingen en publieke organisaties aan te spreken op hun verantwoordelijkheden omtrent klimaatverandering. In 2016 zullen we hierover verder gaan rapporteren.

Lange termijn betrokken aandeelhouderschap

Aandacht voor klimaatverandering sluit goed aan bij de beleggingsfilosofie van KCM die zich kenmerkt door een langetermijnfocus en betrokken aandeelhouderschap. Binnen de zogenaamde Chief Investment Officers (CIO)-Dialoog, een periodiek overleg tussen Nederlandse CIO's, vroeg KCM ook in 2015 aandacht voor het thema langetermijnbeleggen. Tevens werden diverse publicaties over dit onderwerp uitgebracht. KCM is namens de groep CIO's ook in gesprek met De Nederlandsche Bank om het onderwerp van langetermijnbeleggen onder de aandacht te brengen. Er is onder andere gesproken over het nut en de noodzaak van benchmarks en over mogelijke belemmeringen in de huidige wetgeving om als institutionele belegger een langetermijn-beleggingsfilosofie te implementeren.

Ook reageerden we op de trend dat asset owners, de institutionele beleggers, steeds meer druk uitoefenen op vermogensbeheerders om op korte termijn rendement op hun beleggingen te genereren. De hieruit volgende druk richting ondernemingen brengt hun investeringsbereidheid in gevaar, wat slecht nieuws is voor de markt, de economie en de samenleving.

'Willen we die focus op resultaten op korte termijn veranderen, dan moeten zowel de asset owners, de vermogensbeheerders en de bedrijven, maar ook de toezichthouders, hun mindset richting de markt veranderen.'

Paul Gerla, lid Executive Board en verantwoordelijk voor Asset Management

Verwachte ontwikkelingen in verantwoord beleggen

In het laatste kwartaal van 2015 hebben we onze ambities voor verantwoord beleggen verder aangescherpt. De belangrijkste ambitie is nu het verder voltooien van het genoemde integratieproces en het vergroten van bewustwording rondom verantwoord beleggen, zowel bij onze collega's als onze klanten. Verder zal ons verantwoordbeleggingsbeleid zich in 2016 blijven richten op de lange termijn en betrokken aandeelhouderschap: we willen onze invloed gebruiken om positieve verandering te bewerkstelligen bij onze stakeholders. Ook het thema klimaat zal hoog op de agenda blijven staan. In 2016 gaan we daarnaast de dialoog met externe fondsmanagers verder uitbreiden en meer aandacht besteden aan onze stemactiviteiten.

Datamanagement

Klanten hebben een sterkere behoefte aan transparantie dan ooit. Particulieren willen inzicht in de onderliggende beleggingsportefeuille en in de total cost of ownership. Institutionele beleggers wensen gedetailleerd inzicht (look through) in hun beleggingen. Daarvoor is efficiënte digitalisering en automatisering van werkprocessen nodig. KCM is een sterk datagedreven organisatie: onze portfoliomanagers voegen waarde toe door grote hoeveelheden gegevens te interpreteren als input voor hun beleggingsbeleid.

'Asset management is datamanagement. Door het ontsluiten van data en het verbinden van gegevens komen we sneller tot de informatie waarmee we waarde kunnen creëren voor onze klanten. Bij het waarderen van vastgoed hoeven we bijvoorbeeld niet meer ter plekke te zijn: we kopen de relevante gegevens in, analyseren en vergelijken ze. We zijn veel minder tijd kwijt aan het verzamelen van informatie en kunnen sneller overgaan tot het interpreteren ervan.'

Erik Luttenberg, managing director Kempen Capital Management

Engagementcase - Eni S.p.A

Eni houdt zich bezig met olie-exploratie en -productie, gaswinning, ingenieursdiensten, bouw en chemie. De Italiaanse onderneming is in de afgelopen jaren in verband gebracht met een serie corruptiegevallen. In 2014 hebben we Eni benaderd voor een dialoog. De onderneming was bereid om de corruptie-uitdagingen met ons te bespreken en gaf aan dat ze werkten aan de ontwikkeling van een nieuw anti-corruptiebeleid. Dit beleid werd eind november 2014 op de corporate website gepubliceerd. De reikwijdte van het beleid werd uitgebreid en de implementatie en naleving zijn verplicht gesteld voor Eni en al haar dochtermaatschappijen. Daarnaast heeft Eni op seniorniveau een bovengemiddeld goed toezicht ingesteld op het anti-corruptiebeleid en de bijbehorende programma's. Van de aanvankelijke engagementdoelstellingen waren de meeste na deze beleidsactualisatie al bereikt.

We hebben de dialoog in 2015 voortgezet om te kunnen beoordelen of het nieuwe beleid en de nieuwe programma's inderdaad ingevoerd worden en het gewenste effect hebben: geen grote corruptieschandalen meer. Eni is onder andere gevraagd om gedetailleerde informatie te blijven verschaffen over de corruptiezaken, inclusief details over de gerechtelijke onderzoeken. De onderneming heeft hier afgelopen jaar in haar kwartaalberichten over gerapporteerd. Daarnaast hebben we Eni aangemoedigd om nadere details te verschaffen over het implementatiemechanisme voor anti-corruptiecontroles, over de externe audits, en over het due-diligenceproces bij externe partijen, vooral bij de zeer risicovolle activiteiten in opkomende markten. In 2015 hebben we regelmatig contact gehad met de onderneming en we zijn tevreden over de transparantie die Eni ons biedt. We blijven de onderneming stimuleren om in publieke rapportages meer informatie over het anti-corruptieprogramma te verstrekken.

Klanttevredenheid

Het klanttevredenheidsonderzoek dat we in 2015 hebben laten uitvoeren leverde een Net Promotor Score (NPS) op van 32, tegenover 22 twee jaar geleden. De gemiddelde tevredenheid drukte zich uit in een cijfer van 7,8. Klanten waren onder meer tevreden over het kennisniveau, de integriteit en de servicegerichtheid van KCM. Op het gebied van begrijpelijke communicatie zou KCM zich nog kunnen verbeteren.

Prijzen

Het door KCM beheerde Kempen (Lux) Euro Credit Fund werd verkozen tot beste fonds op de Belgische markt in de categorie Euro Corporate Bonds. Het fonds scoorde hoog qua beleggingsstrategie en qua verhouding tussen risico en opbrengsten. Ook Morningstar Nederland gaf het Kempen (Lux) Euro Credit Fund de hoogst mogelijke rating (Gold). Eind oktober won het Kempen Non Directional Partnership bij de Swiss Hedge Fund Awards Ceremony een award voor de beste Multi Strategy over een periode van vijf jaar.

Het Kempen (Lux) Sustainable European Small-cap Fund ontving opnieuw het Novethic SRI Label. Novethic geeft hiermee aan dat niet-financiële criteria op systematische wijze zijn geïntegreerd in het beleggingsproces en dat hier transparant over wordt gerapporteerd. Tevens stelde onderzoeksbureau Trucost vast dat het fonds eind 2015 een 63% lagere CO₂-voetafdruk had dan haar benchmark (MSCI World Index). Het was het zesde jaar op rij dat het fonds minder CO₂-intensief was dan haar benchmark.

A man with a beard and dark hair, wearing a dark suit, a light blue shirt, and a red striped tie, stands in a modern office environment. He is looking towards the camera with a slight smile. The background shows wooden pillars and a glass wall.

Kempen brengt ondernemersmentaliteit binnen

Na mijn studie wiskunde behaalde ik mijn papieren als actuaaris. Vervolgens werkte ik in diverse functies bij adviesbureaus, altijd op het gebied van pensioenoplossingen. In september 2011 kwam ik bij MN UK. Ik ging deel uitmaken van een nieuw, klein team dat het Nederlandse fiduciair beheer in het Verenigd Koninkrijk moest gaan introduceren. Die Britse activiteiten van MN zijn in 2015 overgenomen door Kempen.

Binnen Kempen Fiduciary Management ben ik verantwoordelijk voor het ontwikkelen en geïntegreerd aanbieden van klantoplossingen op het gebied van vermogensbeheer. Tot nu toe werkten we alleen voor pensioenfondsen, maar met de overname door Kempen verbreden we richting verzekeraars, stichtingen en andere institutionele beleggers.

Na de overname vorig jaar brak voor ons een opwindende tijd aan. Naast het overhevelen van de assets en het integreren van de backoffices, brengen we ook twee bedrijfsculturen samen. Ik moet zeggen, dat gaat vloeiend: beide teams zijn sterk klantgericht, met een focus op de lange termijn. Duidelijk is dat Kempen behalve zeer relevante beleggersexpertise ook een ondernemersmentaliteit binnenbrengt: een enorme drive om dingen voor elkaar te krijgen.

Ik realiseer me heel goed wat het belang is van wat we doen: wij zijn medeverantwoordelijk voor de pensioenzekerheid van honderdduizenden mensen. Het verkrijgen van volledige funding voor een pensioenfonds betekent meer dan het behalen van zomaar een financieel doel. De verplichtingen van institutionele beleggers goed in kaart brengen, de risicobereidheid doorgronden, een stabiel en gecontroleerd rendement realiseren: het is belangrijk en betekenisvol werk.

Jeff Neate – head of Client Solutions bij Kempen Fiduciary Management

Merchant Banking

Relevant zijn voor onze klanten door focus en toewijding

Financiële resultaten

Merchant Banking (€ miljoen)	2015	2014	%
Interest	3,5	2,8	25%
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	–	–	–
Provisie	66,6	52,1	28%
Resultaat uit financiële transacties	3,0	6,3	– 52%
Inkomsten uit operationele activiteiten	73,1	61,2	19%
Personeelskosten	30,0	25,4	18%
Andere beheerskosten	11,4	9,7	18%
Afschrijvingen	0,6	0,6	0%
Bedrijfslasten	42,0	35,7	18%
Bijzondere waardeverminderingen	0,2	2,0	– 90%
Totaal lasten	42,2	37,7	12%
Bedrijfsresultaat voor belastingen	30,9	23,5	31%

Corporate Finance en Securities vormen samen Merchant Banking. Corporate Finance is binnen haar niches toonaangevend op het gebied van fusies en overnames, kapitaalmarkttransacties en debt advisory services. De kracht van Securities is het leveren van specialistische research over beursgenoteerde ondernemingen binnen enkele nichemarkten, in combinatie met het vinden van liquiditeit voor internationale institutionele beleggers.

Corporate Finance

Onze gespecialiseerde teams combineren diepgaande kennis van de markten waarop onze klanten actief zijn met up-to-date kennis van de kapitaalmarkt. Op deze wijze kan Corporate Finance haar klanten hoogwaardig en onafhankelijk advies geven over de beste structuur, timing en positionering van de transacties die zij overwegen.

Specialisatie

Binnen onze niches Benelux, European Real Estate en Life Sciences kennen klanten ons als een betrouwbare partner en onafhankelijk adviseur. Onze klanten profiteren van ons wereldwijde netwerk van gespecialiseerde investeerders, aandeelhouders, ondernemingen en andere toonaangevende marktspelers. Wij leveren een bijdrage aan het creëren van solide ondernemingen, die opgewassen zijn tegen uiteenlopende vraagstukken en uitdagingen.

De ambitie om met behulp van innovatie de zorg betaalbaar te houden is een kenmerkend aspect van de sector Life Sciences. Als een van de weinige Europese zakenbanken heeft Kempen & Co (Kempen) zich volledig in deze markt gespecialiseerd.

Het afgelopen jaar heeft Corporate Finance haar positie in de gekozen niches verder versterkt. De gespecialiseerde teams waren in 2015 zeer actief: dit kwam tot uitdrukking in het grote aantal transacties, de omvang van de transacties en de seniore rol die Corporate Finance in deze transacties speelde. Het Benelux-team begeleidde de beursgangen van Lucas Bols en Grandvision en adviseerde bij de overname van Grontmij door branchegeenoot Sweco. Het European Real Estate-team was zeer actief in de Duitse markt, onder meer bij de overname van Gagfah door Vonovia en de beursgang van ADO Properties, en in de Nederlandse markt met onder meer transacties rond Vesteda, Wereldhave en NSI. Het Life Sciences-team begeleidde diverse beursgangen en emissies, onder meer voor Biocartis, Kiadis en Probiodrug. Alle bedrijven die Corporate Finance bedient, worden vooraf op milieu-, sociale en maatschappelijke aspecten gescreend.

‘Onze klanten hebben een steeds sterker wordende voorkeur voor gespecialiseerd en onafhankelijk advies. Met onze gespecialiseerde teams spelen we daarop in.’

Joof Verhees, lid Executive Board en verantwoordelijk voor Merchant Banking

De financiële markten waren de eerste helft van het jaar zeer gunstig, mede door het ruime beleid dat door de Europese Centrale Bank (ECB) werd gevoerd. Daarna nam de volatiliteit in de markten zodanig toe dat de tijd waarin transacties succesvol konden plaatsvinden aanzienlijk werd verkort. Ons Corporate Finance-team voerde ook in deze omstandigheden succesvolle transacties uit voor haar klanten.

‘In 2015 hebben veel van onze klanten belangrijke stappen gezet in de uitvoering van hun strategie en deze via de kapitaalmarkt gefinancierd. Wij streven ernaar om in een zo vroeg mogelijk stadium met onze klanten mee te denken over de beste strategische stappen en de uitvoering daarvan. Zo dragen wij bij aan het creëren van waarde voor onze klanten.’

Paul Pruijboom, managing director Kempen Corporate Finance

Conferenties

Evenals in voorgaande jaren hebben Corporate Finance en Securities gezamenlijk een aantal succesvolle conferenties voor onze klanten georganiseerd. In New York organiseerden we onder meer de Life Sciences Conference, in Londen de Benelux Conference en in Amsterdam het European Property Seminar. Deze conferenties bieden de klanten van Corporate Finance en Securities een uitstekende mogelijkheid om van gedachten te wisselen en op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen in hun marktgebieden.

Geselecteerde transacties Kempen & Co in 2015

European Real Estate					
 Bodimo Placement of treasury shares € 29,710,760 <i>Joint-Bookrunner</i> November 2015 	 LEG Accelerated bookbuild offering € 306,680,000 <i>Co-Bookrunner</i> November 2015 	 Deutsche Annington Public offer for Deutsche Office by alstria € 1,792,304,000 <i>Financial adviser</i> November 2015 	 MIRUM Rights issue € 1,033,696,000 <i>Co-Lead Manager</i> August 2015 	 ADG Initial public offering € 415,000,000 <i>Joint Global Coordinator Joint Bookrunner</i> July 2015 	 humboldt Rights issue € 101,659,558 <i>Joint Bookrunner</i> July 2015
 CITYCON Rights issue € 608,161,628 <i>Joint Global Coordinator Joint Bookrunner</i> July 2015 	 DEKOR Sale of Berlin residential portfolio <i>Adviser</i> June 2015 	 Deutsche Annington Rights issue € 2,247,556,865 <i>Co-Lead Manager</i> June 2015 	 WERELDMARE Accelerated bookbuild offering € 257,250,000 <i>Joint Bookrunner</i> June 2015 	 LEG Accelerated bookbuild offering € 73,623,010 <i>Joint Global Coordinator Joint Bookrunner</i> June 2015 	 nsi Secondary placement of 35% stake in IOV € 110,760,000 <i>Joint Global Coordinator Joint Bookrunner</i> June 2015
 Cofinimmo Rights issue € 906,580,438 <i>Lead Manager</i> June 2015 	 vesteda Refinancing € 600,000,000 <i>Financial adviser</i> June 2015 	 nsi Refinancing € 550,000,000 <i>Financial adviser</i> May 2015 	 Cofinimmo Rights issue € 285,410,210 <i>Co-Lead Manager</i> May 2015 	 vesteda Capital raise € 600,000,000 <i>Sole financial adviser</i> April 2015 	 Deutsche Annington Block trades in Deutsche Annington shares € 283,441,799 <i>Sole Manager</i> April 2015
 WDP Secondary placement € 40,962,500 <i>Placement Agent</i> March 2015 	 Deutsche Annington Public offer for GAGFAH € 8,867,000,000 <i>Adviser</i> March 2015 	 LEG Block trades in LEG shares € 107,279,017 <i>Sole Bookrunner</i> January 2015 	 Deutsche Annington Block trades in Deutsche Annington shares € 80,872,909 <i>Sole Manager</i> January 2015 	 Deutsche Annington Block trades in Deutsche Annington shares € 40,938,597 <i>Sole Manager</i> January 2015 	

Life Sciences & Healthcare

 ALK Sale of the European veterinary business <i>Adviser</i> December 2015 	 LUMC Strategic review <i>Adviser</i> November 2015 	 probiodrug Private placement € 13,531,780 <i>Joint Bookrunner</i> November 2015 	 Kiadis Initial public offering € 32,670,450 <i>Sole Global Coordinator Joint Bookrunner</i> July 2015 	 BIO-CARTIS Initial public offering € 115,000,000 <i>Joint Bookrunner</i> April 2015 	 Vvalneva Rights issue € 45,031,721 <i>Joint Bookrunner</i> February 2015
---	--	--	--	--	---

Benelux

 Grontmij Public offer for Grontmij by Sweco € 354,000,000 <i>Adviser</i> October 2015 	 Euron Services Acquisition of MN Services United Kingdom <i>Financial adviser</i> October 2015 	 ArboNed Sale to HumanCapitalCare <i>Financial adviser</i> June 2015 	 van Groenou Capital restructuring <i>Financial adviser</i> April 2015 	 Flinndal Acquisition of Flinndal <i>Adviser</i> March 2015 	 Refreine-garber Management participation advisory in dual-track sale process <i>Financial adviser</i> March 2015
 FINVAL Refinancing € 220,000,000 <i>Financial adviser</i> March 2015 	 GrandVision Initial public offering € 1,020,000,000 <i>Co-Lead Manager</i> February 2015 	 LUCAS BOLS Initial public offering € 146,787,159 <i>Joint Global Coordinator</i> February 2015 			

Gids in de kapitaalmarkt

Na mijn studies Finance en Europees Ondernemingsrecht trad ik in 2013 in dienst bij Kempen & Co. Binnen het Equity Capital Markets-team (ECM) focus ik mij op Europees vastgoed.

ECM adviseert en assisteert ondernemingen bij het managen van alle processen die nodig zijn voor een succesvolle kapitaalmarkttransactie, zoals een beursgang, kapitaalverhoging of herplaatsing van een groot aandelenbelang. Wij brengen ondernemingen naar de markt én de markt naar de onderneming: we zijn bemiddelaars tussen corporates en investeerders.

In samenwerking met Corporate Finance en Securities, is ECM betrokken bij transactiestructurering en -marketing en het plaatsen van de aandelen bij investeerders. Tevens assisteren we bij het opstellen van prospectussen en juridische transactiedocumentatie. Hoewel mijn studies hierbij goed van pas komen, leer je dit vak niet uit een boek: het échte leren gebeurt 'on the job'.

Het marktsentiment en ECM-klimaat waren in 2015 overwegend zeer positief, maar dat maakte ons werk niet per definitie eenvoudiger. Meer deals betekent ook meer competitie om de gunst van de belegger: wij moesten ervoor zorgen dat juist de transactie van ónze klant het meest aansprak bij investeerders.

Als specialist bieden wij ondernemingen sectorexpertise, een tailor-made transactieproces en toegang tot een wereldwijd netwerk van sectorspecifieke investeerders. Daardoor concurreren wij met, onderscheiden wij ons van en zijn wij complementair aan de internationale grootbanken.

Een ECM-transactie is een belangrijke stap voor een onderneming die veel aandacht en tijd vergt. Wij zijn de gids die de klant door het proces leidt en klaarstoomt voor de kapitaalmarkt.

Birgit Brekelmans – associate Equity Capital Markets bij Merchant Banking

Securities

Beursgenoteerde aandelen worden in veel gevallen door enkele tientallen researchanalisten gevolgd. Naast de grote, wereldwijd opererende brokers kunnen de échte specialisten met specifieke sector kennis, zoals Kempen, binnen deze competitieve markt waarde toevoegen. Wij zijn gewend keuzes te maken om onderscheidend te kunnen zijn.

Vanuit onze sterke positie op het gebied van European Real Estate breidden we in 2015 ons researchproduct uit met de sector Infrastructuur: Europese vliegvelden, tolwegen en havens. Bij Life Sciences breidden we uit met de aanpalende sector Food, Feed & Pharma. Na een grondige evaluatie zijn we in 2015 gestopt met het schrijven van research op het gebied van Cleantech, omdat dit segment niet voldoende omvang bij beleggers heeft. In verband met de groeiende vraag naar verantwoorde beleggingen screenen we de aandelen die we volgen periodiek op milieu-, sociale en maatschappelijke aspecten.

De Benelux als regio blijft een belangrijke focus voor Merchant Banking; het researchteam is daarom ook uitgebreid. De researchaanbevelingen van de Benelux-favorietenlijst leverden een rendement op van 27% in 2015 ten opzichte van een totaalrendement van de AEX en AMX van respectievelijk 7% en 12%. De favorietenlijst van ons European Real Estate-team liet in 2015 een positief rendement van 21% zien en de Life Science-favorietenlijst steeg in 2015 met 111%. Ieder team liet daarmee outperformance zien.

Beleggingsoplossingen voor Van Lanschot-klanten

Door de historisch ongekend lage rente, zoeken we voor klanten naar mogelijkheden om toch een goed rendement te behalen. De afdeling Structured Investments binnen Kempen Securities ontwikkelt producten voor onder andere Van Lanschot-klanten gericht op het behoud en opbouw van vermogen en het behalen van een optimaal rendement binnen de afgesproken risk appetite. Deze gestructureerde producten zijn notes of certificaten met als onderliggende waarde een index, een aandeel of een vastrentende belegging, waarmee extra accenten kunnen worden gelegd in een portefeuille of kan worden ingespeeld op bijzondere wensen rondom vermogensopbouw of -bescherming.

‘We merken dat wanneer de rente voor langere tijd laag is, er vraag is naar een product dat een beter rendement genereert dan sparen of direct in aandelen beleggen. Dat in 2015 het aandeel Van Lanschot-klanten binnen Structured Investment is toegenomen, bewijst de grotere behoefte onder particuliere beleggers aan bescherming en rendement.’
Anko Gerlofs, managing director Kempen Securities

 Omdat gestructureerde beleggingsproducten als ingewikkeld kunnen worden ervaren, hechten we groot belang aan transparantie en eenvoud in onze communicatie met klanten. Onze producten hebben tot positieve rendementen geleid met een lager risicoprofiel dan het rechtstreeks beleggen in aandelen. Vijf publiek uitgegeven instrumenten in 2014 losten na een jaar af met positieve rendementen tussen de 7% en 13%.

Rol als middle man

Binnen onze niches bleven we bemiddelen bij grote effecten-transacties tussen institutionele beleggers: de block trades. De liquiditeit op de aandelenmarkt is afgenomen en het kopen of verkopen van grote pakketten aandelen kan in een illiquide markt leiden tot plotselinge koersschommelingen. Om die reden plaatsen onze specialisten substantiële aandelenpakketten in één keer bij institutionele beleggers. Dit voorkomt een koersbeweging op de beurs en dit komt ten goede aan zowel de kopende als verkopende partij en hun eventuele achterliggende klanten. Onze rol als middle man is in dit marktsegment steeds belangrijker, waarbij we ons richten op ondernemingen met een marktkapitalisatie tussen € 500 miljoen en € 5 miljard.

Ontvlechten

De route naar MiFID II is ingezet. De manier waarop de waarde voor researchdienstverlening in de toekomst zal worden bepaald, gaat veranderen. Momenteel is de waarde van researchdienstverlening meestal gekoppeld aan het verhandelde volume in aandelen, dat jaarlijks sterk kan fluctueren. In de toekomst zullen de researchdienstverlening en de aandelenhandel los van elkaar moeten worden gewaardeerd. Dit heeft tot gevolg dat de waarde voor research in een (vast) bedrag zal worden uitgedrukt. De verbeterde kostentransparantie leidt ertoe dat institutionele beleggers samen met researchaanbieders zoals Kempen moeten gaan bepalen wat de waarde van research is. Over het algemeen wordt verwacht dat dit een omzetdrukkend effect bij researchaanbieders zal hebben. Wij geloven echter dat beleggers zullen willen betalen voor hoogwaardige research die wordt aangeleverd door specialisten.

‘Op elk vakgebied moeten wij onze relevantie kunnen bewijzen. Dat betekent dat we keuzes moeten maken. Dat hebben wij gedaan en ik ben ervan overtuigd dat dat zich zal uitbetalen.’
Bernd Stahl, managing director Kempen Property Research

Prijzen

We wonnen dit jaar drie Extel Awards: we waren nummer 1 in Benelux Trading & Execution, nummer 1 in European Real Estate (based on corporate votes) en nummer 3 in de categorie European Real Estate (based on client votes). De kwaliteit van onze research in combinatie met een slagvaardig Trading & Execution-team vormden de basis voor het succes.

Sponsoring

Kempen heeft een sponsorbeleid dat past bij haar positionering en merk. Zo ondersteunen we naast doelen op het gebied van cultuur en maatschappij vooral sport. We zijn hoofdsponsor van de Amsterdamse Studentenroeivereniging Nereus en het Heren 1-team van hockeyclub Pinoké. De keuze voor sport sluit goed aan bij ons dagelijks werk. Wij herkennen ons in topsporters die zich in een sterk internationaal, competitief speelveld focussen op hun prestatie. Daarnaast zijn we sinds 2014 sponsor van het Holland Festival; een internationaal festival voor theater, muziek, dans, opera, film en beeldende kunsten in Amsterdam.

Klanten verwachten kwaliteit en originele ideeën

Mijn team volgt beursgenoteerde aandelen in de Benelux en adviseert institutionele beleggers over de hele wereld: 80 tot 90% van de aandeelhouders in Nederlandse genoteerde ondernemingen komt uit het buitenland.

We zijn een onafhankelijke zakenbank voor wie het volgen van aandelen echt een kernactiviteit is. Dat trekt een bepaald slag mensen aan: onze medewerkers zijn gedreven, inventief en ondernemend. De kwaliteit van de mensen die bij ons solliciteren, ook vanuit het buitenland, is hoog. Dat is belangrijk, ook omdat we liever zelf mensen opleiden dan dat we mensen aannemen met jaren ervaring.

Ik heb Economie gestudeerd in Amsterdam en heb acht jaar bij Goldman Sachs gewerkt in Londen. Toen ik besloot naar Nederland terug te gaan, was er eigenlijk maar één bank waar ik wilde werken. Kempen is, ondanks alle veranderingen in de financiële sector, een succesvolle, ondernemende club gebleven, waar de ruimte en mogelijkheden worden gecreëerd zodat talent zich kan ontplooien. Dat we die cultuur hebben weten te behouden, vind ik een knappe prestatie. Het stelt ons in staat om ook in de toekomst te floreren.

Wat ik leuk vind aan mijn werk is dat het ondanks alle technologie nog altijd gaat over mensen. Het gaat over relaties: met klanten, collega's en andere stakeholders. Klanten verwachten van ons constante kwaliteit en originele ideeën. Wij moeten dat blijven bieden en kunnen dat ook, omdat we onafhankelijk zijn. Die vrijheid, daar moeten we naar handelen. Want dat onderscheidt ons.

Jaap Pannevis – head of Benelux Research bij Merchant Banking

Van Lanschot Participaties

Rust en geduld voor langetermijn-waardecreatie

Van Lanschot Participaties neemt minderheidsbelangen in niet-beursgenoteerde ondernemingen. Onze investeringsrange per deelneming ligt tussen € 5 en € 15 miljoen. We hanteren een langetermijn-investeringshorizon en kennen geen beperking in looptijd of noodzaak tot snelle verkoop van een participatie. We hebben de rust en het geduld om waarde te creëren voor de lange termijn.

Als minderheidsaandeelhouder streven we niet naar het verkrijgen van controle, maar denken we wel graag mee. Bij het uitwerken van de strategie, het doen van overnames of het uitwerken van een herfinanciering zijn we vaak actief betrokken. Voordat we een participatie nemen, gaan we in gesprek met het management en de aandeelhouders. We zoeken naar de klik en naar overeenkomsten in de visie op de toekomst van de onderneming. We geloven in een managementteam dat al geruime tijd aan het roer van een onderneming staat en de onderneming, met onze ondersteuning, een fase verder wil brengen. In bepaalde situaties trekken we op met een co-investeerder. Per geval kijken we of het profiel en de visie van de investeerders en de onderneming goed op elkaar aansluiten. Screening op milieu-, sociale en maatschappelijke aspecten is een integraal onderdeel van ons due-diligenceproces voordat een aandelenbelang in een onderneming wordt genomen.

In 2015 verwierven we geen nieuwe participaties. Wel verkochten we twee deelnemingen en deden we met onze deelneming TechAccess een overname in België. Onze bestaande deelnemingen presteerden uitstekend, in lijn met het aantrekken van de economie. De afbouw van onze deelnemingen in private equityfondsen is voortgezet volgens plan. Ultimo 2015 bestaat de portefeuille van Van Lanschot Participaties uit 12 ondernemingen en enkele private-equityfondsen. De marktwaarde bedraagt ruim € 110 miljoen.

‘Het investeringsklimaat in 2015 was uitdagend door de ruime beschikbaarheid van kapitaal in de markt. Daardoor werden hoge overnameprijzen betaald en waren er vaak meerdere financieringsoplossingen voorhanden. Wij blijven zoeken naar goedgeleide ondernemingen met een vraagstuk waarvoor wij de logische partner zijn. In die situaties zijn wij bereid een serieuze prijs te betalen. Zoals Warren Buffett zegt: buying wonderful companies at fair prices.’

Joost Bakhuizen, managing director Kempen Investments

Corporate Banking

Solide afbouwen

Financiële resultaten

Corporate Banking (€ miljoen)	2015	2014	%
Interest	55,3	66,8	- 17%
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	-	-	-
Provisie	3,7	5,6	- 34%
Resultaat uit financiële transacties	- 0,8	-	-
Inkomsten uit operationele activiteiten	58,2	72,4	- 20%
Personeelskosten	15,5	20,2	- 23%
Andere beheerskosten	14,0	19,3	- 27%
Afschrijvingen	0,7	0,1	-
Bedrijfslasten	30,2	39,6	- 24%
Bijzondere waardeverminderingen	23,9	69,3	- 66%
Resultaat uit hoofde van verkoop kredieten en vorderingen private en publieke sector	22,4	-	-
Totaal lasten	76,5	108,9	- 30%
Bedrijfsresultaat voor belastingen	- 18,3	- 36,5	50%

Employability

Sinds 1 januari 2015 is het personeelsbestand bij Corporate Banking afgenomen met gemiddeld twee fte per maand, allemaal via natuurlijk verloop en in lijn met de afbouw van onze portefeuille. We verdubbelden onze budgetten voor opleiding en ontwikkeling om zo de employability van onze medewerkers te optimaliseren.

Eerlijk verhaal naar klanten

Zowel onze klanten als onze medewerkers weten waar ze aan toe zijn: de zakelijke kredietportefeuille wordt de komende jaren volledig afgebouwd. Hierbij past een verhoogd gevoel van urgentie in onze communicatie naar onze overgebleven klanten. Tijdig herfinancieren van kredietfaciliteiten is niet langer raadzaam, maar noodzakelijk. Natuurlijk stellen we onze mensen, onze kennis en ons netwerk ter beschikking om onze klanten ook in dit finale stadium optimaal te begeleiden.

Sinds 2013 bouwt Van Lanschot haar zakelijke kredietportefeuille af. Bij aanvang bedroegen de risicogewogen activa (RWA) € 4,4 miljard en was de doelstelling om deze eind 2017 te hebben gehalveerd. Eind 2015 is deze doelstelling reeds gehaald: de portefeuille is teruggebracht tot € 1,8 miljard MKB-leningen en vastgoedfinancieringen en € 1,9 miljard RWA. De komende jaren richten we ons op een volledige afbouw van deze leningen. Overigens blijven we vanuit Private Banking zakelijke kredieten verstrekken aan business professionals en executives en healthcare professionals, in lijn met onze wealth managementstrategie.

In het derde kwartaal van 2015 hebben we de verkoop van non-performing vastgoedleningen, met een nominale waarde van circa € 0,4 miljard, aan een dochter van Cerberus Capital Management afgerond en een eenmalige brutolast van € 23,2 miljoen genomen. Met deze verkoop hebben we de afbouw van de zakelijke kredietportefeuille versneld, het risicoprofiel van onze portfolio verbeterd en de toekomstige voorzieningen verlaagd. In 2015 hebben we de herprijzing van de portefeuille verder voortgezet. Dit heeft bijgedragen aan het verbeteren van de marges.

Ondernemers begrijpen dat wij keuzes maken

Voordat ik bij Van Lanschot kwam werken heb ik achttien jaar bij ING gewerkt, eerst met MKB-klienten, daarna met mid-corporates. In 2007 stapte ik over en werd ik directeur van één van de toen nog dertien zakelijke kantoren. Het werd meteen duidelijk dat je bij Van Lanschot meer zelf moet doen, waar bij een grootbank veel vanuit stafafdelingen gebeurt. Dat sprak me aan: ik spreek nu bijvoorbeeld ook met toezichthouders, of met IT-specialisten over datasystemen.

Dat we het Corporate Banking-team hebben samengebracht in 's-Hertogenbosch was een belangrijke stap: zo'n ingrijpende operatie organiseer je het beste vanuit één plek. We bouwen onze portefeuille af en ook ons team: die twee processen moeten in balans zijn. Dat betekent slim organiseren: we moeten eigenlijk altijd nét iets teveel werk hebben. Daar moeten we helder over zijn, dan begrijpt iedereen het ook.

We doen het goed als we de afbouw van arbeidsplaatsen kunnen realiseren zonder reorganisaties. We investeren daarom voortdurend in de kennis en vaardigheden van onze medewerkers, ook op het gebied van persoonlijke marketing en bijvoorbeeld sollicitatietraining.

De zakelijke klienten waar we afscheid van nemen hebben in het verleden bewust voor Van Lanschot gekozen. Die moeten we nu helpen, introduceren bij andere banken of debt advisors. Uiteindelijk begrijpt een ondernemer dat wij keuzes maken, dat doet hij zelf ook. Het gaat erom de gevolgen van die keuzes zoveel mogelijk te verzachten.

Lex van Dijk – directeur Corporate Banking

De mensen achter Van Lanschot en Kempen

Onze mensen zijn ons vermogen

Wij zijn een moderne werkgever die meer gelooft in de kracht van overleg dan in het optuigen van complexe regels en procedures. Ons belangrijkste kapitaal zijn onze mensen en onze kennis. Wij willen dat onze mensen onze particuliere en institutionele klanten een hoog kwaliteits- en serviceniveau bieden. Van ons mag worden verwacht dat we onze medewerkers inspireren, uitdagen, een competitief arbeidsvoorwaardenpakket bieden en veel aandacht besteden aan opleiding en ontwikkeling. In ons waardecreatiemodel (zie pagina 15) laten we zien hoe ons menselijk en intellectueel kapitaal bijdraagt aan de succesvolle uitvoering van ons businessmodel.

Mijlpalen

Het arbeidsvoorwaardenpakket, waarover eind 2014 overeenstemming werd bereikt met de Ondernemingsraad (OR), is op 1 januari 2015 van kracht geworden. In 2015 werd met de OR een akkoord bereikt over een (verdere) modernisering van het arbeidsvoorwaardenreglement. Met de OR van Van Lanschot is ook een nieuw sociaal plan overeengekomen, waarbij de beëindigingsvergoeding (of ontslagvergoeding) niet langer is gebaseerd op de kantonrechtersformule, maar op de lagere wettelijke transitievergoeding. Dat is vernieuwend binnen de bankensector. Verder hebben we nu één variabel beloningsbeleid voor Van Lanschot Groep geformuleerd, in lijn met nationale en Europese wet- en regelgeving.

Halverwege 2015 is een aantal van de staf- en supportafdelingen van Van Lanschot en Kempen intensiever samen gaan werken. Dit wordt in 2016 voortgezet. Wij streven naar snel schakelende, efficiënte staf- en supportafdelingen, die de commerciële afdelingen ondersteunen op basis van de gezamenlijke strategie.

De Bankiersbelofte werd ingevoerd en in 2015 door onze medewerkers onderschreven. Door het afleggen van de Bankiersbelofte verklaart de individuele medewerker dat hij persoonlijk verantwoordelijk is voor het naleven van de gedragsregels voor een integere en zorgvuldige uitoefening van zijn functie. Vanaf het moment dat de Bankiersbelofte is afgelegd, is de medewerker gebonden aan het tuchtrecht. Daarnaast hebben we voldaan aan de in 2015 ingevoerde wettelijke verplichting om het zogenoemde 'tweede echelon' van leidinggevenden in onze organisatie te toetsen op geschiktheid en betrouwbaarheid.

We namen in 2015 een aantal initiatieven op het gebied van recruitment, personeelsbehoud, ontwikkeling van medewerkers en arbeidsvoorwaarden. Om de betrokkenheid van onze medewerkers te kunnen meten en daarbij behorende acties te kunnen nemen, bijvoorbeeld acties gericht op het terugdringen van het ziekteverzuim, voerden we een health & engagementscan uit. Deze geeft inzicht in de fysieke en mentale gesteldheid van onze mensen. Doel is een gezonde werk-privébalans te stimuleren en medewerkers vitaal te houden. De respons op de health & engagementscan was hoog; 80% van onze medewerkers vulde deze in.

Recruitment

We hebben een nieuwe arbeidsmarktcampagne opgezet, waarin onze klanten vertellen wie ze zijn, wat ze doen en wat wij voor ze betekenen. Deze campagne draagt bij aan het verder versterken van onze merken Van Lanschot en Kempen. Onze recruiters dragen dit ook uit op events, op sociale media en op universiteiten en hogescholen. We volgen onze talenten van de toekomst al vanaf het tweede jaar van hun studie, waardoor we onze junior posities met jong talent kunnen invullen.

Onder jongeren heeft met name het succes van Evi de naamsbekendheid van Van Lanschot verder vergroot. Zowel Van Lanschot als Kempen zijn sociale media actiever gaan gebruiken voor werving en selectie. Nieuwe medewerkers maken via een zelf ontwikkelde interactieve onboarding app snel en grondig kennis met onze organisatie zodat zij sneller hun weg vinden.

Personeelsbehoud

Naast het werven van nieuwe medewerkers is het behouden van goede professionals minstens zo belangrijk. In plaats van strak afgetimmerde loopbaantrajecten met allerlei bepalingen en regels, gaan we liever met de medewerker in gesprek over de vraag waar hij over twee jaar wil staan. Loopbaanontwikkeling is hierdoor een gezamenlijke verantwoordelijkheid geworden.

Employer of choice zijn vergt commitment van beide kanten. In plaats van te denken in termen van werkgever en werknemer sturen we op de dialoog tussen management en medewerkers, waarbij mensen zich kunnen ontwikkelen en echt de mogelijkheid krijgen door te stromen en te groeien. De eerder gestarte trainee-programma's zijn voortgezet.

Ontwikkelen en opleiden

Bij Asset Management en Securities stimuleren we dat medewerkers een Chartered Financial Analyst (CFA)-registratie behalen. Binnen Private Banking moet iedereen met inhoudelijk klantcontact in 2017 voldoen aan de vakbekwaamheidseisen in het kader van DSI en de Wet financieel toezicht (Wft). Deze wet verplicht medewerkers die particulieren adviseren of informeren om over kennis van bancaire zaken, consumentengedrag en ethiek te beschikken. Wij trokken de 2017-deadline naar voren en zorgden ervoor dat 91% van onze mensen al in 2015 compliant was. Voor onze medewerkers bracht dit een behoorlijke studielast met zich mee.

Naast individuele, digitale opleidingen ontwikkelden we ook maatwerkprogramma's per kantoor, waarbij we eerst inventariseerden waar behoeftes en verbeterpunten lagen. Deze opleidingen zijn opgezet volgens de principes van blended learning: een combinatie van klassikaal en digitaal onderwijs.

Daarnaast is er een aantal programma's gestart met betrekking tot leiderschap in de breedste zin van het woord. Deze opleidingen worden ontwikkeld in samenspraak met externe partijen die voorop lopen in hun vakgebied.

Beoordelen

We willen dat onze mensen op een moderne manier worden beoordeeld, zowel op vakinhoudelijke criteria als op gedrag. Het oordeel van de werknemer over zijn eigen functioneren is een belangrijk onderdeel van de beoordeling. Het beoordelen van medewerkers is geen routinematige handeling, maar een transparant en interactief proces. In kalibratiesessies vergelijken we de beoordelingen van groepen medewerkers met elkaar. Ook bespreken managers onderling waar hun teams staan qua loopbaanontwikkeling. Dit biedt ook inzichten op het gebied van opvolgingsplanning, opleidingsontwikkeling en roulatie.

'Wij zoeken mensen die snappen hoe de wereld in elkaar zit. Mensen die kunnen inschatten wat de impact kan zijn van zaken die om ons heen gebeuren. De gesprekken die onze private bankers met klanten voeren gaan steeds breder, dat vraagt ook om breed georiënteerde persoonlijkheden.'

Marjolijn Minnema, directeur HRM

Diversiteit

Onze klanten zijn verschillend, het is daarom belangrijk dat we ook de verschillen tussen onze medewerkers omarmen. Diversiteit gaat bij Van Lanschot en Kempen niet alleen over de verhouding man-vrouw of verschillen in leeftijd, geloof of achtergrond, maar juist ook over de verschillen in competenties en karakters. Verschillende klanten vragen om verschillende competenties van medewerkers. Wij zetten onze medewerkers in met oog voor de diversiteit van onze klanten. Deze op de klant gefocuste benadering zorgt ervoor dat we vooral gericht zijn op samenwerking voor het beste resultaat.

Samenstelling personeel

Het aantal fte binnen Van Lanschot is in 2015 gedaald met 46 fte naar 1.666 (2014: 1.712). Deze afname is het gevolg van de uitvoering van onze strategie, performance management en natuurlijk verloop.

Medewerkers Van Lanschot NV	2015	2014
Medewerkers fte (ultimo)	1.666	1.712
Ziekteverzuim (%)	3,7	4,0
Opleidingsinvesteringen (€ miljoen)	4,3	4,1

Aantal medewerkers	2015		2014	
	Aantal	fte	Aantal	fte
Van Lanschot	1.107	1.041	1.177	1.106
Van Lanschot België	150	143	141	135
Van Lanschot Zwitserland	24	23	23	22
Kempen & Co	477	458	471	449
Totaal	1.758	1.666	1.812	1.712

Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim is ten opzichte van voorgaand jaar gedaald naar 3,7% (2014: 4,0%). Deze daling in 2015 is het gevolg van het actieve verzuimbeleid dat het afgelopen jaar is gevoerd.

Meer HRM-informatie

Voor meer details verwijzen wij naar de Bijlage Verantwoord Ondernemen.

Risicobeheer en kapitaalmanagement

Belangrijkste risicothema's voor Van Lanschot

1. De aanhoudend lage renteniveaus in combinatie met lage inflatie en hoge volatiliteit op de financiële markten vormen een uitdaging op gebieden als balansmanagement, renterisico en de beleggingsportefeuille. Onzekerheid over de verschillende inputparameters van de rentescenario's bemoeilijken het bepalen van de optimale duration van het eigen vermogen, een belangrijke indicator voor de rentevoeligheid van de balans. Bij het afsluiten van een nieuwe hypotheek kiezen klanten vaker dan voorheen voor een langere looptijd tegen een lager tarief. De spreiding over verschillende rentevaste periodes wordt hierdoor kleiner, wat leidt tot een stijging van het herprijzingsrisico. Daarnaast vormt de structureel ruime liquiditeitspositie weliswaar een stevige buffer voor het liquiditeitsrisico, maar drukt deze ook sterk op het renteresultaat.

Acties/maatregelen: in het Asset & Liabilitycommittee (ALCO) wordt maandelijks extra aandacht aan durationsturing en renterisicomanagement besteed. Via renteswaps wordt de duration binnen de gewenste bandbreedtes gestuurd. Om de liquiditeitsbuffer niet te sterk te laten stijgen, worden weloverwogen keuzes gemaakt bij de samenstelling van de balans, de financieringsstrategie en het tarievenbeleid. Met de implementatie van een nieuw Asset & Liability Management (ALM)-systeem kunnen rentescenario-analyses sneller en geavanceerder worden verricht.

2. De technologische ontwikkelingen in de financiële sector gaan razendsnel. Thema's als big data, apps, contactloos betalen, maar ook cybercrime zijn zeer actueel. FinTech start-ups zijn nieuwe toetreders die zich vaak richten op één specifiek onderdeel van bancaire dienstverlening en daarbij gebruik maken van innovatieve technologie. Het is voor banken noodzakelijk om te blijven

investeren in technologische ontwikkelingen en tegelijkertijd de belangen van alle stakeholders goed in het oog te houden. Voor een bank met onze omvang vormt dat een extra uitdaging. Een sterke visie die resulteert in duidelijke keuzes om ons te richten op die dienstverlening waarmee wij het verschil maken, is essentieel voor Van Lanschot.

Acties/maatregelen: voortzetting van de vereenvoudiging van de IT-systemen in combinatie met investeringen in de front-end klantsystemen. Slimme, strategische keuzes maken voor producten- en dienstenaanbod, waaronder apps.

3. De hoeveelheid nieuwe regelgeving voor banken en de complexiteit daarvan blijft fors toenemen. Naast nieuwe en gewijzigde regelgeving vanuit de European Banking Authority (EBA) en het Basel Comité op gebieden als renterisico, resolutieplanning, rapportagevereisten en IRB-modellen, legt de toezichthouder – gedreven door het Single Supervisory Mechanism – een steeds grotere druk op de bezetting van banken met asset quality reviews en on-site onderzoeken. De kosten om aan deze regelgeving te blijven voldoen zijn hoog. In veel gevallen moeten banken zoals Van Lanschot aan dezelfde eisen voldoen als grootbanken. Een juiste en tijdige implementatie is complex en kostbaar.

Acties/maatregelen: toekenning van voldoende prioriteit en capaciteit om te voldoen aan (nieuwe) regelgeving binnen het finance- en risicomanagementdomein. Een projectmatige aanpak met multidisciplinaire teams voor asset quality reviews en on-site onderzoeken. Het team dat zich bezighoudt met de analyse van regelgeving zal worden versterkt.

Risicobeheer

Van Lanschot streeft van oudsher naar een solide profiel: lage en transparante risico's met een robuuste liquiditeits- en kapitaalpositie. In de volgende paragrafen worden de risico's nader toegelicht. In de jaarrekening (zie hoofdstuk Risicobeheer, vanaf pagina 98) is een uitgebreidere beschrijving opgenomen van de risico's. Waar mogelijk is de impact van deze risico's voor Van Lanschot gekwantificeerd.

Risicobereidheid

Van Lanschot evalueert jaarlijks haar risicobereidheid en legt deze vast in een risk appetite statement. Dit statement bevat kwalitatieve en kwantitatieve elementen, wordt vastgesteld door de Raad van Bestuur en goedgekeurd door de Raad van Commissarissen.

Targets en risicolimieten zijn meer dynamisch van aard en kunnen periodiek worden bijgesteld. Kernprincipes onderliggend aan de risicobereidheid veranderen in beginsel niet en geven het vaste kader waarbinnen Van Lanschot opereert:

- Van Lanschot neemt alleen risico's die begrijpelijk en uitlegbaar zijn.
- Van Lanschot neemt alleen risico's die direct of indirect bijdragen aan de strategische doelstellingen.
- Het totaal van de risico's mag niet groter zijn dan het risicodragend vermogen.
- Van Lanschot houdt bij het nemen van risico's rekening met de belangen van alle stakeholders.
- De risicobereidheid moet bij belangrijke beslissingen op elk niveau in ogenschouw genomen worden.

- Van Lanschot handelt binnen de kaders van wet- en regelgeving.
- Van Lanschot neemt geen risico's die haar reputatie ernstig kunnen schaden.

Elk kwartaal worden een dashboard en voortgangsrapportage gedeeld met de Risicocommissie. De onderstaande vereenvoudigde weergave van het risicodashboard per ultimo 2015 laat de scores zien per individueel risicotype en de risicobereidheid per risicotype. Lage risico's zijn geen doel op zich; het kan om diverse redenen passend zijn om, al dan niet tijdelijk, een verhoogd risico te accepteren.

Voor meer informatie over de risicobereidheid en het managen van de verschillende risico's verwijzen wij naar het hoofdstuk Risicobeheer van de jaarrekening.

Strategisch risico

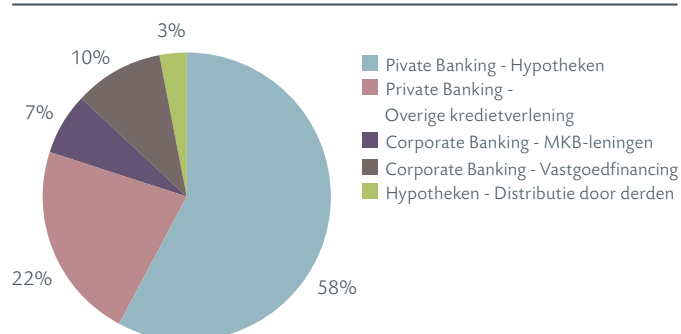
Strategisch risico kan worden gedefinieerd als de bedreiging van het resultaat of vermogen van Van Lanschot, doordat op veranderingen in omgevingsfactoren niet of in onvoldoende mate wordt gereageerd of door onjuiste strategische besluiten. Onder omgevingsfactoren wordt het geheel van (de gedragingen van) concurrenten, klanten, mogelijke toetreders tot de markt en de overheid verstaan. De SWOT-analyse (zie pagina 11) geeft inzicht in hoe wij onze eigen positie en de invloed van omgevingsfactoren beoordelen. Strategisch risico laat zich lastig kwantificeren. Voor de monitoring en beheersing van het strategisch risico hanteert Van Lanschot een aantal prestatie-indicatoren (zoals groei van assets under management, nettoresultaat, efficiencyratio en fte-ontwikkeling) in combinatie met een meer kwalitatieve assessment. De omvang en de ontwikkeling van dit risicotype wordt ieder kwartaal besproken in de Executive Board en gerapporteerd in de risk-appetiterapportage.

Kredietrisico

Kredietrisico's behoren traditioneel tot de grootste risico's van een bank. Van Lanschot heeft een kredietportefeuille van € 10,2 miljard, die voor meer dan de helft bestaat uit hypotheekaan voornamelijk vermogende particulieren.

De zakelijke kredietportefeuille van Corporate Banking, die bestaat uit MKB-leningen en vastgoedfinancieringen, wordt zorgvuldig en gecoördineerd afgebouwd. Verbetering van de rentabiliteit en oog voor het klantbelang zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. De afbouwstrategie van deze portefeuille leidt ertoe dat het kredietrisicoprofiel significant en structureel afneemt.

Kredietportefeuille 2015
(100% = € 10,2 miljard)

De kredietportefeuille en -risico's concentreren zich in Nederland (97%). De kredietverlening in België, Zwitserland en bij Kempen & Co (Kempen) is beperkt en heeft een laag risicoprofiel.

Van Lanschot heeft een overzichtelijke kredietportefeuille met beheersbare risico's. Na een stabilisatie van het risicoprofiel in 2014 was er sprake van een verbetering van de kredietkwaliteit in 2015. De economische groei in Nederland zette door, huizenprijzen stegen weer en ook de werkgelegenheid trok verder aan. Deze effecten zijn met enige vertraging zichtbaar in de kredietportefeuille van Van Lanschot. In 2015 waren de kredietverliezen beduidend lager dan in voorgaande jaren. De structurele krimp van de kredietportefeuille verkleint de totale omvang van het kredietrisico. De verkoop van non-performing vastgoedleningen in september 2015 heeft dit effect versterkt en tevens de kwaliteit van de portefeuille als geheel verbeterd.

Het concentratierisico in de gehele kredietportefeuille is relatief beperkt en in 2015 verder afgenomen. De tien grootste relaties hadden ultimo 2015 in totaal een krediet van € 327 miljoen (ultimo 2014: € 367 miljoen). Ultimo 2015 had circa 85,4% van alle kredietnemers een krediet kleiner dan € 10 miljoen (ultimo 2014: 85,2%). Om het concentratierisico en de impact daarvan op het resultaat van Van Lanschot zoveel mogelijk in te perken, voeren wij een actief beleid gericht op reductie van de grootste limieten. Strenge acceptatiecriteria voor nieuwe kredieten en gedisciplineerd kredietbeheer voor bestaande relaties waarborgen de kwaliteit van de kredietportefeuille.

Voor meer informatie over kredietrisico verwijzen wij naar het hoofdstuk Risicobeheer in de jaarrekening, paragraaf 2 Kredietrisico.

Verantwoord kredietbeleid

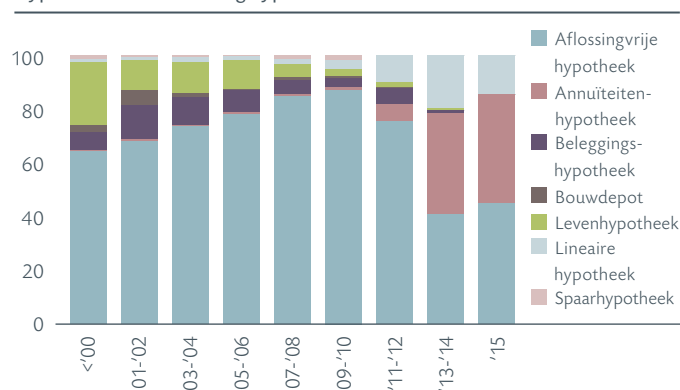
Klanten en andere stakeholders hebben Van Lanschot de afgelopen jaren benaderd met duurzaamheidsvragen over onze zakelijke kredietportefeuille. In de meeste gevallen waren deze vragen erop gericht om vast te stellen hoe wij voorkomen dat wij via onze zakelijke kredietverlening negatieve milieu-, sociale en maatschappelijke effecten veroorzaken. In antwoord hierop hebben we in 2011 een uitgebreid verantwoord kredietbeleid opgezet. Dit beleid, dat ook in 2015 is toegepast, voorziet in een periodieke duurzaamheidscreening van alle bestaande en nieuwe zakelijke kredieten. In lijn met de afbouw van de zakelijke kredietportefeuille daalde het aantal vastgelegde 'mogelijk hoog risico'-kredietposten in 2015 van 72 naar 42. Met deze 42 kredietnemers is Van Lanschot in gesprek over specifieke duurzaamheidsrisico's en de wijze waarop deze worden beheerst. Voor meer informatie over dit beleid en de resultaten, zie de Bijlage Verantwoord Ondernemen bij dit jaarverslag.

Voor de duurzaamheidsbeoordeling van financiële instellingen waarmee Van Lanschot een bancaire relatie onderhoudt is sinds enkele jaren een apart beleid geformuleerd (corporate.vanlanschot.nl/vo-bancaire-kernactiviteiten). Het doel van dit beleid is te voorkomen dat toevertrouwde middelen via bijvoorbeeld interbancaire kredieten terecht komen bij financiële instellingen die weinig of geen beleid hebben op het gebied van verantwoord ondernemen. Instellingen die weinig tot geen zichtbaar beleid hebben ontwikkeld, worden hier door Van Lanschot op aangesproken (engagementaanpak). In 2015 werd één financiële instelling benaderd om aanvullende informatie over haar duurzaamheidsbeleid te geven. Als financiële instellingen niet bereid blijken hun beleid aan te passen, beëindigt Van Lanschot in principe de relatie.

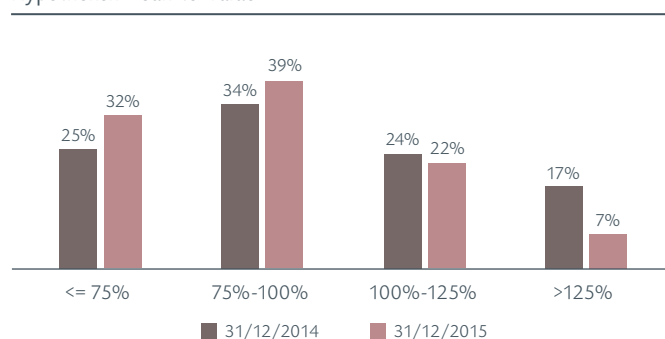
Hypotheeken

Ruim de helft van de kredietportefeuille van Van Lanschot bestaat uit woninghypotheken aan voornamelijk vermogende particulieren. De portefeuille wijkt af van de gemiddelde Nederlandse hypotheek-portefeuilles. Zo is het gemiddelde hypotheekbedrag van circa € 440.000,- aanzienlijk hoger dan bij andere hypotheekaanbieders en daardoor iets gevoeliger voor waardedalingen van de onderliggende woningen. De gewogen gemiddelde Loan-to-Value (LTV)-ratio (executiewaarde) van de hypotheekportefeuille is in 2015 substantieel verbeterd naar 71% (ultimo 2014: 84%). Deze verbetering is grotendeels te danken aan een betere administratie van taxatiedata. Begin 2015 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) een Asset Quality Review uitgevoerd op de hypotheekportefeuille van Van Lanschot.

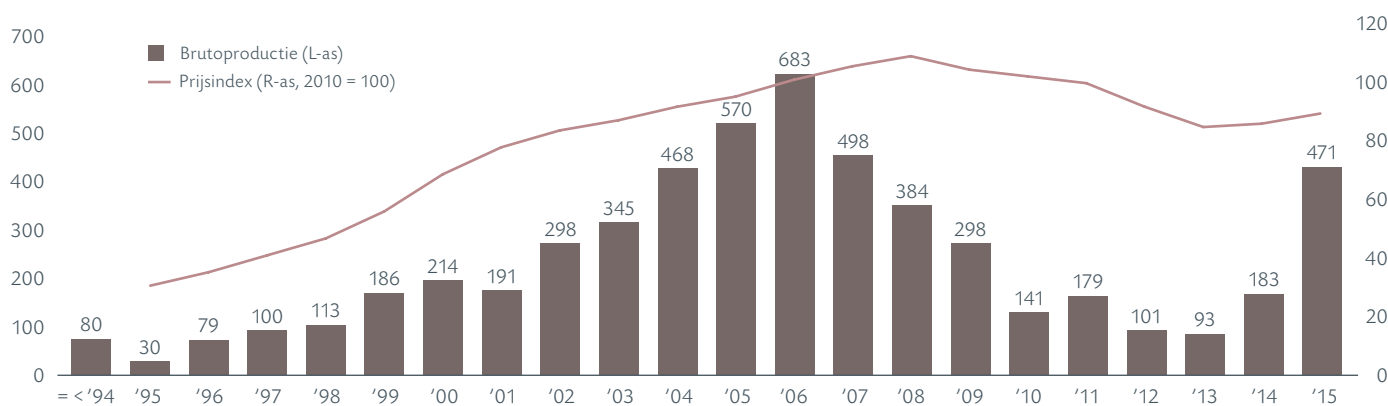
Hypotheeken: ontwikkeling hypotheeksoorten

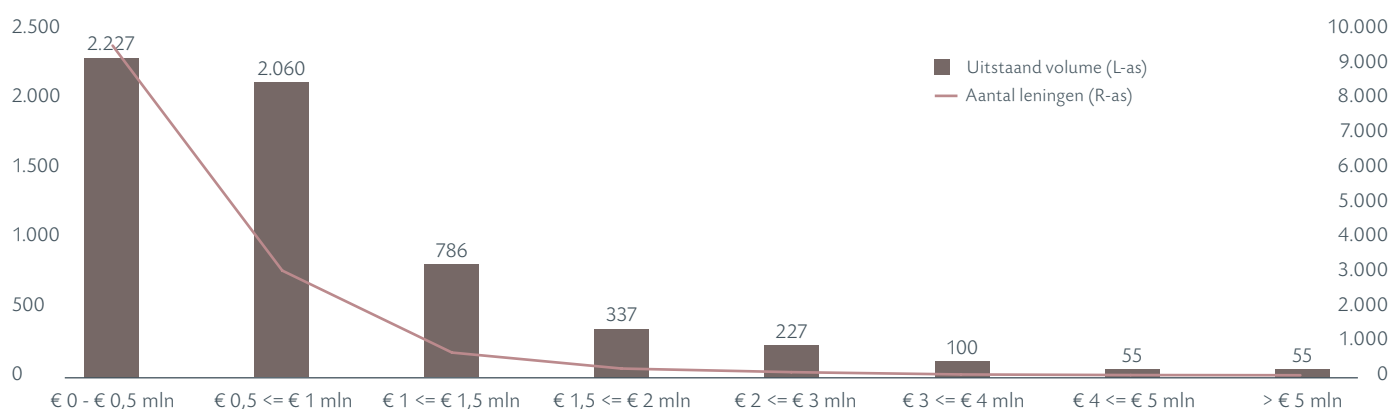
Hypotheeken: Loan-to-Value

Hypotheeken: brutoproductie per jaar (€ miljoen) versus prijsontwikkeling woningen

Hypotheeken: uitstaand volume (€ miljoen) en aantal leningen naar omvang lening

Van Lanschot is in het kader van liquiditeitsmanagement in april 2015 gestart met het verstrekken van hypotheekleningen via een netwerk van intermediairs. Deze worden verstrekt onder het merk Hypotrust. Het betreft de opbouw van een portefeuille met reguliere Nederlandse hypotheekleningen als aanvulling op de beleggingsportefeuille. Hiermee wordt het mogelijk om een aantrekkelijk rendement te realiseren op de beschikbare liquiditeit. Deze hypotheekleningen worden volgens strikte acceptatiecriteria verstrekt. De omvang van deze specifieke hypotheekleningenportefeuille bedroeg eind 2015 € 332 miljoen. Van Lanschot streeft naar een omvang van € 500 miljoen.

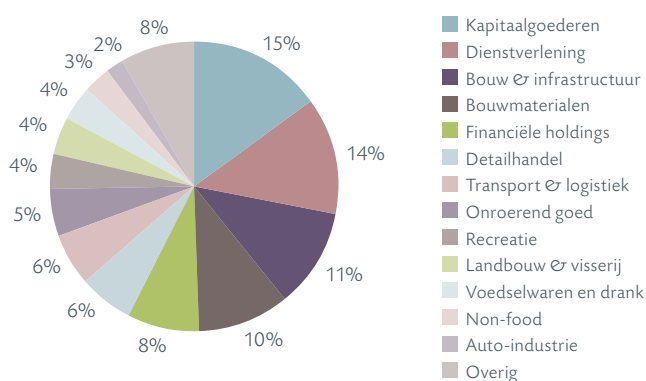
Overige kredietverlening Private Banking

Dit deel van de kredietportefeuille betreft kredietverlening aan vermogende particulieren, bijvoorbeeld in de vorm van de financiering van een tweede woning of het verschaffen van rekening-courantkrediet. Ook zakelijke activiteiten die passen binnen het relatiemodel van Private Banking, zoals het financieren van investeringen van familiebedrijven, business professionals & executives en healthcare professionals, vallen in deze categorie. Nieuwe productie is beperkt en de gemiddelde kredietomvang bedraagt circa € 210.000,-.

MKB-leningen en vastgoedfinancieringen

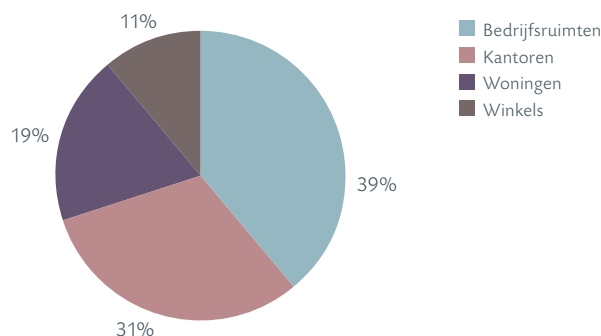
In lijn met de strategie is de Corporate Banking-portefeuille met MKB-leningen en vastgoedfinancieringen in 2015 significant afgenomen. De afbouw vindt plaats in alle risicocategorieën en is gerealiseerd door de verkoop van non-performing vastgoedleningen, de herfinanciering door andere banken en in beperkte mate via factoring- en leasingconstructies. De MKB-leningen zijn goed gediversifieerd over sectoren. Er is geen dominante sector.

Corporate Banking: MKB-kredietverlening (100% = € 765 miljoen)

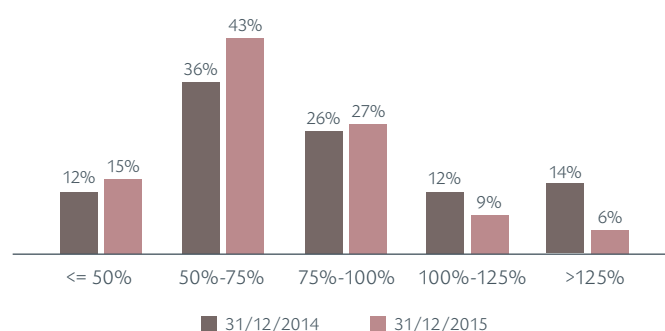

Ook de portefeuille met vastgoedfinancieringen is goed gediversifieerd. De afbouw vond plaats bij alle type onderpand waardoor de verdeling vrijwel ongewijzigd is. Het aandeel projectontwikkeling binnen de portefeuille vastgoedfinancieringen is minder dan 1%.

Corporate Banking: vastgoedfinancieringen naar onderpand (100% = € 1.065 miljoen)

Corporate Banking: Loan-to-Value vastgoedfinancieringen

De gemiddelde LTV is verbeterd naar 74% (ultimo 2014: 89%). Deze daling is met name het gevolg van de gerealiseerde verkoop van non-performing vastgoedleningen.

Onze vastgoedfinancieringen zijn veelal mede gebaseerd op de kwaliteit van de kredietnemer, in plaats van uitsluitend op het object. Om te kunnen bepalen in hoeverre een klant in staat is de rente en aflossing te kunnen betalen uit de huurstroom die voortvloeit uit het commercieel vastgoed, wordt de Debt Service Coverage Ratio (DSCR) berekend. Van alle vastgoedfinancieringen heeft ultimo 2015 75% (ultimo 2014: 60%) een huurstroom die voldoende is om rente en aflossing te betalen (DSCR >1). Relaties met een DSCR <1 hebben vaak een andere inkomsten-bron om de betreffende verplichtingen na te komen.

Onvolwaardige kredieten

Onvolwaardige kredieten zijn kredieten waarop een voorziening is getroffen. Ultimo 2015 betrof 5,2% van de kredietportefeuille onvolwaardige kredieten (2014: 5,8%). Hierop is een voorziening van 32% getroffen (2014: 49%). De specifieke voorzieningen komen hiermee uit op € 166 miljoen (€ 180 miljoen inclusief Incurred But Not Reported). De toevoeging aan de voorzieningen in 2015 is met € 51,0 miljoen (2014: € 76,0 miljoen) lager dan vorig jaar. Ook hier is het effect van de verkoop van non-performing vastgoedleningen goed zichtbaar. De huidige voorzieningen maar ook de verwachte toevoegingen (expected loss) zijn significant afgenomen.

Procedures en criteria binnen de afdeling Bijzonder Beheer zijn in 2015 verder aangescherpt waardoor er in een eerder stadium voorzieningen worden getroffen.

Verder zijn we gestart met de inrichting van teams voor preventief beheer en intensief beheer waarmee een keten ontstaat die vroegtijdig acteert op signalen van verminderde kredietwaardigheid.

Marktrisico

Marktrisico vloeit voort uit de activiteiten voor klanten; handel voor eigen rekening resulteert niet in marktrisico. Van Lanschot loopt in beperkte mate marktrisico. Zo worden bij Merchant Banking transacties in aandelen of gestructureerde producten uitgevoerd voor klanten en kan er worden gezorgd voor liquiditeit in de markt. Dit kan tijdelijk tot handelsposities leiden. Op het gebied van transacties in rentegerelateerde producten en vreemde valuta geldt hetzelfde voor Private Banking en Corporate Banking: bij het faciliteren van klanten kan tijdelijk een positie voor Van Lanschot ontstaan. Om Asset Management te ondersteunen participeren we in onze eigen fondsen, waardoor we onze belangen in overeenstemming brengen met die van klanten. Afhankelijk van het type marktrisico vindt monitoring op dag- of weekbasis plaats door Risk Management.

Voor meer informatie over marktrisico verwijzen wij naar het hoofdstuk Risicobeheer in de jaarrekening, paragraaf 4 Marktrisico.

Liquiditeitsrisico

Beleid en ontwikkelingen

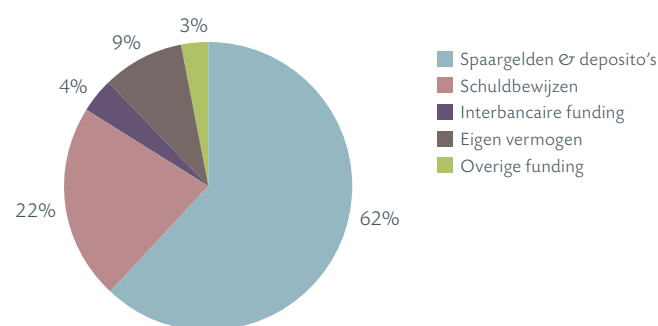
Van Lanschot voert een behoudend liquiditeitsbeleid en streeft naar solide liquiditeitsbuffers. Na een sterke groei van de liquiditeitsbuffer in 2014 zijn er in 2015 bewuste keuzes gemaakt over de funding, met als resultaat een liquiditeitsbuffer die qua omvang en samenstelling goed past bij ons balans- en risicoprofiel. Met name grote deposito's van institutionele partijen zonder relatie met Private Banking zijn afgebouwd, waardoor ook het fundingconcentratierisico is afgenomen. In april 2015 heeft Van Lanschot een sterke entree gemaakt in de covered-bondmarkt met de uitgifte van een zevenjaars Conditional Pass-Through Covered Bond (CPTCB) van € 500 miljoen, waarmee tevens verdere invulling is gegeven aan de diversificatie van de fundingmix. Met onze ruime liquiditeitsbuffer voldoet Van Lanschot ruimschoots aan alle in- en externe liquiditeitseisen.

De procedures, processen en rapportages rondom liquiditeits- (risico)management komen samen in het Internal Liquidity Adequacy Assessment Process (ILAAP) dat jaarlijks door de toezichthouder wordt beoordeeld. Ook in 2015 is het ILAAP zowel kwalitatief als kwantitatief als voldoende beoordeeld. Dit jaar is ingezet op een verdere verfijning van de projecties van de liquiditeitsratio's en de stress-scenario's. Deze sturingsinformatie wordt maandelijks in het ALCO besproken. Uit de stresstesten blijkt dat Van Lanschot structureel in staat is om zware liquiditeitsstress op te vangen.

Funding

Van Lanschot streeft naar een gebalanceerde fundingmix met voldoende diversificatie naar bronnen, producten en looptijden. De fundingratio per ultimo 2015 bedraagt 94,1% (ultimo 2014: 96,1%). Dit betekent dat het grootste deel van de kredietportefeuille wordt gefinancierd met spaargelden en deposito's van klanten. Met het oog op de groeiende liquiditeiten als gevolg van de wealth managementstrategie voert Van Lanschot een afgewogen tarievenbeleid op basis van product en het type klant.

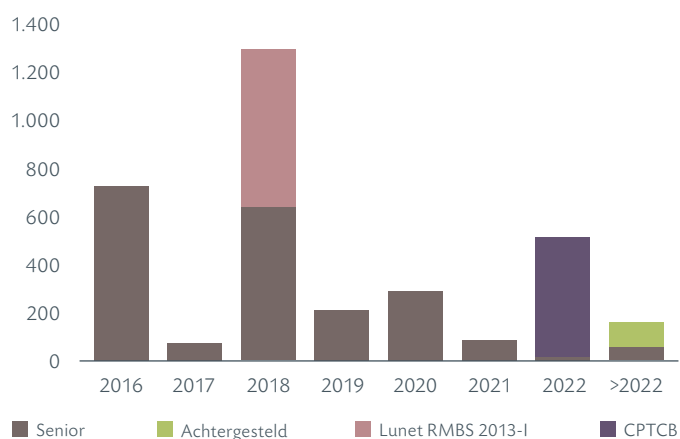
Fundingmix 2015 (100% = € 15,5 miljard)

De aanwezigheid van Van Lanschot op de kapitaalmarkt in 2015 beperkte zich tot de uitgifte van de CPTCB. Dit is een nieuwe obligatievorm met een ruime dekking van woninghypotheken. Deze uitgifte was een succes door een brede interesse van beleggers en relatief lage fundinglasten. Onder het CPTCB-programma kan Van Lanschot in de toekomst nieuwe obligatieleningen uitgeven.

Verder heeft Van Lanschot in 2015 de RMBS Citadel 2010-I notes en de RMBS Citadel 2010-II notes afgelost. Per saldo was daarom sprake van een krimp van de uitstaande kapitaalmarktfinanciering, een trend die zich in de komende jaren als gevolg van de balansstrategie van Van Lanschot mogelijk kan voortzetten. De komende jaren ziet het aflossingsprofiel voor wholesale funding er als volgt uit.

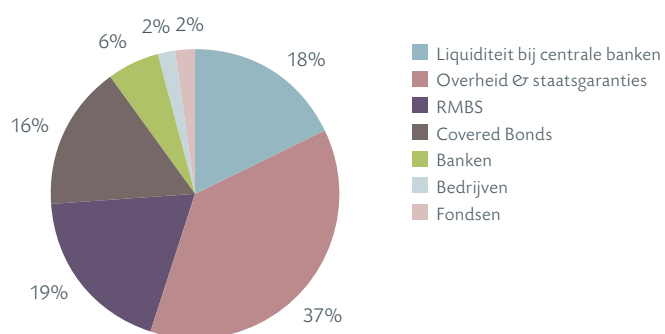
Aflossingsprofiel (€ miljoen)

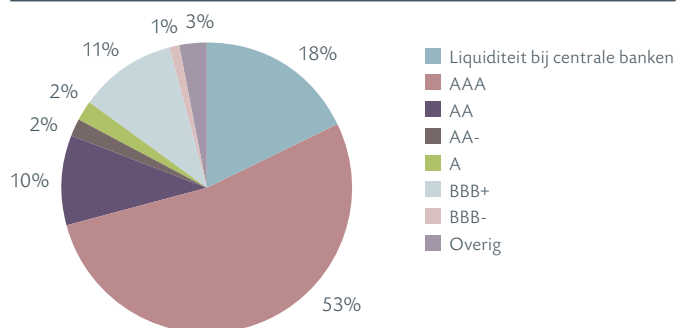
Beleggingsportefeuille

De beleggingsportefeuille wordt in het kader van balansbeheer met name aangehouden voor liquiditeitsdoeleinden en bevat daarom liquide, vastrentende instrumenten met een laag risico. De beleggingsportefeuille van Van Lanschot bedroeg ultimo 2015 € 3,4 miljard (ultimo 2014: € 3,8 miljard). De afname van de portefeuille hangt samen met de bewuste keuzes die zijn gemaakt in de fundingmix. De samenstelling en omvang van de beleggingsportefeuille worden mede bepaald door Liquidity Coverage Ratio (LCR)-vereisten. De liquiditeitswaarde van de portefeuille is ten opzichte van 2014 verbeterd doordat deze relatief meer LCR-kwalificerende beleggingen bevat. Het mandaat voor de portefeuille en de bijbehorende limieten worden periodiek in het ALCO geëvalueerd.

Beleggingsportefeuille en liquiditeit naar tegenpartij per 31/12/2015
(100% = € 4,1 miljard)

Beleggingsportefeuille en liquiditeit naar rating per 31/12/2015
(100% = € 4,1 miljard)

Van Lanschot screent haar beleggingsportefeuille jaarlijks op milieu-, sociale en maatschappelijke aspecten. Voor de in deze portefeuille opgenomen financiële instellingen hanteren we het eerder genoemde beleid verantwoord ondernemen voor financiële instellingen (zie pagina 51, Verantwoord kredietbeleid). De bedrijven in deze portefeuille worden getoetst aan het verantwoord beleggingsbeleid (zie pagina 36). Tot op heden zijn er geen duurzaamheidskwesaties geconstateerd voor de beleggingsportefeuille.

Voor meer informatie over liquiditeitsrisico verwijzen wij naar het hoofdstuk Risicobeheer in de jaarrekening, paragraaf 7 Liquiditeitsrisico.

Renterisico

Het jaar 2015 werd gekenmerkt door een verdere daling van algehele renteniveaus. De korte rentes zijn inmiddels negatief en ook de rentes voor lange looptijden zijn verder gedaald. Deze ontwikkeling in markrentes heeft zich vertaald in een verdere daling van klanttarieven voor zowel kredieten als voor toevertrouwde middelen. Met betrekking tot hypotheeklen is een duidelijke omslag in het klantgedrag zichtbaar. Klanten kiezen zowel bij het afsluiten van nieuwe hypotheeklen als bij renteherzieningen voor langere rentevaste looptijden. Het opkoopprogramma van de Europese Centrale Bank (ECB) heeft ertoe geleid dat rendementen op (staats-)obligaties, die Van Lanschot aanhoudt uit liquiditeitsoogpunt, verder zijn gedaald. De risicorendementsafweging voor de beleggingsportefeuille wordt hierdoor uitdagender en daarom beheert Van Lanschot de beleggingsportefeuille actiever.

Van Lanschot voert een prudent renterisicobeleid, waarbij zowel wordt gekeken naar het renterisico op korte termijn als naar het renterisico op lange termijn. Het renterisico op korte termijn wordt met name geadresseerd vanuit het inkomensperspectief (earnings-at-risk).

In de earnings-at-risk-analyse wordt geanalyseerd wat de gevoeligheid is van het éénjaars renteresultaat onder meerdere rentescenario's. De limiet die Van Lanschot hiervoor hanteert is een maximum verlies van 15% van het renteresultaat. Het meest nadelige scenario per ultimo 2015 betreft een spaaroorlog waarin de spaarrente met 1 procentpunt stijgt; de impact van dit scenario schommelt tussen de 10% en 11% en ligt daarmee ruim onder de limiet.

Voor het renterisico op lange termijn wordt met name gebruik gemaakt van de economische waardebenadering. In deze benadering wordt gekeken wat de waardeverandering van de activa en passiva van Van Lanschot is als gevolg van rentebewegingen. In de economische waardeberekening wordt met name gebruik gemaakt van durationanalyse. De duration van het eigen vermogen geeft aan in welke mate de economische waarde van het eigen vermogen verandert als gevolg van rentebewegingen. Het feit dat hypotheekklanten voor langere rentevaste looptijden kiezen heeft een opwaarts effect op de duration van het eigen vermogen. Het ALCO heeft middels swaptransacties de duration binnen de gewenste bandbreedte gehouden. De duration van het eigen vermogen bedroeg per ultimo 2015 ruim vier jaar en heeft zich in 2015 bewogen tussen de twee en zes jaar. Deze duration impliceert dat een parallelle stijging van de rentecurve van 1 procentpunt een daling in de economische waarde van het eigen vermogen van € 82 miljoen tot gevolg heeft.

In 2015 heeft Van Lanschot haar renterisicomanagement verder verbeterd door de implementatie van een nieuw IT-systeem voor Asset & Liability Management. Met dit nieuwe systeem kunnen projecties makkelijker worden gemaakt. Daarnaast volgt en bereidt Van Lanschot zich voor op nieuwe regelgeving op het gebied van renterisico, zoals de inwerkingtreding van de EBA-richtlijnen ten aanzien van het management van renterisico's volgend uit niet-handelsactiviteiten per 1 januari 2016 en de voorstellen van het Bazels Comité over aanpassing van het benodigde kapitaalbeslag voor renterisico.

Voor meer informatie over renterisico verwijzen wij naar het hoofdstuk Risicobeheer in de jaarrekening, paragraaf 6 Renterisico.

Operationeel risico

Operationele risico's vloeien voort uit ontoereikende of tekortschietende interne processen, mensen en systemen of door externe gebeurtenissen. We hebben diverse processen ingericht voor het signaleren van bedreigingen en de daarmee samenhangende risico's die nadelige gebeurtenissen zouden kunnen veroorzaken. Van Lanschot beschikt over een bankbreed operationeel risicomanagement-raamwerk om deze risico's te beheersen. Hiermee wordt op periodieke basis de effectiviteit van de belangrijkste beheersmaatregelen getoetst.

Om de beheersing van belangrijke processen te verbeteren, wordt kennis verzameld over incidenten die zich hebben voorgedaan. De hoge mate van automatisering zorgt ervoor dat de onderwerpen informatiebeveiliging en business continuity een belangrijke plaats innemen in het operationeel risicomanagement-raamwerk. Het beheersen van de met IT samenhangende risico's wordt steeds belangrijker. Niet alleen wordt de afhankelijkheid van IT-systemen steeds groter, bijvoorbeeld door de toename in online dienstverlening, ook zien we sectorbreed steeds meer cybercriminaliteit. De afdeling Operational Risk Management speelt een actieve rol om risico's te identificeren, te rapporteren en te monitoren, met als doel ze te verlagen.

De verantwoordelijkheid voor het managen van de specifieke operationele risico's is conform het three-lines-of-defence-model bij het management van de afzonderlijke afdelingen en onderdelen gelegd, aangezien de risico's sterk uiteenlopen en de beheersing van risico's zo dicht mogelijk bij de bron moet plaatsvinden. De afdeling Operational Risk Management heeft een actieve en onafhankelijke rol bij het identificeren, meten, monitoren en beheersen van operationele risico's en rapporteert hierover aan het senior management. Operational Risk Management is bij Van Lanschot conform de Basel II Standardised Approach ingericht. Verder kennen we een operationeel risk appetite waar actief op gestuurd wordt. Bepaalde operationele risico's worden door Van Lanschot met verzekeringen afgedekt.

Voor meer informatie over operationeel risico verwijzen wij naar het hoofdstuk Risicobeheer in de jaarrekening, paragraaf 3 Operationeel risico.

Compliancerisico

De compliance-afdeling van Van Lanschot ondersteunt de organisatie bij het zorgvuldig naleven van wet- en regelgeving, interne regels en de gedragscode. Van Lanschot past wetten en regels op een zorgvuldige manier toe. Niet-naleving van wet- en regelgeving kan leiden tot significante reputatie- en/of financiële schade. De afdeling Compliance levert een belangrijke bijdrage aan de verankering van een integere bedrijfsvoering.

De omvang en complexiteit van wet- en regelgeving, zowel op nationaal als op internationaal niveau, neemt nog steeds toe. Voortdurend moet worden beoordeeld of de bestaande processen en procedures nog wel aansluiten bij de veranderende regels. In 2015 zijn de voor Van Lanschot belangrijkste eisen uit wet- en regelgeving vertaald in verplichtingen voor processen en procedures. Om te kunnen waarborgen dat in de praktijk ook daadwerkelijk door de medewerkers wordt voldaan aan de geldende wet- en regelgeving, organiseert Compliance op regelmatige basis trainingen en awareness-sessies (zie ook pagina 48, Ontwikkelen en opleiden). Daarin wordt de bewustwording van de processen en procedures onder de medewerkers gestimuleerd. Compliance fungeert als gesprekspartner en adviseur voor de business bij vragen over de toepassing en uitleg van regelgeving. Compliance monitort de naleving van wet- en regelgeving en stelt daar waar nodig verbeteringen voor. Toezichthouders, klanten en andere belanghebbenden vragen regelmatig om informatie en rapportages waarmee Van Lanschot kan aantonen dat de regels worden nageleefd.

Een adequate inrichting van het datamanagement is een noodzakelijke voorwaarde om aan de vele en uiteenlopende wettelijke informatie- en rapportageverplichtingen te kunnen voldoen. Van Lanschot heeft in 2015 opnieuw veel inspanningen verricht om de inrichting van het datamanagement verder te optimaliseren.

In 2015 heeft Compliance in het bijzonder aandacht besteed aan zorgvuldige dienstverlening, Customer Due Diligence (CDD), Privacy en MiFID II. De focus met betrekking tot zorgvuldige dienstverlening lag vooral op de advisering bij beleggingen, hypotheek en overige kredieten en bij de vormgeving van de zogenaamde execution-only dienstverlening. Daarnaast is veel aandacht besteed aan correcte, duidelijke en niet-misleidende klantcommunicatie. Op het gebied van CDD zijn er aanzienlijke verbeteringen doorgevoerd. Dat heeft geleid tot een effectiever CDD-proces en aanscherping van werkinstructies voor medewerkers. Compliance besteedt continu aandacht aan de naleving van de eisen op het gebied van privacy.

In dat kader is onder meer een privacy officer aangesteld bij Compliance. In 2015 zijn er geen significante incidenten geweest die samenhangen met het niet nakomen van wet- en regelgeving op het gebied van zorgvuldige dienstverlening, fraude, marketing-uitingen, privacy of anderszins aansprakelijkheid op het gebied van producten of diensten. Van Lanschot heeft in het verleden rentederivaten aan klanten verkocht. Ten opzichte van andere financiële instellingen is deze dienstverlening zeer beperkt geweest. In 2014 hebben we in overleg met de Autoriteit Financiële Markten (AFM) circa 100 contracten beoordeeld en de beoordeling afgestemd met de AFM. Eind 2015 heeft de AFM om een herbeoordeling van deze contracten verzocht. De criteria voor deze herbeoordeling worden nog in kaart gebracht.

MiFID II

MiFID II (Markets in Financial Instruments Directive) is een Europese richtlijn die tot doel heeft de Europese financiële markten efficiënter en transparanter te maken en de bescherming van beleggers te vergroten. De richtlijn is erop gericht handelsplatformen transparanter te maken. De OTC-handel (buiten de beurs om) zal door MiFID II dus afnemen, net als het aantal darkpools. De regels met betrekking tot beleggersbescherming hebben met name betrekking op een provisieverbod en verbeterde kostentransparantie. Ook komen er nieuwe eisen op het gebied van productontwikkeling. De datum waarop MiFID II in werking treedt wordt naar verwachting uitgesteld van 3 januari 2017 naar 3 januari 2018. De introductie van MiFID II zal veel impact hebben op de financiële sector, dus ook op Van Lanschot. Daarom is er in 2015 een project gestart dat de consequenties van MiFID II zo goed mogelijk in kaart brengt. Afhankelijk van de snelheid waarmee de wetgeving verder vorm krijgt, zal de projectgroep de implementatie van MiFID II in de loop van 2016 verder uitwerken en vormgeven.

Kapitaalmanagement

De solvabiliteitspositie van Van Lanschot is in 2015 verder verstevigd. De Common Equity Tier I-ratio (phase-in, inclusief de ingehouden winst over 2015) bedraagt per ultimo 2015 16,3% (ultimo 2014: 13,6%) en bevindt zich daarmee reeds ruimschoots boven de doelstelling voor 2017. Dezelfde ratio op fully-loaded-basis bedraagt 15,4% (ultimo 2014: 13,4%). De Total Capital-ratio bedraagt 17,0% (ultimo 2014: 14,3%). De belangrijkste reden voor deze groei is de afname van risicogewogen activa (RWA) binnen Corporate Banking, onderdeel van de actieve afbouwstrategie. Daarnaast wordt de ratio in positieve zin beïnvloed door de agiostorting door Van Lanschot NV in Van Lanschot. In beperkte mate heeft toevoeging van gerealiseerde winsten aan de reserves bijgedragen aan de gestegen solvabiliteit. In 2014 speelden IRB-modeloptimalisaties (Internal Ratings Based, rekenmethode voor kredietrisico's) nog een rol in de ontwikkeling van de RWA, in 2015 was dat nog slechts beperkt het geval. Het gefaseerd invoeren van de stringenter kapitaaleisen van Basel III had een licht drukkend effect op de solvabiliteit.

Ultimo 2015 bedroeg de Basel III leverageratio 6,1% (ultimo 2014: 4,9%). Deze is hoog in vergelijking met andere Nederlandse banken. De minimumeis voor de leverageratio onder Basel III bedraagt 3%, maar de eis voor Nederlandse banken is nog niet definitief vastgesteld. Ook als die 4% zou bedragen bevindt de leverageratio van Van Lanschot zich hier ruim boven. Daarbij zal de afbouw van de zakelijke kredietportefeuille bijdragen aan een verdere, geleidelijke stijging van de leverageratio.

Van Lanschot streeft naar een solide vermogenspositie en kijkt ook kritisch naar de samenstelling hiervan. In dit kader volgt Van Lanschot nauwgezet actuele marktontwikkelingen en nieuwe regelgeving. Bail-in regels, MREL en TLAC zijn nog in beweging en ook de aanscherping van Basel II zal impact hebben op de kapitaalstructuur. Uiteindelijk zal worden gezocht naar een optimale balans tussen de samenstelling van de kapitaal- en fundingmix enerzijds en rendement op het eigen vermogen anderzijds. Van Lanschot hanteert een actueel tweejaars kapitaal- en fundingplan als tactisch-strategisch kader voor beslissingen in dit domein.

Bericht van de Raad van Commissarissen

Dit bericht van de Raad van Commissarissen geeft een overzicht van de activiteiten van de Raad van Commissarissen en zijn commissies in 2015. Een beschrijving van de samenstelling en het functioneren van de Raad van Commissarissen is opgenomen in de toelichting op corporate governance (zie pagina 64).

Verslag toezichtstaken Raad van Commissarissen

Realisatie doelstellingen vennootschap

Ook in 2015 heeft Van Lanschot weer belangrijke stappen gezet in de uitvoering van de in 2013 geformuleerde keuze om een gespecialiseerde, onafhankelijke wealth manager te zijn. De focus op drie kernactiviteiten Private Banking, Asset Management en Merchant Banking is in 2015 verder verstevigd. Na de herinrichting van de Private Banking-activiteiten in de voorgaande jaren is in 2015 een groei van de netto-instroom van assets under management van Private Banking-klanten zichtbaar. De activiteiten van Asset Management in het Verenigd Koninkrijk zijn uitgebreid door de overname van MN UK. Merchant Banking was in 2015 betrokken bij een groot aantal aansprekende transacties.

Daarnaast is verder gewerkt aan de afbouw van niet-kern-activiteiten. Met de verkoop van een portefeuille non-performing vastgoedleningen is een volgende stap gezet in de afbouw van de zakelijke kredietportefeuille van Van Lanschot. Als gevolg van deze verkoop is het risicoprofiel van Van Lanschot aanzienlijk verlaagd.

In 2015 is met veel toewijding gewerkt aan het bereiken van de doelstellingen die voor de periode 2013-2017 zijn geformuleerd: een Common Equity Tier I-ratio van ten minste 15%, een rendement op het Common Equity Tier I-vermogen van 10% tot 12% en een efficiencyratio van 60% tot 65%. Maatregelen ter verbetering van de Common Equity Tier I-ratio hebben ertoe geleid dat de doelstelling van ten minste 15% inmiddels is bereikt. In 2015 is de strategische keuze gemaakt om de focus niet alleen te leggen op kostenverlaging op de korte termijn, maar ook te blijven investeren in de dienstverlening en toekomstige groei. Door deze bewuste keuze is de verwachting dat de doelstelling voor de efficiencyratio op een later moment dan 2017 wordt behaald.

De Raad van Commissarissen heeft zich gedurende het jaar regelmatig laten informeren over de voortgang van de realisatie van de strategische doelstellingen. Aan de hand van een overzicht is ieder kwartaal inzicht gegeven in de voortgang van de diverse projecten die in het kader van de realisatie van strategische doelstellingen zijn gestart.

Het governancemodel voor Van Lanschot is verder vereenvoudigd. Via de Executive Board worden de kernactiviteiten effectief en efficiënt aangestuurd, doordat elk van de drie kernactiviteiten daarin is vertegenwoordigd. De Raad van Commissarissen is sinds februari 2015 ook de Raad van Commissarissen van Kempen & Co (Kempen). Hierdoor is ook het toezicht van de Raad van Commissarissen op alle kernactiviteiten effectiever en efficiënter geworden.

Opzet en werking interne risicobeheersing

De bespreking van de voornaamste risico's van Van Lanschot en Kempen en de opzet en werking van de risicobeheersings- en controlesystemen vindt plaats in de Risicocommissie. De voorzitter van de Risicocommissie rapporteert daarover na iedere vergadering van de Risicocommissie aan de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen heeft geconstateerd dat er sprake is van een goede risicostructuur en dat de risicobeheersings- en controlesystemen naar behoren werken. Het risk appetite statement wordt jaarlijks in de Raad van Commissarissen goedgekeurd. In de vergadering van december is het risk appetite statement voor 2016 goedgekeurd.

Financiële verslaggeving

De financiële verslaggeving is regelmatig besproken in de vergaderingen van de Audit- en Compliancecommissie in aanwezigheid van de externe accountant. Daarvan is vervolgens steeds verslag gedaan in de vergadering van de Raad van Commissarissen. Bij de vergaderingen van de Audit- en Compliancecommissie waarin de jaarcijfers en halfjaarcijfers werden besproken waren alle leden van de Raad van Commissarissen uitgenodigd en, op een enkele uitzondering na, aanwezig. De leden van de Raad van Commissarissen hebben de jaarrekening over 2014 goedgekeurd.

EY is herbenoemd als externe accountant voor het boekjaar 2015. In verband met de verplichte roulatie van de externe accountant is in 2015 PricewaterhouseCoopers Accountants NV (PwC) benoemd als externe accountant voor het boekjaar 2016, en is een start gemaakt met de overdracht van de controlewerkzaamheden van EY aan PwC.

Naleving wet- en regelgeving

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft in 2015 een Asset Quality Review (AQR) van de woninghypotheekportefeuille uitgevoerd. In de Raad van Commissarissen is regelmatig gesproken over de werkzaamheden in het kader van de AQR en de uitkomsten ervan. Daarnaast is de Raad van Commissarissen regelmatig geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot implementatie van nieuwe wet- en regelgeving. De kwartaalrapportages van de afdeling Compliance zijn besproken in de vergaderingen van de Audit- en Compliancecommissie in aanwezigheid van de directeur Compliance.

Relevante aspecten verantwoord ondernemen

In de vergadering van juni is de Raad van Commissarissen door de manager Verantwoord Ondernemen en de directeur Verantwoord Beleggen van Kempen Capital Management (KCM) geïnformeerd over de voortgang die Van Lanschot en Kempen hebben gerealiseerd op het gebied van verantwoord ondernemen. Zij hebben de Raad van Commissarissen onder meer geïnformeerd over de ontwikkelingen en resultaten op het gebied van verantwoorde en duurzame beleggingsoplossingen. Daarnaast is ook dit jaar over de evaluatie van het verantwoord kredietbeleid aan de Risicocommissie gerapporteerd.

Op zijn eigen verzoek is de Raad van Commissarissen dit jaar uitvoerig geïnformeerd over het diversiteitsbeleid van Van Lanschot.

Interne organisatie

Samenstelling Raad van Bestuur

De samenstelling van de Raad van Bestuur is in 2015 niet gewijzigd. Sinds 2015 neemt de Raad van Bestuur besluiten in beginsel tijdens de vergadering van de Executive Board. De Executive Board bestaat uit Karl Guha (voorzitter), Constant Korthout, Richard Bruens, Paul Gerla, Arjan Huisman en Joof Verhees.

Samenstelling Raad van Commissarissen

In mei 2015 liep de tweede benoemingstermijn van zowel Tom de Swaan als Willy Duron af. Zij hebben zich beiden beschikbaar gesteld voor herbenoeming voor een laatste termijn. Zowel Tom de Swaan als Willy Duron zijn op 13 mei 2015 door de Algemene Vergadering herbenoemd als lid van de Raad van Commissarissen voor een termijn van vier jaar.

In mei 2015 liep ook de benoemingstermijn af van Heleen Kersten. Zij heeft vier jaar zitting gehad in de Raad van Commissarissen en heeft zich niet beschikbaar gesteld voor herbenoeming. Op 13 mei 2015 is Bernadette Langius door de Algemene Vergadering benoemd als lid van de Raad van Commissarissen.

In december 2015 is Tom de Swaan teruggetreden als voorzitter en in februari 2016 als lid van de Raad van Commissarissen. Tom de Swaan werd in 2007 lid en in 2008 voorzitter van de Raad van Commissarissen. Sindsdien heeft hij een grote bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van Van Lanschot. De Raad van Commissarissen is hem dankbaar voor zijn grote inzet en betrokkenheid. De Raad van Commissarissen heeft Willy Duron als nieuwe voorzitter benoemd.

Het voornemen bestaat om de vacature die is ontstaan door het vertrek van Tom de Swaan in te vullen en een kandidaat voor benoeming tot commissaris voor te dragen aan de Algemene Vergadering.

Samenstelling en verslag commissies

Samenstelling

Op dit moment is de samenstelling van de commissies als weergegeven in het schema onderaan deze pagina.

Iedere commissie bereidt de besluitvorming van de Raad van Commissarissen voor ten aanzien van de haar toebedeelde onderwerpen. De Raad van Commissarissen blijft verantwoordelijk voor de besluiten die de commissies hebben voorbereid.

Audit- en Compliancecommissie

De Audit- en Compliancecommissie vergaderde in 2015 vijfmaal in aanwezigheid van een delegatie van de Raad van Bestuur. De vergaderingen werden ook bijgewoond door de externe accountant, de directeur Group Audit, de directeur Finance, Reporting & Control en de directeur Compliance. De Audit- en Compliancecommissie heeft de jaarcijfers, halfjaarcijfers en de gegevens voor de trading updates beoordeeld. De accountants-rapporten en de management letter van de externe accountant zijn besproken voordat deze behandeld werden in de vergadering van de Raad van Commissarissen.

Daarnaast besprak de commissie het jaarplan, de rapportages van Group Audit, het auditplan van de externe accountant, en het jaarplan en de rapportages van Compliance. Tevens is de aanpassing van het Reglement van de Audit- en Compliancecommissie besproken. Verder is er gesproken over de contacten met en de rapportages aan DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De Audit- en Compliancecommissie heeft ook buiten aanwezigheid van de medewerkers van Van Lanschot overlegd met de externe accountant.

In het kader van de beoordeling van de kwaliteit en effectiviteit van de governance, risk management- en interne beheersings-systemen heeft de Audit- en Compliancecommissie kennis genomen van de kwartaalrapporten van de afdelingen Group Audit en Compliance. In de rapportages van Group Audit zijn de uitkomsten van onderzoeken naar het Risk & Controlframework, de implementatie en werking van IT-systemen, de beheersing van de kredietportefeuille en de impact van de strategie op de organisatie behandeld.

In de kwartaalrapportages van Compliance is onder meer aandacht besteed aan onderwerpen als Klantbelang Centraal, beleggings-advisering en -dienstverlening en Customer Due Diligence.

Samenstelling van de commissies	Audit- en Compliancecommissie	Risicocommissie	Selectie- en Benoemingscommissie	Remuneratiecommissie
Willy Duron	•	• (vz)	• (vz)	•
Jos Streppel	• (vz)	•	•	
Jeanine Helthuis	•		•	
Bernadette Langius		•		•
Godfried van Lanschot			•	• (vz)

Risicocommissie

De Risicocommissie heeft in 2015 driemaal vergaderd. Bij de vergaderingen waren een delegatie van de Raad van Bestuur en vertegenwoordigers van de afdelingen Risk Management, Bijzonder Beheer en Financial Risk Management aanwezig. Tijdens de vergaderingen is uitgebreid stilgestaan bij de ontwikkelingen op het gebied van kredietrisico, operationeel risico, marktrisico en renterisico.

In elke vergadering is de risk-appetiterapportage (die per kwartaal wordt opgesteld) besproken. De commissie besteedde daarbij aandacht aan de risicobereidheid van Van Lanschot en de mate waarin het actuele risicoprofiel daarmee in overeenstemming was.

Bij de bespreking van het kredietrisico heeft de commissie aandacht besteed aan de ontwikkelingen in de kredietportefeuille als geheel en aan de ontwikkeling van de kredietvoorzieningen. Bovendien heeft de commissie, net als in voorgaande jaren, aandacht besteed aan de ontwikkeling van het kredietrisico in de portefeuille vastgoedfinancieringen. Er is in het bijzonder stilgestaan bij de uitkomsten van de AQR van de woninghypotheekportefeuille.

Op het gebied van operationeel risico zijn onder andere de verdere implementatie van het control framework, de loss database en action tracking aan de orde geweest.

De ontwikkelingen op het terrein van rente- en marktrisico werden besproken op basis van durationanalyses, de ontwikkeling van de value at risk en uitgevoerde stresstests.

In de vergadering in december 2015 is de risicobereidheid voor 2016 besproken. Voor de uitgangspunten van de risicobereidheid van Van Lanschot verwijzen wij naar corporate.vanlanschot.nl/governance (onder Code Banken).

Selectie- en Benoemingscommissie

De Selectie- en Benoemingscommissie heeft in het verslagjaar eenmaal vergaderd. De commissie heeft gesproken over de omvang en samenstelling van de Raad van Commissarissen.

Remuneratiecommissie

De Remuneratiecommissie heeft in het verslagjaar driemaal vergaderd. Het belangrijkste aandachtspunt van de Remuneratiecommissie in 2015 was het formuleren van een nieuw beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur, dat in mei 2015 door de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV is goedgekeurd. Een ander belangrijk aandachtspunt betrof de herziening van het variabel beloningsbeleid voor Van Lanschot en Kempen.

De commissie heeft ook gesproken over de beoordelingen van de leden van de Raad van Bestuur over 2014 en de individuele doelstellingen van de leden van de Executive Board voor 2015. Daarbij is ook het Remuneratierapport over 2014 besproken. Verder is er gesproken over de variabele beloningen over 2014 aan medewerkers van Van Lanschot en Kempen.

In de vergadering van december is onder andere gesproken over de bedragen die beschikbaar zijn voor variabele beloning van de medewerkers van Van Lanschot en Kempen over het jaar 2015.

Voor meer informatie over de beloning van de Raad van Bestuur verwijzen wij naar pagina 71.

Kwaliteitsborging toezicht

Evaluatie Raad van Commissarissen

De evaluatie van het functioneren van de Raad van Commissarissen, de commissies en de individuele commissarissen vond in 2015 plaats op basis van een vragenlijst die door iedere commissaris is ingevuld. De bevindingen zijn vervolgens in een vergadering van de Raad van Commissarissen besproken.

Er is vastgesteld dat de samenstelling van de Raad van Commissarissen voldoet aan de profielschets. Dat geldt zowel op het gebied van geschiktheid en deskundigheid als op het gebied van diversiteit. Ook voldoet de samenstelling aan het bepaalde in hoofdstuk III.3 van de Nederlandse Corporate Governance Code. Er is besproken dat er nog meer tijd zal worden vrijgemaakt voor onderling overleg tussen de leden van de Raad van Commissarissen.

De conclusie van de evaluatie was dat de Raad van Commissarissen goed functioneert.

Educatie

In 2015 hebben de leden van de Raad van Commissarissen en de Executive Board deelgenomen aan het programma van permanente educatie. De onderwerpen waren operationeel risicomanagement, renterisico en trends op het gebied van pensioenen. De bijeenkomsten zijn positief geëvalueerd.

Onafhankelijkheid

Alle commissarissen voeren hun werkzaamheden onafhankelijk en kritisch uit. Mocht er bij een bepaald onderwerp sprake kunnen zijn van enig tegenstrijdig belang, dan neemt de betreffende commissaris niet deel aan de beraadslagingen en besluitvorming over dat onderwerp.

Vergaderingen

De Raad van Commissarissen heeft in 2015 vijftien keer vergaderd waarvan elf keer in aanwezigheid van de Executive Board. Bij zeven van de elf plenaire vergaderingen heeft de Raad van Commissarissen vooraf vergaderd buiten aanwezigheid van leden van de Executive Board. Geen van de commissarissen is frequent afwezig geweest. Twee commissarissen hebben ieder twee plenaire vergaderingen niet bijgewoond.

De Raad van Commissarissen heeft van de Executive Board en de externe accountant alle benodigde informatie gekregen om zijn taak te kunnen uitoefenen. Regelmatig waren medewerkers uit de organisatie bij een vergadering aanwezig om een onderwerp binnen hun werkgebied toe te lichten. De agenda's van de vergaderingen van de Raad van Commissarissen zijn voorbereid door de secretaris van de vennootschap in samenspraak met de voorzitter van de Raad van Commissarissen en de voorzitter van de Executive Board.

Contacten met de Ondernemingsraad

Tom de Swaan en Jeanine Helthuis hebben in oktober de overlegvergadering van de OR bijgewoond waarin de algemene gang van zaken bij Van Lanschot werd besproken. Het overleg met de OR verliep constructief. Daarnaast hebben Willy Duron en Jeanine Helthuis, de commissarissen die op basis van het versterkt aanbevelingsrecht van de OR bij Van Lanschot NV zijn benoemd, in juni met de OR gesproken.

Jaarrekening

De Raad van Commissarissen heeft de jaarrekening na controle door Ernst & Young Accountants LLP goedgekeurd. De controleverklaring is opgenomen op pagina 235. Wij stellen de Algemene Vergadering voor de jaarrekening 2015 vast te stellen en de leden van de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen kwijting te verlenen voor het door de Raad van Bestuur gevoerde beleid, respectievelijk voor het door de Raad van Commissarissen uitgeoefende toezicht.

Tot slot

De Raad van Commissarissen dankt de leden van de Executive Board voor de open en constructieve samenwerking. Een speciaal woord van dank gaat uit naar alle medewerkers. Zij weten met veel energie goed te anticiperen op de snelle veranderingen in de financiële sector.

's-Hertogenbosch, 30 maart 2016

Raad van Commissarissen

Willy Duron, *voorzitter*
Jos Streppel, *vicevoorzitter*
Jeanine Helthuis
Bernadette Langius
Godfried van Lanschot

A woman with curly hair, wearing a dark blue blazer with a matching belt and dark trousers, is walking towards the camera in a modern office environment. The background features a staircase and glass railings.

Het gaat om zorgvuldigheid

Ik heb Rechten gestudeerd in Groningen en heb daarna negen jaar als advocaat bij NautaDutilh gewerkt, waar ik me met ondernemingsrecht en fusies en overnames heb beziggehouden. Het leek me interessant een bedrijf ook van binnenuit te leren kennen, daarom ben ik een jaar geleden als jurist bij Van Lanschot gaan werken.

Ik was gewend om dingen zelf uit te zoeken en kwam terecht in een teamcultuur waarin veel aandacht is voor overleg en kennisdeling. Daarin heb ik me aangepast, maar ook af en toe de kritische bril van de buitenstaander opgehouden. Door mee te denken over hoe dingen sneller of efficiënter kunnen en de kwaliteit van onze dienstverlening verder te verbeteren.

Ik werk vooral voor de afdelingen Strategy & Corporate Development en het vennootschapssecretariaat. In mijn rol ben ik verantwoordelijk voor adequate documentatie en zorgvuldige besluitvorming. Ik signaleer nieuwe ontwikkelingen en draag verbeteringen aan. Ik vind het leuk om in een vroeg stadium mee te denken over optimale structurering. Hoe zit het met lopende contracten, willen we een onderdeel echt juridisch afsplitsen of kiezen we voor een eenvoudiger aanpak, om dat soort zaken kan het gaan.

Ik breng de voors en tegens en de risico's van een deal in kaart, en ik wijs op zaken die meegenomen zouden moeten worden. Het gaat om zorgvuldigheid: aandacht geven aan zelfs de kleinste details om een groter plan te doen slagen. Daar kan ik als jurist aan bijdragen, na een jaar misschien niet meer als 'buitenstaander', maar wel met dezelfde kritische blik.

Philippine van Leeuwen – senior Legal Counsel bij Van Lanschot

Corporate Governance

F. van Lanschot Bankiers NV is een 100% dochtermaatschappij van Van Lanschot NV. De Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur van F. van Lanschot Bankiers NV vormen tevens de Raad van Commissarissen en de Raad van Bestuur van Van Lanschot NV. De belangrijkste aspecten van de corporate governance van Van Lanschot NV worden hieronder uiteengezet.

Op corporate.vanlanschot.nl/bestuurentoezicht en corporate.vanlanschot.nl/governance zijn de statuten, diverse reglementen en overige documentatie over corporate governance te vinden.

De corporate governancestructuur

De Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen zijn samen verantwoordelijk voor de corporate governancestructuur van Van Lanschot NV. Een goede corporate governance is een voorwaarde voor het efficiënt en effectief realiseren van gestelde doelen, zorgt voor een adequate beheersing van risico's en voor een weloverwogen afweging van de belangen van alle betrokkenen, zoals de klanten, aandeelhouders en werknemers van Van Lanschot NV. Van Lanschot NV is een beursgenoteerde naamloze vennootschap naar Nederlands recht. Van Lanschot NV heeft een zogenaamd two tier board model. De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor het besturen van de vennootschap. De Raad van Commissarissen houdt toezicht op het beleid van de Raad van Bestuur en op de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De Raad van Commissarissen adviseert de Raad van Bestuur bij de uitoefening van zijn taak.

Van Lanschot NV is een structuurvennootschap. Dit houdt in dat de Raad van Commissarissen naast hiervoor genoemde taken tevens belast is met de benoeming en het ontslag van het bestuur en met de goedkeuring van bepaalde bestuursbesluiten. De Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen leggen verantwoording af aan de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV.

Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur is belast met het besturen van Van Lanschot NV. Dit betekent onder andere dat hij verantwoordelijk is voor het opstellen en realiseren van de missie, de strategie met het bijbehorende risicoprofiel, de doelstellingen en de resultatenontwikkeling. Hierbij weegt hij de voor de onderneming relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen mee. Van Lanschot NV houdt alle aandelen van F. van Lanschot Bankiers NV. De Raad van Bestuur van Van Lanschot NV vormt tevens de Raad van Bestuur van Van Lanschot. De Raad van Commissarissen geeft de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV kennis van een voorgenomen benoeming van een bestuurder. Een bestuurder wordt benoemd door de Raad van Commissarissen voor een periode van maximaal vier jaar. De Raad van Commissarissen kan een lid van de Raad van Bestuur te allen tijde ontslaan, maar ontslaat een bestuurder niet totdat de Algemene Vergadering over het voorgenomen ontslag is gehoord.

De Raad van Bestuur weegt bij strategische besluiten alle materiële ecologische, sociale en maatschappelijke aspecten mee. Tevens stelt de Raad van Bestuur periodiek de key performance indicators (KPI's) op het gebied van verantwoord ondernemen vast. Een beschrijving van de organisatie van verantwoord ondernemen binnen Van Lanschot Groep is te vinden op corporate.vanlanschot.nl/vo-beleid.

Samenstelling en functioneren van de Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur moet uit ten minste drie leden bestaan. Het aantal leden wordt vastgesteld door de Raad van Commissarissen. De samenstelling van de Raad van Bestuur is gedurende 2015 niet gewijzigd en bestond uit Karl Guha (voorzitter), Constant Korthout, Richard Bruens en Arjan Huisman.

Er wordt gestreefd naar een voldoende mate van diversiteit in de samenstelling van de Raad van Bestuur. Diversiteit heeft betrekking op aspecten zoals geslacht, kennis, ervaring, vaardigheden en persoonlijkheid. Bij de invulling van een vacature in de Raad van Bestuur wordt met diversiteit rekening gehouden bij het zoeken naar de meest geschikte kandidaat. Er wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling van de zetels in de Raad van Bestuur over mannen en vrouwen (minimaal 30% mannen, minimaal 30% vrouwen). Bij de profielschets voor vacatures in de Raad van Bestuur wordt met dit streven rekening gehouden. Uitgangspunt is dat de meest geschikte kandidaat voor de vacature wordt benoemd. Bij de afweging van alle relevante selectiecriteria is tot op heden nog geen vrouw als meest geschikte kandidaat voor benoeming als lid van de Raad van Bestuur naar voren gekomen.

Het beleid inzake de werving en selectie van de leden van de Raad van Bestuur en van de leden van de Raad van Commissarissen is gepubliceerd op corporate.vanlanschot.nl/bestuurentoezicht onder de naam Beleid werving en selectie beleidsbepalers.

De Raad van Commissarissen bespreekt ten minste éénmaal per jaar buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur het functioneren van de Raad van Bestuur als college en het functioneren van de individuele leden van de Raad van Bestuur, en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden.

De Raad van Commissarissen stelt de beloning en de verdere arbeidsvoorwaarden van de leden van de Raad van Bestuur vast op basis van het beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur dat door de Algemene Vergadering is vastgesteld. In 2015 zijn geen besluiten genomen tot het aangaan van transacties waarbij tegenstrijdige belangen van bestuurders speelden die van materiële betekenis voor Van Lanschot NV en/of het desbetreffende lid van de Raad van Bestuur waren.

Raad van Commissarissen

Bij de uitoefening van zijn taken richt de Raad van Commissarissen zich naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De Raad van Commissarissen van Van Lanschot NV vormt tevens de Raad van Commissarissen van Van Lanschot en van Kempen & Co NV (Kempen). De leden van de Raad van Commissarissen van Van Lanschot NV worden benoemd door de Algemene Vergadering overeenkomstig de benoemingsregeling voor commissarissen bij structuurvennootschappen. Deze regeling is opgenomen in artikel 23 van de statuten van Van Lanschot NV. De leden van de Raad van Commissarissen worden benoemd voor een periode van vier jaar, waarna de leden kunnen worden herbenoemd.

De maximale zittingsduur van commissarissen bedraagt twaalf jaar. Dit is in overeenstemming met best-practicebepaling III.3.5 van de Nederlandse Corporate Governance Code. Een commissaris kan worden ontslagen door de Ondernemingskamer van het Gerechtshof te Amsterdam, op de gronden en wijze zoals vermeld in artikel 161 lid 2 van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Daarnaast kan de Algemene Vergadering op de wijze zoals bepaald in artikel 161a van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, het vertrouwen in de Raad van Commissarissen opzeggen. Dit besluit leidt tot het onmiddellijk ontslag van de leden van de Raad van Commissarissen.

Samenstelling en functioneren van de Raad van Commissarissen en zijn commissies

De Raad van Commissarissen bestaat uit ten minste drie leden en ten hoogste negen. Het aantal leden van de Raad van Commissarissen wordt vastgesteld door de Raad van Commissarissen en bestond gedurende het hele jaar 2015 uit zes leden. Door het terugtreden van Tom de Swaan in februari 2016 bestaat de Raad van Commissarissen thans uit vijf leden. De Raad van Commissarissen is voornemens de vacature in te vullen en een kandidaat voor te dragen aan de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV voor benoeming tot commissaris. De Raad van Commissarissen heeft een profielschets¹ opgesteld voor zijn omvang en samenstelling. Bij het opstellen daarvan wordt rekening gehouden met de aard van de onderneming van Van Lanschot en haar dochtermaatschappijen en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de leden van de Raad van Commissarissen.

In de profielschets wordt ingegaan op de relevante aspecten van diversiteit in de samenstelling van de Raad van Commissarissen. De Raad van Commissarissen streeft naar complementariteit en diversiteit in zijn samenstelling. In de profielschets is opgenomen dat hierbij zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met een evenwichtige verdeling van de zetels van de Raad van Commissarissen over vrouwen en mannen. Er wordt gestreefd naar een zodanige verdeling van de zetels van de Raad van Commissarissen dat minimaal 30% van de zetels wordt bezet door vrouwen en minimaal 30% door mannen. Thans bestaat de Raad van Commissarissen uit twee vrouwen en drie mannen, waarmee aan dit streven voldaan is.

Om de besluitvorming door de Raad van Commissarissen voor te bereiden heeft de Raad van Commissarissen uit zijn midden vier commissies ingesteld: de Audit- en Compliancecommissie, de Risicocommissie, de Remuneratiecommissie en de Selectie- en Benoemingscommissie. Deze commissies adviseren de Raad van Commissarissen over de tot hun aandachtsgebied behorende onderwerpen. Voor meer informatie over deze commissies en de samenstelling daarvan, verwijzen wij naar de pagina's 59 en 60 van het Bericht van de Raad van Commissarissen.

De Raad van Commissarissen bespreekt ten minste éénmaal per jaar buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur zijn eigen functioneren, dat van zijn commissies en dat van de individuele leden van de Raad van Commissarissen en de conclusies die hieraan moeten worden verbonden. Eén keer per drie jaar beoordeelt de Raad van Commissarissen onder onafhankelijke begeleiding het functioneren van de Raad van Commissarissen.

Informatie over de evaluatie van de Raad van Commissarissen is opgenomen in het Bericht van de Raad van Commissarissen op pagina 60.

De bezoldiging van de leden van de Raad van Commissarissen wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV. Meer informatie over de bezoldiging is opgenomen op de pagina's 70 en 71 van het hoofdstuk Beloningen.

In 2015 heeft Godfried van Lanschot een melding gedaan over het bestaan van een (potentieel) tegenstrijdig belang. Hij heeft niet deelgenomen aan de beraadslagingen en besluitvorming over het desbetreffende onderwerp en er heeft geen transactie plaatsgevonden. De best-practicebepalingen III.6.1 tot en met III.6.3 van de Nederlandse Corporate Governance Code over de omgang met tegenstrijdige belangen zijn nageleefd.

Executive Board

In 2015 is een Executive Board ingesteld bij Van Lanschot NV. Deze Executive Board bestaat uit de leden van de Raad van Bestuur van Van Lanschot NV en de leden van de Directie van Kempen. Daarmee hebben de CEO, CFO/CRO, COO en de verantwoordelijken voor de drie kernactiviteiten zitting in de Executive Board. De Executive Board ziet toe op de uitvoering van de strategie en stuurt de drie kernactiviteiten aan. Met de instelling van de Executive Board wordt een efficiënte aansturing van de kernactiviteiten beoogd. De Raad van Bestuur van Van Lanschot NV is eindverantwoordelijk voor de handelingen en besluiten van de Executive Board.

De leden van de Executive Board worden benoemd en kunnen worden geschorst of ontslagen door de Raad van Bestuur, na goedkeuring van de Raad van Commissarissen. Bij de werving en selectie van een lid van de Executive Board die geen lid is van de Raad van Bestuur, is de Raad van Commissarissen op eenzelfde wijze betrokken als bij de werving en selectie van een lid van de Raad van Bestuur.

¹ De profielschets is te vinden op corporate.vanlanschot.nl/bestuurentoezicht.

De Code Banken

Op 1 januari 2015 is de vernieuwde Code Banken² in werking getreden. De Code Banken die sinds 1 januari 2010 van kracht was, is door deze nieuwe Code Banken vervangen. De Code Banken bevat principes op het gebied van beheerste en integere bedrijfsvoering, governance, risicobeleid, audit en beloningsbeleid.

De Code Banken is van toepassing op in Nederland verrichte en op Nederland gerichte activiteiten van banken met een zetel in Nederland die beschikken over een door De Nederlandsche Bank verleende bankvergunning. De Code Banken is dus van toepassing op Van Lanschot en Kempen, de twee dochtermaatschappijen van Van Lanschot NV die in Nederland een bankvergunning hebben. Banken waarop de Code Banken van toepassing is en die deel uitmaken van een groep, kunnen onderdelen toepassen op het niveau van de entiteit die aan het hoofd staat van de desbetreffende groep. De desbetreffende onderdelen hoeven niet per dochtervennootschap te worden toegepast. Bepaalde onderdelen van de Code Banken worden daarom op het niveau van Van Lanschot NV toegepast.

Toepassing van de Code Banken

Iedere bank vermeldt op haar website op welke wijze zij de Code Banken in het voorgaande jaar heeft toegepast. Indien van toepassing geeft de bank gemotiveerd aan waarom een principe eventueel niet (volledig) is toegepast (comply or explain). Van Lanschot voldoet aan de Code Banken en geeft gemotiveerd aan waarom zij gedeeltelijk afwijkt van het principe dat het totale inkomen van een lid van de Raad van Bestuur ten tijde van de vaststelling beneden de mediaan van vergelijkbare functies binnen en buiten de financiële sector ligt. Door de vaststelling van het nieuwe beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur door de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV op 13 mei 2015, is de totale beloning van de voorzitter van de Raad van Bestuur gelijk aan de mediaan van vergelijkbare functies binnen de financiële sector en onder de mediaan van vergelijkbare functies buiten de financiële sector.

De totale beloning van de overige leden van de Raad van Bestuur ligt onder de mediaan van vergelijkbare functies binnen en buiten de financiële sector. Door de afschaffing van de variabele beloning van de leden van de Raad van Bestuur, door een relatief groter deel van de totale beloning uit te keren in aandelen als vast salaris en door de sterke nadruk op de lange termijn te leggen, is de Raad van Commissarissen van mening dat het niet volledig toepassen van dit principe voor de voorzitter van de Raad van Bestuur redelijk is. De overige principes van de Code Banken worden volledig toegepast door Van Lanschot.

Op corporate.vanlanschot.nl/governance is uiteengezet op welke wijze Van Lanschot de Code Banken in het voorgaande jaar heeft toegepast.

Voor de toepassing van de Code Banken bij Kempen verwijzen wij naar de website van Kempen (www.kempen.nl/over-kempen/corporate-governance).

Bankiersbelofte

De Nederlandse bancaire sector heeft het initiatief genomen een Bankiersbelofte voor alle bankmedewerkers in Nederland in te voeren. Per 1 april 2015 is het ook bij wet verplicht gesteld dat alle bankmedewerkers in Nederland een Bankiersbelofte afleggen. Uiterlijk 1 april 2016 moeten alle medewerkers die op 1 april 2015 in dienst waren de Bankiersbelofte hebben afgelegd. Met het afleggen en ondertekenen van de Bankiersbelofte verklaren de medewerkers zich te houden aan de gedragsregels die door de Nederlandse bancaire sector zijn opgesteld en aanvaarden zij dat op hen het tuchtrecht van toepassing is. Van Lanschot onderkent het belang van de Bankiersbelofte. Nagenoeg 100% van de medewerkers van Van Lanschot en Kempen heeft de Bankiersbelofte afgelegd. De medewerkers die de Bankiersbelofte nog niet hebben afgelegd zijn langdurig ziek of pas onlangs in dienst getreden. Geen van de medewerkers heeft geweigerd de Bankiersbelofte af te leggen. Bij de aflegging van de belofte is intern veel aandacht besteed aan het belang en de werking van de Bankiersbelofte en het tuchtrecht. In teamverband is gesproken over eventuele dilemma's waarmee de medewerkers in hun dagelijkse werkzaamheden worden geconfronteerd.

Kapitaalstructuur en aandelen

Het maatschappelijk kapitaal van F. van Lanschot Bankiers NV bestaat uit 1.000.000 aandelen met elk een nominale waarde van € 100,-. Per 31 december 2015 stonden er 400.000 gewone aandelen uit. Het uitstaande kapitaal is ten opzichte van het uitstaande kapitaal per 31 december 2014 niet gewijzigd.

De belangrijkste kenmerken van het beheerssysteem van Van Lanschot

Het doel van het beheerssysteem van Van Lanschot is de beheersing van de interne en externe risico's. Een onderdeel hiervan is de beheersing van de financiële verslaggevingsrisico's met als doel een betrouwbare financiële verslaggeving en een jaarrekening die is opgesteld in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving en die voldoet aan wet- en regelgeving.

Voor het beheersen van risico's past Van Lanschot het three-lines-of-defence-model toe. Volgens dit model wordt de first line of defence gevormd door de business die verantwoordelijk is voor de dagelijkse beheersing van de risico's. De second line of defence bestaat uit afdelingen die toezien op het functioneren van de first line of defence, waaronder Risk Management, Financial Risk Management en Compliance. Group Audit fungeert als de third line of defence en verschaft een onafhankelijk oordeel over de toereikendheid van het interne beheersingssysteem.

Dit three-lines-of-defence-model verschaft de Raad van Bestuur een redelijke mate van zekerheid over het functioneren van het interne beheersingssysteem waaronder het functioneren van zowel de eerste als de tweede lijn.

2 De Code Banken kan worden gedownload op www.nvb.nl, onder publicaties en standpunten, Code Banken 2014.

In 2015 is het three-lines-of-defence-model verder geprofessionaliseerd. Een onderdeel hiervan vormt het actualiseren van het Risk & Controlframework. Dit framework vormt de basis voor de beoordeling van het functioneren van de interne risicobeheersing. Wijzigingen in de organisatie en ontwikkelingen in het risicoprofiel maken het noodzakelijk dat dit framework periodiek geactualiseerd wordt.

Ook in 2015 heeft een beoordeling van de effectiviteit van het framework plaatsgevonden door Risk Management en Compliance. Daarnaast heeft Group Audit de kwaliteit en effectiviteit van het framework beoordeeld. Zowel door Risk Management, Compliance als Group Audit is dit in kwartaalrapportages gerapporteerd.

In de jaarrekening is een nadere toelichting op het risicobeheer binnen Van Lanschot opgenomen (zie hoofdstuk Risicobeheer, vanaf pagina 98).

Externe accountant

Ernst & Young Accountants LLP (EY) is de externe accountant van Van Lanschot. In augustus 2015 is het auditplan en de risicoanalyse van EY besproken in de vergadering van de Raad van Bestuur en de vergadering van de Audit- en Compliancecommissie. Ook heeft overleg plaatsgevonden tussen EY en Group Audit.

EY heeft in november 2015 een management letter 2015 en in maart 2016 een accountantsverslag over 2015 uitgebracht. De in de management letter en het accountantsverslag gemelde onderwerpen zijn in lijn met de in de jaarrekening gegeven toelichting met betrekking tot risicobeheer, voor zover gerelateerd aan financiële risico's.

Volgens de Nederlandse Corporate Governance Code (best-practicebepaling V.2.3) moeten de Raad van Bestuur en de Audit- en Compliancecommissie van Van Lanschot NV tenminste eenmaal in de vier jaar het functioneren van de externe accountant beoordelen. Eind 2012 heeft binnen Van Lanschot een grondige beoordeling plaatsgevonden van het functioneren van EY als externe accountant. Sindsdien zijn er geen omstandigheden geweest op grond waarvan er een ander beeld op de beoordeling van het functioneren van de externe accountant ontstond. De Algemene Vergadering heeft in mei 2015 EY herbenoemd als externe accountant van Van Lanschot NV voor het boekjaar 2015.

Ten behoeve van de rolatie van het accountantskantoor met ingang van het boekjaar 2016 is door Van Lanschot NV aan een aantal accountantskantoren gevraagd een offerte uit te brengen voor de controle van de jaarrekening van Van Lanschot NV. De offertes zijn uitgebracht nadat de accountantskantoren eerst een onderzoek hadden kunnen doen bij Van Lanschot, zodat zij voorafgaand aan het uitbrengen van hun offertes een goed beeld van de organisatie hadden.

De Raad van Bestuur en de Audit- en Compliancecommissie zijn intensief betrokken geweest bij dit proces. De offertes van de accountantskantoren zijn besproken in de Raad van Bestuur en de Audit- en Compliancecommissie van Van Lanschot. De Raad van Bestuur heeft PricewaterhouseCoopers Accountants NV (PwC) geselecteerd op basis van een aantal criteria, waaronder de

relevante technische deskundigheid, de samenstelling van het team van accountants en het zakelijk aanbod. Het voorstel tot benoeming van PwC heeft de Raad van Bestuur voorgelegd aan de Audit- en Compliancecommissie. De Audit- en Compliancecommissie heeft dit voorstel overgenomen. Vervolgens heeft de Raad van Commissarissen op advies van de Audit- en Compliancecommissie besloten om PwC voor te dragen aan de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV om als externe accountant van Van Lanschot NV te worden benoemd voor het boekjaar 2016. De Algemene Vergadering heeft op 13 mei 2015 PwC benoemd als externe accountant voor het boekjaar 2016 voor Van Lanschot NV. Vervolgens heeft de Algemene Vergadering van F. van Lanschot Bankiers NV PwC ook als externe accountant benoemd voor het boekjaar 2016.

Financieel verslaggevingsrisico

De Raad van Bestuur van Van Lanschot is verantwoordelijk voor de opzet en het functioneren van een toereikend systeem van interne beheersing van de financiële verslaggeving. Dit systeem van interne beheersing is erop gericht om een redelijke mate van zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving. De opstelling van de jaarrekening dient in overeenstemming te zijn met de algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving en de geldende wet- en regelgeving.

Voor het beheersen van de financiële verslaggevingsrisico's binnen Van Lanschot zijn beschikbaar:

- Periodieke managementrapportages en KPI-dashboards voorzien van analyses van financiële en niet-financiële cijfers en trends.
- Een Risk & Controlframework met proces- en procedurebeschrijvingen en vastlegging van de primaire controls zoals autorisaties en functiescheidingen.
- Het onderzoek naar de werking van het interne beheersysteem door Group Audit. De bevindingen uit deze onderzoeken worden besproken met de Raad van Bestuur, de Audit- en Compliancecommissie en de Raad van Commissarissen.
- De beoordeling en goedkeuring van het jaarverslag in de vergadering van de Raad van Bestuur en de bespreking hiervan in de vergadering van de Audit- en Compliancecommissie en in de vergadering van de Raad van Commissarissen.
- De Van Lanschot Accounting Manual, waarin de uitgangspunten zijn beschreven op het gebied van financiële verslaggeving.

De Raad van Bestuur verklaart dat met een redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen inzake de financiële verslaggeving op een adequaat niveau hebben gefunctioneerd en dat de financiële verslaggeving van Van Lanschot geen onjuistheden van materieel belang bevat. De Raad van Bestuur baseert deze verklaring op een uitgevoerde analyse van de beheersing van de financiële verslaggevingsrisico's en het door de leiding van relevante bedrijfsonderdelen afgegeven In Control Statement. Het door de leiding afgegeven In Control Statement is gebaseerd op de uitkomsten van de testwerkzaamheden volgend uit het Risk & Controlframework, de per kwartaal gerapporteerde risico's, opvolging van deze risico's en de gemelde incidenten. Risk Management en Compliance hebben deze In Control Statements geëvalueerd.

De kwartaalrapportages van Group Audit zijn besproken in de Audit- en Compliancecommissie. In deze kwartaalrapportages zijn de belangrijkste uitkomsten uit de onderzoeken van Group Audit opgenomen. De Audit- en Compliancecommissie adviseert de Raad van Commissarissen hieromtrent.

Group Audit is verantwoordelijk voor de uitvoering van IT- en operational audits. Group Audit heeft 67 audits uitgevoerd. Alle rapporten van Group Audit zijn aan de Raad van Bestuur verstrekt. Group Audit, Compliance en Risk Management bewaken de adequate opvolging en prioritering. In de tussentijdse periode zijn aanvullende controlemaatregelen gedefinieerd die de risico's in voldoende mate moeten beperken.

De Raad van Commissarissen heeft kennis genomen van de wijze waarop de Raad van Bestuur de organisatie intern beheerst en hoe zij de integriteit van de financiële informatie waarborgt. De onderwerpen die de Raad van Commissarissen bij de beoordeling van de jaarrekening in ogenschouw neemt, komen onder andere voort uit de management letter en het accountantsverslag van de externe accountant.

De door de externe accountant benoemde kernpunten van deze controle, die zijn vermeld in de controleverklaring van de externe accountant, zijn besproken met de Raad van Bestuur en de Audit- en Compliancecommissie en hebben onderdeel uitgemaakt van de aansturing en beheersing van de organisatie.

Investor-relationsbeleid

Het investor-relationsbeleid van Van Lanschot NV is erop gericht (potentiële) aandeelhouders en obligatiehouders, rating agencies en researchanalisten zo goed en tijdig mogelijk te informeren over de ontwikkelingen binnen de onderneming. Wij voeren een actieve dialoog met onze financiële stakeholders door onder andere persberichten en het jaarverslag te publiceren en bijeenkomsten en een-op-een-gesprekken met (potentiële) beleggers te organiseren.

Van Lanschot NV hanteert een 'stille' periode van drie weken voorafgaand aan de publicatie van de jaarcijfers en halfjaarcijfers. Tijdens deze periodes houden wij geen bijeenkomsten met beleggers of analisten. Van Lanschot NV heeft haar beleid op het gebied van investor relations en (bilaterale) contacten met aandeelhouders gepubliceerd op corporate.vanlanschot.nl/beleidinvestorrelations.

Alle documenten en relevante informatie zijn te vinden op corporate.vanlanschot.nl. Geïnteresseerden kunnen persberichten van Van Lanschot per e-mail ontvangen, door inschrijving via de persberichtenservice op corporate.vanlanschot.nl/persberichten.

Vragen van beleggers en adviseurs zijn welkom via e-mail investorrelations@vanlanschot.com en via telefoonnummer +31 20 354 45 90.

Bestuurdersverklaring

Zoals vereist door artikel 5:25c, lid 2(c) van de Wet op het financieel toezicht, bevestigt elk van de ondergetekenden hierbij dat naar zijn beste weten:

- de jaarrekening 2015 een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en de winst of het verlies van F. van Lanschot Bankiers NV en de gezamenlijke in de consolidatie opgenomen entiteiten;
- en
- het bestuursverslag 2015 van F. van Lanschot Bankiers NV een getrouw beeld geeft omtrent de toestand op de balansdatum, de gang van zaken gedurende het boekjaar 2015 van F. van Lanschot Bankiers NV en de gezamenlijke in de consolidatie opgenomen entiteiten en dat de wezenlijke risico's waarmee F. van Lanschot Bankiers NV wordt geconfronteerd, zijn beschreven.

's-Hertogenbosch, 30 maart 2016

Raad van Bestuur

Karl Guha, *voorzitter*
Constant Korthout
Richard Bruens
Arjan Huisman

Beloningen

Inleiding

Onze mensen en onze kennis zijn ons belangrijkste kapitaal. Wij willen dat onze medewerkers onze klanten een hoog kwaliteits- en serviceniveau bieden. Daarom besteden we veel aandacht aan opleiding en ontwikkeling en bieden we onze medewerkers een competitief arbeidsvoorwaardenpakket.

In 2015 trad de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen (Wbfo) in werking. Die wet bevat een breed pakket aan regels voor het beloningsbeleid van financiële ondernemingen. Daarnaast is de Regeling Beheerst Beloningsbeleid 2014 (Rbb 2014) op Van Lanschot Groep van toepassing. Op basis van de nieuwe regelgeving heeft Van Lanschot Groep in 2015 een nieuw variabel beloningsbeleid voor haar medewerkers vastgesteld. Dit variabel beloningsbeleid is van toepassing op alle medewerkers van Van Lanschot en Kempen & Co (Kempen).

Daarnaast is tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van Van Lanschot NV op 13 mei 2015 een nieuw beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur vastgesteld, waarbij onder meer rekening is gehouden met het langetermijnbelang van Van Lanschot en haar belanghebbenden, het transformatieproces van Van Lanschot, de nieuwe wet- en regelgeving en de maatschappelijke discussie omtrent beloning. In het nieuwe beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur is de variabele beloning afgeschaft, is de maximale beloning verlaagd, wordt een relatief groter deel van de beloning in aandelen uitgekeerd en is de beloning nog meer dan voorheen verbonden met de ontwikkeling van Van Lanschot op de lange termijn. Hiermee is een evenwichtig, duurzaam en marktconform beloningspakket samengesteld.

Besluitvorming

De Raad van Bestuur stelt het beloningsbeleid voor de medewerkers vast. Hij wordt daarbij geadviseerd door de afdelingen Human Resource Management (HRM), Finance, Reporting & Control, Group Risk Management en Compliance. Deze afdelingen en de afdeling Group Audit hebben ook een belangrijke rol bij de opzet, aanpassing, uitvoering en evaluatie van het variabel beloningsbeleid. Deze afdelingen adviseren en rapporteren aan de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen over hun bevindingen.

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beloningsbeleid. De Raad van Commissarissen keurt het variabel beloningsbeleid goed, inclusief de algemene beginselen van dit beleid, en houdt toezicht op de tenuitvoerlegging van het variabel beloningsbeleid. De Raad van Commissarissen keurt de variabele beloningspools goed en de individuele variabele beloningen die worden voorgesteld voor medewerkers die deel uitmaken van de Identified Staff.

De Remuneratiecommissie van de Raad van Commissarissen bereidt de besluitvorming van de Raad van Commissarissen op het gebied van beloningen voor.

Vaste beloning

De vaste beloning van de medewerker weerspiegelt de relevante werkervaring en organisatorische verantwoordelijkheid van de medewerker.

Variabel beloningsbeleid voor de medewerkers van Van Lanschot Groep

Uitgangspunt van het variabel beloningsbeleid van Van Lanschot Groep is dat outperformance wordt beloond. Medewerkers die zich onderscheiden op basis van hun prestaties dienen daarvoor te kunnen worden beloond. Iedere medewerker kan op basis van dit uitgangspunt in aanmerking komen voor een variabele beloning.

De Raad van Bestuur en de Executive Board beoordelen op basis van het bedrijfsresultaat of er variabele beloning uitgekeerd zal worden en welk bedrag daarvoor beschikbaar is. Het bedrag dat beschikbaar is voor variabele beloning wordt onder meer gebaseerd op de realisatie van de financiële en niet-financiële prestatiecriteria. Indien Van Lanschot of Kempen geen winst maakt, zal in de organisatie waar geen winst wordt gemaakt geen variabele beloning uitgekeerd worden. De Raad van Bestuur en de Executive Board leggen het voorstel voor de vaststelling van de variabele beloningspool ter goedkeuring aan de Raad van Commissarissen voor. In het geval dat de Raad van Bestuur en de Executive Board willen afwijken van het variabel beloningsbeleid moeten zij daarvoor goedkeuring van de Raad van Commissarissen krijgen.

Na de vaststelling van het bedrag dat beschikbaar is voor de variabele beloning voor Van Lanschot en Kempen, stelt de Raad van Bestuur de verdeling van de variabele beloning over de afdelingen van Van Lanschot vast en de Directie van Kempen stelt de verdeling van de variabele beloning over de afdelingen van Kempen vast.

De gemiddelde variabele beloning van alle medewerkers van Van Lanschot en Kempen die (grotendeels) in Nederland werken bedraagt maximaal 20% van het vaste salaris. In individuele situaties kan op bijzondere gronden een variabele beloning van maximaal 100% van de vaste beloning worden toegekend.

Toekenning

De toekenning van een variabele beloning aan de individuele medewerkers vindt plaats aan de hand van individuele performance, marktconformiteit en bijzondere factoren.

De individuele performance wordt gemeten op basis van de mate waarin de medewerker de doelstellingen die aan het begin van het jaar zijn vastgesteld, heeft gerealiseerd. De prestatiecriteria bevatten geen prikkels tot het nemen van onverantwoorde risico's.

Variabele beloning wordt alleen toegekend indien (i) dat te verenigen is met de financiële toestand van Van Lanschot Groep, (ii) de prestaties van Van Lanschot Groep, het relevante bedrijfs-onderdeel en de prestaties van de medewerker dat rechtvaardigen, (iii) Van Lanschot Groep voldoet aan de kapitaalbuffer die geldt op grond van de Wft en uitvoeringsregelgeving, (iv) de genomen risico's zijn hertoetst en er zich geen materiële onverwachte of niet ingecalculerde risico's hebben voorgedaan, (v) de medewerker een goede beoordeling heeft gekregen, voldaan heeft aan compliancedoelstellingen, geen disciplinaire maatregel heeft gekregen en geen risico's heeft genomen die buiten het geaccepteerde risicoprofiel van Van Lanschot Groep vallen.

Uitbetaling

Tot een bedrag van € 50.000,- bruto kan de betaling van de variabele beloning aan medewerkers volledig in contanten plaatsvinden. Wanneer de variabele beloning dit bedrag overschrijdt, zal van het gedeelte boven € 50.000,- bruto 50% direct en onvoorwaardelijk en 50% uitgesteld en voorwaardelijk worden uitbetaald over een periode van drie jaar na het jaar van toekenning.

De Raad van Bestuur heeft de bevoegdheid om, na goedkeuring van de Raad van Commissarissen, tot 100% van de:

- eerder aan een (ex-)medewerker toegekende voorwaardelijke variabele beloning aan te passen indien uitkering van de variabele beloning naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn (malus); en
- reeds eerder aan een (ex-)medewerker uitgekeerde variabele beloning geheel of gedeeltelijk terug te vorderen. Dit kan onder meer als de uitkering heeft plaatsgevonden op basis van onjuiste informatie over het bereiken van de doelen of omstandigheden waarvan de variabele beloning afhankelijk was gesteld.

Lange Termijn aandelen Plan

Van Lanschot kan aan bepaalde sleutelmedewerkers binnen Van Lanschot, inclusief Identified Staff, een variabele beloning toekennen overeenkomstig het Reglement Van Lanschot Lange Termijn aandelen Plan (LTP) 2015. Dit plan staat niet open voor de leden van de Raad van Bestuur en de leden van de Executive Board. Het betreft een bijzondere vorm van variabele beloning, waarbij de totale variabele beloning volledig in certificaten van gewone aandelen A Van Lanschot NV (aandelen Van Lanschot) wordt toegekend. Het variabel beloningsbeleid is van toepassing op het LTP voor zover daarvan niet wordt afgeweken in het LTP-Reglement. Bij het LTP wordt 60% van de aandelen Van Lanschot direct en onvoorwaardelijk toegekend en 40% uitgesteld en voorwaardelijk toegekend over een periode van drie jaar na het jaar van voorwaardelijke toekenning (de Vestingperiode).

Beloningsbeleid voor Identified Staff van Van Lanschot Groep

Tot Identified Staff worden medewerkers gerekend van wie de werkzaamheden het risicoprofiel van de onderneming materieel beïnvloeden. Voor deze groep medewerkers gelden aanvullende, stringente regels op het gebied van variabele beloning.

Het variabel beloningsbeleid Identified Staff geldt voor alle Identified Staff-medewerkers van Van Lanschot Groep. De leden van de Raad van Bestuur en de leden van de Executive Board komen niet in aanmerking voor variabele beloning.

De uitgangspunten voor het variabel beloningsbeleid Identified Staff zijn gelijk aan het variabel beloningsbeleid van Van Lanschot Groep. De variabele beloning van Identified Staff wordt voor 50% in contanten en voor 50% in aandelen Van Lanschot toegekend. Voor Identified Staff van Kempen Capital Management NV (KCM) vindt de variabele beloning voor 50% in contanten plaats en voor 50% in een nader te bepalen mix van aandelen Van Lanschot en deelnemingen in bepaalde fondsen die door KCM worden beheerd. Voor alle Identified Staff geldt dat van beide delen 60% direct en onvoorwaardelijk wordt toegekend en uitgekeerd. 40% van de variabele beloning wordt uitgesteld en voorwaardelijk toegekend. Deze uitgestelde beloning wordt vervolgens over een periode van drie jaar na het jaar van toekenning uitgekeerd, indien deze onvoorwaardelijk wordt. Het onvoorwaardelijk worden van de uitgestelde beloning is afhankelijk van de herbeoordeling van enkele vooraf gestelde criteria. Als deze herbeoordeling aanleiding geeft tot de herziening van de uitgestelde beloning wordt de malus toegepast. Op de onvoorwaardelijk geworden aandelen Van Lanschot is een lock-up van één jaar van toepassing.

Meer informatie over het beloningsbeleid voor Identified Staff is te vinden op corporate.vanlanschot.nl/beloningsbeleid.

Beloningsbeleid Raad van Bestuur

Het beloningsbeleid voor de leden van de Raad van Bestuur wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van Van Lanschot NV, op basis van een voorstel van de Raad van Commissarissen. Met het beleid is beoogd een evenwichtig, duurzaam en marktconform beloningspakket samen te stellen. Bij de vaststelling van het beloningspakket van de Raad van Bestuur is aandacht besteed aan de beloningsverhoudingen binnen de onderneming en is een door Hay Group ontwikkeld analysemodel gebruikt.

Van Lanschot heeft de variabele beloning voor de Raad van Bestuur in 2015 volledig afgeschaft. Dit is gedeeltelijk gecompenseerd door toekenning van een jaarlijkse vaste beloning in de vorm van aandelen Van Lanschot met een lock-upperiode van drie jaar. Daarnaast moeten de leden van de Raad van Bestuur op basis van Share Ownership Guidelines het equivalent van het contante deel van twee brutojaarsalarissen aanhouden in aandelen Van Lanschot zolang zij lid zijn van de Raad van Bestuur. Deze verplichting in het kader van deze Share Ownership Guidelines wordt in de komende jaren geleidelijk opgebouwd via de toekenning van de vaste beloning in aandelen Van Lanschot.

Het nieuwe beloningsbeleid zal in 2017 worden geëvalueerd in het licht van de ontwikkelingen en omstandigheden op dat moment. De Algemene Vergadering van Van Lanschot NV heeft de Raad van Commissarissen toestemming verleend om het vaste salaris van de leden van de Raad van Bestuur zo nodig op basis van de uitkomsten van deze evaluatie aan te passen.

Benchmarkvergelijking

Hay Group heeft een benchmarkonderzoek gedaan naar de hoogte van de beloningen in de Nederlandse financiële sector en in het Nederlandse bedrijfsleven in het algemeen (cross industry benchmark). Daarnaast heeft Hay Group de beloningen in de Europese private banking-markt in kaart gebracht.

De totale beloning van de voorzitter van de Raad van Bestuur komt uit op de mediaan van vergelijkbare functies binnen de financiële sector en onder de mediaan buiten de financiële sector. De totale beloning van de overige leden van de Raad van Bestuur ligt onder de mediaan van vergelijkbare functies binnen en buiten de financiële sector.

Voor informatie over de samenstelling van de referentiegroepen die gebruikt zijn voor de marktvergelijking van de beloning van de leden van Raad van Bestuur verwijzen wij naar corporate.vanlanscot.nl/beloningsbeleid. Deze informatie vormt onderdeel van dit hoofdstuk Beloningen.

Beloningspakket Raad van Bestuur

De tabel hieronder geeft het beloningspakket van de leden van de Raad van Bestuur weer. Er gelden geen regelingen voor het vervroegd uittreden van een lid van de Raad van Bestuur. De beëindigingsvergoeding bedraagt één vast brutoyaarsalaris. Deze beëindigingsvergoeding is in lijn met de huidige wet- en regelgeving.

De leden van de Raad van Bestuur ontvangen een vast brutosalaris inclusief vakantiegeld. Een deel van dit salaris wordt contant uitbetaald, in twaalf gelijke, maandelijkse termijnen. Het resterende brutosalaris wordt jaarlijks ineens toegekend in aandelen Van Lanschot met dien verstande dat de leden van de Raad van Bestuur het netto-equivalent in aandelen Van Lanschot zullen ontvangen en Van Lanschot de verschuldigde loonbelasting zal voldoen namens de leden van de Raad van Bestuur aan de Belastingdienst (sell to cover). Het salaris van de voorzitter van de Raad van Bestuur bedraagt € 975.000,- (waarvan € 750.000,- in contanten en € 225.000,- in aandelen Van Lanschot). Het salaris van de overige leden van de Raad van Bestuur bedraagt € 625.000,- (waarvan € 425.000,- in contanten en € 200.000,- in aandelen Van Lanschot).

Voor de aandelen Van Lanschot die worden toegekend als onderdeel van het brutosalaris geldt een lock-upperiode van drie jaar na overdracht, of zo veel langer als noodzakelijk voor een individueel lid van de Raad van Bestuur om te kunnen voldoen aan de Share Ownership Guidelines. Het aantal toe te kennen aandelen Van Lanschot als deel van het brutosalaris wordt jaarlijks bepaald op basis van de gewogen gemiddelde koers van het Aandeel Van Lanschot over de eerste vier handelsdagen van januari van het jaar waarop het salaris betrekking heeft.

Voor meer informatie over toegekende aandelen en opties, wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldiging Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen op de pagina's 231 t/m 233 van de Jaarrekening 2015.

Secundaire arbeidsvoorwaarden

De leden van de Raad van Bestuur zijn zelf verantwoordelijk voor hun pensioenvoorziening en ontvangen daarvoor een vergoeding. De bestuurders ontvangen ook een vergoeding voor het afsluiten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV). Deze vergoedingen zijn op basis van een percentage van het vaste jaarsalaris. De vergoeding bestemd voor pensioen bedraagt voor de voorzitter van de Raad van Bestuur 20% van het vaste jaarsalaris en voor de overige leden van de Raad van Bestuur 21% van het vaste jaarsalaris. De vergoeding voor de AOV bedraagt voor de voorzitter van de Raad van Bestuur 2,45% van het vaste jaarsalaris en voor de overige leden van de Raad van Bestuur 2,59% van het vaste jaarsalaris. De leden van de Raad van Bestuur ontvangen een netto-kostenvergoeding van € 5.160,- per persoon per jaar.

Beleid bezoldiging Raad van Commissarissen

De bezoldiging van de Raad van Commissarissen wordt vastgesteld door de Algemene Vergadering van Van Lanschot NV, op basis van een voorstel van de Raad van Commissarissen. De bezoldiging wordt in beginsel elke twee jaar opnieuw beoordeeld. De bezoldiging is sinds 2010 niet aangepast.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de bezoldiging en kostenvergoeding van de leden van de Raad van Commissarissen.

	Voorzitter	Vicevoorzitter	Lid
Basisvergoeding RvC	€ 60.000	€ 50.000	€ 45.000
Audit- en Compliancecommissie	€ 10.000		€ 7.500
Risicocommissie	€ 10.000		€ 7.500
Remuneratiecommissie	€ 3.000		€ 2.000
Selectie- en Benoemingscommissie	€ 3.000		€ 2.000
Kostenvergoeding	€ 2.500	€ 2.500	€ 2.500

Beloningen 2015

Variabele beloning medewerkers

Over het jaar 2015 is € 16,6 miljoen aan variabele beloning aan medewerkers (inclusief Identified Staff) van Van Lanschot Groep toegekend.

Beloningspakket van de leden van de Raad van Bestuur	Soort betaling	Doel/rationale
Vast inkomen	Contanten	Reflecteert verantwoordelijkheden, prestaties en marktontwikkeling
Vast inkomen	Aandelen Van Lanschot	Realiseren langetermijnstrategie
Secundaire arbeidsvoorwaarden	Vergoedingen bestemd voor pensioen en AOV, vaste onkostenvergoeding	Marktconformiteit

Hoogste beloning

In 2015 heeft één persoon in dienst van Van Lanschot een totale jaarlijkse beloning van meer dan € 1 miljoen ontvangen.

Beloning Raad van Bestuur

In 2015 en 2014 hebben de leden van de Raad van Bestuur de in onderstaande tabel vermelde beloning en overige vergoedingen ontvangen bestaande uit vast salaris, vergoedingen bestemd voor pensioen en AOV en een netto-kostenvergoeding.

Overige betalingen

Ieko Sevinga is op 13 november 2014 teruggetreden als lid van de Raad van Bestuur. Zijn arbeidsovereenkomst met Van Lanschot is beëindigd met ingang van 13 mei 2015.

Zijn beloning over de periode 1 januari tot 13 mei 2015 bedroeg € 156.845,24, bruto en € 36.692,- aan vergoedingen voor pensioen en AOV. Eind mei 2015 is de contractueel overeengekomen vertrekvergoeding ter hoogte van een vast jaarsalaris aan hem betaald.

Beloning Raad van Bestuur (€)	2015						2014				
	Totaal vast jaarsalaris	Contanten	Aandelen Van Lanschot	Vergoeding bestemd voor pensioen	Vergoeding bestemd voor AOV	Kosten- vergoeding	Totaal vast jaarsalaris	Variabel in aandelen*	Vergoeding bestemd voor pensioen	Vergoeding bestemd voor AOV	Kosten- vergoeding
Karl Guha	975.000	750.000	225.000	195.000	23.888	5.160	750.000	168.750	150.000	18.375	5.160
Constant Korthout	625.000	425.000	200.000	131.250	16.188	5.160	425.000	170.000	89.250	11.008	5.160
Richard Bruens	625.000	425.000	200.000	131.250	16.188	5.160	425.000	170.000	89.250	11.008	5.160
Arjan Huisman	625.000	425.000	200.000	131.250	16.188	5.160	425.000	170.000	89.250	11.008	5.160
Ieko Sevinga							425.000	170.000	89.250	11.008	5.160

* Conform het beloningsbeleid dat in 2014 van toepassing was, is van de variabele beloning 40% direct en onvoorwaardelijk toegekend. De betaling van de overige 60% vindt uitgesteld en voorwaardelijk plaats. Van deze 60% wordt, indien aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan, ieder jaar (2015 t/m 2017) een derde deel onvoorwaardelijk.

Bezoldiging Raad van Commissarissen

Over 2015 zijn de in onderstaande tabel vermelde bedragen aan de leden van de Raad van Commissarissen betaald. Naast onderstaande bedragen hebben de leden van de Raad van Commissarissen een jaarlijkse kostenvergoeding ontvangen van € 2.500,-.

Bezoldiging Raad van Commissarissen ¹ (€)	2015			2014 ²		
	Honorarium commissariaat	Honorarium commissies	Totaal	Honorarium commissariaat	Honorarium commissies	Totaal
Willy Duron (voorzitter) ³	45.000	17.500	62.500	45.000	17.500	62.500
Jos Streppel (vicevoorzitter)	50.000	20.500	70.500	50.000	21.500	71.500
Jeanine Helthuis	45.000	10.500	55.500	45.000	11.500	56.500
Bernadette Langius ⁴	30.000	6.667	36.667	–	–	–
Godfried van Lanschot	45.000	13.500	58.500	45.000	16.717	61.717
Heleen Kersten ⁵	18.750	3.125	21.875	45.000	7.500	52.500
Tom de Swaan ⁶	60.000	6.000	66.000	60.000	13.500	73.500

1 In de tabel zijn enkele bedragen afgerond op duizendtallen.

2 In 2014 is daarnaast een bedrag van € 34.125,- aan Abel Slippens betaald. Abel Slippens is per 1 augustus 2014 teruggetreden als lid van de Raad van Commissarissen.

3 Op 18 december 2015 heeft Willy Duron de voorzittersfunctie van Tom de Swaan overgenomen. In 2015 is Tom de Swaan beloond als voorzitter van de Raad van Commissarissen en Willy Duron als lid van de Raad van Commissarissen.

4 Bernadette Langius is per 13 mei 2015 benoemd als lid van de Raad van Commissarissen.

5 Heleen Kersten is per 13 mei 2015 teruggetreden als lid van de Raad van Commissarissen.

6 Tom de Swaan is per 25 februari 2016 teruggetreden als lid van de Raad van Commissarissen.

Personalia Executive Board

Karl Guha
Voorzitter Raad van Bestuur
Van Lanschot NV/
F. van Lanschot Bankiers NV

Geboortejaar en geslacht
1964, man

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
2 januari 2013

Aandachtsgebieden

Corporate Banking, Secretariaat Vennootschap/Juridische Zaken, Strategy and Corporate Development, Human Resource Management, Marketing, Communicatie, Compliance en Group Audit

Belangrijke commissariaten en bestuursfuncties

Karl Guha vervult twee bestuursfuncties

Constant Korthout
Lid Raad van Bestuur, Chief Financial Officer /
Chief Risk Officer Van Lanschot NV/
F. van Lanschot Bankiers NV/
CFO Kempen & Co NV

Geboortejaar en geslacht
1962, man

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
27 oktober 2010

Aandachtsgebieden

Finance, Reporting & Control, Treasury, Group Risk Management en Bijzonder Beheer

Belangrijke commissariaten en bestuursfuncties

Vicevoorzitter van de Raad van Toezicht Sint Franciscus-Vlietland Groep. In totaal vervult Constant Korthout vijf bestuurs- en toezichtfuncties

Richard Bruens
Lid Raad van Bestuur Van Lanschot NV/
F. van Lanschot Bankiers NV

Geboortejaar en geslacht
1967, man

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
15 mei 2014

Aandachtsgebieden

Private Banking, Evi, Verantwoord Ondernemen, Service Centers: Kredieten, Sparen & Betalen, Front Office & Online

Belangrijke commissariaten en bestuursfuncties

Lid van de Raad van Commissarissen Van Lanschot Chabot Holding BV. In totaal vervult Richard Bruens vier bestuurs- en toezichtfuncties

Paul Gerla
Voorzitter Directie Kempen & Co NV

Geboortejaar en geslacht
1966, man

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
1 januari 2009

Aandachtsgebieden

Asset Management, Kempen Vennootschappelijke en Juridische Zaken, Communicatie & Marketing

Belangrijke commissariaten en bestuursfuncties

Lid Raad van Toezicht en lid Audit Commissie Spaarne Gasthuis in Haarlem. In totaal vervult Paul Gerla drie bestuurs- en toezichtfuncties

Arjan Huisman
Lid Raad van Bestuur Van Lanschot NV/
F. van Lanschot Bankiers NV

Geboortejaar en geslacht
1971, man

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
6 mei 2010

Aandachtsgebieden

Service Centers: Securities, Datamanagement, Inkoop,
Contractmanagement & Facilities en Group IT

Belangrijke commissariaten en bestuursfuncties

Lid van de Raad van Commissarissen Van Lanschot Chabot
Holding BV. In totaal vervult Arjan Huisman vier bestuurs- en
toezichtfuncties

Joof Verhees
Lid Directie Kempen & Co NV

Geboortejaar en geslacht
1960, man

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
1 januari 2009

Aandachtsgebieden

Merchant Banking (Corporate Finance, Securities, Equity Capital
Markets, Participaties)

Belangrijke commissariaten en bestuursfuncties

Joof Verhees vervult één bestuursfunctie

Personalia Raad van Commissarissen

De leden van de Raad van Commissarissen zijn commissaris van Van Lanschot NV, F. van Lanschot Bankiers NV en Kempen & Co NV.

Willy Duron
Voorzitter Raad van Commissarissen

Geboortejaar en geslacht
1945, man

Nationaliteit
Belgische

Benoemd
10 mei 2007; derde zittingsperiode eindigt in 2019

Belangrijke overige commissariaten en bestuursfuncties bij beursvennootschappen
Agfa-Gevaert, Tigenix

Belangrijke overige commissariaten en bestuursfuncties
Ethias, Windvision. In totaal vervult Willy Duron zeven bestuurs- en toezichtfuncties

Vorige functies
Voorzitter KBC Group

Jos Streppel
Vicevoorzitter Raad van Commissarissen

Geboortejaar en geslacht
1949, man

Nationaliteit
Nederlandse

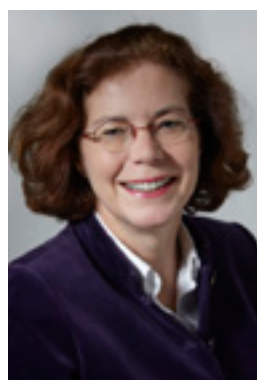
Benoemd
11 mei 2005; derde zittingsperiode eindigt in 2017

Belangrijke overige commissariaten en bestuursfuncties bij beursvennootschappen
RSA Insurance Group Plc

Belangrijke overige commissariaten en bestuursfuncties
Stichting Arq., Gieskes Strijbis Fonds, LeasePlan

Belangrijke andere functies
Raad Ondernemingskamer Gerechtshof Amsterdam, Voorzitter Raad van Advies Koninklijk Actuarieel Genootschap. In totaal vervult Jos Streppel negen bestuurs- en toezichtfuncties

Vorige functies
Lid Raad van Bestuur Aegon

Jeanine Helthuis
Lid Raad van Commissarissen

Geboortejaar en geslacht
1962, vrouw

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
2 juli 2013; eerste zittingsperiode eindigt in 2017

Hoofdfunctie
Algemeen directeur PC Hooft Groep

Belangrijke overige commissariaten en bestuursfuncties
Prorail

Belangrijke andere functies
Lid Raad van Advies Nintes. In totaal vervult Jeanine Helthuis acht bestuurs- en toezichtfuncties

Vorige functies
Directievoorzitter Monuta Holding/Monuta Verzekeringen, Lid Raad van Bestuur Fortis Bank Nederland

Bernadette Langius
Lid Raad van Commissarissen

Geboortejaar en geslacht
1960, vrouw

Nationaliteit
Nederlandse

Benoemd
13 mei 2015; eerste zittingsperiode eindigt in 2019

Belangrijke overige commissariaten en bestuursfuncties
Stichting Nationale Opera & Ballet, IBM Nederland, Plan Nederland. In totaal vervult Bernadette Langius zes toezichtfuncties

Vorige functies
Lid College van Bestuur Vrije Universiteit Amsterdam, ABN AMRO (onder andere CEO Commercial Banking NL en CEO Private Banking NL)

Godfried van Lanschot
Lid Raad van Commissarissen

Geboortejaar en geslacht

1964, man

Nationaliteit

Nederlandse

Benoemd

10 mei 2006; derde zittingsperiode
eindigt in 2018

Bestuurs- en toezichtfuncties

In totaal vervult Godfried van Lanschot vier bestuurs- en toezichtfuncties

Vorige functies

ABN AMRO (diverse functies)

Jaarrekening
2015

Geconsolideerde balans per 31 december 2015

(€ duizend)

		31/12/2015	31/12/2014
Activa			
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	(1)	881.024	1.156.985
Financiële activa handelsactiviteiten	(2)	6.863	43.153
Vorderingen op bankiers	(3)	200.073	449.125
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	(4)	712.578	1.309.524
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	(5)	2.159.141	1.952.731
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	(6)	523.639	533.708
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	(7)	10.168.368	11.021.107
Derivaten (vorderingen)	(8)	333.411	275.093
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	(9)	56.299	50.679
Materiële vaste activa	(10)	79.239	76.392
Goodwill en overige immateriële vaste activa	(11)	175.122	153.471
Acute belastingvorderingen	(12)	1.916	1.258
Latente belastingvorderingen	(13)	49.782	59.831
Overige activa	(14)	148.265	176.381
Totaal activa		15.495.720	17.259.438
Passiva			
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	(15)	418	71
Verplichtingen aan bankiers	(16)	698.125	879.972
Verplichtingen private en publieke sector	(17)	9.572.336	10.586.250
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	(18)	804.603	705.912
Derivaten (verplichtingen)	(8)	324.760	381.313
Uitgegeven schuldbewijzen	(19)	2.480.005	3.073.410
Voorzieningen	(20)	23.668	21.256
Acute belastingverplichtingen	(21)	1.611	507
Latente belastingverplichtingen	(22)	3.300	10.095
Overige passiva	(23)	148.809	215.402
Achtergestelde schulden	(24)	118.151	121.415
Totaal verplichtingen		14.175.786	15.995.603
Aandelenkapitaal		40.000	40.000
Agioreserve		318.481	247.396
Overige reserves		906.714	819.194
Onverdeelde winst toekomend aan aandeelhouder		34.163	99.001
Eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder		1.299.358	1.205.591
Uitgegeven eigenvermogensinstrumenten		–	27.250
Onverdeelde winst toekomend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten		943	1.110
Eigen vermogen toekomend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten		943	28.360
Overige belangen van derden		11.985	21.287
Onverdeelde winst toekomend aan overige belangen van derden		7.648	8.597
Eigen vermogen toekomend aan overige belangen van derden		19.633	29.884
Totaal eigen vermogen	(25)	1.319.934	1.263.835
Totaal passiva		15.495.720	17.259.438
Voorwaardelijke schulden	(26)	82.502	115.564
Onherroepelijke faciliteiten	(27)	492.392	601.373
		574.894	716.937

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2015

(€ duizend)

		2015	2014
Inkomsten uit operationele activiteiten			
Interestbaten		513.762	735.397
Interestlasten		313.153	522.927
Interest	(28)	200.609	212.470
Opbrengsten uit deelnemingen equitymethode		11.813	36.593
Overige opbrengsten uit effecten en deelnemingen		17.052	18.683
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	(29)	28.865	55.276
Provisiebaten		272.738	248.340
Provisielasten		7.176	8.021
Provisies	(30)	265.562	240.319
Resultaat uit financiële transacties	(31)	23.342	41.971
Overige inkomsten	(32)	42.762	16.161
Totaal inkomsten uit operationele activiteiten		561.140	566.197
Lasten			
Personeelskosten	(33)	233.657	151.669
Andere beheerskosten	(34)	171.468	162.958
Personeels- en andere beheerskosten		405.125	314.627
Afschrijvingen	(35)	17.391	22.511
Bedrijfslasten		422.516	337.138
Toevoegingen aan de kredietvoorziening		51.004	75.998
Overige bijzondere waardeverminderingen		10.933	19.531
Bijzondere waardeverminderingen	(36)	61.937	95.529
Resultaat uit hoofde van verkoop Kredieten en vorderingen private en publieke sector	(37)	22.403	–
Totaal lasten		506.856	432.667
Bedrijfsresultaat voor belastingen		54.284	133.530
Belastingen	(38)	11.530	24.822
Nettoresultaat		42.754	108.708
Waarvan toekomend aan aandeelhouder		34.163	99.001
Waarvan toekomend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten		943	1.110
Waarvan toekomend aan overige belangen van derden		7.648	8.597
Nettoresultaat per aandeel (€)	(39)	85,41	247,50
Voorgesteld dividend per aandeel (€)		46,08	–

Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten over 2015

(€ duizend)

	2015	2014
Nettoresultaat (volgens winst-en-verliesrekening)	42.754	108.708
Ongerealiseerde resultaten		
Ongerealiseerde resultaten die in toekomstige periodes vrijvallen in de winst-en-verliesrekening		
Ongerealiseerde resultaten via de herwaarderingsreserve		
Herwaarding beleggingen in eigenvermogensinstrumenten	- 903	- 2.457
Herwaarding beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten	- 2.417	61.520
Gerealiseerd beleggingsresultaat eigenvermogensinstrumenten	- 949	- 1.730
Gerealiseerd beleggingsresultaat vreemdvermogensinstrumenten	- 15.491	- 31.589
Belasting hierover	4.573	- 7.618
Totaal ongerealiseerde resultaten via de herwaarderingsreserve (25)	- 15.187	18.126
Ongerealiseerde resultaten uit waardeveranderingen derivaten (kasstroomhedges)		
Waardeverminderingen derivaten direct onttrokken aan het eigen vermogen	- 1.681	- 7.555
Belasting hierover	420	1.889
Totaal ongerealiseerde resultaten uit waardeveranderingen derivaten (kasstroomhedges) (25)	- 1.261	- 5.666
Ongerealiseerde resultaten uit omrekeningsverschillen vreemde valuta		
Belasting hierover	-	-
Totaal ongerealiseerde resultaten uit omrekeningsverschillen vreemde valuta (25)	2.912	249
Totaal ongerealiseerde resultaten die in toekomstige periodes vrijvallen in de winst-en-verliesrekening na belastingen	- 13.536	12.709
Ongerealiseerde resultaten die niet in toekomstige periodes vrijvallen in de winst-en-verliesrekening		
Ongerealiseerde resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen		
Ongerealiseerde resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	- 1.112	- 126.754
Belasting hierover	162	31.945
Totaal ongerealiseerde resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen (25)	- 950	- 94.809
Totaal ongerealiseerde resultaten die niet in toekomstige periodes vrijvallen in de winst-en-verliesrekening na belastingen	- 950	- 94.809
Totaal ongerealiseerde resultaten	- 14.486	- 82.100
Totaal gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	28.268	26.608
Waarvan toekomstend aan aandeelhouder	19.677	16.901
Waarvan toekomstend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten	943	1.110
Waarvan toekomstend aan overige belangen van derden	7.648	8.597

Geconsolideerd verloopoverzicht eigen vermogen over 2015

(€ duizend)

	Aandelen- kapitaal	Agio- reserve*	Overige reserves*	Onver- deelde winst	Totaal eigen vermogen toekomend aan aandeel- houder	Eigen vermogen toekomend aan uitge- geven eigen- vermogens- instrumen- ten	Eigen vermogen toekomend aan overige belangen van derden	Totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari	40.000	247.396	819.194	99.001	1.205.591	28.360	29.884	1.263.835
Nettoresultaat (volgens winst-en-verliesrekening)	-	-	-	34.163	34.163	943	7.648	42.754
Totaal onrealiseerde resultaten	-	-	- 14.486	-	- 14.486	-	-	- 14.486
Totaal gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	-	-	- 14.486	34.163	19.677	943	7.648	28.268
Naar overige reserves	-	-	99.001	- 99.001	-	-	-	-
Agio Storting	-	71.085	-	-	71.085	-	-	71.085
Dividenden	-	-	-	-	-	- 1.110	- 6.280	- 7.390
Overige mutaties	-	-	3.005	-	3.005	- 27.250	-	- 24.245
Verwerving/mutatie van minderheidsbelangen	-	-	-	-	-	-	- 11.619	- 11.619
Stand per 31 december	40.000	318.481	906.714	34.163	1.299.358	943	19.633	1.319.934

Onder de post Overige mutaties is de aflossing van Perpetual Capital Securities verantwoord.

* Voor de aard en samenstelling van de agio- en overige reserves, zie toelichting 25.

Geconsolideerd verloopoverzicht eigen vermogen over 2014

(€ duizend)

	Aandelen- kapitaal	Agio- reserve*	Overige reserves*	Onver- deelde winst	Totaal eigen vermogen toekomend aan aandeel- houder	Eigen vermogen toekomend aan uitge- geven eigen- vermogens- instrumen- ten	Eigen vermogen toekomend aan overige belangen van derden	Totaal eigen vermogen
Stand per 1 januari	40.000	247.396	869.873	29.255	1.186.494	37.188	18.291	1.241.973
Nettoresultaat (volgens winst-en-verliesrekening)	-	-	-	99.001	99.001	1.110	8.597	108.708
Totaal ongerealiseerde resultaten	-	-	- 82.100	-	- 82.100	-	-	- 82.100
Totaal gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	-	-	- 82.100	99.001	16.901	1.110	8.597	26.608
Naar overige reserves	-	-	29.225	- 29.225	-	-	-	-
Dividenden	-	-	-	-	-	- 1.125	- 3.539	- 4.664
Overige mutaties	-	-	2.196	-	2.196	- 8.813	-	- 6.617
Verwerving/mutatie van minderheidsbelangen	-	-	-	-	-	-	6.535	6.535
Stand per 31 december	40.000	247.396	819.194	99.001	1.205.591	28.360	29.884	1.263.835

Onder de post Overige mutaties is de aflossing van Perpetual Capital Securities verantwoord.

* Voor de aard en samenstelling van de agio- en overige reserves, zie toelichting 25.

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2015

(€ duizend)

	2015	2014
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat voor belastingen	54.284	133.530
Aanpassingen voor		
– Afschrijvingen (35)	18.480	22.549
– Kosten aandelenplannen	2.772	1.970
– Waarderingsresultaten deelnemingen equitymethode	– 9.813	– 9.763
– Waarderingsresultaten financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	96.163	– 103.748
– Waarderingsresultaten financiële verplichtingen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	– 2.581	28.844
– Waarderingsresultaten derivaten (vorderingen en verplichtingen)	– 24.771	– 20.975
– Bijzondere waardeverminderingen (36)	61.937	95.529
– Beëindiging toegezegd-pensioenregeling	–	– 122.660
– Wijzigingen in voorzieningen	1.212	– 7.416
Kasstroom verkregen uit operationele activiteiten	197.683	17.860
Nettostijging (-daling) in operationele activa en passiva		
– Financiële activa/verplichtingen handelsactiviteiten	– 4.293	3.203
– Vorderingen op/verplichtingen aan bankiers	90.637	– 336.488
– Kredieten en vorderingen/verplichtingen private en publieke sector	– 316.176	1.703.729
– Derivaten (vorderingen en verplichtingen)	– 27.885	57.718
– Onttrekkingen uit reorganisatievoorziening en overige voorzieningen	– 1.192	– 11.332
– Overige activa en passiva	– 39.495	– 66.910
– Betaalde/ontvangen vennootschapsbelasting	– 2.959	– 6.939
– Ontvangen dividenden	10.460	3.363
Totale mutatie activa en passiva	– 290.903	1.346.344
Nettokasstroom aangewend voor operationele activiteiten	– 93.220	1.364.204
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings en aankopen		
– Beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten	– 4.361.571	– 4.476.736
– Beleggingen in eigenvermogensinstrumenten	– 10.899	– 26.447
– Overnames (exclusief overgenomen geldmiddelen)	– 2.000	–
– Beleggingen in deelnemingen equitymethode	– 62	– 7.775
– Materiële vaste activa	– 11.480	– 11.651
– Goodwill en overige immateriële vaste activa	– 1.491	– 1.590
Desinvesteringen, aflossingen en verkopen		
– Beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten	4.631.131	2.751.044
– Beleggingen in eigenvermogensinstrumenten	49.410	7.862
– Beleggingen in deelnemingen equitymethode	722	9.820
– Materiële vaste activa	4.418	5.423
– Goodwill en overige immateriële vaste activa	–	3.033
Ontvangen dividenden	3.485	5.094
Nettokasstroom aangewend voor investeringsactiviteiten	301.663	– 1.741.923

De in het kasstroomoverzicht vermelde nummers verwijzen naar de Toelichting op de geconsolideerde balans en de Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening.

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2015 (vervolg)

(€ duizend)

	2015	2014
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Agio Storting	71.085	–
Uitgegeven eigenvermogensinstrumenten	– 27.250	– 8.813
Overige belangen van derden	– 8.670	6.535
Aflossingen achtergestelde schulden	– 3.112	– 6.652
Ontvangsten uit schuldbewijzen	522.816	204.268
Aflossingen schuldbewijzen	– 1.110.461	– 996.496
Ontvangsten uit financiële verplichtingen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	254.918	402.755
Aflossingen financiële verplichtingen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	– 153.647	– 83.320
Betaald dividend	– 7.390	– 4.664
Nettokasstroom aangewend voor financieringsactiviteiten	– 461.712	– 486.106
Nettotoename in liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	(1) – 253.269	– 864.106
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken per 1 januari	1.121.931	1.986.037
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken per 31 december	868.662	1.121.931
Aanvullende toelichting		
Kasstroom uit hoofde van interestontvangsten	523.493	725.648
Kasstroom uit hoofde van interestbetalingen	370.149	569.258

Samenvatting van de belangrijkste grondslagen voor de financiële verslaggeving

Algemeen

F. van Lanschot Bankiers NV is een gespecialiseerde en onafhankelijke wealth manager, die zich richt op behoud en opbouw van vermogen voor haar klanten.

F. van Lanschot Bankiers NV is een 100% dochtermaatschappij van Van Lanschot NV. Het adres van F. van Lanschot Bankiers NV is Hooge Steenweg 29, 5211 JN 's-Hertogenbosch. Van Lanschot Bankiers is een naar Nederlands recht opgerichte Naamloze Vennootschap.

De geconsolideerde jaarrekening van F. van Lanschot Bankiers NV per 31 december 2015 is door de Raad van Bestuur opgemaakt op 30 maart 2016 en wordt 19 mei 2016 ter vaststelling aan de Algemene Vergadering voorgelegd. De jaarrekening kan na publicatie op verzoek van de Algemene Vergadering door de Raad van Bestuur (met instemming van de Raad van Commissarissen) gewijzigd worden. De nieuw opgemaakte jaarrekening wordt ter vaststelling aan de Algemene Vergadering voorgelegd.

Grondslagen bij de opstelling van de jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening van F. van Lanschot Bankiers NV (hierna: Van Lanschot) en haar dochtermaatschappijen is opgesteld in overeenstemming met International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU) en Titel 9 boek 2 BW. In de geconsolideerde jaarrekening opgenomen activa en passiva worden gewaardeerd tegen de hierna vermelde waarderingsgrondslagen.

Continuïteit

De Raad van Bestuur heeft onderzocht of Van Lanschot in staat is haar bedrijfsactiviteiten voort te zetten en heeft hierbij geconcludeerd dat de wealth manager de mogelijkheden heeft haar activiteiten te blijven ontplooiën in de voorzienbare toekomst. Daarnaast zijn bij de Raad van Bestuur geen materiële onzekerheden bekend die zouden kunnen leiden tot significante twijfel over de mogelijkheden van Van Lanschot om op continuïteitsbasis te blijven functioneren. Op basis hiervan is de geconsolideerde jaarrekening opgesteld.

Functionele valuta en rapporteringsvaluta

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in euro's, de functionele en rapporteringsvaluta van Van Lanschot. Alle bedragen luiden in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Wijzigingen in gepubliceerde IFRS-standaarden en -interpretaties

De hierna volgende IFRS-standaarden zijn vanaf 1 januari 2015 verplicht en zijn verwerkt in de jaarrekening 2015 van Van Lanschot. De standaarden hebben geen significante invloed gehad op het vermogen of resultaat van de wealth manager. De toepassing van de gewijzigde standaarden houdt veelal aanpassing of uitbreiding van toelichtingen in.

IAS 19 Toegezegd-pensioenregelingen: werknemersbijdragen

Met deze wijziging wordt beoogd de administratieve verwerking van bijdragen van werknemers of derden in verband met toegezegd-pensioenregelingen te vereenvoudigen en te verduidelijken. De wijziging is van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 juli 2014. De wijziging heeft geen impact voor Van Lanschot.

Verbeteringen 2010-2012 cycle

De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 februari 2015 en Van Lanschot past deze wijzigingen voor het eerst toe in de jaarrekening 2015. De wijzigingen in de standaarden betreffen:

IFRS 2 Op aandelen gebaseerde betalingen

De wijziging verduidelijkt de definities van voorwaarden gerelateerd aan prestatie en van voorwaarden gerelateerd aan de dienstperiode. De wijziging dient prospectief te worden toegepast. De definities zijn in overeenstemming met de wijze waarop Van Lanschot de op aandelen gebaseerde betalingen bepaalt en verwerkt, derhalve heeft deze wijziging geen impact.

IFRS 3 Bedrijfscombinaties

De wijziging verheldert dat uitgestelde betalingen voortgekomen uit een bedrijfscombinatie na initiële opname gewaardeerd dienen te worden tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening ongeacht of deze onder de scope van IAS 39 vallen.

De wijziging dient prospectief te worden toegepast en Van Lanschot past dit toe bij de overname van alle fiduciaire diensten in het Verenigd Koninkrijk van de Nederlandse pensioen- en vermogensbeheerder MN.

IFRS 8 Operationele segmenten

De wijziging geeft aan dat een entiteit de managementbeoordeling om twee of meer operationele segmenten te aggregeren tot één operationeel segment dient toe te lichten. Deze toelichting bevat een korte beschrijving van de geaggregeerde operationele segmenten en de economische kenmerken gebruikt bij het vaststellen dat de segmenten gelijkaardig zijn. Tevens omvat de wijziging dat de aansluiting van de gesegmenteerde activa met de totale activa alleen vereist is wanneer deze aansluiting aan de Chief Operating Decision Maker wordt gerapporteerd. Hetzelfde geldt voor de gesegmenteerde verplichtingen. Binnen Van Lanschot wordt deze rol vervuld door de Executive Board. De wijziging dient retrospectief te worden toegepast. De impact voor Van Lanschot is zeer beperkt omdat zij geen operationele segmenten aggregereert. De aansluiting van de gesegmenteerde activa en verplichtingen met de totale activa en verplichtingen wordt niet aan de Executive Board gerapporteerd en daardoor niet meer opgenomen in de toelichting Operationele segmenten.

IAS 16 Materiële vaste activa en IAS 38 Immateriële activa

De wijziging verduidelijkt de verschillende methoden van herwaardering van activa naar marktwaarde door aanpassing van de boekwaarde naar marktwaarde van de activa of door proportionele aanpassing van de resterende boekwaarde en cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen. De wijziging dient retrospectief te worden toegepast. Van Lanschot heeft geen herwaarderingen naar marktwaarde op materiële en immateriële activa verantwoord.

IAS 24 Gerelateerde partijen

De wijziging geeft aan dat indien een vennootschap management diensten verkrijgt vanuit een management BV, bijvoorbeeld een trustkantoor, de vereiste om beloning voor key managers uit te splitsen naar de diverse categorieën genoemd in IAS 24.17 niet toegepast hoeft te worden.

In plaats daarvan dient de service fee betaald aan de management entiteit te worden vermeld. De wijziging dient retrospectief te worden toegepast. Dit is niet relevant voor Van Lanschot omdat zij geen gebruik maakt van inhuur van key management personeel van management entiteiten.

Verbeteringen 2011-2013 cycle

De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2015 en Van Lanschot past deze wijzigingen voor het eerst toe in de geconsolideerde jaarrekening 2015. De wijzigingen in de standaarden betreffen:

IFRS 3 Bedrijfscombinaties

De wijziging geeft aan dat joint arrangements niet in scope zijn van IFRS 3 voor wat betreft de verantwoording in de financiële verslaggeving van de joint arrangement zelf. De wijziging dient prospectief te worden toegepast en heeft geen impact voor Van Lanschot.

IFRS 13 Reële waarde

De wijziging verduidelijkt dat de portefeuille-uitsluiting niet alleen van toepassing is voor financiële activa en passiva maar ook voor andere contracten binnen de scope van IAS 39. De wijziging dient prospectief te worden toegepast. Van Lanschot maakt geen gebruik van de portefeuille-uitsluiting.

IAS 40 Vastgoedbeleggingen

De beschrijving van ondersteunende diensten in IAS 40 maakt onderscheid tussen vastgoedbeleggingen en gebouwen in eigen gebruik. De wijziging geeft aan dat IFRS 3, en niet de beschrijving van ondersteunende diensten in IAS 40, gebruikt dient te worden om te bepalen of de transactie een aankoop van activa betreft of een bedrijfscombinatie. De wijziging dient prospectief te worden toegepast. De wijziging heeft geen impact voor Van Lanschot.

IFRIC 21 Heffingen

IFRIC 21 is van toepassing op alle heffingen anders dan uitgaven binnen de scope van andere standaarden en boetes of overige sancties voor schending van wetgeving. IFRIC 21 geeft richtlijnen over de verantwoording van heffingen opgelegd door een overheid en is van toepassing op jaarrekeningen die aanvangen op of na 1 januari 2014. De Europese Unie heeft deze interpretatie in juni 2014 bekrachtigd. Voor EU vennootschappen is de interpretatie van toepassing op boekjaren die aanvangen op of na 17 juni 2014. Deze interpretatie heeft geen impact voor Van Lanschot.

Gepubliceerde IFRS-standaarden en -interpretaties die nog niet verplicht zijn

Naast de hiervoor genoemde IFRS-standaarden en -interpretaties, is ook een aantal IFRS-standaarden en -interpretaties nieuw of gewijzigd, waarbij toepassing verplicht is voor boekjaren die aanvangen na 1 januari 2015. Van Lanschot past deze standaarden niet toe in de jaarrekening 2015. Tenzij anders vermeld, worden standaarden verwerkt als ze verplicht zijn en door de Europese Unie zijn bekrachtigd.

Vrijwel alle wijzigingen hebben naar verwachting geen significante invloed op het vermogen of resultaat van Van Lanschot, behalve IFRS 9.

IFRS 9 Financiële instrumenten: classificatie, waardering en hedge accounting

In juli 2014 heeft de IASB een definitieve versie IFRS 9 Financiële instrumenten gepubliceerd, welke alle fases van het project financiële instrumenten omvat en IAS 39 Financiële instrumenten opname en waardering en alle vorige versies van IFRS 9 vervangt.

De standaard introduceert nieuwe vereisten voor classificatie en waardering, bijzondere waardevermindering en hedge accounting. IFRS 9 is van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2018; eerdere toepassing is toegestaan. Het is vereist IFRS 9 met terugwerkende kracht toe te passen, vergelijkende cijfers zijn echter niet verplicht. Het is toegestaan om de voorgaande versies van IFRS 9 (2009, 2010 en 2013) vervroegd toe te passen als de initiële toepassing voor 1 februari 2015 is gedaan. De Europese Unie heeft deze standaard nog niet bekrachtigd. Van Lanschot is van plan om de nieuwe standaard toe te passen vanaf de vereiste ingangsdatum. In 2015 heeft Van Lanschot een IFRS 9 project opgestart waarin de afdelingen Financial Risk Management en Finance, Reporting & Control nauw samenwerken.

Classificatie en waardering financiële instrumenten

Van Lanschot heeft een high-level impactbeoordeling uitgevoerd met betrekking tot de classificatie en waardering van de financiële instrumenten in haar portefeuilles. Deze beoordeling is gebaseerd op de op dit moment aanwezige informatie en kan aan verandering onderhevig zijn door de uitvoering van meer gedetailleerde analyses. Op basis van de high-level impactbeoordeling verwacht Van Lanschot geen significante aanpassing in de waardering van de financiële instrumenten. De classificaties zullen worden aangepast naar de nieuwe classificaties van IFRS 9.

Bijzondere waardevermindering

Er is onderzoek gedaan naar verschillende scenario's om de gewijzigde bepaling van bijzondere waardevermindering te modelleren. Tevens is er onderzoek gedaan naar het verkrijgen van de daarvoor benodigde data. De wijziging ziet op de huidige bepaling op basis van opgelopen verliezen naar bepaling op verwachte verliezen op een twaalfmaandsbasis of over de gehele looptijd van een financieel instrument. IFRS 9 kan voor Van Lanschot impact hebben op de hoogte van de kredietvoorziening. In 2016 zal binnen het IFRS 9 project de impact van de wijziging voor Van Lanschot verder worden uitgewerkt.

Hedge accounting

IFRS 9 biedt de optie om voor hedge accounting IAS 39 te blijven hanteren. Van Lanschot is voornemens hiervan gebruik te maken. De nieuwe standaard aangaande hedge accounting heeft daardoor naar verwachting een geringe impact voor Van Lanschot.

IFRS 10 Geconsolideerde jaarrekening, IFRS 12 Informatieverschaffing over belangen in andere entiteiten en IAS 28 Investerings in geassocieerde deelnemingen

De wijzigingen hebben betrekking op issues die zich hebben voorgedaan bij het toepassen van de uitzondering van consolidatie voor beleggingsinstellingen. De wijzigingen verduidelijken dat vrijstelling van geconsolideerde financiële verslaggeving van toepassing is op een moedermaatschappij die dochtermaatschappij is van een beleggingsinstelling en wanneer de beleggingsinstelling haar dochtermaatschappijen waardeert tegen reële waarde. Tevens verduidelijken de wijzigingen dat alleen een dochtermaatschappij van een beleggingsinstelling die zelf geen beleggingsinstelling is en ondersteunende diensten levert aan de beleggingsinstelling wordt geconsolideerd. Overige dochtermaatschappijen van een beleggingsinstelling worden gewaardeerd tegen reële waarde. De wijzigingen in IAS 28 staan toe dat de investeerder, wanneer zij de equitymethode toepast, de reële waarde gehanteerd door de beleggingsinstelling mag behouden voor haar belang. De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2016; eerdere toepassing is toegestaan en dient te worden toegelicht.

IFRS 10 Geconsolideerde jaarrekening en IAS 28 Investerings in geassocieerde deelnemingen

De wijzigingen adresseren een erkende inconsistentie tussen de vereisten in IFRS 10 en die in IAS 28 in het omgaan met de verkoop of inbreng van activa tussen een investeerder en haar geassocieerde deelneming of joint venture. Het belangrijkste gevolg van de wijzigingen is, dat wanneer een transactie een operationele activiteit omvat, volledige winst of verlies wordt verantwoord, onafhankelijk of het is ondergebracht in een dochteronderneming. Een gedeeltelijke winst of verlies wordt verantwoord wanneer een transactie activa betreft die geen operationele activiteit vormen, zelfs indien deze activa zijn ondergebracht in een dochtermaatschappij. De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2016; eerdere toepassing is toegestaan.

IFRS 11 Gezamenlijke overeenkomsten

De wijzigingen in IFRS 11 vereisen dat bij verwerving van een aandeel in een gezamenlijke overeenkomst de verantwoordingsvereisten opgenomen in IFRS 3 Bedrijfscombinaties worden toegepast. De wijzigingen verduidelijken tevens dat bij uitbreiding van het belang in een bestaande gezamenlijke overeenkomst geen herwaardering plaatsvindt indien sprake blijft van gezamenlijke zeggenschap. De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2016; eerdere toepassing is toegestaan.

IFRS 15 Inkomsten uit contracten met klanten

IFRS 15 is in mei 2014 gepubliceerd en introduceert een nieuw vijfstappenmodel dat van toepassing is voor inkomsten uit contracten met klanten. Onder IFRS 15 worden inkomsten verantwoord voor het bedrag dat de tegenprestatie weergeeft die de entiteit verwacht in ruil voor levering van de goederen of diensten aan een klant. IFRS 15 is toepasbaar op alle entiteiten en vervangt alle bestaande inkomstenstandaarden. De standaard is van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2018; eerdere toepassing is toegestaan.

IAS 1 Presentatie van de jaarrekening

De wijzigingen verduidelijken de huidige toelichtingsvereisten met betrekking tot materialiteit, aggregatie en flexibiliteit in volgorde van presentatie in de toelichting. Tevens verhelderen de wijzigingen de vereisten wanneer additionele subtotalen worden gepresenteerd in de balans, winst-en-verliesrekening en overzicht gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten. De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2016; eerdere toepassing is toegestaan.

IAS 16 en IAS 38 Verduidelijking geaccepteerde methodieken voor afschrijving en amortisatie

De wijzigingen in IAS 16 Materiële vaste activa en IAS 38 Immateriële activa verduidelijken dat inkomsten een patroon van economische voordelen weerspiegelen die worden gegenereerd uit de exploitatie van een bedrijf (waarvan het actief onderdeel is) in plaats van de economische voordelen die worden verbruikt door het gebruik van het actief. Het gevolg is dat de verhouding gegenereerde omzet tot verwachte totale gegenereerde omzet niet gebruikt kan worden om materiële vaste activa af te schrijven en slechts in zeer beperkte omstandigheden gebruikt mag worden voor amortisatie van immateriële activa. De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2016; eerdere toepassing is toegestaan en dient te worden toegelicht.

IAS 27 Equitymethode in enkelvoudige jaarrekening

De wijziging staat toe dat entiteiten in hun enkelvoudige jaarrekening de equitymethode gebruiken voor het waarderen van investeringen in deelnemingen, joint ventures en geassocieerde deelnemingen.

De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2016; eerdere toepassing is toegestaan.

Verbeteringen 2012-2014 cycle

De wijzigingen in de standaarden betreffen:

- IFRS 5 Vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten, wijzigingen in methode van afstoten
- IFRS 7 Financiële instrumenten, toelichting service contracts
- IFRS 7 Financiële instrumenten, toelichting toepasselijkheid van de wijzigingen in IFRS 7 op verkorte tussentijdse financiële berichten
- IAS 19 Personeelsbeloningen, disconteringsvoet op valutniveau
- IAS 34 Tussentijdse berichtgeving, toelichting van informatie 'elders in het tussentijdse financiële bericht'

De wijzigingen zijn van toepassing op boekjaren die beginnen op of na 1 januari 2016; eerdere toepassing is toegestaan en dient te worden toegelicht.

Schattingonzekerheden

Bij de toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving van Van Lanschot is gebruikgemaakt van schattingen en veronderstellingen die belangrijke gevolgen hebben voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Deze zijn gebaseerd op de meest recente informatie. De werkelijke bedragen kunnen in de toekomst afwijken. De belangrijkste schattingen en veronderstellingen hebben betrekking op de bijzondere waardeverminderingen van Beleggingen voor verkoop beschikbaar, Kredieten en vorderingen private en publieke sector, Beleggingen in deelnemingen equitymethode, Materiële vaste activa, Goodwill, Immateriële vaste activa en Activa verkregen uit executies. Daarnaast betreffen deze de bepaling van de reële waarde voor financiële instrumenten, latente belastingposities, op aandelen gebaseerde betalingen, personeelsbeloningen en voorzieningen.

Bepaling van de reële waarde

De reële waarden van financiële instrumenten zijn, voor zover deze beschikbaar zijn en sprake is van een actieve markt, gebaseerd op beurskoersen per balansdatum. Voor financiële activa wordt de biedprijs gehanteerd, voor financiële verplichtingen de laatprijs.

De reële waarden van financiële instrumenten die niet worden verhandeld op een actieve markt worden bepaald op basis van kasstroom- en (optie) waardingsmodellen. Deze modellen zijn gebaseerd op de per balansdatum bekende marktomstandigheden.

Schattingen hebben voornamelijk betrekking op toekomstige kasstromen en disconteringsvoeten. Voor meer details wordt verwezen naar het hoofdstuk Risicobeheer, paragraaf 9 Reële waarde.

Bijzondere waardeverminderingen

Tenminste jaarlijks wordt voor alle activa beoordeeld of er objectieve indicatoren zijn die duiden op een bijzondere waardevermindering. Objectieve indicatoren worden vastgesteld bij sterk gewijzigde marktomstandigheden in bijvoorbeeld beurs- en valutakoersen en rentestanden. Indien oninbare financiële activa na het afboeken toch kasstromen genereren, worden deze rechtstreeks in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Bijzondere waardeverminderingen worden bepaald aan de hand van het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Bijzondere waardeverminderingen worden direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening onder de post Bijzondere waardeverminderingen.

Bijzondere waardeverminderingen Kredieten en vorderingen private en publieke sector

Bij de bepaling van bijzondere waardeverminderingen wordt onderscheid gemaakt naar posten waarbij sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering en posten waarvoor geen objectieve aanwijzing voor bijzondere waardeverminderingen aanwezig is.

Objectieve aanwijzingen voor bijzondere waardeverminderingen zijn onder andere aanzienlijke financiële problemen van de klant, wanbetaling met betrekking tot rentebetalingen en aflossingen, en waarschijnlijkheid van faillissement of een andere financiële reorganisatie van de klant indien deze effect hebben op de geschatte toekomstige kasstromen van de financiële activa. Voor alle posten waarbij sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering wordt een inschatting gemaakt van de toekomstige kasstromen die op basis van de Discounted-CashFlowmethode (DCF-methode) contant worden gemaakt. Veronderstellingen die hierbij gebruikt worden zijn de inschatting van de (executie) waarde van zekerheden, de inschatting van nog te ontvangen betalingen, de inschatting van de timing van deze betalingen en de disconteringsvoet. Aangezien sprake is van een verlieslijdende gebeurtenis en onder IFRS geen rekening mag worden gehouden met toekomstige verlieslijdende gebeurtenissen, speelt waarschijnlijkheid geen rol in de bepaling van de individuele waardeverminderingen, anders dan in de verwachtingen ten aanzien van kasstromen.

Kredieten waarvoor een objectieve aanwijzing voor bijzondere waardevermindering aanwezig is, maar die nog niet bekend is bij Van Lanschot, worden meegenomen in de collective assessment Incurred But Not Reported (IBNR). De waardeverminderingen die hebben plaatsgevonden per rapportagedatum waar de bank als gevolg van een informatieachterstand nog geen weet van heeft, worden op basis van het product van Probability of Default (PD), Exposure at Default (EAD), Loss Given Default (LGD) en de Loss Identification Period (LIP) ingeschat.

Indien een actief definitief oninbaar wordt, wordt de reeds gevormde voorziening afgeboekt ten laste van de betreffende balanspost.

Bijzondere waardeverminderingen beleggingen in eigenvermogensinstrumenten

Bij beleggingen in eigenvermogensinstrumenten is sprake van een bijzondere waardevermindering indien de kostprijs de realiseerbare waarde duurzaam overtreft, dat wil zeggen dat de realiseerbare waarde langdurig of significant lager is dan de kostprijs.

Bij voor verkoop beschikbare beleggingen wordt een eventuele herwaardering in het eigen vermogen eerst afgeboekt. Een waardevermeerdering die optreedt na een duurzame waardevermindering wordt hierbij als een (nieuwe) herwaardering behandeld en opgenomen in het eigen vermogen.

Bijzondere waardeverminderingen beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten

Beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten worden getoetst op bijzondere waardeverminderingen indien objectieve aanwijzingen bestaan voor financiële problemen bij de tegenpartij, het wegvallen van een markt of andere aanwijzingen. Bij voor verkoop beschikbare beleggingen wordt een eventuele herwaardering in het eigen vermogen eerst afgeboekt. Indien in de periode daarna de bijzondere waardevermindering van voor verkoop beschikbare vreemdvermogensinstrumenten afneemt en de afname objectief kan worden toegeschreven aan een gebeurtenis die zich na de afwaardering heeft voorgedaan, wordt de bijzondere waardevermindering teruggenomen via de winst-en-verliesrekening.

Bijzondere waardeverminderingen niet-financiële activa

De realiseerbare waarde van niet-financiële activa is de hoogste van de reële waarde van een actief, onder verrekening van verkoopkosten, en de bedrijfswaarde. De reële waarde, onder verrekening van verkoopkosten, is de prijs die ontvangen zou worden bij verkoop van een actief of betaald zou moeten worden bij het overdragen van een verplichting in een ordelijke transactie tussen marktpartijen op de waarderingsdatum. Om bijzondere waardeverminderingen te kunnen bepalen, worden individuele activa ingedeeld op het laagste niveau waarop kasstromen te identificeren zijn (kasstroomgenererende eenheden). Niet-financiële activa, anders dan betaalde goodwill, die aan een bijzondere waardevermindering onderhevig zijn geweest, worden jaarlijks beoordeeld voor mogelijke terugboeking van de waardevermindering. Voor niet-financiële activa, anders dan betaalde goodwill, vindt jaarlijks een toetsing op bijzondere waardeverminderingen plaats door na te gaan of aanwijzingen bestaan dat deze activa aan bijzondere waardeverminderingen onderhevig zijn. Op goodwill wordt jaarlijks een impairmenttest uitgevoerd om vast te stellen of een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden.

Latente belastingvorderingen

Actieve belastinglatenties worden alleen opgenomen indien het waarschijnlijk is dat in de nabije toekomst fiscale winsten worden gerealiseerd ter compensatie van deze tijdelijke verschillen. Bij de bepaling van toekomstige fiscale winsten is gebruikgemaakt van schattingen daar deze aan onzekerheid onderhevig zijn.

Overnames

Bij acquisities dient de reële waarde van de verkregen activa (inclusief verworven immateriële vaste activa en goodwill), verplichtingen en niet in de balans opgenomen verplichtingen te worden bepaald. Hierbij wordt gebruikgemaakt van schattingen, met name voor die posten die niet worden verhandeld op een actieve markt.

Actuariële veronderstellingen voorzieningen

Voor de bepaling van de pensioenverplichtingen wordt gebruikgemaakt van actuariële berekeningen. Bij actuariële berekeningen worden veronderstellingen gemaakt over onder andere de disconteringsvoet, toekomstige salarisontwikkelingen en rendementen op beleggingen. Deze veronderstellingen zijn aan onzekerheid onderhevig. Zie hiervoor toelichting 20. Voorzieningen.

Grondslagen voor consolidatie

Dochtermaatschappijen

De geconsolideerde jaarrekening van Van Lanschot bevat de jaarrekeningen van Van Lanschot en haar dochtermaatschappijen.

De jaarrekeningen van Van Lanschot en haar dochtermaatschappijen zijn opgesteld per 31 december op basis van eenduidige waarderingsgrondslagen. Het boekjaar van Van Lanschot en haar dochtermaatschappijen is gelijk aan het kalenderjaar.

Dochtermaatschappijen (inclusief de geconsolideerde gestructureerde entiteiten) zijn deelnemingen waarover Van Lanschot beslissende zeggenschap heeft. Van Lanschot heeft beslissende zeggenschap over een entiteit wanneer Van Lanschot macht heeft over de deelneming en wordt blootgesteld aan, of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van haar betrokkenheid bij de deelneming en over de mogelijkheid beschikt haar macht over de deelneming te gebruiken om de omvang van de opbrengsten van de entiteit te beïnvloeden. De beoordeling van de beslissende zeggenschap is gebaseerd op de feitelijke relatie tussen Van Lanschot en de entiteit. Van Lanschot neemt, onder andere, de bestaande en potentiële stemrechten in aanmerking. Een recht is een materieel recht als de houder ervan over de praktische mogelijkheid beschikt dat recht uit te oefenen.

Als de bestaande en potentiële stemrechten meer dan 50% bedragen is sprake van macht. Indien dit lager is dan 50% beoordeelt Van Lanschot of sprake is van macht op basis van contractuele overeenkomsten. Bij deze beoordeling wordt onderscheid gemaakt tussen wezenlijke rechten en beschermende rechten. Wezenlijke rechten zijn rechten waarmee direct invloed op de beschikkingsmacht van een onderneming kan worden uitgeoefend en die Van Lanschot beslissende zeggenschap over de deelneming geven. Voorbeelden zijn het recht om het bestuur te benoemen en te ontslaan en de omvang van de bestuurdersbeloning te bepalen. Beschermende rechten zijn rechten die het belang van een onderneming in een andere onderneming beschermen, maar niet direct de mogelijkheid geven om beschikkingsmacht uit te oefenen. Beschermende rechten geven Van Lanschot geen macht over de deelneming. Bij het aangaan van minderheidsbelangen neemt Van Lanschot in beginsel alleen beschermende rechten op in de contractuele overeenkomst. Dit zijn goedkeuringsrechten waarmee Van Lanschot haar minderheidspositie kan beschermen, zonder beschikkingsmacht te verkrijgen. Voorbeelden van beschermende rechten zijn haar goedkeuringsrechten ten aanzien van de uitgifte van aandelen en het doen van materiële acquisities.

De effecten van intragroeptransacties worden geëlimineerd in het consolidatieproces. Dochtermaatschappijen worden geconsolideerd vanaf oprichtingsdatum c.q. overnamedatum, zijnde de datum waarop Van Lanschot beslissende zeggenschap heeft verkregen; consolidatie wordt voortgezet tot het moment dat deze zeggenschap ophoudt te bestaan. Van Lanschot heeft zeggenschap als zij macht heeft over de deelneming en zij wordt blootgesteld aan, of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van haar betrokkenheid bij de deelneming en over de mogelijkheid beschikt haar macht over de deelneming te gebruiken om de omvang van de opbrengsten van de entiteit te beïnvloeden.

Belangen in beleggingsfondsen worden door Van Lanschot geconsolideerd als Van Lanschot macht heeft over het beleggingsfonds en wordt blootgesteld aan, of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van haar betrokkenheid en de mogelijkheid heeft de veranderlijke opbrengsten te beïnvloeden middels haar macht over het beleggingsfonds. De beoordeling van de zeggenschap is gebaseerd op de feitelijke relatie tussen Van Lanschot en het beleggingsfonds. Van Lanschot houdt rekening met haar belang voor eigen rekening en de rol van Van Lanschot of een van haar groepsmaatschappijen als fondsbeheerder.

Bij dochtermaatschappijen waarbij Van Lanschot geen 100% van de aandelen heeft, wordt het belang van derden in het eigen vermogen afzonderlijk in de geconsolideerde balans gepresenteerd als component van het totale eigen vermogen. Het resultaat over de verslagperiode dat aan het belang van derden kan worden toegerekend, wordt apart zichtbaar gemaakt.

Overnames

Acquisities worden verantwoord volgens de overnamemethode, waarbij de kostprijs van de acquisities wordt toegerekend aan de reële waarde van de verkregen activa (inclusief voorheen niet in de balans opgenomen immateriële vaste activa), verplichtingen en niet in de balans opgenomen verplichtingen. Goodwill, zijnde het verschil tussen de kostprijs van de acquisitie (inclusief overgenomen schulden) en het aandeel van Van Lanschot in de reële waarde van de verkregen activa, verplichtingen en niet in de balans opgenomen verplichtingen op de acquisitiedatum, wordt geactiveerd als immaterieel vast actief. Is dit verschil negatief (negatieve goodwill), dan wordt dit onmiddellijk in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Een belang derden (minderheidsbelang) in de overgenomen onderneming wordt gewaardeerd tegen de reële waarde op acquisitiedatum of tegen het proportioneel aandeel in de identificeerbare activa en verplichtingen van de overgenomen onderneming. De resultaten van de activiteiten van de overgenomen vennootschappen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening vanaf de datum waarop zeggenschap is verkregen.

Correcties in de reële waarde van overgenomen activa en passiva op de overnamedatum die binnen twaalf maanden na de overname worden geconstateerd, kunnen leiden tot een aanpassing van de goodwill. Correcties die na het verstrijken van de periode van een jaar worden geconstateerd, worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Bij verkoop van groepsmaatschappijen wordt het verschil tussen de verkoopopbrengst en de kostprijs (inclusief goodwill) en ongerealiseerd resultaat verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Op de goodwill wordt niet afgeschreven. Zie voor de waardering toelichting 11. Goodwill en overige immateriële vaste activa.

Samenvatting van belangrijke waarderingsgrondslagen

Vreemde valuta

Functionele valuta

Balansposten voor elke groepsmaatschappij worden gewaardeerd in de valuta van de economische omgeving waarin de entiteit voornamelijk haar bedrijfsactiviteiten uitoefent (de functionele valuta).

Groepsmaatschappijen

De activa, passiva, baten en lasten van groepsmaatschappijen met een andere functionele valuta dan de rapporteringsvaluta worden als volgt omgerekend:

- Activa en passiva worden omgerekend tegen de slotkoers op de balansdatum.
- Baten en lasten worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum, die te benaderen is door middel van gemiddelde koersen.
- Het resterende omrekeningsverschil wordt in een aparte reserve in het eigen vermogen verwerkt.

Bij consolidatie worden valutakoersverschillen op monetaire posten die onderdeel uitmaken van een netto-investering in buitenlandse bedrijfsonderdelen verantwoord in het eigen vermogen. Tevens worden de koersverschillen van schulden en andere posten, die zijn aangemerkt als afdekkingsinstrumenten van een dergelijke investering, in het eigen vermogen verwerkt.

Transacties en balansposten

Transacties in vreemde valuta worden bij eerste verwerking omgerekend naar de functionele valuta tegen de koers die geldt op de transactiedatum. Koersverschillen die optreden bij de afwikkeling van dergelijke transacties dan wel bij de omrekening van monetaire posten in vreemde valuta worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Behalve als deze onderdeel uitmaken van een kasstroomhedge of een hedge van een netto-investering in buitenlandse bedrijfsonderdelen waarbij koersverschillen worden verantwoord in het eigen vermogen. Voor niet-monetaire posten die worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij de waardemutaties in het resultaat worden verwerkt, worden koersverschillen verantwoord als onderdeel van deze waardemutaties. Omrekening naar rapporteringsvaluta gebeurt voor deze posten gelijktijdig met de bepaling van de reële waarde. Voor niet-monetaire posten, waarbij waardemutaties in het eigen vermogen worden verantwoord, worden koersverschillen in de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen verwerkt.

Niet-monetaire posten die niet worden gewaardeerd tegen reële waarde worden omgerekend tegen de wisselkoers op de oorspronkelijke transactiedatum. Koersverschillen in de winst-en-verliesrekening worden in het algemeen opgenomen onder het resultaat uit financiële transacties. Koersverschillen die betrekking hebben op de verkoop van voor verkoop beschikbare beleggingen worden als een inherent onderdeel beschouwd van de (on)gerealiseerde resultaten en verantwoord onder Opbrengsten uit effecten en deelnemingen.

Classificatie verplichting of eigen vermogen

Financiële instrumenten, of de afzonderlijke componenten van het instrument, worden geclassificeerd als een verplichting of als eigen vermogen in overeenstemming met de economische realiteit voor Van Lanschot als uitgever. Een eigenvermogensinstrument is elk contract dat het overblijvende belang omvat in de activa van een entiteit, na aftrek van alle verplichtingen.

In de balans opnemen van financiële activa

De aankoop van financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde met waardeveranderingen via winst-en-verliesrekening of financiële activa geclassificeerd als voor verkoop beschikbaar of financiële activa aangehouden tot einde looptijd of voor handelsactiviteiten die volgens standaardmarktconventies worden afgewikkeld, worden opgenomen op de transactiedatum. Dit is de datum waarop Van Lanschot zich verbindt om het actief te kopen of te verkopen. Leningen en vorderingen worden verwerkt op de afwikkelingsdatum: de datum dat Van Lanschot het actief ontvangt of levert.

Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en passiva

Financiële activa worden niet langer in de balans opgenomen indien:

- Van Lanschot geen recht meer heeft op de kasstromen van het actief, of
- Van Lanschot het recht heeft behouden om de kasstromen uit een actief te ontvangen, maar een verplichting is aangegaan om deze volledig te betalen aan een derde ingevolge een bijzondere afspraak, en
- Van Lanschot haar rechten op de kasstromen uit het actief heeft overgedragen en ofwel grotendeels alle risico's en voordelen van dit actief heeft overgedragen, ofwel niet grotendeels alle risico's en voordelen van dit actief heeft overgedragen of behouden, maar de zeggenschap over dit actief heeft overgedragen.

Indien Van Lanschot haar rechten om de kasstromen uit een actief te ontvangen heeft overgedragen, maar niet grotendeels alle risico's en voordelen van dit actief heeft overgedragen of behouden, noch de zeggenschap heeft overgedragen, wordt dit actief opgenomen voor zover Van Lanschot nog een voortgezette betrokkenheid heeft bij dit actief. Een financieel passief wordt niet langer in de balans opgenomen zodra aan de prestatie ingevolge de verplichting is voldaan, deze is opgeheven of is verlopen.

Repo-transacties en reverse-repo-transacties

Verkochte effecten met een overeenkomst tot terugkoop (repo's) blijven in de balans opgenomen en zijn aangegaan onder de voorwaarden die gebruikelijk zijn bij standaard kooptransacties met terugkoopverplichting. De gerelateerde verplichting is opgenomen onder de betreffende balanspost (hoofdzakelijk Verplichtingen aan bankiers).

Effecten gekocht met een overeenkomst tot terugverkoop (reverse-repo's) worden gepresenteerd onder de balanspost Vorderingen op bankiers of Kredieten en vorderingen private en publieke sector.

Het verschil tussen de verkoopprijs en de prijs waartegen zal worden ingekocht, wordt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van de overeenkomst verantwoord als interest.

Securitisaties

Van Lanschot heeft delen van haar kredietportefeuille ondergebracht in Special Purpose Entities (SPE's). Met deze transacties is het economische eigendom van deze vorderingen overgedragen aan de afzonderlijke entiteiten. Deze afzonderlijke entiteiten worden door Van Lanschot geconsolideerd indien Van Lanschot op basis van de economische realiteit zeggenschap heeft over de SPE. Van Lanschot heeft zeggenschap over de deelneming als Van Lanschot macht heeft over de entiteit en wordt blootgesteld aan, of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van haar betrokkenheid bij de entiteit en over de mogelijkheid beschikt haar macht over de entiteit te gebruiken om de omvang van de opbrengsten van de SPE te beïnvloeden. Bij het consolideren van SPE's worden de grondslagen van Van Lanschot gevolgd.

Overdracht van financiële activa

Er is sprake van gehele of gedeeltelijke overdracht van een financieel actief, indien:

- de contractuele rechten op de ontvangst van de kasstromen uit het financiële actief worden overdragen; dan wel
- de contractuele rechten behouden blijven op de ontvangst van de kasstromen uit het financiële actief, maar een contractuele verplichting wordt aangegaan om de kasstromen aan één of meer ontvangende partijen te betalen volgens een afspraak.

Van Lanschot heeft securitisatietransacties uitgevoerd waarbij niet alle notes door Van Lanschot worden gehouden. In dit geval is sprake van gedeeltelijke overdracht van financiële activa. Voor meer details wordt verwezen naar het hoofdstuk Risicobeheer, paragraaf 7 Liquiditeitsrisico. Daarnaast heeft Van Lanschot geen activa die voldoen aan de criteria van overdracht van financiële activa.

Derivaten

De initiële waardering geschiedt tegen reële waarde op het moment van ingaan van het contract. Na de eerste verwerking wordt het derivaat gewaardeerd tegen reële waarde en waardemutaties worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening onder Resultaat uit financiële transacties. Reële waarden worden gebaseerd op beurskoersen en kasstroom- en (optie)waardingsmodellen.

Hedge accounting

Van Lanschot maakt gebruik van derivaten, zoals renteswaps, ter afdekking van risico's. De boekwaarde van de door reële-waardehedges afgedekte activa en verplichtingen die anders tegen kostprijs worden opgenomen, is aangepast voor de mutaties in de reële waarde die kunnen worden toegerekend aan de afgedekte risico's. Eventuele winsten of verliezen voortkomend uit wijzigingen in de reële waarde van derivaten die geen betrekking hebben op de afgedekte risico's, worden direct in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Bij het afsluiten van een afdekkingstransactie, wordt de afdekkingsrelatie door Van Lanschot formeel aangewezen en gedocumenteerd, evenals de doelstelling en het beleid van Van Lanschot ten aanzien van beheer van financiële risico's bij het aangaan van de afdekkingstransactie.

De documentatie vermeldt de gegevens van het afdekkingsinstrument, de afgedekte positie of transactie, de aard van het af te dekken risico en hoe Van Lanschot zal beoordelen in hoeverre het afdekkingsinstrument effectief is bij het compenseren van het risico.

Een afdekking wordt geacht effectief te zijn indien Van Lanschot, bij aanvang en gedurende de looptijd, kan verwachten dat veranderingen van de reële waarde of de kasstromen van de afgedekte positie vrijwel volledig worden gecompenseerd door veranderingen van de reële waarde of kasstromen van het afdekkingsinstrument, voor zover deze het gehedgede risico betreffen, en de werkelijke uitkomsten binnen een bandbreedte van 80-125% blijven. De effectiviteit wordt maandelijks beoordeeld en gedocumenteerd waarbij wordt vastgesteld dat de afdekking gedurende de verslagperiodes, waarvoor de afdekking was bedoeld, feitelijk effectief is geweest. Van Lanschot past bij de portfolio-reële-waardehegde de EU-carve out toe.

Afdekkingen die aan strikte voorwaarden voor hedge accounting voldoen, worden als volgt verantwoord:

Reële-waardehedges

Bij reële-waardehedges worden afdekkingsinstrumenten gebruikt om het blootstaan aan wijzigingen in de reële waarde van een actief of verplichting af te dekken, die ontstaan als gevolg van rentewijzigingen. Waardeveranderingen van het afdekkingsinstrument worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. De verandering in de reële waarde als gevolg van rentewijzigingen van het hedged item wordt, indien sprake is van een effectieve hedge over de afgelopen periode, eveneens verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Indien een afdekkingsrelatie wordt verbroken door verkoop, expiratie of uitoefening van het afdekkingsinstrument of omdat de afdekkingstransactie niet meer aan de hedge-accountingcriteria voldoet, wordt de nog aanwezige waardeaanpassing van het hedged item geamortiseerd ten laste van de winst-en-verliesrekening tot aan het einde van de looptijd van het hedged item.

Kasstroomhedges

Bij kasstroomhedges worden afdekkingsinstrumenten gebruikt om het blootstaan aan schommelingen in kasstromen van een actief, verplichting of toekomstige transactie die ontstaan als gevolg van wijzigingen in rente en/of inflatie, af te dekken. Het deel van de winst of het verlies op het afdekkingsinstrument waarvan is vastgesteld dat het een effectieve afdekking is, wordt direct in het eigen vermogen opgenomen tot het moment dat het afgedekte item de winst-en-verliesrekening beïnvloedt. Het niet-effectieve deel wordt in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Indien een afdekkingsinstrument afloopt of wordt verkocht, of indien een instrument niet langer als afdekkingsinstrument kan worden aangemerkt, blijven de cumulatieve winsten en verliezen opgenomen in het eigen vermogen totdat de verwachte toekomstige transactie uiteindelijk wordt opgenomen in de winst-en-verliesrekening. Als de verwachte toekomstige transactie niet langer waarschijnlijk is, wordt het cumulatieve resultaat direct overgebracht vanuit het eigen vermogen naar de winst-en-verliesrekening.

In een contract besloten derivaat

Een in een contract besloten derivaat, een zogenoemd embedded derivative, wordt separaat gewaardeerd indien geen nauw verband bestaat tussen de economische eigenschappen van een besloten derivaat en het financiële contract waarvan het deel uitmaakt. Het besloten derivaat wordt apart gewaardeerd indien het financiële contract zelf niet wordt gewaardeerd tegen reële waarde met waardeveranderingen via de winst-en-verliesrekening. Een voorbeeld van een in een contract besloten nauw verbonden derivaat zijn interestopties in een hypotheek, die de boven- of ondergrens op de interest bepalen. Een voorbeeld van een in een contract besloten niet-nauw verbonden derivaat is een aan een aandelenindex gekoppelde interestbetaling en aflossing. Vooraf wordt bepaald of een in een contract besloten derivaat al dan niet nauw verbonden is.

Day 1 profit

Als op het moment van het aangaan van een financieel instrument tegen reële waarde gebruik wordt gemaakt van waarderingstechnieken, kan er verschil ontstaan tussen de transactieprijs en de reële waarde. Een eventueel verschil hiertussen wordt de day 1 profit genoemd. Hieruit voortvloeiende resultaten worden direct verantwoord in de winst-en-verliesrekening, indien de waarderingstechniek gebaseerd is op waarneembare inputs (van actieve markten). Bij niet-waarneembare inputs wordt het resultaat geamortiseerd over de looptijd van de transactie.

Saldering financiële activa en passiva

Financiële activa en financiële passiva worden gesaldeerd en in de geconsolideerde jaarrekening gepresenteerd voor het nettobedrag indien Van Lanschot het juridisch afdwingbaar recht heeft om de verantwoorde bedragen te salderen en indien het voornemen bestaat om de verwachte toekomstige kasstromen op nettobasis te verrekenen, of tegelijkertijd het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen. Het betreft hier met name saldering van rekeningcourant en derivaten, zie hoofdstuk Risicobeheer, paragraaf 2.11.

Balansindeling naar IFRS-waarderingsgrondslagen

Voor de balansindeling naar IFRS-waarderingsgrondslagen wordt verwezen naar de Geconsolideerde balans naar categorieën in de additionele toelichting.

Balans

Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken

Onder Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken zijn tegen nominale waarde opgenomen alle liquide middelen, deposito's bij banken met een looptijd korter dan drie maanden, tegoeden bij centrale banken en vrij beschikbare en direct opeisbare tegoeden bij andere banken en centrale overheid, waarbij het risico op waardeveranderingen van deze liquide middelen en tegoeden insignificant is. Ook een vordering op De Nederlandsche Bank inzake de minimumreserveregeling is hieronder opgenomen.

Financiële activa handelsactiviteiten

Onder Financiële activa handelsactiviteiten worden verantwoord de transacties voor eigen rekening met het doel deze instrumenten op korte termijn weer te verkopen. De Financiële activa handelsactiviteiten bevatten de handelsportefeuille van zowel eigenvermogensinstrumenten als vreemdvermogensinstrumenten.

De Financiële activa handelsactiviteiten worden vanaf het moment van aangaan van het contract (trade date) gewaardeerd tegen de reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening onder Resultaat uit financiële transacties.

Vorderingen op bankiers

Vorderingen op bankiers worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, waarbij de amortisatie wordt berekend met behulp van de effectieve-interestmethode.

Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening

Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening bevat beleggingen waarvan het management waardering tegen reële waarde via de winst-en-verliesrekening van toepassing acht, op grond van een van de volgende redenen:

1. Het elimineert of vermindert in belangrijke mate inconsistenties in waardering en verantwoording die anders zouden ontstaan als gevolg van de waardering van activa of het verantwoorden van baten en lasten op afwijkende grondslagen.
2. De performance van de betreffende financiële activa wordt beoordeeld op basis van de reële waarde, in overeenstemming met een gedocumenteerde risicomanagement- of investeringsstrategie. Rapportage aan het management geschiedt op basis van de reële waarde.
3. Het contract waarin het financiële instrument is opgenomen, bevat één of meerdere ingesloten derivaten en het gehele contract wordt tegen reële waarde via de winst-en-verliesrekening verantwoord, mits het ingesloten derivaat significante invloed heeft op de contractueel overeengekomen kasstromen.

Interest verdiend op deze activa wordt verantwoord als interestbaten. Alle overige gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen bij herwaardering van deze financiële instrumenten tegen reële waarde worden opgenomen onder Resultaat uit financiële transacties.

Beleggingen voor verkoop beschikbaar

De onder deze balanspost opgenomen beleggingen zijn door het management aangemerkt als transacties aangehouden voor onbepaalde duur en worden gewaardeerd als voor verkoop beschikbaar. Deze post bevat beleggingen in zowel eigenvermogensinstrumenten als vreemdvermogensinstrumenten. Deze beleggingen worden bij eerste opname tegen de reële waarde opgenomen en vervolgens aangepast voor na verwerving opgetreden wijzigingen in reële waarde van de belegging. Niet-gerealiseerde winsten en verliezen voortvloeiend uit wijzigingen in de reële waarde van als voor verkoop beschikbaar gerubriceerde beleggingen worden netto opgenomen in het eigen vermogen.

Bij realisatie van een voor verkoop beschikbaar eigenvermogensinstrument valt de opgebouwde herwaarderingsreserve vrij in de winst-en-verliesrekening onder Opbrengsten effecten en deelnemingen. Bij realisatie van een voor verkoop beschikbaar vreemdvermogensinstrument valt de opgebouwde herwaarderingsreserve vrij in de winst-en-verliesrekening onder Resultaat uit financiële transacties. Voor de bepaling van het transactieresultaat wordt de kostprijs bepaald op basis van de methode van gemiddelde kostprijs.

Interest verdient op deze activa wordt verantwoord als interestbaten. Ontvangen dividenden worden opgenomen onder Opbrengsten uit effecten en deelnemingen.

De voor verkoop beschikbare beleggingen kunnen worden verkocht als gevolg van liquiditeitssturing, veranderingen in de rente, valutakoersen en aandelenkoersen. (Dis)agio van rentedragende voor verkoop beschikbare beleggingen wordt op basis van de effectieve-rentevoet geamortiseerd en ten gunste of ten laste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Als de beleggingen worden afgestoten of als een bijzondere waardevermindering plaatsvindt, worden de aanpassingen van de reële waarde opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

Van Lanschot toetst tweemaal per jaar of er bijzondere waardeverminderingen zijn. Als de reële waarde van een belegging in een eigenvermogensinstrument significant of duurzaam onder de kostprijs ligt, is dit een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering. De vaststelling of de reële waarde van een post significant of duurzaam onder kostprijs is, vindt plaats in de Impairmentcommissie op basis van het vastgestelde beleid.

Van Lanschot beschouwt de ongerealiseerde verliezen op de vreemdvermogensinstrumenten in de beleggingsportefeuilles als gevolg van rentefluctuaties, als tijdelijke waardeverminderingen. Van Lanschot heeft de intentie om deze beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten aan te houden gedurende een periode die lang genoeg is om deze ongerealiseerde verliezen te compenseren en verwacht indien aangehouden tot einde looptijd de volledige hoofdsom terug te ontvangen.

Participaties worden in het eerste jaar van investeren gewaardeerd tegen reële waarde, en (indien van toepassing) aangepast voor na verwerving opgetreden wijzigingen in de reële waarde van de belegging. De marktwaarde van participaties is gebaseerd op de door de fondsmanager opgestelde rapportage. Hierbij wordt een correctie gemaakt (waar van toepassing) voor carried-interestregelingen en jaarlijkse fondskosten.

Alle aankopen en verkopen volgens standaardmarktconventies van beleggingen voor verkoop beschikbaar worden verantwoord op transactiedatum. Alle overige aan- en verkopen worden verantwoord op de datum van afwikkeling.

Beleggingen aangehouden tot einde looptijd

Beleggingen waarvan het einde van de looptijd en de kasstromen vaststaan, worden als het management zowel het voornemen als het vermogen heeft deze tot het einde van de looptijd aan te houden, gerubriceerd als beleggingen aangehouden tot einde looptijd. Het management bepaalt op de transactiedatum de geëigende rubricering van zijn investeringen. Beleggingen aangehouden tot einde looptijd worden initieel opgenomen tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve-interestmethode, na aftrek van eventuele voorzieningen voor bijzondere waardevermindering. Interest verdient op beleggingen aangehouden tot einde looptijd wordt verantwoord als interestbaten. Alle transacties van beleggingen aangehouden tot einde looptijd worden verantwoord op de datum van afwikkeling.

Indien er objectieve aanwijzingen zijn dat zich een bijzondere waardevermindering heeft voorgedaan, dan wordt de bijzondere waardevermindering bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van de belegging en de contante waarde van geschatte toekomstige kasstromen (uitgezonderd toekomstige kredietverliezen die nog niet zijn geleden) contant gemaakt tegen de oorspronkelijke effectieve-rentevoet van de belegging.

De bijzondere waardevermindering zal in de winst-en-verliesrekening worden verantwoord. Indien het bedrag van de bijzondere waardevermindering in een volgende periode afneemt en de daling objectief in verband kan worden gebracht met een gebeurtenis die na de afboeking plaatsvond, dan wordt de eerder opgenomen bijzondere waardevermindering teruggenomen. Het teruggenomen bedrag wordt verantwoord in de winst-en-verliesrekening in de mate dat de boekwaarde van de belegging niet hoger wordt dan de geamortiseerde kostprijs op de terugnamedatum.

Kredieten en vorderingen private en publieke sector

Kredieten en vorderingen private en publieke sector worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs na aftrek van transactiekosten, waarbij de amortisatie wordt berekend met behulp van de effectieve-interestmethode.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde. De positieve en negatieve waarden van derivaten zijn apart zichtbaar op de balans, aan de actief- respectievelijk passiefzijde. De waarden van derivaten met een positieve en een negatieve waarde, afgesloten met dezelfde tegenpartij, worden slechts gesaldeerd indien de cashflows op een nettobasis worden afgewikkeld en dit juridisch is toegestaan. Waardeveranderingen van derivaten worden rechtstreeks opgenomen in het resultaat uit financiële transacties. Als de hedges onder hedge accounting geheel effectief zijn, is het resultaatteffect hierbij nihil. Het verschil, voor zover binnen de gestelde bandbreedtes, betreft ineffectiviteit en wordt in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Onder derivaten worden opgenomen:

- *De reële waarde van derivaten voor handelsdoeleinden*
Derivaten voor handelsdoeleinden zijn transacties voor eigen rekening met het doel dit actief op korte termijn weer te verkopen.
- *Economische hedges*
Economische hedges zijn derivaten voor het managen van risico's zonder toepassing van hedge accounting.
- *Derivaten structured products*
Dit betreft derivaten die Van Lanschot heeft gekocht ter afdekking van structured products verkocht aan klanten, zonder toepassing van hedge accounting.
- *Optiepositie klanten*
Alle optieposities van onze klanten worden één-op-één tegengesloten in de markt.
- *Derivaten met toepassing van hedge accounting*
Dit betreft derivaten die als hedging-instrument worden gebruikt bij de toepassing van hedge accounting.

Beleggingen in deelnemingen equitymethode

Beleggingen zijn door het management aangemerkt als transacties aangehouden voor onbepaalde duur en kunnen, als gevolg van de verkregen zeggenschap, worden gerubriceerd als Beleggingen in deelnemingen equitymethode. Dit betreffen beleggingen in entiteiten waarop Van Lanschot invloed van betekenis kan uitoefenen, maar geen overheersende zeggenschap heeft. Indien een wijziging plaatsvindt in het eigen vermogen van de deelneming, neemt Van Lanschot haar aandeel in de wijziging op en verwerkt dit in het overzicht van mutaties in het eigen vermogen. Dit geldt ook voor de resultaten van de deelnemingen die verantwoord worden in de winst-en-verliesrekening van Van Lanschot.

De beleggingen aangemerkt als deelnemingen equitymethode worden in het eerste jaar van investeren tegen kostprijs opgenomen, en (indien van toepassing) aangepast voor na verwerving opgetreden wijzigingen in de waarde van de individuele vorderingen en verplichtingen van de deelneming, gemeten naar de grondslagen van Van Lanschot.

Elk kwartaal wordt de realiseerbare waarde bepaald van de deelnemingen onder de equitymethode. De gehanteerde waarderingsmethodieken betreffen: kapitalisatiemethode (peergroup-analyse), nettocontante-waardemethode en zichtbare-intrinsiekewaardemethode. Indien de realiseerbare waarde onder de boekwaarde komt, wordt een bijzondere waardevermindering genomen.

De kapitalisatiemethode bepaalt de waarde van een onderneming door het bedrijfsresultaat (EBIT) en het bedrijfsresultaat voor afschrijvingen (EBITDA) te vermenigvuldigen met factoren die zijn afgeleid uit de beurskoersen van vergelijkbare beursgenoteerde ondernemingen (de peergroup) waarbij eventueel rekening wordt gehouden met een discount van 20% voor illiquiditeit en minderheidsbelang. De EBIT en EBITDA worden, indien van toepassing, gecorrigeerd voor eenmalige posten.

De nettocontantewaardemethode berekent de ondernemingswaarde door het contant maken tegen een disconteringsvoet van de geprognosticeerde operationele kasstromen voor de planperiode en een eindwaarde op basis van de extrapolatie van het bedrijfsresultaat. De disconteringsvoet (WACC) wordt zoveel mogelijk bepaald op basis van de disconteringsvoet van sterk vergelijkbare beursgenoteerde ondernemingen en de specifieke eigenschappen van de onderneming. Bij de nettocontantewaardemethode wordt eventueel rekening gehouden met een discount van 20% voor illiquiditeit en minderheidsbelang. Van de waarde die resulteert uit de kapitalisatie- en/of nettocontante-waardemethode wordt vervolgens de nettoschuld van de onderneming afgetrokken en vermenigvuldigd met het belang in de kapitaalstructuur om van ondernemingswaarde tot aandeelhouderswaarde te komen. De zichtbare-intrinsiekewaardemethode bepaalt de waarde van een onderneming op basis van balansgegevens en kan in geval van going concern als bodemwaardering worden gezien.

Indien het aandeel van Van Lanschot in de verliezen van de deelneming gelijk is aan, of groter is dan haar belang in de deelneming, worden geen verdere verliezen verantwoord tenzij Van Lanschot verplichtingen is aangegaan of betalingen heeft verricht ten behoeve van de deelnemingen.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa bevatten onroerend goed, informatietechnologie, inventaris, communicatie- en beveiligingsapparatuur. De materiële vaste activa worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen kostprijs en hierna tegen historische kostprijs onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De boekwaarde bevat de kosten voor vervanging van een deel van het bestaande object zodra deze kosten worden gemaakt en is exclusief de kosten van het dagelijks onderhoud. De afschrijving wordt lineair berekend op basis van de economische levensduur van de betreffende activa.

Tenminste iedere vijf jaar wordt van het individuele onroerend goed de directe opbrengstwaarde bepaald. Indien marktomstandigheden daar aanleiding voor geven, vindt taxatie eerder plaats. Onder de directe opbrengstwaarde wordt verstaan de taxatiewaarde die is vastgesteld door een onafhankelijke taxateur. Indien de taxatiewaarde onder de kostprijs na aftrek van cumulatieve afschrijvingen komt, wordt de indirecte opbrengstwaarde bepaald.

De indirecte opbrengstwaarde is gebaseerd op de value-in-use-methode. Indien de indirecte opbrengstwaarde ook onder de kostprijs na aftrek van cumulatieve afschrijvingen komt, wordt een bijzondere waardevermindering genomen ter grootte van het verschil tussen de boekwaarde en de hoogste van de taxatiewaarde en de indirecte opbrengstwaarde.

Verwachte economische levensduur materiële vaste activa (jaren)

Grond	oneindig
Opstal	40
Verbouwingen	15
Besturingssoftware en IT	3 - 5
Communicatieapparatuur	5
Beveiligingsapparatuur	15
Infrastructuur	10
Inventaris en inrichting	5 - 10

De ontwikkelingskosten van besturingssoftware worden geactiveerd indien deze identificeerbaar zijn, het waarschijnlijk is dat toekomstige opbrengsten binnen de onderneming vallen en de kosten betrouwbaar kunnen worden bepaald.

Onroerend goed niet in eigen gebruik betreft kantoorpanden die niet meer in eigen gebruik zijn. Het beleid van Van Lanschot is erop gericht deze activa op termijn te verkopen. Onroerend goed niet in eigen gebruik wordt gewaardeerd tegen historische kostprijs onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. Er is sprake van een bijzondere waardevermindering indien de boekwaarde de realiseerbare waarde overtreft. De realiseerbare waarde vermindert met de relevante variabele verkoopkosten is gebaseerd op de taxatiewaarde bepaald door een onafhankelijke taxateur.

Goodwill en overige immateriële vaste activa

Goodwill is het verschil tussen de reële waarde van de verworven activa (inclusief immateriële vaste activa) en passiva en de betaalde kostprijs (exclusief overnamekosten). Betaalde goodwill wordt tegen kostprijs opgenomen in de jaarrekening na aftrek van eventuele cumulatieve verliezen wegens bijzondere waardevermindering. Betaalde goodwill wordt jaarlijks, of indien gebeurtenissen of veranderingen in de omstandigheden erop wijzen, getoetst op bijzondere waardeverminderingen. Een waardevermindering wordt vastgesteld aan de hand van het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde van de kasstroom-genererende eenheid (zogenaamde Cash Generating Units, CGU's) waarop de goodwill betrekking heeft. De realiseerbare waarde van een kasstroomgenererende eenheid wordt bepaald door de hoogste van de reële waarde minus verkoopkosten en de gebruikswaarde.

Voor Van Lanschot is het, door het ontbreken van een markt voor separate CGU's, niet mogelijk om een betrouwbare reële waarde minus verkoopkosten per CGU te bepalen. De realiseerbare waarde is derhalve gelijkgesteld aan de gebruikswaarde. De gebruikswaarde wordt bepaald door de nettocontantewaarde te berekenen van toekomstige kasstromen die door een CGU worden gegenereerd. Indien de realiseerbare waarde per CGU onder de boekwaarde van de betreffende CGU ligt, is sprake van een bijzondere waardevermindering van de goodwill. De bijzondere waardevermindering wordt eerst volledig aan de goodwill toegerekend en daarna pro rata aan individuele activa.

Kasstroomvoorspellingen zijn gebaseerd op het meerjarenplan, strategische plannen en andersoortige onderzoeken betreffende mogelijke ontwikkelingen. Gebeurtenissen en factoren die de schattingen significant kunnen beïnvloeden zijn ondermeer marktverwachtingen, effecten van fusies en overnames, concurrentieverhoudingen, klantgedrag en het verloop van het klantenbestand, kostenstructuur, rente- en risico-ontwikkelingen en overige bedrijfstak- en sectorspecifieke omstandigheden.

Overige immateriële vaste activa met een beperkte gebruiksduur (zoals applicatiesoftware, klantenbestanden, contractuele rechten en de waarde van verworven toevertrouwde middelen en kredieten) worden geactiveerd tegen de kostprijs en gedurende hun gebruiksduur lineair afgeschreven.

Verwachte economische levensduur immateriële vaste activa (jaren)

Klantenbestanden	5 - 20
Distributiekkanalen derde partijen	12 - 20
Merkmamen	20
Applicatiesoftware	3 - 5

Acute belastingvorderingen en -verplichtingen

Acute belastingvorderingen en -verplichtingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Actieve en passieve belastingen worden gesaldeerd wanneer zij betrekking hebben op dezelfde belastingautoriteit, op dezelfde soort belasting én het wettelijk is toegestaan om deze vorderingen en verplichtingen te salderen.

Latente belastingen

Belastinglatenties worden in de balans opgenomen indien de waardering van een actief of passief in de balans tijdelijk afwijkt van de waardering voor belastingdoeleinden. De belastinglatenties worden berekend met behulp van de per balansdatum geldende belastingpercentages. Actieve en passieve belastinglatenties worden gesaldeerd wanneer zij betrekking hebben op dezelfde belastingautoriteit, op dezelfde soort belasting, het wettelijk is toegestaan om deze latenties te salderen en de verwachting bestaat dat de latenties simultaan worden afgewikkeld. Belastinglatenties worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Actieve belastinglatenties worden alleen opgenomen indien het waarschijnlijk is dat in de nabije toekomst fiscale winsten zullen worden gerealiseerd ter compensatie van deze tijdelijke verschillen.

Actieve belastinglatenties worden iedere balansdatum beoordeeld en verminderd in zoverre het niet langer waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn om het mogelijk te maken het voordeel geheel of gedeeltelijk aan te wenden. De vermindering moet worden teruggenomen in zoverre het waarschijnlijk wordt dat voldoende fiscale winst beschikbaar zal zijn.

Belastinglatenties gevormd inzake waardeveranderingen van beleggingen geclassificeerd als voor verkoop beschikbaar en waardeveranderingen van derivaten die onderdeel uit maken van een kasstroomhedge worden verwerkt in het eigen vermogen. Bij realisatie van deze waardeveranderingen valt de belastinglatentie vrij. Tegelijkertijd wordt bij realisatie van de waardemutatie in de winst-en-verliesrekening de acute belasting verantwoord.

Overige activa

Activa verkregen uit executies worden gewaardeerd tegen kostprijs of lagere realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de geschatte verkoopprijs onder normale voorwaarden, verminderd met de relevante variabele verkoopkosten. De realiseerbare waarde verminderd met de relevante variabele verkoopkosten is gebaseerd op de taxatiewaarde bepaald door een onafhankelijke taxateur.

De andere overige activa worden gewaardeerd tegen historische kostprijs.

Financiële verplichtingen handelsactiviteiten

Financiële verplichtingen handelsactiviteiten zijn transacties voor eigen rekening met het doel deze instrumenten op korte termijn weer terug te kopen. Financiële verplichtingen handelsactiviteiten worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening onder Resultaat uit financiële transacties. De balanspost omvat de shortposities inzake de handelsportefeuille van zowel eigenvermogensinstrumenten als vreemdvermogensinstrumenten. Opname vindt plaats bij het aangaan van het contract.

Verplichtingen aan bankiers

De post Verplichtingen aan bankiers wordt bij eerste verwerking tegen de reële waarde verantwoord na aftrek van transactiekosten. Na eerste verwerking worden Verplichtingen aan bankiers gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, waarbij de amortisatie wordt berekend met behulp van de effectieve-interestmethode.

Verplichtingen private en publieke sector

Verplichtingen private en publieke sector worden bij eerste verwerking tegen de reële waarde verantwoord na aftrek van transactiekosten. Na eerste verwerking worden Verplichtingen private en publieke sector gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, waarbij de amortisatie berekend wordt met behulp van de effectieve-interestmethode.

Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening

Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening bevat financiële instrumenten waarvan het management waardering tegen reële waarde via de winst-en-verliesrekening van toepassing acht, op grond van één van de volgende redenen:

1. Het elimineert of vermindert in belangrijke mate inconsistenties in waardering en verantwoording die anders zouden ontstaan als gevolg van de waardering van passiva of het verantwoorden van baten en lasten op afwijkende grondslagen.
2. De performance van de betreffende financiële passiva wordt beoordeeld op basis van de reële waarde, in overeenstemming met een gedocumenteerde risicomanagement- of investeringsstrategie. Rapportage aan het management geschiedt op basis van de reële waarde.
3. Het contract waarin het financiële instrument is opgenomen, bevat één of meerdere ingesloten derivaten en het gehele contract wordt tegen reële waarde via de winst-en-verliesrekening verantwoord, mits het in het contract besloten derivaat significante invloed heeft op de contractueel overeengekomen kasstromen.

Van Lanschot houdt in de waardering rekening met haar eigen kredietrisico.

Uitgegeven schuldbewijzen

Uitgegeven schuldbewijzen worden bij eerste verwerking tegen de reële waarde verantwoord na aftrek van transactiekosten. Na eerste verwerking worden deze gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, met gebruikmaking van de effectieve-interestmethode. Inkoop van eigen schuldbewijzen door Van Lanschot wordt in de geconsolideerde jaarrekening gesaldeerd met de verplichting, waarbij het verschil tussen kostprijs en boekwaarde op basis van de resterende looptijd wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Voorzieningen

Een voorziening is een verplichting waarvan de omvang of het moment van afwikkeling onzeker is. Een voorziening wordt in de balans opgenomen als Van Lanschot een uit het verleden voortvloeiende verplichting heeft, het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling ervan een uitstroom van middelen noodzakelijk is en een betrouwbare inschatting kan worden gemaakt. Voorzieningen worden verdisconteerd indien de tijdswaarde van het geld of de verplichting een materieel effect heeft.

Pensioenvoorzieningen

Van Lanschot heeft pensioenregelingen op grond van de toegezegd-pensioenregeling (defined-benefitregeling) en pensioenregelingen waarbij het pensioen is gebaseerd op beschikbare premie (defined-contribution-regeling). Bij defined-contributionregelingen worden te betalen premies aan pensioenfondsen als personeelskosten verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Nadat de premies zijn betaald heeft Van Lanschot bij defined-contribution-regelingen geen verdere verplichtingen.

Bij defined-benefitregelingen worden uitkeringen aan gepensioneerde medewerkers gegarandeerd. Bij het bepalen van de uitkeringen wordt rekening gehouden met factoren zoals leeftijd, dienstjaren en salaris. De voorziening voor defined-benefitregelingen is de contante waarde van de pensioenverplichtingen op balansdatum verminderd met de reële waarde van de beleggingen. De pensioenverplichting wordt berekend gebruikmakend van het verwachte rendement op beleggingen.

Verschillen tussen het verwachte en het werkelijke rendement op beleggingen alsmede actuariële wijzigingen worden direct in het eigen vermogen verantwoord, de nettorente wordt verwerkt onder Interest in de winst-en-verliesrekening.

Voorziening jubileumregeling

Ter gelegenheid van het 10-, 20-, 30- en 40-jarig dienstverband ontvangen medewerkers een gratificatie. Daarnaast wordt bij het 25- en 40-jarig dienstverband een receptie aan de medewerkers aangeboden.

Voorziening personeelskortingen

Van Lanschot heeft personeelscondities waarbij medewerkers korting ontvangen op bijvoorbeeld de hypotheekinterest. Deze vergoeding wordt op actuariële basis berekend voor de periode waarin de medewerkers niet actief zijn voor Van Lanschot (pensioen) en als voorziening opgenomen in de balans.

Reorganisatievoorziening

Een reorganisatievoorziening wordt uitsluitend opgenomen als aan de opnamecriteria voor een voorziening is voldaan. Van Lanschot heeft een feitelijke verplichting wanneer een gedetailleerd plan voor de reorganisatie is geformaliseerd waarin ten minste is aangegeven: de betrokken activiteiten, de plaats en het aantal betrokken medewerkers, een gedetailleerde raming van de daaraan verbonden kosten en een passende tijdlijn.

Bovendien zijn de betrokken medewerkers in kennis gesteld van de belangrijkste kenmerken van het plan.

Overige voorzieningen

Onder deze post zijn alle overige voorzieningen opgenomen.

Overige passiva

Overige passiva worden gewaardeerd tegen historische kostprijs.

Achtergestelde schulden

Achtergestelde schulden worden bij eerste verwerking tegen de reële waarde verantwoord na aftrek van transactiekosten. Na eerste verwerking worden achtergestelde schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Inkoop van eigen achtergestelde schulden door Van Lanschot wordt in de geconsolideerde jaarrekening gesaldeerd met de verplichting, waarbij het verschil tussen kostprijs en boekwaarde op basis van de resterende looptijd wordt verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Eigen vermogen

De onder het eigen vermogen opgenomen uitgegeven eigenvermogens-instrumenten worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Hieronder zijn verplichtingen opgenomen die een potentieel kredietrisico bevatten. Voor de andere niet uit de balans blijvende verplichtingen wordt verwezen naar de Langlopende verplichtingen in de additionele toelichting.

Voorwaardelijke schulden

Voorwaardelijke schulden worden gewaardeerd tegen contractwaarde en betreffen met name garanties en onherroepelijke accredities.

Onherroepelijke faciliteiten

Onherroepelijke faciliteiten zijn de niet-opgenomen kredietfaciliteiten, de overeenkomsten uit hoofde van cessie en retrocessie en alle overige verplichtingen uit hoofde van onherroepelijke toezeggingen die kunnen leiden tot kredietverlening.

Winst-en-verliesrekening

Algemeen

Opbrengsten worden verantwoord voorzover het waarschijnlijk is dat de economische voordelen ten goede vallen aan Van Lanschot en de opbrengsten betrouwbaar kunnen worden bepaald.

Kosten worden zoveel mogelijk toegerekend aan de periode waarin de diensten zijn geleverd of aan de gerelateerde opbrengsten waar deze tegenover staan.

Interest

De opbrengsten en kosten voortvloeiend uit het (uit)lenen van gelden en daarmee samenhangende transacties en hiermee verbandhoudende provisies en andere baten/lasten die het karakter hebben van interest. De amortisatie van nog aanwezige waardeaanpassing op de hypotheekportefeuilles van in het verleden vervallen reële-waardehedges wordt verantwoord onder Interestbaten en Interestlasten.

Interestbaten en interestlasten worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord op basis van het toerekeningsbeginsel (accrual basis) met behulp van de effectieve-interestmethode. De effectieve interest is de interestvoet die de contante waarde van de verwachte kasstromen over de looptijd van het financieel instrument, of waar van toepassing over een kortere periode, exact disconteert naar de nettoboekwaarde van het financieel actief of de verplichting. Bij de berekening van de effectieve interest wordt rekening gehouden met alle contractuele bepalingen van het financieel instrument (zoals bijvoorbeeld vervroegde aflossing), maar niet met toekomstige verliezen als gevolg van oninbaarheid.

Opbrengsten uit effecten en deelnemingen

Dividenden en fees zijn alle ontvangen dividenden van beleggingen in eigenvermogensinstrumenten. Dividenden worden direct in de winst-en-verliesrekening verantwoord op het moment van betaalbaarstelling. Waardeverminderingen onder kostprijs op eigenvermogensinstrumenten die onderdeel zijn van de beleggingen voor verkoop beschikbaar worden als bijzondere waardevermindering verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Verkoopresultaten van voor verkoop beschikbare beleggingen in eigenvermogensinstrumenten en vreemdvermogensinstrumenten worden verantwoord onder respectievelijk Overige verkoopresultaten en Gerealiseerde resultaten voor verkoop beschikbare vreemdvermogensinstrumenten (Resultaat uit financiële transacties). Van de resultaten van op equitymethode gewaardeerde deelnemingen wordt het aandeel van Van Lanschot in de resultaten van deze deelnemingen opgenomen onder Opbrengsten uit deelnemingen equitymethode. Ontvangen dividenden worden afgeboekt van de boekwaarde van de op equity-methode gewaardeerde deelneming.

Provisies

De vergoedingen van voor derden verrichte bancaire diensten en vermogensbeheeractiviteiten, voor zover deze niet het karakter van interest hebben. De bedragen die aan derden zijn vergoed, worden als provisielasten verantwoord.

Van Lanschot ontvangt provisie als gevolg van een scala aan dienstverlening aan klanten. Deze provisie kunnen worden onderverdeeld in provisie op transactiebasis en periodieke provisie die bij de klant gedurende het jaar in rekening worden gebracht.

Provisies op transactiebasis

De provisie-inkomsten op transactiebasis worden verantwoord in de perioden waarin Van Lanschot inspanningen levert. Transactieprovisies waarvoor Van Lanschot slechts op transactiedatum inspanningen levert (zoals effectenprovisies), worden direct in het resultaat verwerkt. Transactieprovisies waarvoor Van Lanschot nog inspanningen moet leveren in de toekomst, zoals afsluitprovisie op gestructureerde producten, zijn onderdeel van de geamortiseerde kostprijs en worden gedurende de verwachte looptijd van het instrument in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Periodieke provisie

Periodieke provisie (zoals beheerprovisie) worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening in de periode waarin de diensten worden geleverd.

Resultaat uit financiële transacties

Resultaat handel effecten zijn de al dan niet gerealiseerde waardeverschillen op resultaten uit de financiële instrumenten samenhangend met de handelsportefeuille effecten.

Valutakoersverschillen en koersverschillen uit hoofde van de handel in de overige financiële instrumenten zijn opgenomen onder Resultaat handel valuta. De resultaten uit hoofde van ineffectiviteit in hedge accounting zijn opgenomen onder Ongerealiseerde resultaten derivaten onder hedge accounting. Onder Resultaat economische hedges zijn opgenomen de al dan niet gerealiseerde resultaten op derivaten die niet zijn opgenomen in een hedge-accountingmodel. Het Resultaat uit financiële instrumenten aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening bestaat uit niet gerealiseerde waardeverschillen en interestlasten op Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening.

Overige inkomsten

Overige inkomsten bestaan uit niet-bancaire baten, voortkomend uit meegeconsolideerde niet-bancaire dochtermaatschappijen.

Personeelskosten

Personeelskosten zijn lonen en salarissen, pensioen- en VUT-lasten, overige sociale lasten en andere personeelskosten, zoals lasten uit hoofde van op aandelen gebaseerde betalingen.

Op aandelen gebaseerde betalingen

Medewerkers kunnen in aanmerking komen voor op aandelen gebaseerde betalingen. De kosten van deze in eigenvermogensinstrumenten van Van Lanschot NV afgewikkelde transacties met medewerkers worden bepaald op basis van de reële waarde per toekenningsdatum. De reële waarde wordt bepaald op basis van de onderliggende aandelenkoers op de toekenningsdatum. De kosten van in eigenvermogensinstrumenten van Van Lanschot NV afgewikkelde transacties worden met een corresponderende aanpassing van het eigen vermogen opgenomen in de periode waarin aan de voorwaarden met betrekking tot de prestatie is voldaan en eindigen op de datum waarop de betrokken medewerkers volledig recht krijgen op de toezegging (de datum waarop deze onvoorwaardelijk is geworden).

Op aandelen gebaseerde betalingen: Management Investeringsplan

Het Management Investeringsplan (MIP) betreft een op eigenvermogensinstrumenten afgewikkelde transactie. Indien op het moment van verstrekking van deze op aandelen gebaseerde betaling de reële marktwaarde per certificaat hoger is dan de uitgifteprijs per certificaat, worden de kosten voor deze hogere reële marktwaarde per certificaat als kosten opgenomen in de periode waarin aan de voorwaarden met betrekking tot de verkrijging is voldaan. Er vindt een corresponderende aanpassing van het eigen vermogen plaats. Het totale bedrag dat in aanmerking wordt genomen is vastgesteld op basis van reële waarde van de op aandelen gebaseerde betaling zoals bepaald op de toekenningsdatum, zonder rekening te houden met voortgezette dienstbetrekkingsbepalingen.

Andere beheerskosten

Andere beheerskosten zijn automatiseringskosten, kosten voor marketing en communicatie, huisvestingskosten, kantoorkosten en overige beheerskosten.

Afschrijvingen

Afschrijvingen worden bepaald aan de hand van de geschatte economische levensduur en zijn als last in de winst-en-verliesrekening opgenomen.

Bijzondere waardeverminderingen

Deze post omvat het saldo van de noodzakelijk geachte waardeverminderingen, alsmede de vrijval van dergelijke waardeverminderingen.

Belastingen

De belastingen op het bedrijfsresultaat worden in het resultaat opgenomen conform de geldende belastingwetten in de verschillende rechtsgebieden waarin Van Lanschot actief is. De belastingeffecten van eventuele geleden verliezen in bepaalde rechtsgebieden worden als activa verantwoord indien het waarschijnlijk is dat de toekomstige winsten in de betreffende rechtsgebieden voldoende groot zijn om gebruik te kunnen maken van de verliescompensatie.

Nettoresultaat per aandeel

Het nettoresultaat per aandeel wordt berekend door het nettoresultaat beschikbaar voor de aandeelhouder over de periode te delen door het gewogen gemiddeld aantal uitstaande aandelen gedurende de periode.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Dit overzicht geeft inzicht in de herkomst van de geldmiddelen en de wijze waarop deze middelen zijn aangewend. De kasstromen worden gesplitst in de operationele, investerings- en financieringsactiviteiten. Onder geldmiddelen en kasequivalenten zijn tegen nominale waarde opgenomen alle liquide middelen, vrij beschikbare en direct opeisbare tegoeden bij de centrale banken en andere banken, waarbij het risico op waardeveranderingen van deze liquide middelen en tegoeden insignificant is.

Lease

Leaseovereenkomsten, operating sale-en-leasebackovereenkomsten inbegrepen, waarbij nagenoeg alle risico's en voordelen van het eigendom worden behouden door de lessor, worden behandeld als operating leaseovereenkomsten. Van Lanschot heeft als lessee operating leaseovereenkomsten afgesloten. Betalingen uit hoofde van deze overeenkomsten worden (na aftrek van eventuele kortingen door de lessor) lineair ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening over de leaseperiode. Bij sale-en-leaseback wordt, wanneer de verkoopprijs van de materiële vaste activa beneden de reële waarde ligt, het verschil tussen de boekwaarde en de verkoopprijs rechtstreeks in de winst-en-verliesrekening verantwoord tenzij het verschil tussen de reële waarde en de verkoopprijs wordt gecompenseerd door toekomstige niet-marktconforme leasebetalingen.

Leaseovereenkomsten, financiële sale-en-leasebackovereenkomsten inbegrepen, waarbij nagenoeg alle risico's en voordelen van het eigendom worden overgedragen aan Van Lanschot, worden behandeld als financiële leaseovereenkomsten. Van Lanschot heeft als lessee een financiële sale-en-leasebackovereenkomst afgesloten. Financiële leaseovereenkomsten worden geactiveerd bij aanvang van de leaseovereenkomst tegen de reële waarde van de geleasede vaste activa of tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen, als de contante waarde van de minimale leasebetalingen lager is. De disconteringsvoet die bij de berekening van de contante waarde van de minimale leasebetaling wordt gebruikt, is de impliciete rentevoet van de leaseovereenkomst. Het onroerend goed is verantwoord onder Materiële vaste activa. De afschrijvingsmethodiek is identiek aan die van materiële activa volledig in eigendom. De huurverplichting is opgenomen onder Overige passiva. De rentecomponent van de financieringskosten wordt ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening over de leaseperiode.

Segmentinformatie

Van Lanschot heeft als segmentatiebasis de verschillende bedrijfssegmenten. Een bedrijfssegment is een onderdeel van de onderneming dat opbrengsten kan genereren en kosten maakt, waarvan de resultaten periodiek besproken worden in en beoordeeld door de Executive Board respectievelijk de Chief Operating Decision Maker en waarvoor afzonderlijke financiële informatie beschikbaar is. Een aanvullende segmentatiebasis is geografisch op basis van waar het bedrijfsonderdeel is gevestigd. Transacties tussen de bedrijfssegmenten vinden plaats tegen commerciële voorwaarden en marktomstandigheden (at arm's length).

Risicobeheer

1. Risico- en kapitaalbeheer

Het op een verantwoorde manier nemen en managen van risico's is, naast de dienstverlening aan de klant, essentieel voor banken. Van Lanschot benadert risicobeheer op een manier die past bij haar karakter en schaal-grootte. Van Lanschot wil de impact van onverwachte gebeurtenissen op haar solvabiliteit, liquiditeit en resultaat zoveel mogelijk mitigeren en streeft daarom bewust naar een behoudend risicoprofiel. Met beleid, procedures en systemen wordt geanticipeerd op risico's en waar mogelijk worden deze voorkomen of gelimiteerd. Heldere keuzes en een adequate verankering van risicobeheer op elk niveau in de organisatie spelen daarbij een belangrijke rol.

Sinds 2012 beheert Van Lanschot het kredietrisico voor een groot gedeelte van haar kredietportefeuille op basis van geavanceerde, risicogevoelige IRB-modellen. Deze modellen geven een nauwkeurige inzicht in de ontwikkelingen binnen de kredietportefeuille. Van Lanschot heeft zodoende een goed beeld van de kans op wanbetaling, van het potentiële verlies en het bufferkapitaal dat hiervoor moet worden aangehouden. In 2013 heeft Van Lanschot verdere stappen gezet in de ontwikkeling van de risicobeheersing door implementatie van een retailbenadering (A-IRB) van midden- en kleinbedrijf (MKB)-relaties tot € 1 miljoen. In 2014 is deze methode uitgebreid met de deelpartefeuille van consumptieve financieringen tot € 2 miljoen en zijn nog enkele optimalisaties doorgevoerd. Naar aanleiding van interne reviews en onafhankelijke externe validaties hebben in 2015 meerdere herkalibraties van de IRB modellen voor de retailportefeuille plaatsgevonden. De IRB-modellen van Van Lanschot zijn goedgekeurd door De Nederlandsche Bank en worden maandelijks gemonitord en periodiek intern gereviewd en onafhankelijk gevalideerd.

Sinds het uitbreken van de financiële crisis is de wet- en regelgeving waar banken aan moeten voldoen aangescherpt. Dit uit zich onder meer in strengere risicowegingen en hogere kapitaaleisen.

Met de inwerkingtreding van de Capital Requirements Regulation (CRR) op 1 januari 2014 en inbedding van Capital Requirements Directive IV (CRD IV) in de Nederlandse wetgeving zijn belangrijke aanpassingen aan de wet- en regelgeving van kracht geworden. Op onderdelen worden de nieuwe eisen geleidelijk ingevoerd, bijvoorbeeld ten aanzien van kapitaal. Op onderdelen worden de nieuw geïntroduceerde eisen nog verder uitgewerkt in aanvullende regelgeving. Van Lanschot volgt die ontwikkelingen op de voet, zodat de aanvullende eisen op tijd kunnen worden geïmplementeerd. Diverse elementen zijn inmiddels verankerd in de risicobeheersings-, rapportage- en besluitvormingsprocessen. De Liquidity Coverage Ratio (LCR) en Net Stable Funding Ratio (NSFR) worden maandelijks besproken in het Asset & Liability Committee en kapitaalsturing vindt primair plaats aan de hand van de Basel III phase-in en fully loaded Common Equity Tier I-ratio's. In het verlengde van de kapitaaleisen uit hoofde van CRR en CRD IV gaat er ook aandacht uit naar ontwikkelingen met betrekking tot bail-in kapitaal.

Als onderdeel van de jaarlijkse risicomanagement cyclus wordt een aantal beleidsdocumenten opgesteld, waarin wordt uiteengezet op welke manier Van Lanschot het management van risico's ten aanzien van kapitaal en liquiditeit vormgeeft.

Deze documenten, het ICAAP voor kapitaal in relatie tot risico's en ILAAP voor liquiditeit, worden jaarlijks door De Nederlandsche Bank beoordeeld tijdens het Supervisory Review and Evaluation Process. Ook stelt Van Lanschot een Recovery Plan op. Het Recovery Plan bevat early warning-indicatoren en triggers op het gebied van kapitaal en liquiditeit. Ook bevat het document maatregelen die de bank kan nemen in tijden van stress. In 2015 heeft Van Lanschot haar Recovery Plan geactualiseerd.

Eind 2015 is Van Lanschot gestart met de integratie van staffuncties op het gebied van finance, compliance en risk management. Na afronding van de integratie krijgt de gecombineerde risk management-afdeling een tweedelijns verantwoordelijkheid voor de beheersing van financiële en niet-financiële risico's binnen de Van Lanschot Groep. Daarnaast is in 2015 de afdeling Bijzonder Beheer uitgebreid en heeft zij nadrukkelijker een preventieve rol gekregen.

Het risicobeheer van Van Lanschot richt zich primair op de volgende risicotypes:

- kredietrisico
- operationeel risico
- marktrisico
- strategisch risico
- renterisico
- liquiditeitsrisico
- compliancerisico
- financieel verslaggevingsrisico

Financieel verslaggevingsrisico

De Raad van Bestuur van Van Lanschot is verantwoordelijk voor de opzet en het functioneren van een toereikend systeem van interne beheersing van de financiële verslaggeving. Dit systeem van interne beheersing is erop gericht om een redelijke mate van zekerheid te verschaffen over de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving en ervoor te zorgen dat de opstelling van de jaarrekening in overeenstemming is met de algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving en de geldende wet- en regelgeving.

Voor het beheersen van het financieel verslaggevingsrisico is het volgende van belang:

- Periodieke managementrapportages en KPI-dashboards worden voorzien van analyses van financiële en niet-financiële cijfers en trends.
- Een Risk & Controlframework met proces- en procedurebeschrijvingen en vastlegging van de primaire controls zoals autorisaties en functiescheidingen.
- De bevindingen uit het onderzoek naar de werking van het interne beheerssysteem door Group Audit worden besproken met de Executive Board, de Raad van Bestuur, de Audit- en Compliance-commissie en de Raad van Commissarissen.
- De beoordeling en goedkeuring van het jaarverslag in de vergadering van de Raad van Bestuur en de bespreking hiervan in de vergadering van de Audit- en Compliancecommissie en in de vergadering van de Raad van Commissarissen.
- Van Lanschot hanteert een Accounting Manual, waarin de uitgangspunten zijn beschreven op het gebied van financiële verslaggeving.

De Raad van Bestuur verklaart dat met een redelijke mate van zekerheid kan worden gesteld dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen inzake de financiële verslaggeving op een adequaat niveau hebben gefunctioneerd en dat de financiële verslaggeving van Van Lanschot geen onjuistheden van materieel belang bevat. De Raad van Bestuur baseert deze verklaring op een uitgevoerde analyse van de beheersing van het (financieel verslaggevings-)risico. Op basis van de uitkomsten van de testwerkzaamheden van het Risk & Controlframework, de per kwartaal gerapporteerde risico's, opvolging van deze risico's en de gemelde incidenten is door de directies van relevante bedrijfsonderdelen een verklaring (In Control Statement) verstrekt aan de Raad van Bestuur over de mate van interne beheersing. Risk Management en Compliance hebben deze verklaringen van directies geëvalueerd.

De overige risicotypes worden vanaf paragraaf 2 afzonderlijk behandeld, waarbij ook nader wordt ingegaan op aspecten verbonden aan Basel-richtlijnen. Aansluitend volgt in paragraaf 9 informatie over reële waarde.

1.1 Risicobereidheid

Van Lanschot acht solide kapitaal- en liquiditeitsratio's van groot belang voor een succesvolle propositie. De gewenste soliditeit uit zich ook in de risicobereidheid van de wealth manager. Van Lanschot streeft naar een eenvoudige en transparante balans. Bij kredietverlening ligt de nadruk op Private Banking; de zakelijke kredietportefeuille wordt grotendeels afgebouwd.

Van Lanschot kent een gedegen risicobereidheidsproces met bijbehorend beleid en rapportages. Om een stevige verankering van de risicobereidheid in de organisatie te waarborgen, is een raamwerk opgezet waarin de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken bedrijfsonderdelen zijn vastgelegd. De Raad van Bestuur legt de risicobereidheid inclusief overkoepelende risicolimieten ieder jaar vast in het Risk Appetite Statement dat ter beoordeling en vaststelling aan de Raad van Commissarissen wordt voorgelegd. De Raad van Commissarissen toetst tevens elk halfjaar de ontwikkeling van het risicoprofiel aan de hand van de Risk Appetite Rapportage.

De risicobereidheid bevat zowel kwalitatieve als kwantitatieve elementen. De leidende principes hierin zijn:

- Van Lanschot neemt alleen risico's die begrijpelijk en uitlegbaar zijn.
- Van Lanschot neemt alleen risico's die direct of indirect bijdragen aan de strategische doelstellingen.

- Het totaal van alle risico's mag niet groter zijn dan het risicodragend vermogen.
- Van Lanschot houdt bij het nemen van risico's rekening met de belangen van alle stakeholders.
- Van Lanschot streeft naar een creditrating van ten minste Single A.
- De risicobereidheid moet bij alle belangrijke beslissingen op elk niveau in ogenschouw genomen worden.
- Van Lanschot handelt binnen de kaders van wet- en regelgeving.
- Van Lanschot neemt geen risico's die haar reputatie ernstig kunnen schaden.

1.2 Organisatie risico- en kapitaalbeheer

Het doel van het risicoraamwerk van Van Lanschot is om in een vroegtijdig stadium risico's te onderkennen, te analyseren, te bewaken en op een verantwoorde wijze te mitigeren. Adequate beheersmaatregelen en rapportagesystemen zijn daarom wezenlijke onderdelen van risicobeheersing bij de wealth manager. Van Lanschot hanteert in dit kader passende normen en limieten.

Risicobeheer is een continu proces waarbij de kwaliteit en inzet van het management en de medewerkers van groot belang zijn. Het risicoraamwerk is gebaseerd op het Three-lines-of-defence-principe. De frontoffice c.q. uitvoerende afdelingen vormen de first-line-of-defence en hebben de dagelijkse verantwoordelijkheid voor het beheersen van risico's. De afdelingen Compliance, Risk Management en Financial Risk Management vormen de second-line-of-defence; zij zijn verantwoordelijk voor het initiëren van risicobeleid en voor het toezicht op de beheersing van risico's binnen Van Lanschot. Group Audit vormt de third-line-of-defence en is verantwoordelijk voor de onafhankelijke toetsing van het risicoraamwerk. Hiermee is sprake van een duidelijke, evenwichtige en adequate verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden, waardoor de risk management-functie op een onafhankelijke en effectieve wijze wordt uitgevoerd.

In het verlengde van risicobeheer ligt kapitaalbeheer. De doelstelling van het kapitaalbeheer is dat Van Lanschot te allen tijde beschikt over een adequate kapitaalbuffer ten opzichte van de risico's die zij loopt. Hierbij worden zowel externe kapitaaleisen als interne kapitaaldoelstellingen in acht genomen en staat het beschermen van de financiële soliditeit en stabiliteit van de wealth manager centraal. Ten behoeve van het kapitaalbeheer wordt jaarlijks een kapitaal- en fundingplan opgesteld.

Tabel 1.1 Kapitaalratio's (%)	Extern vereist	31/12/2015	31/12/2014
Total Capital Ratio	8,0	17,0	14,3
Tier I-ratio	6,0	16,3	13,6
Common Equity Tier I-ratio (phase-in)	4,5	16,3	13,6
Leverage ratio (phase-in)	3,0	6,4	5,4

Tabel 1.2 Risico- en kapitaalbeheer

Toezicht § 1.2.1	Raad van Commissarissen – Risicocommissie – Audit- en Compliancecommissie					
Risico- en kapitaalbeleid § 1.2.2	Raad van Bestuur – Beleidsrisicocommissie Kredieten – Asset & Liability Committee (ALCO) – Compliance & Operational Risk Commissie – Crisis Management Team/Business Continuity Commissie – IT Security-overleg – Impairmentcommissie – Product Board					
Implementatie en toetsing § 1.2.3	Risk Management Van Lanschot	Financial Risk Management	Risk Management Kempen	Finance Reporting & Control	Compliance	Group Audit
Uitvoering § 1.2.4	Private Banking	Asset Management	Merchant Banking	Treasury	Bijzonder Beheer	Corporate Banking

1.2.1 Toezicht

De Raad van Commissarissen evalueert de risico's en de kapitaalvereisten die verbonden zijn aan de activiteiten en portefeuille van de bank. Om dit mogelijk te maken heeft de Raad van Commissarissen een tweetal commissies ingesteld.

De **Risicocommissie** bereidt de besluitvorming van de Raad van Commissarissen voor met betrekking tot de geïdentificeerde risico's die verbonden zijn aan de ondernemingsactiviteiten en het risicoraamwerk van de bank.

De **Audit- en Compliancecommissie** is ingesteld met het doel de Raad van Commissarissen te adviseren met betrekking tot de financiële verslaglegging, de interne en externe accountantscontrole, alsmede compliance inclusief zorgplicht.

De Raad van Commissarissen heeft in augustus 2015 besloten om de Audit, Risk & Compliance Commissie van Kempen op te splitsen in een Audit- en Compliancecommissie en een Risicocommissie. Daarnaast is besloten dat de vergaderingen van deze commissies voortaan gecombineerd zullen worden met de respectievelijke vergaderingen van de Audit- en Compliancecommissie en de Risicocommissie van Van Lanschot. Er is één gecombineerde vergadering van de Audit- en Compliancecommissie van Van Lanschot en Kempen en één gecombineerde vergadering van de Risicocommissie van Van Lanschot en Kempen.

1.2.2 Risico- en kapitaalbeleid

De Raad van Bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor het formuleren van de strategie van Van Lanschot. De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor een tijdige en juiste aanlevering van gegevens op basis waarvan de Raad van Commissarissen zijn oordeel kan vellen over de risicobereidheid van Van Lanschot. Daarnaast is het risico- en kapitaalbeleid en het daaruit voortvloeiende kapitaal- en fundingplan een belangrijk onderdeel van de strategie van de bank. De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de jaarlijkse review en goedkeuring van dit kapitaal- en fundingplan.

De Raad van Bestuur is eindverantwoordelijk voor alle activiteiten die Van Lanschot ontplooit. Een onderdeel van het takenpakket van de Raad van Bestuur is het zorgen voor een effectieve werking van de processen die erop gericht zijn om te borgen dat de bank over voldoende liquide middelen beschikt en voldoende is gekapitaliseerd, waardoor de bank in staat is om haar doelstellingen te behalen binnen de gestelde risicobereidheid en de geldende wettelijke kaders. De besluitvorming van de Raad van Bestuur over deze onderwerpen vindt plaats in de vergadering van de Executive Board. Om de verschillende risicotypen goed te kunnen managen, zijn de volgende commissies ingesteld:

Beleidsrisicocommissie Kredieten: Integraal kredietrisicobeleid, inclusief de advisering van de risicobereidheid met betrekking tot kredietrisico's

Het vaststellen en wijzigen van het integrale kredietrisicobeleid van de bank vindt plaats in de Beleidsrisicocommissie Kredieten. De commissie hanteert de totale kredietrisicobereidheid van Van Lanschot als uitgangspunt en vertaalt deze naar beleid voor de acceptatie en het beheer van kredietrisico's. Hierbij wordt rekening gehouden met de strategische doelstellingen en overige uitgangspunten voor de risicobereidheid. In de commissie hebben de leden van de Raad van Bestuur alsmede vertegenwoordigers van (Financial) Risk Management, Compliance, Service Centers Private Banking, Corporate Banking en Bijzonder Beheer zitting. De commissie komt eens per kwartaal bijeen.

Asset & Liability Committee (ALCO): Beheersing van rente-, markt- en liquiditeitsrisico en kapitaalmanagement

Het Asset & Liability Committee is verantwoordelijk voor de beheersing van de balansrisico's en ziet in die hoedanigheid toe op de implementatie en uitvoering van het kapitaalbeleid, het daarvan afgeleide kapitaal- en fundingplan en het liquiditeits- en fundingbeleid. Het ALCO ziet bij de uitvoering van transacties toe op de naleving van de relevante richtlijnen, vooral met betrekking tot de balansstructuur, de kapitaalratio's en de funding. Daarnaast is zij verantwoordelijk voor de goedkeuring van de Internal Capital Adequacy Assessment Proces (ICAAP)-rapportage en de Internal Liquidity Adequacy Assessment Proces (ILAAP)-rapportage en beoordeelt zij het kapitaal- en fundingplan. In het Asset & Liability Committee hebben de leden van de Raad van Bestuur, enkele directeuren en specialisten zitting. Deze commissie komt eenmaal per maand bijeen.

Compliance & Operational Risk Commissie: Beheersing van compliance risico's en operationeel risico

De Compliance & Operational Risk Commissie ziet toe op de implementatie en uitvoering van het compliance- en operationeel risicomanagementbeleid. In dit beleid staan de standaarden voor identificatie, meting, bewaking en beheersing van operationele risico's centraal. De commissie beoordeelt de compliance- en operationele risico's en bewaakt de voortgang van de acties die zijn uitgezet om deze risico's te beperken. Waar nodig worden additionele beheersmaatregelen vastgesteld. Voorts stelt de commissie de jaarplannen van de afdelingen Operational Risk Management en Compliance vast. De commissie komt één keer per kwartaal bijeen en staat onder voorzitterschap van de Chief Financial Officer/Chief Risk Officer.

Enkele andere commissies die actief zijn op het gebied van risk management zijn:

- Krediet Commissie: het hoogste kredietfletteringsorgaan binnen Van Lanschot;
- Crisis Management Team/Business Continuity Commissie en IT Security: de commissies ten behoeve van de beheersing van het informatiebeveiligingsrisico en (operationele) continuïteitsrisico's;
- Impairmentcommissie: ten behoeve van de vaststelling van bijzondere waardeverminderingen en voorzieningen;
- Product Board: is verantwoordelijk voor de introductie van nieuwe producten en de review van bestaande producten;

1.2.3 Implementatie en toetsing van het risico- en kapitaalbeleid

Van Lanschot en Kempen hebben ieder een aparte governance op het gebied van risicomanagement. In 2016 worden de afdelingen Risk Management Van Lanschot en Kempen geïntegreerd. De onderstaande beschrijving is gebaseerd op de situatie per ultimo 2015.

De implementatie en bewaking van het risico- en kapitaalbeleid is ondergebracht bij de afdelingen:

- Risk Management Van Lanschot
- Financial Risk Management
- Risk Management Kempen
- Finance, Reporting & Control
- Compliance

Daarnaast vindt toetsing plaats door Group Audit.

De afdeling **Risk Management Van Lanschot** geeft uitvoering aan het risicobereidheidsproces. Deze afdeling is – in nauwe samenwerking met de afdeling Financial Risk Management – verantwoordelijk voor het beheersen van het kredietrisico en het operationele risico van Van Lanschot, waarbij specifieke aandacht is voor beveiliging van klant- en bedrijfsinformatie en business continuity management. De afdeling geeft op ieder niveau binnen de organisatie gevraagd en ongevraagd advies met betrekking tot het beheersen van risico's. Tevens is zij verantwoordelijk voor de voorbereiding, ontwikkeling en het onderhoud van het operationeel- en kredietrisicobeleid. Zij heeft ten doel het risicobewustzijn van de medewerkers te vergroten, waardoor een nog meer gedegen risico-rendementsafweging kan worden gemaakt.

De afdeling **Financial Risk Management (FRM)** is verantwoordelijk voor de tweedelijns monitoring en beheersing van alle balansrisico's op groepsniveau. Onder deze verantwoordelijkheid valt onder andere het modelleren, analyseren, beheersen en rapporteren van krediet-, markt-, rente- en liquiditeitsrisico van Van Lanschot.

Daarnaast geeft Financial Risk Management uitvoering aan het kapitaal- en liquiditeitsbeleid binnen Van Lanschot. Voorts is FRM verantwoordelijk voor het opstellen van rapportages inzake ICAAP en ILAAP.

De afdeling **Risk Management Kempen** is verantwoordelijk voor het meten, beheersen en rapporteren van alle relevante risico's bij Kempen. De focus ligt op markt- en operationeel risico. Dagelijks vervaardigt Risk Management Kempen risicorapportages met betrekking tot de markt- en operationeel risico's. De markt- en operationeel risico's worden tevens intraday gemonitord door de directie van Securities en door Risk Management Kempen. De directie Kempen is verantwoordelijk voor de definiëring van het markt- en operationeel risicobeleid. Maandelijks wordt over kredietrisico's en operationele risico's gerapporteerd aan de Kredietcommissie respectievelijk de Operationeel Risico-commissie van Kempen. De CFO van Kempen is voorzitter van deze commissies. De relevante business units en afdelingen zijn vertegenwoordigd in deze commissies. De notulen van de commissies worden gedeeld met de directie Kempen. Hierdoor is gewaarborgd dat directie, senior management en de leiding van de business units goed geïnformeerd blijven over het risicoprofiel van Kempen en tijdig op de hoogte worden gebracht van significante problemen en ontwikkelingen. Met betrekking tot limietoverschrijdingen is een autorisatiestructuur van kracht.

Binnen Kempen is een Risk Appetite Proces ingericht. De risico's van Kempen moeten passen binnen de totale risk appetite van Van Lanschot; derhalve worden kaders en normen bepaald ten aanzien van de risico's en het risicomanagement van Kempen. Risk Management Kempen rapporteert periodiek en op eerste verzoek aan Financial Risk Management Van Lanschot en Risk Management Van Lanschot. Dit om te garanderen dat een integraal beeld van alle relevante risico's binnen Van Lanschot aanwezig is.

De afdeling **Finance, Reporting & Control** werkt samen met Risk Management Van Lanschot, Financial Risk Management Van Lanschot en Compliance en is verantwoordelijk voor de financiële verantwoording en de business control functie. Middels de diverse rapportages vervult Finance, Reporting & Control een belangrijke rol in het challengen van de business en voor de coördinatie van het toezicht op de beheersing van risico's.

De afdeling **Compliance** heeft zowel een adviserende als een monitorende rol ten aanzien van de naleving van de interne en externe wet- en regelgeving door de Executive Board, senior management en medewerkers van Van Lanschot en Kempen. Compliance opereert onafhankelijk. De directeur Compliance heeft een rechtstreekse rapportagelijijn naar de voorzitter van de Executive Board. Daarnaast wordt periodiek gerapporteerd aan de Audit- en Compliancecommissie van de Raad van Commissarissen.

Group Audit beoordeelt de opzet en de werking van de risico-organisatie en de uitvoering van het risico- en kapitaalbeleid. De afdeling rapporteert hierover aan de Executive Board. Het beleid van Van Lanschot vormt het startpunt voor de onafhankelijke toetsing door Group Audit. Processen, infrastructuur, organisatie en systemen worden daarom op grond van het beleid getoetst om vast te stellen dat de organisatie voldoende maatregelen heeft getroffen om op adequate wijze het risico- en kapitaalbeleid uit te voeren.

1.2.4 Uitvoering van het risico- en kapitaalbeleid

De frontoffice is verantwoordelijk voor het aanleveren van commerciële plannen. Op basis van deze plannen worden de actuele en toekomstige risico's en de daaruit voortvloeiende kapitaal- en liquiditeitsbehoeften bepaald. Deze dienen als input voor het ALCO. Het ALCO is richtinggevend voor het vaststellen van de uitvoering van het beleid.

1.3 Externe en interne kapitaaleisen

De Basel-richtlijnen zijn in Nederland van toepassing op alle banken. Dit integrale raamwerk voor het toezicht op banken bestaat uit drie pijlers:

- Pijler I: Externe kapitaaleisen voor kredietrisico, marktrisico, operationeel risico en CVA-risico;
- Pijler II: Interne processen voor het risicobeheer en voor de berekening van de interne kapitaaleisen, het economisch kapitaal en de wijze waarop de toezichthouder naar deze interne processen kijkt (de Supervisory Review);
- Pijler III: Informatieplicht van risico-informatie richting externe belanghebbenden.

Pijler III staat voor de informatieplicht van risico-informatie richting externe belanghebbenden en is ondersteunend aan de bepaling van de minimum-solvabiliteitseisen (Pijler I) en de door het management gestelde solvabiliteitseisen (Pijler II). Het doel van Pijler III is een verbetering van de kwaliteit van het risicomanagement van een instelling door de disciplinerende werking van de markt.

Van Lanschot heeft ervoor gekozen de Pijler III-informatie op te nemen in haar jaarrekening, die éénmaal per jaar wordt gepubliceerd. Het beloningsbeleid is toegelicht in het hoofdstuk Beloningen en het rapport Remuneratie 2015: Pijler III-informatie. In uitzonderlijke situaties, ingegeven door bijzondere interne of externe factoren, kan de frequentie van rapporteren van Pijler III worden verhoogd.

1.3.1 Externe kapitaaleisen

Banken zijn op basis van de regelgeving verplicht een kapitaalbuffer aan te houden om de risico's op te kunnen vangen die ontstaan als gevolg van de uitvoering van het bankbedrijf.

Pijler I biedt richtlijnen voor de berekening van het kapitaal dat een bank van toezichthouders minimaal moet aanhouden voor krediet-, markt-, operationele- en CVA-risico's. De voorschriften voorzien in een aantal varianten van kapitaalberekeningmethoden voor deze risico's van relatief eenvoudig tot geavanceerd. Een bank heeft onder voorwaarden de mogelijkheid een van deze methoden te kiezen. Aan de keuze zijn verschillende kwalitatieve eisen gekoppeld. Indien wordt besloten over te gaan naar een meer geavanceerde methode houdt dit in dat niet meer terug kan worden gegaan naar de eenvoudigere methode.

De kredietportefeuille van Van Lanschot kan grofweg opgesplitst worden in twee portefeuilles: een retailportefeuille met voornamelijk hypotheek- en zakelijke financieringen van het midden- en kleinbedrijf en een non-retailportefeuille met voornamelijk maatwerkfinancieringen. Per 1 juli 2010 is Van Lanschot overgegaan op de Advanced Internal Ratings Based (A-IRB)-benadering voor de retailportefeuille. Per 1 juli 2012 heeft De Nederlandsche Bank additioneel goedkeuring verleend voor het gebruik van de Foundation Internal Ratings Based (F-IRB)-benadering voor alle non-retailmodellen. Hiermee is de overgang naar een meer risicogevoelige kredietrisicobenadering afgerond. Het residu van de kredietportefeuille valt onder de Standardised Approach (SA). Voor markt-, operationeel en CVA-risico hanteert Van Lanschot de SA-methode.

Van de Pijler I-risico's is kredietrisico de belangrijkste risicoklasse. De kapitaaleis voor kredietrisico is gebaseerd op het totale obligo aan kredieten dat Van Lanschot heeft verstrekt of verplicht is te verstrekken. De beperkte aanwezigheid van marktrisico is een gevolg van het risicobeleid waarbij Van Lanschot zeer beperkt voor eigen risico handelt. De solvabiliteitseis voor operationeel risico is gebaseerd op het gemiddelde van de totale inkomsten uit operationele activiteiten over de afgelopen drie jaar. De kapitaaleis voor CVA dient het risico af te dekken van de verslechtering van de kredietwaardigheid van de tegenpartij in een Over-The-Counter (OTC)-derivatentransactie.

Tabel 1.3.1.A Minimum extern kapitaalbeslag (Pijler I)	31/12/2015		31/12/2014	
		%		%
Totaal	514.458	100%	588.519	100%
Kredietrisico	427.516	83%	497.776	85%
Marktrisico en leveringsrisico	5.942	1%	7.889	1%
Operationeel risico	72.438	14%	75.182	13%
CVA-risico	8.562	2%	7.672	1%

Tabel 1.3.1.B Kapitaalbeslag belangrijkste exposureklassen onder kredietrisico	31/12/2015		31/12/2014	
		%		%
Totaal	427.516	100%	497.776	100%
Vorderingen op ondernemingen	233.067	55%	300.186	60%
Retailvorderingen	111.182	26%	94.244	19%
Overige	83.267	19%	103.346	21%

1.3.2 Interne kapitaaleisen

De doelstelling van Pijler II is te waarborgen dat de bank interne processen heeft geïmplementeerd waarmee zij zorgt dat het kapitaal overeenkomt met de risico's die de bank loopt. Van Lanschot actualiseert deze processen jaarlijks in het ICAAP. Hierin worden ook de risico-beheersingsorganisatie, de procedures, uitgangspunten en methoden voor het vaststellen van het noodzakelijke kapitaal beschreven. Het doel van het ICAAP is zowel de huidige als de toekomstige kapitaaltoereikendheid van Van Lanschot te beoordelen en te handhaven.

De interne vermogens eis wordt in beginsel gebaseerd op de externe kapitaalvereisten onder Pijler I, aangevuld met een opslag voor overige risico's. Deze zijn:

- concentratierisico in de kredietportefeuille
- renterisico in het bankenboek
- strategisch/bedrijfsrisico

De gehanteerde modellen en methodieken zijn afgestemd op de complexiteit en omvang van Van Lanschot en vormen een mix van kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van risicomanagement. Er wordt geen rekening gehouden met diversificatie-effecten tussen de risicocategorieën onderling. Door middel van stresstesten wordt periodiek getoetst of het interne kapitaal toereikend is.

Tabel 1.3.2 geeft de interne kapitaaleisen per risicosoort aan.

Tabel 1.3.2 Interne kapitaaleisen	31/12/2015		31/12/2014	
		%		%
Totaal	811.240	100%	803.524	100%
Kredietrisico	427.516	53%	497.776	62%
Marktrisico en leveringsrisico	5.942	1%	7.889	1%
Operationeel risico	72.438	9%	75.182	9%
CVA-risico	8.562	1%	7.672	1%
Concentratierisico	90.255	11%	66.984	8%
Renterisico	147.900	18%	88.180	11%
Strategisch risico	58.627	7%	59.841	8%

1.4 Aanwezig risicokapitaal

Van Lanschot bespreekt de huidige en toekomstige kapitaaltoereikendheid maandelijks in het ALCO. In het ALCO kan worden besloten om maatregelen te treffen voor bijsturing. Jaarlijks wordt een kapitaal- en fundingplan opgesteld met daarin de strategische en tactische uitgangspunten alsmede projecties van de verwachte ontwikkelingen in de kapitaalpositie. Dit plan is tevens onderdeel van de ICAAP-documentatie.

Het kernkapitaal is in 2015 gestegen met € 45 miljoen van € 1.001 miljoen naar € 1.046 miljoen. Vanaf 2014 is de nieuwe CRR-regelgeving van kracht. De samenstelling van het kernkapitaal is gewijzigd en daarnaast zijn er wijzigingen in een aantal aftrekposten en de hoogte hiervan.

Zo geldt dat de goodwill, de immateriële vaste activa en de Shortfall-IRB volledig in mindering dienen te worden gebracht op het kernkapitaal en zijn er onder CRR onder andere aftrekposten aangaande latente belastingvorderingen en toegezegd-pensioenregelingen bijgekomen. Op verschillende onderdelen bevat de CRR-overgangsbepalingen. Deze transitionele bepaling houdt onder andere een infasering van aftrekposten in, waarmee banken de tijd krijgen om hun vermogen op peil te houden. Voor de meeste componenten die onderdeel zijn van de infaseringregeling geldt in 2015 een infasering-percentage van 40%. De daling in het vermogen wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de volledige aflossing van de Perpetual Capital Securities in 2015, waardoor de directe aftrekpost op het kernkapitaal is toegenomen.

Tabel 1.4.A Vereist en aanwezig kapitaal	31/12/2015	31/12/2014
Vereist minimumkapitaal	514.458	588.519
Kredietrisico	427.516	497.776
Marktrisico en leveringsrisico	5.942	7.889
Operationeel risico	72.438	75.182
CVA- <i>risico</i>	8.562	7.672
Toetsingsvermogen	1.095.248	1.049.280
waarvan Tier I-kernkapitaal	1.045.877	1.001.488
waarvan Tier I-kapitaal	1.045.877	1.001.488
waarvan Tier II-kapitaal	49.371	47.832
Kapitaalratio's		
Total Capital Ratio	17,0%	14,3%
Tier I-ratio	16,3%	13,6%
Common Equity Tier I-ratio (phase-in)	16,3%	13,6%
Leverageratio (phase-in)	6,4%	5,4%

De leverageratio is een simpele risico-ongevoelige maatstaf waarbij kapitaal wordt gedeeld door een optelsom van balansposten en posten buiten-de-balansstelling. Van Lanschot heeft op basis van de phase-in-kapitaaldefinitie een leverageratio van 6,4% (2014: 5,4%). De hoeveelheid kapitaal in de teller is € 1.046 miljoen (2014: € 1.001 miljoen) en de noemer bedraagt € 16,3 miljard (2014: € 18,4 miljard). Daarvan is € 16,0 miljard (2014: € 18,0 miljard) opgebouwd uit posten op de balansstelling.

In tabel 1.4.B is aangegeven hoe het toetsingsvermogen is opgebouwd op basis van Basel III. Daarnaast wordt aangegeven hoe de relatie is tussen het toetsingsvermogen en het eigen vermogen, zoals opgenomen in de geconsolideerde balans.

De prudentiële filters bestaan uit filters aangaande reserve kasstroomafdekkingen € 13,7 miljoen (2014: € 12,4 miljoen), eigen kredietrisico van schuldbewijzen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening € 16,7 miljoen (2014: € 17,7 miljoen) en prudente waardering € 2,0 miljoen negatief (2014: € 2,1 miljoen negatief).

De post Goodwill in het toetsingsvermogen is exclusief € 9,0 miljoen goodwill die zich in niet-strategische deelnemingen bevindt (2014: € 3,0 miljoen).

Tabel 1.4.B Toetsingsvermogen	31/12/2015	31/12/2014
Aandelenkapitaal	40.000	40.000
Agioreserve	318.418	247.396
Algemene reserve	880.560	735.388
Voorlopige winstverdeling ten behoeve van solvabiliteit	15.730	99.001
Minderheidsbelangen	5.300	12.600
Actuariële resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioenregeling	- 15.201	- 8.377
Herwaarderingsreserve	9.939	-
Reserve kasstroomafdekkingen	- 13.670	- 12.409
Overige reserves	30.178	70.432
Prudentiële filters	28.387	27.931
Overige filters	4.984	
Aftrekposten		
Goodwill en overige immateriële vaste activa	- 162.547	- 145.790
Latente belastingvorderingen	- 17.219	- 10.712
Shortfall IRB	- 79.045	- 53.929
Activa uit hoofde van pensioenregelingen	-	- 83
Tier I-kernkapitaal	1.045.877	1.001.448
Innovatieve instrumenten met rentestep-up (eigenvermogensinstrumenten uitgegeven door dochtermaatschappijen)	-	21.800
Minderheidsbelangen	1.828	-
Aftrekposten		
Shortfall IRB	- 1.828	- 21.800
Tier I-totaalvermogen	1.045.877	1.001.448
Achtergestelde leningen	81.594	95.529
(Algemene) voorzieningen op SA-vorderingen	-	2.790
Minderheidsbelangen	2.437	-
Aftrekposten		
Shortfall IRB	- 34.660	- 50.487
Tier II-totaalvermogen	49.371	47.832
Toetsingsvermogen	1.095.248	1.049.280
Aansluiting toetsingsvermogen met geconsolideerd eigen vermogen		
Verwacht uit te keren dividend lopend jaar	18.433	-
Resultaat toekomstend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten	943	1.110
Resultaat toekomstend aan derden	7.648	8.597
Goodwill en overige immateriële vaste activa	162.547	145.790
Latente belastingvorderingen	17.219	10.712
Activa uit hoofde van pensioenregelingen	-	83
Achtergestelde leningen	- 81.594	- 95.529
Aandeel derden	11.986	21.287
Kasstroomafdekkingen	- 13.670	- 12.409
Tegen reële waarde gewaardeerde niet-gerealiseerde winsten en verliezen	- 14.717	- 17.658
Aftrekpost shortfall IRB	115.533	126.216
Herwaarderingsreserves niet-behoorend tot het toetsingsvermogen	14.908	40.034
Innovatieve instrumenten met rentestep-up (uitgegeven eigenvermogensinstrumenten)	-	5.450
Overige toetsingsvermogingscomponenten niet-behoorend tot het eigen vermogen	- 14.550	- 19.128
Totaal geconsolideerd eigen vermogen	1.319.934	1.263.835

2. Kredietrisico

Kredietrisico wordt gedefinieerd als het risico dat een tegenpartij niet meer aan zijn verplichtingen jegens de bank kan voldoen. Het kredietrisicobeleid van Van Lanschot richt zich in de eerste plaats op de tegenpartijrisico's die samenhangen met de kredietverlening aan haar particuliere en zakelijke klanten. Strenge selectiecriteria voor nieuwe klanten en actief kredietbeheer voor bestaande klanten moeten de kwaliteit van de kredietportefeuille waarborgen. Uitgangspunt bij de kredietverlening is dat deze ondersteunend moet zijn aan de doelstellingen van Van Lanschot. Op individuele basis wordt beoordeeld of de verstrekking binnen deze doelstellingen past.

Kredietrisico van posities op overheden en financiële instellingen hangen samen met beleggingsactiviteiten, internationaal betalingsverkeer en liquiditeitsbeheer. Het tegenpartijrisico op financiële instellingen wordt grotendeels veroorzaakt door het bij deze instellingen kortstondig uitzetten van overtollige liquide middelen dan wel beleggingen in onder andere covered bonds.

Ten aanzien van het instellen van landenlimieten en limieten voor financiële instellingen hanteert Van Lanschot een stringent beleid, waarbij de landenlimiet als een crosslimiet fungeert. Dat wil zeggen dat de tegenpartijrisico's op financiële instellingen in één enkel land worden gelimiteerd door de hoogte van de desbetreffende landenlimiet. Deze ligt doorgaans op een lager niveau dan de som van de individuele tegenpartijlimieten.

2.1 Kredietverlening

2.1.1 Kredietacceptatie

Het beleid inzake kredietacceptatie is gericht op bewaking en handhaving van een goede kwaliteit van de kredietportefeuille. De bevoegdheid om kredieten en kredietrevisies goed te keuren ligt onder andere bij Acceptatie & Beheer.

De fiatteringsbevoegdheid voor grote kredieten is belegd bij de Kredietcommissie, waarin vertegenwoordigers uit relevante bedrijfs-onderdelen en leden van de Raad van Bestuur zitting hebben. Voor Kempen zijn specifieke fiatteringsbevoegdheden gedefinieerd voor zover de financiering volledig is gedekt door een effectenportefeuille.

Sinds mei 2015 verstrekt Van Lanschot hypotheeklen onder een white label via een derde partij. Vanuit risicomanagementperspectief zijn met name het kredietrisico en het uitbestedingsrisico van belang. Voor een goede beheersing van de operationele risico's, inclusief het uitbestedingsrisico, zijn afspraken gemaakt in de vorm van een service level agreement (SLA). De gemaakte afspraken hebben hoofdzakelijk betrekking op diverse onderdelen van het hypotheekverstrekkingproces en op de aanlevering van data. Van Lanschot gaat maandelijks na of de SLA wordt nageleefd. De acceptatie en beheersing van de kredietrisico's zijn uitbesteed aan een derde partij en worden door Van Lanschot gemonitord door middel van uitgebreide data over de hypotheekportefeuille verstrekt binnen de daartoe geldende wettelijke eisen. Op basis van de verkregen informatie wordt onder meer (eventuele) achterstandsinformatie verwerkt. Ook voert Van Lanschot steekproeven uit op hypotheekdossiers.

Limieten voor financiële instellingen en landen worden op basis van een aantal harde criteria bepaald, zoals de externe rating, kapitaalratio's, Bruto Nationaal Product (in het geval van landen) en land van herkomst. Tevens kunnen limieten op dagbasis worden aangepast en ingetrokken.

2.1.2 Kredietbeheer

Stringent kredietbeheer is een vereiste om het kredietrisico van de kredietportefeuille te bewaken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen kredietbeheer op individueel niveau en kredietbeheer op portefeuilleniveau. Op individueel niveau wordt nadrukkelijk gelet op ongeoorloofde debetstanden en achterstandenbeheer. Kredieten met een verhoogd risicoprofiel worden onderworpen aan een risicocheck. Daarnaast vinden voor een deel van de portefeuille regelmatig revisies plaats, waarbij het kredietrisico bij de individuele klant kritisch tegen het licht wordt gehouden. De revisiefrequentie kan per kredietnemer verschillen, afhankelijk van het risicoprofiel, maar revisie gebeurt minimaal jaarlijks. Tijdens de revisie wordt naast de financiële analyse met name aandacht besteed aan de toekomstige ontwikkelingen van de klant (mede in het licht van relevante macro-economische ontwikkelingen).

Een verslechtering van het risicoprofiel kan leiden tot verscherpt toezicht, een aangepaste rating, corrigerende maatregelen (zoals uitbreiding van de zekerhedenpositie of de verhoging van de frequentie van financiële rapportages), inschakeling van de afdeling Bijzonder Beheer of een combinatie van deze maatregelen. Zie voor meer informatie paragraaf 2.3.

Op portefeuilleniveau worden de kredietrisico's op kwartaalbasis gerapporteerd. Deze uitgebreide kredietrisicorapportage en de relevante (verwachte) ontwikkelingen worden besproken in de Beleidsrisico-commissie Kredieten. Een negatieve ontwikkeling van het risicoprofiel voor een bepaald klantsegment (of voor een bepaalde sector of type uitzetting) kan leiden tot aanpassing van het bijbehorende kredietbeleid. Vooral ontwikkelingen in sectoren waar een concentratie risico aanwezig is, worden nauwlettend in de gaten gehouden.

Als op basis van de revisie, risicocheck, betalingsachterstand of externe signalen sprake is van een verhoogde kans op discontinuïteit, dan wordt de afdeling Bijzonder Beheer ingeschakeld. Er wordt een inschatting gemaakt van het continuïteitsperspectief. Afhankelijk van de ernst en omvang van de problematiek is er sprake van bewakend of intensief toezicht. Als er een objectieve aanwijzing voor bijzondere waardevermindering is zoals benoemd in Bijzondere waardeverminderingen kredieten en vorderingen private en publieke sector dan maakt de afdeling Bijzonder Beheer een voorstel voor een bijzondere waardevermindering. Op basis van dit voorstel stelt de Impairmentcommissie de definitieve bijzondere waardevermindering vast.

2.2 Verdeling kredietportefeuille

Van Lanschot is terughoudend met het verstrekken van kredieten zonder onderpand. Binnen Private Banking hebben kredieten als dekking doorgaans een woonhuis (hypotheek), een beleggingsportefeuille (beleggingskrediet) of commercieel vastgoed dat in privé wordt aangehouden (vastgoed). Het restant betreft regulier consumptief krediet en particuliere maatwerkfinancieringen (overig). Deze categorie financieringen is voorbehouden aan klanten die een substantieel vermogen bij Van Lanschot hebben ondergebracht. Binnen Corporate Banking worden voor zakelijke kredieten reguliere zakelijke zekerheden gesteld zoals vastgoed, debiteuren, voorraden en inventaris.

Bij nieuwe financieringen wordt kritisch gekeken in hoeverre deze passen bij de doelstellingen van Van Lanschot. Vanuit deze benadering blijft Van Lanschot terughoudend met de verstrekking van kredieten en vindt voor de portefeuille met zakelijke kredieten van Corporate Banking een doelgerichte afbouw plaats.

Tabel 2.2.A Verdeling van de kredietportefeuille naar entiteiten (exclusief bijzondere waardeverminderingen)	31/12/2015		31/12/2014	
	Limiet	Benutting	Limiet	Benutting
Totaal	11.075.332	10.348.638	12.067.567	11.345.085
Van Lanschot Bankiers	10.644.305	9.991.171	11.665.125	10.980.614
Kempen	194.506	194.506	182.710	144.739
Van Lanschot overig	236.521	162.961	219.732	219.732

Het kredietrisico is geconcentreerd bij Van Lanschot Bankiers. Bij Kempen en de buitenlandse dochters worden beperkt kredieten verstrekt. De limieten zijn volledig afhankelijk van het onderpand en kunnen op dagbasis muteren.

Tabel 2.2.B Kredieten en vorderingen private en publieke sector naar sector 31/12/2015									
	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%	Non-Performing Loans
Totaal		10.168.368		9.799.114	15.130	534.394	180.270	31,0*	588.150
Bedrijven en instellingen									
Vastgoed	9	892.257	909.594	817.803	–	74.454	6.627	8,9	76.071
Zorg	2	190.430	216.499	179.472	–	10.958	7.073	64,5	12.759
Financiële holdings	2	219.378	276.359	186.700	–	32.678	2.094	6,4	32.678
Dienstverlening	4	368.632	413.844	338.650	204	29.778	15.895	53,4	32.459
Detailhandel	2	197.953	242.038	180.455	–	17.498	5.157	29,5	17.498
Kapitaalgoederen	1	143.563	178.976	129.887	–	13.676	1.599	11,7	13.676
Overig	6	656.431	816.299	591.260	30	65.141	26.990	41,4	74.439
Totaal Bedrijven en instellingen	26	2.668.644	3.053.609	2.424.227	234	244.183	65.435	26,8	259.580
Particulieren									
Hypotheken	61	6.352.611	6.396.602	6.210.211	12.889	129.511	54.242	41,9	163.339
Vastgoed	4	408.395	413.122	368.873	–	39.522	5.501	13,9	41.192
Overig	9	918.988	1.211.999	795.803	2.007	121.178	40.539	33,5	124.039
Totaal Particulieren	74	7.679.994	8.021.723	7.374.887	14.896	290.211	100.282	34,6	328.570
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		180.270				165.717	14.553		

Het onderdeel Overig bij Bedrijven en instellingen (Nederland) omvat in 2015 onder andere: Constructies en infrastructuur 1,12% (2014: 1,25%), Bouwmaterialen 0,98% (2014: 1,15%), Transport & logistiek 0,54% (2014: 0,74%), Landbouw en visserij 0,59% (2014: 0,56%), Consumentenproducten non-food 0,35% (2014: 0,48%), Voedselwaren, drank en tabak 0,39% (2014: 0,60%), Autoindustrie 0,24% (2014: 0,27%),

Technologie 0,15% (2014: 0,23%), Basismaterialen 0,03% (2014: 0,25%), Toerismesector 0,44% (2014: 0,16%), Media 0,14% (2014: 0,16%), Chemicaliën 0,01% (2014: 0,01%), Olie & Gas 0,01% (2014: 0,02%) en Nutsbedrijven 0,03% (2014: 0,03%). De percentages zijn uitgedrukt als aandeel van het totaal aan Kredieten en vorderingen private en publieke sector.

* Dit percentage is bepaald door de specifieke voorzieningen af te zetten tegen de onvolwaardige kredieten. De IBNR-voorziening wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Tabel 2.2.C Kredieten en vorderingen Private Banking naar sector 31/12/2015

	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%	Non-Performing Loans
Totaal		8.393.794		8.219.363	15.130	284.176	124.875	41,0*	319.587
Bedrijven en instellingen									
Vastgoed	3	222.257	228.557	211.032	–	11.225	1.657	14,8	11.225
Zorg	2	180.332	202.080	169.374	–	10.958	7.073	64,5	11.928
Financiële holdings	2	157.099	199.899	152.413	–	4.686	1.296	27,7	4.686
Dienstverlening	3	267.140	304.159	255.305	204	11.631	5.389	46,3	12.431
Detailhandel	2	150.616	191.341	141.776	–	8.840	3.257	36,8	8.840
Kapitaalgoederen	0	29.080	49.093	26.358	–	2.722	487	17,9	2.722
Overig	3	276.396	371.463	271.153	30	5.213	4.697	90,1	7.115
Totaal Bedrijven en instellingen	15	1.282.920	1.546.592	1.227.411	234	55.275	23.856	43,2	58.947
Particulieren									
Hypotheke	74	6.312.208	6.355.605	6.173.774	12.889	125.545	53.347	42,5	158.256
Vastgoed	1	53.747	54.282	53.747	–	–	–	–	–
Overig	10	869.794	1.163.603	764.431	2.007	103.356	39.377	38,1	102.384
Totaal Particulieren	85	7.235.749	7.573.490	6.991.952	14.896	228.901	92.724	40,5	260.640
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		124.875				116.580	8.295		

Tabel 2.2.D Kredieten en vorderingen Corporate Banking naar sector 31/12/2015

	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%	Non-Performing Loans
Totaal		1.774.574		1.579.751	–	250.218	55.395	19,6*	268.563
Bedrijven en instellingen									
Vastgoed	37	670.000	681.037	606.771	–	63.229	4.970	7,9	64.846
Zorg	1	10.098	14.419	10.098	–	–	–	–	831
Financiële holdings	3	62.279	76.460	34.287	–	27.992	798	2,9	27.992
Dienstverlening	5	101.492	109.685	83.345	–	18.147	10.506	57,9	20.028
Detailhandel	3	47.337	50.697	38.679	–	8.658	1.900	21,9	8.658
Kapitaalgoederen	6	114.483	129.883	103.529	–	10.954	1.112	10,2	10.954
Overig	21	380.035	444.836	320.107	–	59.928	22.293	37,2	67.324
Totaal Bedrijven en instellingen	76	1.385.724	1.507.017	1.196.816	–	188.908	41.579	22,0	200.633
Particulieren									
Hypotheke	2	40.403	40.997	36.437	–	3.966	895	22,6	5.083
Vastgoed	19	354.648	358.840	315.126	–	39.522	5.501	13,9	41.192
Overig	3	49.194	48.396	31.372	–	17.822	1.162	6,5	21.655
Totaal Particulieren	24	444.245	448.233	382.935	–	61.310	7.558	12,3	67.930
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		55.395				49.137	6.258		

* Dit percentage is bepaald door de specifieke voorzieningen af te zetten tegen de onvolwaardige kredieten. De IBNR-voorziening wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Tabel 2.2.E Kredieten en vorderingen private en publieke sector naar sector 31/12/2014

	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%	Non-Performing Loans
Totaal		11.021.107		10.530.483	174.791	639.811	323.978	49,1*	967.690
Bedrijven en instellingen									
Vastgoed	11	1.263.511	1.241.732	1.094.913	29.845	138.753	65.142	46,9	230.208
Zorg	2	205.090	244.030	196.665	116	8.309	5.988	72,1	9.633
Financiële holdings	2	250.073	320.803	217.596	27.590	4.887	2.820	57,7	34.037
Dienstverlening	4	480.809	542.610	443.713	8.383	28.713	20.612	71,8	49.761
Detailhandel	2	248.931	295.050	234.088	6.106	8.737	7.054	80,7	19.300
Kapitaalgoederen	2	185.620	244.250	172.235	10.686	2.699	1.265	46,9	24.793
Overig	10	1.130.063	1.277.292	1.030.450	10.417	89.196	47.599	53,4	130.524
Totaal Bedrijven en instellingen	33	3.764.097	4.165.767	3.389.660	93.143	281.294	150.480	53,5	498.256
Particulieren									
Hypotheken	54	6.111.981	6.203.561	5.965.205	31.253	115.523	68.450	59,3	159.991
Vastgoed	5	615.538	596.488	476.155	8.977	130.406	41.644	31,9	160.541
Overig	8	853.469	1.101.751	699.463	41.418	112.588	53.847	47,8	148.902
Totaal Particulieren	67	7.580.988	7.901.800	7.140.823	81.648	358.517	163.941	45,7	469.434
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		323.978				314.421	9.557		

Tabel 2.2.F Kredieten en vorderingen Private Banking naar sector 31/12/2014

	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%	Non-Performing Loans
Totaal		8.127.291		7.955.374	76.931	220.328	125.342	55,5*	286.743
Bedrijven en instellingen									
Vastgoed	2	110.300	108.611	98.808	6.042	5.450	1.584	29,1	1.200
Zorg	2	186.745	221.280	178.320	116	8.309	5.988	72,1	9.633
Financiële holdings	2	143.122	187.606	142.337	709	76	77	101,3	1.703
Dienstverlening	4	304.156	340.809	291.271	8.383	4.502	2.557	56,8	14.740
Detailhandel	2	192.233	235.713	188.098	–	4.135	2.858	69,1	4.618
Kapitaalgoederen	0	21.471	44.470	19.916	1.507	48	49	102,1	1.555
Overig	5	432.026	483.095	424.955	1.273	5.798	6.106	105,3	1.778
Totaal Bedrijven en instellingen	17	1.390.053	1.621.584	1.343.705	18.030	28.318	19.219	67,9	35.227
Particulieren									
Hypotheken	73	6.040.642	6.131.323	5.909.909	30.403	100.330	61.405	61,2	141.322
Vastgoed	0	36.254	38.620	36.254	–	–	–	–	–
Overig	10	785.684	1.063.325	665.506	28.498	91.680	41.571	45,3	110.194
Totaal Particulieren	83	6.862.580	7.233.268	6.611.669	58.901	192.010	102.976	53,6	251.516
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		125.342				122.195	3.147		

* Dit percentage is bepaald door de specifieke voorzieningen af te zetten tegen de onvolwaardige kredieten. De IBNR-voorziening wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Tabel 2.2.G Kredieten en vorderingen Corporate Banking naar sector 31/12/2014

	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%	Non-Performing Loans
Totaal		2.893.816		2.575.109	97.860	419.483	198.636	45,8*	680.947
Bedrijven en instellingen									
Vastgoed	37	1.153.211	1.133.121	996.105	23.803	133.303	63.558	47,7	229.008
Zorg	1	18.345	22.750	18.345	–	–	–	–	–
Financiële holdings	3	106.951	133.197	75.259	26.881	4.811	2.743	57,0	32.334
Dienstverlening	6	176.653	201.801	152.442	–	24.211	18.055	74,6	35.021
Detailhandel	2	56.698	59.337	45.990	6.106	4.602	4.196	91,2	14.682
Kapitaalgoederen	5	164.149	199.780	152.319	9.179	2.651	1.216	45,9	23.238
Overig	23	698.037	794.197	605.495	9.144	83.398	41.493	49,8	128.746
Totaal Bedrijven en instellingen	77	2.374.044	2.544.183	2.045.955	75.113	252.976	131.261	51,9	463.029
Particulieren									
Hypotheken	2	71.339	72.238	55.296	850	15.193	7.045	46,4	18.669
Vastgoed	19	579.284	557.868	439.901	8.977	130.406	41.644	31,9	160.541
Overig	2	67.785	38.426	33.957	12.920	20.908	12.276	58,7	38.708
Totaal Particulieren	23	718.408	668.532	529.154	22.747	166.507	60.965	36,6	217.918
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		198.636				192.226	6.410		

Het totaal uitstaand bedrag, zoals opgenomen in de tabellen 2.2.B tot en met 2.2.G, is verminderd met de bijzondere waardeverminderingen kredieten. Dit geeft het totaal aan Kredieten en vorderingen van de private en publieke sector weer. De bijzondere waardeverminderingen zijn opgedeeld in Incurred But Not Reported (IBNR) enerzijds en specifieke voorzieningen anderzijds. De specifieke voorzieningen zijn in de genoemde tabellen opgenomen onder Bijzondere waardeverminderingen kredieten in de kolom Onvolwaardig, de IBNR in de kolom Voorzien. Van Lanschot heeft in 2015 enkele kleine verbeteringen in het beleid en het proces ten aanzien van het berekenen van de IBNR-voorziening aangebracht. Met name de segmentatie en het administratieve proces rondom de vorming van de voorziening zijn gewijzigd. Deze verbeteringen zijn als schattingswijziging verwerkt. De omvang van IBNR bedraagt ultimo 2015 € 14,5 miljoen en de loss identification period (LIP) bedraagt 7,7 maanden voor Private Banking, 5,2 maanden voor Corporate Banking en 5,0 maanden voor Vastgoedfinancieringen.

Achterstalling zijn alle kredieten waarvan de rente en/of aflossing niet tijdig worden voldaan. Als een klant waarschijnlijk of daadwerkelijk zijn verplichtingen jegens de bank niet meer kan nakomen, wordt een voorziening getroffen. De kredieten van de klant worden dan aangemerkt als onvolwaardige kredieten.

Non-Performing Loans zijn kredieten die kunnen worden aangemerkt als:

- kredieten met een materiële overschrijding voor een periode langer dan 90 dagen; of

* Dit percentage is bepaald door de specifieke voorzieningen af te zetten tegen de onvolwaardige kredieten. De IBNR-voorziening wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

- kredieten waarbij sprake is van een voorziening; of
- kredieten met een Probability of Default van 1; of
- Forbearance exposures waarbij de tweejaarsproefperiode niet is gestart.

2.3 Verhoogd kredietrisico

Verhoogd kredietrisico treedt op als een klant gedurende minimaal dertig dagen niet aan de verplichtingen kan voldoen. Als op basis van de revisie, betalingsachterstand of externe signalen sprake is van een verhoogde kans op discontinuïteit, dan zal de afdeling Bijzonder Beheer worden ingeschakeld. Er wordt een inschatting gemaakt van het continuïteitsperspectief. Zodra er signalen zijn die kunnen duiden op een verslechterd continuïteitsperspectief, zal de klant onder toezicht worden gesteld van de afdeling Bijzonder Beheer. Als er een objectieve aanwijzing voor bijzondere waardevermindering is zoals benoemd in Bijzondere waardeverminderingen Kredieten en vorderingen private en publieke sector, en er sprake is van een verlieslijdende gebeurtenis dan maakt de afdeling Bijzonder Beheer een voorstel voor een bijzondere waardevermindering. Op basis van obligo, aanwezige zekerheden en verwachte kasstromen wordt een voorstel gemaakt voor de benodigde bijzondere waardevermindering. De Impairmentcommissie beoordeelt deze voorstellen en stelt conform het beleid viermaal per jaar de uiteindelijke bijzondere waardevermindering vast.

Financieringen waarbij sprake is van een verhoogd kredietrisico worden ingedeeld in de categorie Achterstallig of de categorie Onvolwaardig. Alle leningen waarvan de rente en/of aflossing (binnen dertig dagen) niet tijdig worden voldaan, zijn achterstallig. Als een bijzondere waardevermindering is toegepast op een vordering, worden de kredieten van de klant aangemerkt als onvolwaardige kredieten.

De Bijzonder Beheer-activiteiten zijn erop gericht om klanten te begeleiden naar reguliere behandeling (zonder Bijzonder Beheer-toezicht). Het streven is om dit binnen de met de klant gemaakte afspraken te doen, maar indien nodig worden forbearance-maatregelen toegepast. Meer informatie over forbearance is opgenomen in paragraaf 2.3.3.

2.3.1 Achterstallige vorderingen

Van Lanschot definieert een vordering als achterstallig indien sprake is van een overschrijding van minimaal € 5.000,- voor een periode van meer dan dertig dagen. Hierbij wordt rekening gehouden met saldo-compensatie voor zover deze juridisch is geformaliseerd. Het Overstanden Monitoring Office bewaakt de achterstallige vorderingen en ondersteunt het kantorenet bij het terugdringen hiervan (zie tabel 2.3.1).

Door actief beheer van achterstallige vorderingen zijn potentiële probleemfinancieringen in een vroeg stadium onderkend. Als op basis van individuele beoordeling wordt vastgesteld dat sprake is van een verhoogd risico, zal de afdeling Bijzonder Beheer toezicht op de betreffende klant houden.

In het algemeen zijn zekerheden gesteld voor alle huidige en toekomstige schulden van een debiteur. Naast hypothecaire zekerheden en garanties door overheden en kredietinstellingen, kunnen zakelijk onroerend goed, debiteuren, voorraden en inventaris als onderpand zijn gegeven. De meeste zekerheden zijn niet direct gekoppeld aan een specifieke financiering maar aan de betreffende klant.

2.3.2 Onvolwaardige kredieten

Als een klant waarschijnlijk of daadwerkelijk zijn verplichting jegens de bank niet meer kan nakomen, wordt een voorziening getroffen. Het krediet wordt dan aangemerkt als een onvolwaardig krediet.

Indien een krediet onvolwaardig is, zal de behandelaar van de afdeling Bijzonder Beheer (rekening houdend met de verwachte uit te winnen bedragen) de voorziening vaststellen. Deze voorzieningen worden op individuele basis vastgesteld. De totale dotatie aan de voorzieningen in 2015 bedraagt 74 basispunten van de gemiddelde risicogewogen activa (RWA) over 2015 (2014: 93 basispunten). Deze dotatie wordt deels gecompenseerd door een verhoging van de renteopslag aan klanten.

Van Lanschot boekt kredieten af zodra voldoende zekerheid is over het verlies (verwachting dat er geen opbrengsten meer zullen worden gegenereerd, alle zekerheden zijn te gelde gemaakt en/of de definitieve uitkering van de curator is ontvangen).

De omvang van de onvolwaardige kredieten die ook een overschrijding tonen van minimaal € 5.000,- voor een periode van meer dan dertig dagen, bedraagt € 234 miljoen (2014: € 404 miljoen).

Bij de bepaling van bijzondere waardeverminderingen worden alle klanten die langer dan drie maanden in achterstand zijn individueel beoordeeld en opgenomen onder specifieke voorzieningen. Daarnaast wordt een voorziening getroffen voor kredietverliezen die reeds zijn opgetreden maar die per balansdatum nog niet bekend zijn bij Van Lanschot. Voor het berekenen van de bijzondere waardeverminderingen worden onderstaande methodieken gehanteerd:

Individuele posten

Voor een individuele post waarbij sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waardevermindering, wordt een inschatting van de toekomstige kasstromen gemaakt die op basis van de DCF-methode contant worden gemaakt tegen de originele disconteringsvoet. Veronderstellingen die hierbij worden gebruikt zijn de inschatting van de (executie)waarde van zekerheden, de inschatting van nog te ontvangen betalingen, de inschatting van de timing van deze betalingen en de disconteringsvoet.

Incurred But Not Reported (IBNR)

Alle kredieten waarvoor geen individuele voorziening is berekend, worden meegenomen in de IBNR-voorziening. De IBNR-voorziening betreft waardeverminderingen die hebben plaatsgevonden per rapportagedatum, maar waar de bank als gevolg van een informatie-achterstand nog niet van op de hoogte is. Deze waardevermindering wordt berekend op basis van het verwachte verlies (Expected Loss) over een periode van één jaar. Deze wordt op relatieniveau (non-retail) en productniveau (retail) berekend met de aanwezige Probability of Default (PD), Exposure at Default (EAD) en Loss Given Default (LGD). Daarnaast wordt de zogenoemde Loss Identification Period (LIP) per portefeuille bepaald. Dit is het aantal maanden (minimaal 0, maximaal 12) tussen het moment dat de problemen zijn ontstaan bij de klant en het moment dat de bank hiervan op de hoogte was en een voorziening heeft bepaald. De uiteindelijke berekening van de bijzondere waardevermindering is het product van de Expected loss (EL) en de LIP uitgedrukt als fractie van een jaar. Bij de bepaling van de LIP wordt gebruik gemaakt van één jaar historische informatie.

Tabel 2.3.1 Ouderdomsanalyse achterstallige vorderingen (exclusief onvolwaardige kredieten)	31/12/2015		31/12/2014	
	Uitstaand saldo	Overschrijding	Uitstaand saldo	Overschrijding
Totaal	15.130	6.660	174.791	69.740
30-60 dagen	8.629	4.262	17.754	1.710
61-90 dagen	1.558	58	4.339	174
>90 dagen	4.943	2.340	152.698	67.856

Tabel 2.3.2.A Verloop Bijzondere waardeverminderingen 2015	Specifiek	IBNR	Totaal
Stand per 1 januari	314.421	9.557	323.978
Afboekingen	- 66.740	-	- 66.740
Toevoegingen aan of vrijval van de voorziening	46.008	4.996	51.004
In rekening gebrachte rente	5.501	-	5.501
Verkoop leningportefeuille	- 133.473	-	- 133.473
Stand per 31 december	165.717	14.553	180.270
Als percentage van de RWA			2,80

Tabel 2.3.2.B Verloop Bijzondere waardeverminderingen 2014	Specifiek	IBNR	Totaal
Stand per 1 januari	322.652	9.976	332.628
Afboekingen	- 89.005	-	- 89.005
Toevoegingen aan of vrijval van de voorziening	76.417	- 419	75.998
In rekening gebrachte rente	4.357	-	4.357
Stand per 31 december	314.421	9.557	323.978
Als percentage van de RWA			4,40

Tabel 2.3.2.C Bijzondere waardeverminderingen ten laste van de winst-en-verliesrekening	2015	2014
Bijzondere waardeverminderingen ten laste van de winst-en-verliesrekening	51.004	75.998
Als percentage van de gemiddelde RWA	0,74	0,93

Tabel 2.3.2.D Specifieke voorzieningen op basis van entiteit	31/12/2015		31/12/2014	
	Onvolwaardig	Voorzien	Onvolwaardig	Voorzien
Totaal	534.394	165.717	639.811	314.421
Van Lanschot Bankiers	531.676	162.999	636.855	311.465
Kempen	2.718	2.718	2.916	2.916
Van Lanschot overig	-	-	40	40

2.3.3 Forbearance

Er is sprake van forbearance als de klant als gevolg van financiële moeilijkheden of op korte termijn verwachte financiële moeilijkheden de verplichtingen jegens Van Lanschot niet meer kan nakomen en de bank op basis van deze omstandigheden concessies heeft gedaan met betrekking tot de voorwaarden en condities van de kredietovereenkomst, teneinde de klant in staat te stellen aan de vernieuwde verplichtingen te kunnen voldoen. Hieronder valt ook het eventueel geheel of gedeeltelijk herfinancieren van de bestaande uitzetting.

Deze concessie door Van Lanschot op de bestaande kredietovereenkomst (of eventueel gedeeltelijke herfinanciering) is gerelateerd aan de financiële situatie van de klant en zou niet zijn gedaan indien deze omstandigheden zich niet zouden hebben voorgedaan.

Anderzijds, indien de aanpassing van de voorwaarden van de kredietovereenkomst niet het gevolg is van de financiële moeilijkheden van de klant, is er geen sprake van forbearance.

Forbearance-situaties kunnen zich voordoen bij Non-Performing Loans en eveneens bij performing loans die zonder de gedane concessie de status van non-performing zouden krijgen.

Onder concessie wordt een van de volgende maatregelen verstaan:

- Een aanpassing van de eerdere voorwaarden en condities van een kredietovereenkomst die een klant wegens financiële problemen niet kan nakomen (forbearance-lening) om te zorgen voor voldoende betaalcapaciteit. De aanpassing zou niet zijn toegekend als de klant niet in financiële moeilijkheden zou verkeren.

- Een volledige of gedeeltelijke herfinanciering van een forbearance-lening, die niet zou zijn toegekend als de klant niet in financiële moeilijkheden zou verkeren.

Doelstelling van de maatregelen die worden genomen bij forbearance-situaties is het maximaliseren van de kans op het herstel van de betalingscapaciteit van de klant, teneinde de kans op verliezen als gevolg van het moeten afboeken van de lening of een deel daarvan zoveel mogelijk te reduceren. Daarbij dienen de maatregelen voor de klant een passende en duurzame oplossing te bieden voor het op termijn weer kunnen nakomen van de oorspronkelijke verplichtingen uit hoofde van de kredietovereenkomst.

De toepassing van forbearance-maatregelen is exclusief voorbehouden aan de afdeling Bijzonder Beheer, die hierbij een op algemene uitgangspunten gebaseerd beleid hanteert en deze uitgangspunten vertaalt naar de specifieke situatie bij de individuele klant. Gegeven het karakter van deze financieringen vindt intensief kredietbeheer plaats door inzet van de afdeling Bijzonder Beheer. Alvorens eventueel met de klant tot hernieuwde afspraken te komen wordt er een (onder andere financiële) analyse gemaakt van de klant, waarbij de kansen op rendementsherstel zo goed mogelijk worden ingeschat. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen onder meer gevolgen hebben voor de rating van de klant, de revisiefrequentie en de omvang van de eventueel te treffen kredietvoorziening. Indien de klant zich kwalificeert voor passende forbearance-maatregelen, wordt een voorstel opgesteld dat aan de daartoe bevoegde beoordelaar(s) ter goedkeuring wordt voorgelegd.

In de praktijk blijken de forbearance-maatregelen niet in alle gevallen het beoogde effect te hebben (herstel van betaalcapaciteit van de klant of beëindiging van een proces van afnemende betaalcapaciteit). Dit kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van het verder verslechteren van de financiële situatie bij de klant of het uitblijven van een verwachte verbetering daarin. Indien zich een dergelijke situatie voordoet zal de (financiële) situatie van de klant opnieuw worden geanalyseerd en de te volgen strategie nader worden bepaald.

Echter, hierbij blijft nadrukkelijk het uitgangspunt aan de orde dat de forbearance-maatregel passend, duurzaam en effectief dient te zijn. De eventueel hernieuwde afspraken met de klant dienen ook aan deze strikte criteria te voldoen.

Er is sprake van de beëindiging van een forbearance-situatie indien onder meer is voldaan aan de volgende voorwaarden: de status non-performing is niet meer van toepassing op de financiering en er is sindsdien een periode van twee jaar verstreken. De status non-performing houdt minimaal 1 jaar aan, gemeten vanaf de laatste forbearance-maatregel. Bovendien moet de klant gedurende tenminste de helft van deze proefperiode regelmatig betalingen van rente en/of aflossingen hebben gedaan die tevens een significante omvang hebben. Na afloop van de tweejaarsperiode mag geen enkele financiering van de klant een achterstalligheid hebben van meer dan 30 dagen.

De registratie, het risicobeheer en de -bewaking van financieringen waarbij sprake is van forbearance vindt plaats bij de afdeling Bijzonder Beheer. Ieder kwartaal, en bij specifieke financieringen indien daartoe aanleiding is ook vaker, vindt op individueel niveau de beoordeling plaats van de posten waarbij sprake is van een forbearance-situatie in relatie tot de eventueel getroffen voorziening. Los van deze kwartaalbeoordeling (in het kader van het voorzieningenproces) vindt op deze posten uitgebreid kredietrisicobeheer plaats, waarbij de intensiteit en frequentie zoveel mogelijk aansluiten op de specifieke omstandigheden van de financiering.

De tabellen 2.3.3.A t/m 2.3.3.G geven het totaalvolume weer van klantgroepen met één of meer forbearance exposures (inclusief exposures van deze klantgroepen die niet zijn heronderhandeld). Binnen Van Lanschot komen verschillende vormen van forbearance voor (zie tabel 2.3.3.C). Na toepassing van een forbearance-maatregel blijft de klant onder toezicht bij de afdeling Bijzonder Beheer totdat is aangetoond dat de forbearance-maatregel succesvol is geweest.

Tabel 2.3.3.A Forbearance exposures naar sector 31/12/2015

	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%
Totaal		229.663		42.317	593	287.172	100.418	35,0
Bedrijven en instellingen								
Vastgoed	16	52.490	55.167	7.196	–	45.294	3.469	7,7
Zorg	3	11.339	6.178	1.823	–	9.516	6.530	68,6
Financiële holdings	2	7.548	7.531	27	–	7.521	1.275	17,0
Dienstverlening	8	25.889	22.334	8.859	188	16.841	10.014	59,5
Detailhandel	5	15.473	17.696	6.487	–	8.987	3.607	40,1
Kapitaalgoederen	3	10.197	6.212	–	–	10.197	1.112	10,9
Overig	18	59.640	41.667	6.136	–	53.505	18.760	35,1
Totaal Bedrijven en instellingen	55	182.576	156.785	30.528	188	151.861	44.767	29,5
Particulieren								
Hypotheek	20	66.422	67.036	10.107	405	55.910	28.431	50,9
Vastgoed	7	21.527	20.105	1.682	–	19.845	2.666	13,4
Overig	18	59.556	25.374	–	–	59.556	24.554	41,2
Totaal Particulieren	45	147.505	112.515	11.789	405	135.311	55.651	41,1
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		100.418				100.418		

Tabel 2.3.3.B Forbearance exposures naar sector 31/12/2014

	% van het totaal	Totaal	Limiet	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien	%
Totaal		354.376		133.409	43.042	375.627	197.702	52,6
Bedrijven en instellingen								
Vastgoed	29	162.876	134.183	48.621	9.448	104.807	48.811	46,6
Zorg	2	9.143	3.583	972	–	8.171	5.848	71,6
Financiële holdings	2	9.660	7.141	1.415	5.465	2.780	855	30,8
Dienstverlening	6	30.394	22.008	13.233	199	16.962	12.426	73,3
Detailhandel	3	17.528	18.765	10.150	–	7.378	6.083	82,4
Kapitaalgoederen	2	10.924	8.528	4.671	6.253	–	–	–
Overig	18	102.713	58.432	31.685	7.558	63.470	34.413	54,2
Totaal Bedrijven en instellingen	62	343.238	252.640	110.747	28.923	203.568	108.436	53,3
Particulieren								
Hypotheek	10	52.507	52.311	15.442	3.535	33.530	25.077	74,8
Vastgoed	16	88.962	83.396	2.228	3.250	83.484	33.784	40,5
Overig	12	67.371	29.577	4.992	7.334	55.045	30.405	55,2
Totaal Particulieren	38	208.840	165.284	22.662	14.119	172.059	89.266	51,9
Bijzondere waardeverminderingen kredieten		197.702				197.702		

Tabel 2.3.3.C Type forbearance exposures	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	229.663	354.376
Aflossingen/reducties zijn (tijdelijk) verlaagd/opgeschort	123.790	210.114
Verstrekken van een (tijdelijke) aanvullende financiering (noodfinanciering)	62.743	75.293
Rente is (tijdelijk) verlaagd of financiering is rentevrij gemaakt	25.282	62.024
(Voorwaardelijke en/of gedeeltelijke) kwijtschelding van de vordering	17.848	6.945

Tabel 2.3.3.D Verloop forbearance exposures	2015	2014
Stand per 1 januari	354.376	415.907
Nieuwe forbearance exposures	103.034	131.002
Toevoegingen en aflossingen	- 93.261	- 91.680
Activa niet langer aangemerkt als forbearance exposures	- 30.978	- 98.420
Verkoop leningportefeuille	- 135.660	-
Bijzondere waardeverminderingen	32.152	- 2.433
Stand per 31 december	229.663	354.376

Tabel 2.3.3.E en 2.3.3.F geven inzicht in de onderliggende zekerheden van forbearance exposures. Het uitgangspunt voor het opstellen van het overzicht zijn de gebruikte zekerheden onder Basel met uitzondering van Commercieel vastgoed. De waarde opgenomen onder primaire zekerheden is de laagste van de inschrijvingswaarde en de waarde van het onderpand.

Tabel 2.3.3.E Forbearance exposures naar zekerheden 31/12/2015						
	Uitstaand saldo	Hypothecaire zekerheid	Commercieel vastgoed*	Financiële zekerheden	Totaal primaire zekerheden	Secundaire zekerheden en ongedekte kredieten
Totaal	229.663	52.855	68.554	2.971	124.380	110.510
Hypothecaire leningen	47.628	52.855	-	-	52.855	-
Rekening-courant	69.781	-	-	2.971	2.971	66.810
Leningen	109.452	-	68.554	-	68.554	40.898
Effectenkredieten en -afrekeningsvorderingen	42	-	-	-	-	42
Achtergestelde leningen	2.760	-	-	-	-	2.760

* Op basis van beleggingswaarde.

Tabel 2.3.3.F Forbearance exposures naar zekerheden 31/12/2014

	Uitstaand saldo	Hypothecaire zekerheid	Commercieel vastgoed [*]	Financiële zekerheden	Totaal primaire zekerheden	Secundaire zekerheden en ongedekte kredieten
Totaal	354.376	41.817	190.040	5.529	237.386	133.711
Hypothecaire leningen	38.533	41.817	–	–	41.817	–
Rekening-courant	139.155	–	–	5.444	5.444	133.711
Leningen	176.678	–	190.040	–	190.040	–
Effectenkredieten en -afrekeningsvorderingen	10	–	–	85	85	–
Achtergestelde leningen	–	–	–	–	–	–

* Op basis van beleggingswaarde.

De geografische indeling in tabel 2.3.3.G is gebaseerd op de vestigingsplaats van de klant.

Tabel 2.3.3.G Forbearance exposures geografisch

	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	229.663	354.376
Nederland	205.869	338.042
België	9.795	8.998
Overig	13.999	7.336

2.4 Kredietrisicomodellen

In de regelgeving bestaat de mogelijkheid om de berekening van het kredietrisico te baseren op interne modellen. De modellen variëren in risicosensitiviteit. Naar gelang de bank meer en betere (statistische) informatie heeft over haar klanten en producten, kunnen modellen met een meer geavanceerdere benadering ontwikkeld worden. Oplegend in risicosensitiviteit zijn de mogelijke benaderingen: Standardized Approach (SA), Foundation Internal Ratings Based (F-IRB) en Advanced Internal Ratings Based (A-IRB).

Tabel 2.4.A geeft de parameters voor interne modellen op basis waarvan het risico op kredieten wordt bepaald.

Tabel 2.4.A Sleutelparameters bij de berekening van de risicoweging

PD = Probability of Default (%)	De kans dat een klant binnen een jaar in gebreke blijft.
EAD = Exposure at Default (€)	De financiële verplichting van de klant op het moment dat deze in gebreke blijft.
LGD = Loss Given Default (%)	Een schatting van het verlies dat Van Lanschot lijdt als het onderpand voor een lening wordt uitgewonnen of bij liquidatie van een onderneming als onderdeel van een uitwinningproces.
M = Maturity (jaren)	De verwachte resterende looptijd.
S = Sales (€ miljoen)	De omzet van een bedrijf (gebruikt bij zakelijke non-retailmodellen).

Sinds medio 2012 heeft Van Lanschot goedkeuring gekregen om een groot deel van haar kredietportefeuilles onder de IRB-methode te rapporteren. Daardoor heeft Van Lanschot een risicosensitief beeld van haar kredietportefeuille. De kredietportefeuille kan in twee onderdelen worden opgesplitst, een retailportefeuille en een non-retailportefeuille.

Retailportefeuille

Van Lanschot berekent voor de retailportefeuille de RWA op basis van een A-IRB-methodiek. Het betreft hierbij vier verschillende deelportefeuilles:

- de hypotheekportefeuille
- rekening-courantkredieten tot € 40.000,-
- consumptieve financieringen tot € 2.000.000,-
- MKB-relaties tot € 1.000.000,-

Voor deze portefeuilles worden op basis van interne segmenteringsmodellen de PD, LGD en EAD voor ieder afzonderlijk product bepaald. Deze parameters worden bepaald aan de hand van statistische modellen.

De PD-modellen zijn voornamelijk gebaseerd op gedragsmatige aspecten en de LGD-modellen op basis van onderliggende zekerheden. Voor de LGD in de RWA-berekening wordt een downturn-LGD gehanteerd (het verwachte verlies bij default in slechte economische situaties). Voor het bepalen van de EAD wordt gekeken naar de limiet en de benutting van de betreffende rekening.

De segmenteringsmodellen worden daarnaast gebruikt voor het bewaken van de risico-ontwikkelingen en het berekenen van stress-scenario's (zowel sensitiviteit- als scenariostresstesten). Hierbij wordt ook de impact op de rentabiliteit en de kapitaalratio's vastgesteld.

Non-retailportefeuille

Van Lanschot berekent voor de non-retailportefeuille de risicogewogen activa op basis van de F-IRB-methode. Het betreft de volgende modellen:

- het Commercieel-vastgoedmodel, waarin de portefeuille van commercieel-vastgoedrelaties is ondergebracht;
- het Holdingmodel, waarin de portefeuille van relaties met minderheidsdeelnemingen en participaties is ondergebracht;
- het Zakelijk Krediet Relaties-model;
- het Particulier Krediet Relaties-model.

Voor deze portefeuilles wordt de PD op basis van interne ratingmodellen voor ieder afzonderlijke relatie bepaald. De EAD en LGD worden op basis van regelgeving vastgesteld.

Aandelenportefeuille IRB

Onder de aandelenportefeuille IRB vallen eigen posities in aandelen in de beleggingsportefeuille, achtergestelde vorderingen, minderheidsdeelnemingen en participaties die op de vennootschappelijke balans van Van Lanschot Bankiers voorkomen. Van Lanschot berekent voor posities in aandelen de risicogewogen activa op basis van de Eenvoudige risicogewichtbenadering. Bij de Eenvoudige risicogewichtbenadering wordt voor iedere positie, op basis van een aantal kenmerken, een specifiek risicogewicht toegekend (190%, 290% of 370%). Voor significante investeringen in financiële instellingen, welke volgens regelgeving geen aftrekpost voor het vermogen vormen omdat de drempel niet wordt gehaald, wordt een risicogewicht van 250% toegekend. Ingenomen aandelenposities en achtergestelde leningen van de 100%-dochters worden hierbij buiten beschouwing gelaten. Deze worden volgens de SA-methode gerapporteerd.

Overige kredieten

De RWA van de portefeuille, niet-zijnde retail, non-retail of aandelen, (overheid, financiële instellingen, non-profitorganisaties, kortlopende debetstanden en vorderingen verstrekt door dochtermaatschappijen) wordt op basis van de SA-methode berekend.

2.4.1 Waarborging kwaliteit van de interne modellen

Het raamwerk waarbinnen Van Lanschot haar IRB-modellen (her)-ontwikkelt en (her)kalibreert, ligt vast in het Modelgovernance-raamwerk. Dit is onderdeel van het overkoepelende Handboek Kredietgovernance. In dit raamwerk ligt het proces van modelontwikkeling en -goedkeuring vast.

Van Lanschot hanteert segmenteringsmodellen voor het beoordelen van het risicoprofiel van de retailportefeuille. Uit deze beoordeling volgt vervolgens een inschatting van de PD. De werking van de retail IRB-modellen wordt periodiek getoetst. Dit gebeurt onder andere door een maandelijkse backtest van de modellen waarbij de PD-, LGD- en EAD-schattingen worden vergeleken met de gerealiseerde default rates, LGD's en EAD. Daarnaast vinden periodiek interne reviews en onafhankelijke externe validaties plaats. Als gevolg van veranderingen in klantgedrag en macro-economische ontwikkelingen wordt er voor sommige subportefeuilles soms een verslechtering van de werking geobserveerd. Dit is aanleiding voor een interne review en indien nodig een (her)ontwikkeling of (her)kalibratie.

Voor de beoordeling van de non-retailportefeuille hanteert Van Lanschot ratingmodellen. Deze ratingmodellen zijn een combinatie van statistiek en modelinput op basis van expertkennis. De interne ratings zijn ook vertaald naar een inschatting van de kans op wanbetaling. De uitkomsten en de werking van de ratingmodellen en de ingeschatte PD's worden eveneens maandelijks beoordeeld door een backtest. Daarnaast worden deze modellen periodiek intern gereviewd of extern onafhankelijk gevalideerd.

2.4.2 Toekomstige ontwikkelingen interne modellen

Van Lanschot positioneert zich als onafhankelijke gespecialiseerde wealth manager en heeft besloten om de zakelijke kredietportefeuille geleidelijk af te bouwen. In verband met de teruglopende omvang van de zakelijke kredietportefeuille is Van Lanschot in 2015 gestart met de herontwikkeling van de in paragraaf 2.4 genoemde non-retailmodellen. De verwachting is dat deze herontwikkeling zal resulteren in een wijziging van de non-retail IRB-modellen. Tegelijkertijd zal Van Lanschot in 2016 blijven werken aan verdere verbeteringen van haar retail IRB-modellen, zowel als onderdeel van de interne reviewcyclus, alsook tegen de achtergrond van veranderingen in wet- en regelgeving.

2.5 Kwaliteit kredietportefeuille

In paragraaf 2.4 is een onderverdeling in de kredietportefeuille gemaakt in retailkredieten en non-retailkredieten. Voor retail- en non-retailkredieten wordt een verschillende benadering gehanteerd voor de bepaling van het risico van de portefeuille.

Retailportefeuille

De kwaliteit van de retailportefeuille (zie de omschrijving in paragraaf 2.4) wordt bepaald aan de hand van statistische segmenteringsmodellen. In deze modellen worden retailkredieten op basis van specifieke kenmerken en statistische modellen ingedeeld in de juiste risicoklasse.

Non-retailportefeuille

Voor het beoordelen van non-retailkredieten gebruikt Van Lanschot in Nederland voornamelijk intern ontwikkelde ratingmodellen. De rating van een klant is een bepalende factor in de beoordeling en tarifiering bij maatwerk-financieringen. Tevens wordt de rating gebruikt om het inzicht in de kredietportefeuille te vergroten en de kwaliteit hiervan te monitoren.

Voor de ratingmodellen heeft Van Lanschot een ratingschaal opgesteld. De topklasse (T) is de hoogst mogelijke rating. De ratingschaal loopt vervolgens van klasse A tot en met F, waarbij door combinaties van deze letters met een cijfer nog een verdere differentiatie mogelijk is. Voor alle relaties in een betreffend modelsegment wordt dezelfde ratingklasse gehanteerd. In tabel 2.5.A is de kredietportefeuille ingedeeld naar rating.

Tabel 2.5.A Maatwerkfinancieringen: ratingverdeling van het uitstaand obligo (%)			
Interne rating	Omschrijving	31/12/2015	31/12/2014
Totaal		100	100
T	Topklasse	–	–
A1 - A3	Sterk	1	–
B1 - B3	Goed	15	15
C1 - C3	Voldoende	31	37
D1 - D3	Zwak	38	35
E	Zeer zwak	2	2
F1 - F3	Default	13	11

De omvang van de maatwerkportefeuille bedraagt € 2,7 miljard (2014: € 3,5 miljard).

De ratingverdeling heeft zich conform de economische ontwikkelingen bewogen. De economische crisis heeft de afgelopen jaren een aanzienlijke invloed gehad op de defaultkans van deze financieringen. Nagenoeg de volledige maatwerkportefeuille is van een rating voorzien.

De tabellen 2.5.B en 2.5.C geven inzicht in de onderliggende zekerheden van de kredietportefeuille.

Tabel 2.5.B Kredieten en vorderingen private en publieke sector naar zekerheden 31/12/2015							
	Uitstaand saldo	Hypothecaire zekerheid	Commercieel vastgoed*	Financiële zekerheden	Garanties	Totaal primaire zekerheden	Secundaire zekerheden en ongedekte kredieten
Totaal	10.168.368	5.610.781	1.233.397	465.840	165.924	7.475.942	2.692.426
Hypothecaire leningen	6.389.152	5.610.781	–	–	–	5.610.781	778.371
Rekening-courant	1.013.933	–	–	323.911	–	323.911	690.022
Leningen	2.506.805	–	1.233.397	–	165.924	1.399.321	1.107.484
Effectenkredieten en -afrekeningsvorderingen	243.751	–	–	141.929	–	141.929	101.822
Achtergestelde leningen	14.727	–	–	–	–	–	14.727

* Op basis van beleggingswaarde.

Tabel 2.5.C Kredieten en vorderingen private en publieke sector naar zekerheden 31/12/2014

	Uitstaand saldo	Hypothecaire zekerheid	Commercieel vastgoed*	Financiële zekerheden	Garanties	Totaal primaire zekerheden	Secundaire zekerheden en ongedekte kredieten
Totaal	11.021.107	5.231.457	1.747.570	630.626	95.327	7.704.980	3.316.127
Hypothecaire leningen	6.208.054	5.231.457	–	–	–	5.231.457	976.597
Rekening-courant	1.330.493	–	–	454.128	–	454.128	876.365
Leningen	3.178.943	–	1.747.570	–	95.327	1.842.897	1.336.046
Effectenkredieten en -afrekeningsvorderingen	266.154	–	–	176.498	–	176.498	89.656
Achtergestelde leningen	37.463	–	–	–	–	–	37.463

* Op basis van beleggingswaarde.

Van Lanschot is terughoudend met het verstrekken van ongedekte kredieten. De categorie Secundaire zekerheden en ongedekte kredieten bevat hoofdzakelijk kredieten waarvoor bedrijfsmiddelen, voorraden en debiteuren in onderpand zijn gegeven en zekerheden die door systeem-technische redenen niet direct zijn gekoppeld aan een specifiek krediet. Voor het opstellen van tabel 2.5.B en tabel 2.5.C zijn de definities van Basel-regelgeving gehanteerd met uitzondering van Commercieel vastgoed. Het totaal aan ongedekte kredieten is gering. In het algemeen zijn zekerheden gesteld voor alle huidige en toekomstige schulden van een klant.

De gemiddelde LTV van hypotheekleningen, op basis van 100% executiewaarde, bedraagt 71% (2014: 84%). In 2014 is een LTV op basis van executiewaarde gerapporteerd van 94%. In het verleden werd de LTV bepaald op basis van een aantal buckets; in 2015 is een verdere verfijning doorgevoerd, waarbij de gewogen LTV wordt bepaald op individueel leningniveau. Dit heeft tot een verbetering geleid van de LTV.

2.6 Concentratie in de kredietportefeuille

De kredietportefeuille van Van Lanschot bestaat voor ongeveer de helft uit hypotheekleningen aan voornamelijk vermogende particulieren. Het kredietrisico in deze portefeuille is beperkt. Het grootste kredietrisico en de daadwerkelijke historische verliezen zitten in de zakelijke portefeuille. Van Lanschot streeft naar een gediversificeerde kredietportefeuille. Van Lanschot heeft actief beleid ingezet om de concentratie op individuele tegenpartijen te verkleinen.

Dit heeft in 2015 geresulteerd in een afname van het totaalvolume van de grootste tien limieten met 12%, ten opzichte van het totaalvolume van de tien grootste limieten in 2014. In het kader van de risicobereidheid heeft Van Lanschot tevens limieten bepaald voor de concentratie in individuele sectoren.

2.6.1 Commercieel vastgoed

Van Lanschot heeft een relatief grote concentratie in commercieel vastgoed. Van oudsher worden hierbij conservatieve verstrekingsnormen gehanteerd. In 2013 heeft Van Lanschot de keuze gemaakt om de commerciële vastgoedfinancieringen geleidelijk af te bouwen. In het najaar van 2015 is in het licht van deze strategie een portefeuille met non-performing vastgoedleningen verkocht met een nominale waarde van circa € 0,4 miljard.

De commerciële vastgoedportefeuille van Van Lanschot bevat € 0,9 miljard aan zakelijke vastgoedleningen (2014: € 1,3 miljard) en bevat € 0,4 miljard aan particuliere vastgoedleningen (2014: € 0,6 miljard).

Ultimo 2015 heeft de bank € 114 miljoen aan onvolwaardige vastgoedkredieten (2014: € 269 miljoen). Voor deze kredieten is een voorziening van circa € 12 miljoen (11%) getroffen (2014: € 107 miljoen en 39%).

De gemiddelde LTV van de portefeuille met vastgoedfinancieringen bedraagt 72% (2014: 89%).

Tabel 2.6.1 Commercieel vastgoed: ratingverdeling van uitstaand obligo (%)

Interne rating	Omschrijving	31/12/2015	31/12/2014
Totaal		100	100
A1 - A3	Sterk	–	1
B1 - B3	Goed	19	15
C1 - C3	Voldoende	50	40
D1 - D3	Zwak	22	28
E	Zeer zwak	–	1
F1 - F3	Default	9	15

2.6.2 Concentratie op individuele uitzettingen

De omvang van de tien grootste uitzettingen aan individuele tegenpartijen, niet-zijnde financiële instellingen, bedraagt € 357 miljoen op een totale post kredieten van € 10,3 miljard (2014: € 407 miljoen op een totale post kredieten van € 11,3 miljard).

2.6.3 Concentratie geografische gebieden

Conform de strategie van Van Lanschot vindt het merendeel van de kredietverlening plaats in Nederland en België. De geografische indeling is gebaseerd op de vestigingsplaats van de klant. Een gedeelte van de Belgische markt wordt vanuit het Nederlandse kantorennet bediend.

Tabel 2.6.3 Kredieten en vorderingen private en publieke sector geografisch		31/12/2015	31/12/2014
Totaal		10.168.368	11.021.107
Nederland		9.293.069	10.260.548
België		403.491	398.449
Overig		471.808	362.110

2.7 Additionele informatie Basel: kredietrisico

Het kredietrisico bestaat uit vier verschillende exposuretypen: balansposten, buiten-de-balansposten, repo-transacties en derivatentransacties. In tabellen 2.7.A en 2.7.B is per exposuretype aangegeven de bruto- en netto-exposure, risicoweging en kapitaaleis. Door de risicoweging te delen door de netto-exposure wordt de gemiddelde risicoweging per exposuretype berekend.

Onder Basel II werd voor een aantal posten RWA berekend (onder andere immateriële vaste activa en pensioenvorderingen) die onder de nieuwe CRD IV-richtlijnen uiteindelijk als aftrekpost van het vermogen moeten worden meegenomen. Om banken niet meteen te confronteren met aanzienlijke extra aftrekposten is voor een aantal van deze posten infasering mogelijk gemaakt in de regelgeving. Dit betekent dat er tussen 2014 en 2018 een steeds groter deel van deze aftrekposten in mindering op het vermogen wordt gebracht. Tegelijkertijd wordt voor het deel van de posten dat nog niet in aftrek van het vermogen wordt gebracht RWA berekend.

Tabel 2.7.A Onderverdeling kredietrisico naar exposuretype 31/12/2015					
	Bruto-exposure	Netto-exposure	Gemiddelde risicoweging	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	17.551.788	16.593.617	32%	5.343.952	427.516
Balansposten	15.561.908	15.350.317	31%	4.760.313	380.825
Buiten-de-balansposten	1.364.899	832.085	47%	389.164	31.133
Repo-transacties	213.758	–	0%	–	–
Derivatentransacties	411.223	411.215	47%	194.475	15.558

Tabel 2.7.B Onderverdeling kredietrisico naar exposuretype 31/12/2014					
	Bruto-exposure	Netto-exposure	Gemiddelde risicoweging	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	19.765.239	18.706.458	33%	6.222.198	497.776
Balansposten	17.657.043	17.400.060	32%	5.566.743	445.339
Buiten-de-balansposten	1.361.374	941.839	49%	463.998	37.120
Repo-transacties	382.589	222	20%	44	4
Derivatentransacties	364.233	364.337	53%	191.413	15.313

Indien vorderingen zijn gegarandeerd door derden (zoals overheden of centrale banken), dan wordt de bruto-exposure in de oorspronkelijke exposureklasse opgenomen, terwijl de netto-exposure onder de exposureklasse van de garanderende partij wordt opgenomen (zoals

Vorderingen op centrale overheden en centrale banken). Vandaar dat in deze exposureklasse de netto-exposure hoger is dan de bruto-exposure. Voor een toelichting op de Basel-exposureklassen wordt verwezen naar de begrippenlijst.

Buiten-de-balansposten bestaat uit voorwaardelijke schulden, herroepelijke en onherroepelijke faciliteiten. In de toelichting van de geconsolideerde balans zijn alleen de voorwaardelijke schulden (toelichting 26) en onherroepelijke faciliteiten (toelichting 27) opgenomen.

Tabel 2.7.C Kapitaaleis per exposureklasse 31/12/2015

	Bruto-exposure	Netto-exposure	Gemiddelde risicoweging	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	17.551.788	16.593.617	32%	5.343.952	427.516
SA-exposureklassen					
Vorderingen op centrale overheden en centrale banken	2.092.466	2.258.390	0%	6.427	514
Vorderingen op regionale en lokale overheden	57.865	57.865	0%	–	–
Vorderingen op internationale organisaties	25.091	25.091	0%	–	–
Vorderingen op multilaterale ontwikkelingsbanken	50.463	50.463	0%	–	–
Vorderingen op financiële ondernemingen en financiële instellingen	1.191.808	825.163	35%	285.567	22.845
Vorderingen in de vorm van rechten van deelneming of aandelen in icb's	18.880	18.880	100%	18.880	1.510
Vorderingen op ondernemingen	513.628	216.078	98%	211.923	16.954
Vorderingen op particulieren en middelgrote ondernemingen	484.605	183.451	75%	138.294	11.063
Vorderingen gedekt door onroerend goed	415.856	415.856	35%	145.484	11.639
Achterstallige posten	48.829	26.513	103%	27.226	2.178
Posten met een verhoogd risico	48.452	48.028	150%	72.041	5.763
Gedekte obligaties	700.942	700.942	12%	83.128	6.650
Overige risicogewichten	441.625	441.567	81%	355.514	28.442
Totaal SA	6.090.510	5.268.287	26%	1.344.484	107.558
F-IRB-exposureklassen					
Ondernemingen	3.424.259	3.329.996	81%	2.701.407	216.113
Aandelen	51.478	51.478	257%	132.195	10.576
Securitisatieposities	806.848	806.848	7%	59.868	4.789
Totaal F-IRB	4.282.585	4.188.322	69%	2.893.470	231.478
A-IRB-exposureklassen					
Retailvorderingen	7.178.693	7.137.008	15%	1.105.998	88.480
Totaal A-IRB	7.178.693	7.137.008	15%	1.105.998	88.480

Tabel 2.7.D Kapitaaleis per exposureklasse 31/12/2014

	Bruto-exposure	Netto-exposure	Gemiddelde risicoweging	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	19.765.239	18.706.458	33%	6.222.198	497.776
SA-exposureklassen					
Vorderingen op centrale overheden en centrale banken	2.695.907	2.791.234	0%	–	–
Vorderingen op internationale organisaties	192.484	192.484	0%	–	–
Vorderingen op multilaterale ontwikkelingsbanken	153.347	153.347	0%	174	14
Vorderingen op financiële ondernemingen en financiële instellingen	1.567.833	871.724	31%	273.202	21.856
Vorderingen op centrale tegenpartijen	22.068	22.068	2%	441	35
Vorderingen op ondernemingen	564.177	337.421	97%	328.529	26.282
Vorderingen op particulieren en middelgrote ondernemingen	147.763	132.086	75%	99.065	7.925
Vorderingen gedekt door onroerend goed	180.129	180.129	35%	62.974	5.038
Achterstallige posten	23.928	12.258	145%	17.756	1.421
Posten met een verhoogd risico	33.289	32.764	150%	49.146	3.932
Gedekte obligaties	422.199	422.199	23%	95.218	7.617
Overige risicogewichten	641.476	641.422	80%	512.560	41.005
Totaal SA	6.644.600	5.789.136	25%	1.439.065	115.125
F-IRB-exposureklassen					
Ondernemingen	4.551.036	4.395.769	78%	3.423.799	273.904
Aandelen	86.564	86.564	313%	271.302	21.704
Securitisatieposities	941.484	941.484	8%	72.022	5.762
Totaal F-IRB	5.579.084	5.423.817	69%	3.767.123	301.370
A-IRB-exposureklassen					
Retailvorderingen	7.541.555	7.493.505	14%	1.016.010	81.281
Totaal A-IRB	7.541.555	7.493.505	14%	1.016.010	81.281

Risicogewichten van SA-exposureklassen gebaseerd op krediet-beoordelingen door ratingbureaus

Van Lanschot maakt gebruik van Fitch Ratings. De combinatie van de exposureklasse en de rating bepaalt welke risicoweging een SA-exposure krijgt (zie de tabellen 2.7.E en 2.7.F).

Een vordering op een financiële instelling wordt op basis van de rating in één van de zes kredietkwaliteitstrappen ingedeeld. Een langlopende vordering op een financiële instelling met een AA-rating krijgt een 20%-weging (trede 1). Indien er sprake is van een A-rating, dan is trede 2 van toepassing en krijgt de vordering een 50%-weging. Heeft de financiële instelling een C-rating (trede 6) dan krijgt de vordering een 150%-weging. Voor vorderingen zonder rating wordt trede 3 van de kredietkwaliteitstrap toegepast.

Tabel 2.7.E Kredietkwaliteitstrap per relevante exposureklasse (%)

	Trede 1	Trede 2	Trede 3	Trede 4	Trede 5	Trede 6
Vorderingen op centrale overheden en centrale banken	0	20	50	100	100	150
Vorderingen op regionale en lokale overheden	20	50	100	100	100	150
Vorderingen op financiële ondernemingen en financiële instellingen	20	50	50	100	100	150
Kortlopende vorderingen op financiële ondernemingen en ondernemingen	20	20	20	50	50	150
Ondernemingen	20	50	100	100	150	150

Tabel 2.7.F Fitch Ratings per kwaliteitstrap

	Trede 1	Trede 2	Trede 3	Trede 4	Trede 5	Trede 6
	AAA	A+	BBB+	BB+	B+	CCC
	AA+	A	BBB	BB	B	CC
	AA	A-	BBB-	BB-	B-	C
	AA-	F-2	F-3			D
	F-1					

Tabel 2.7.G SA-exposures naar risicogewicht

	31/12/2015		31/12/2014	
	Bruto-exposure	Netto-exposure	Bruto-exposure	Netto-exposure
Totaal	6.090.510	5.268.287	6.644.600	5.789.136
0%	2.446.512	2.482.403	3.179.000	3.274.328
2%	–	–	22.068	22.068
10%	570.604	570.604	49.295	49.295
20%	917.847	540.141	1.469.285	848.526
35%	415.856	415.856	180.129	180.129
50%	469.088	409.088	464.003	388.654
75%	–	–	147.763	132.086
100%	343.076	186.297	1.088.286	850.143
150%	877.525	614.444	44.627	43.763
250%	50.002	49.454	144	144

Onderverdeling IRB-ondernemingen exposures naar probability of defaultklassen

De vorderingen op ondernemingen worden in de IRB-modellen in defaultklassen ingedeeld, zie tabel 2.7.H en 2.7.I.

Tabel 2.7.H Probability of defaultklassen IRB-ondernemingen 31/12/2015

	Gemiddelde LGD-weging van de exposure	Gemiddelde PD-weging van de exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal			3.329.996	2.701.407	216.113
1	0,00%	0,00%	–	–	–
2	44,94%	0,09%	10.906	2.884	231
3	44,78%	0,17%	69.688	25.160	2.013
4	40,41%	0,33%	161.315	78.025	6.242
5	39,99%	0,55%	320.822	196.344	15.708
6	41,93%	0,84%	291.449	214.053	17.124
7	41,53%	1,23%	392.393	337.033	26.963
8	39,28%	1,85%	523.064	469.056	37.524
9	37,84%	2,97%	392.911	381.422	30.514
10	34,38%	5,43%	482.028	523.507	41.880
11	36,99%	11,87%	182.573	275.751	22.060
12	27,16%	32,86%	135.090	198.172	15.854
13	37,88%	100,00%	367.757	–	–

Tabel 2.7.I Probability of defaultklassen IRB-ondernemingen 31/12/2014

	Gemiddelde LGD-weging van de exposure	Gemiddelde PD-weging van de exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal			4.395.769	3.423.799	273.904
1	43,57%	0,05%	5.613	1.024	82
2	45,00%	0,09%	13.621	3.193	256
3	44,98%	0,17%	37.548	13.045	1.044
4	41,70%	0,33%	179.222	87.952	7.036
5	40,22%	0,55%	410.350	254.163	20.333
6	37,18%	0,84%	346.704	228.352	18.268
7	39,67%	1,23%	566.760	465.606	37.249
8	41,84%	1,85%	728.752	691.286	55.303
9	33,23%	2,97%	433.168	378.905	30.312
10	37,30%	5,43%	540.976	631.240	50.499
11	35,19%	11,87%	271.260	381.379	30.510
12	22,07%	32,86%	251.463	287.654	23.012
13	42,12%	100,00%	610.332	–	–

Tabel 2.7.J IRB-aandelen eenvoudige risicowegingmethode 31/12/2015

	Bruto-exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	51.478	51.478	132.195	10.576
190% Posities in niet-ter beurze verhandelde aandelen	19.299	19.299	36.668	2.933
290% Posities in ter beurze verhandelde aandelen	19.696	19.696	57.119	4.570
370% Alle overige posities in aandelen	6.000	6.000	22.200	1.776
250% Aandelenposities >10% in financiële ondernemingen	6.483	6.483	16.208	1.297

Tabel 2.7.K IRB-aandelen eenvoudige risicowegingmethode 31/12/2014

	Bruto-exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	86.564	86.564	271.302	21.704
190% Posities in niet-ter beurze verhandelde aandelen	15.357	15.357	29.178	2.334
290% Posities in ter beurze verhandelde aandelen	45.407	45.407	131.680	10.534
370% Alle overige posities in aandelen	25.800	25.800	110.444	8.836

Tabel 2.7.L IRB-securitisaties 31/12/2015

		Bruto-exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	Categorie	806.848	806.848	59.868	4.789
7 - 10%	A (most senior)	806.848	806.848	59.868	4.789
12 - 18%	A2 (mezzanine)	-	-	-	-

Tabel 2.7.M IRB-securitisaties 31/12/2014

		Bruto-exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	Categorie	941.484	941.484	72.022	5.762
7 - 10%	A (most senior)	900.662	900.662	66.829	5.346
12 - 18%	A2 (mezzanine)	40.822	40.822	5.193	416

Onderverdeling IRB-retail exposures naar probability of defaultklassen

De retailvorderingen worden in de IRB-modellen in defaultklassen ingedeeld, zie tabellen 2.7.N en 2.7.O.

Tabel 2.7.N Probability of defaultklassen IRB-retail 31/12/2015

	Gemiddelde LGD-weging van de exposure	Gemiddelde PD-weging van de exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal			7.137.008	1.105.998	88.480
1	33,50%	0,04%	59.805	2.834	227
2	13,67%	0,13%	4.395.064	180.930	14.474
3	13,04%	2,86%	1.684.646	506.386	40.512
4	33,79%	0,75%	463.423	142.606	11.408
5	36,60%	2,23%	111.936	54.065	4.325
6	31,27%	5,14%	241.208	116.611	9.329
7	22,02%	100,00%	180.926	102.566	8.205

Tabel 2.7.O Probability of defaultklassen IRB-retail 31/12/2014

	Gemiddelde LGD-weging van de exposure	Gemiddelde PD-weging van de exposure	Netto-exposure	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal			7.493.505	1.016.010	81.281
1	11,52%	0,06%	2.025.583	41.393	3.311
2	14,57%	0,13%	2.413.428	112.049	8.964
3	11,53%	0,63%	1.075.103	119.656	9.573
4	18,69%	4,44%	1.041.150	381.362	30.509
5	33,50%	0,64%	42.356	12.409	993
6	27,50%	2,74%	407.382	163.359	13.069
7	36,60%	2,87%	242.708	109.891	8.791
8	33,50%	3,48%	17.051	8.616	689
9	20,30%	100,00%	228.744	67.275	5.382

Maximale kredietrisico

De tabellen 2.7.P en 2.7.Q geven inzicht in het maximale kredietrisico waaraan Van Lanschot op balansdatum is blootgesteld. Het uitgangspunt voor het opstellen van dit overzicht zijn de exposures die onder Basel III als kredietrisico worden aangemerkt. In deze tabellen zijn de exposures ingedeeld naar balans-, buiten-de-balansposten en repo-transacties om op deze manier inzicht te geven in het maximale kredietrisico. De verschillen tussen de saldi zoals opgenomen in de balans en de saldi zoals opgenomen in de kolom bruto-exposure kennen verschillende oorzaken.

De grootste verschillen betreffen de toepassing van saldocompensatie, de rubricering van de kredietvoorziening, de behandeling van actuariële winsten en verliezen uit hoofde van IAS 19R en de voor toezichtsdoeleinden afwijkende consolidatiekring. Daarnaast vormen goodwill, immateriële vaste activa uit hoofde van acquisities en bepaalde investeringen in financiële instellingen aftrekposten van het toetsingsvermogen en behoren hiermee niet tot de bruto-exposure volgens de definitie van Basel III. Daarnaast worden de Financiële vorderingen uit handelsactiviteiten meegenomen onder het marktrisico.

Tabel 2.7.P Maximale kredietrisico 31/12/2015

	Bruto-exposure	Netto-exposure	Gemiddelde risicoweging	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	17.551.788	16.593.617	32%	5.343.952	427.516
Activa					
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	881.019	849.652	6%	54.457	4.357
Financiële activa handelsactiviteiten	–	–	0%	–	–
Vorderingen op bankiers	200.073	118.821	17%	19.705	1.576
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	712.578	712.578	26%	188.129	15.050
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	2.159.141	2.159.141	8%	167.859	13.429
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	523.639	523.639	13%	68.315	5.465
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	10.766.888	10.669.147	38%	4.019.095	321.529
Derivaten (vorderingen)	411.223	411.215	47%	194.475	15.558
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	55.840	55.840	117%	65.563	5.245
Materiële vaste activa	63.067	63.067	100%	63.067	5.045
Goodwill en overige immateriële vaste activa	–	–	0%	–	–
Actuele belastingvorderingen	1.616	1.616	0%	–	–
Latente belastingvorderingen	49.782	48.384	13%	6.427	514
Overige activa	148.265	148.432	73%	107.696	8.615
Totaal activa	15.973.131	15.761.532	31%	4.954.788	396.383
Buiten-de-balansposten	1.364.899	832.085	47%	389.164	31.133
Repo-transacties	213.758	–	0%	–	–
	1.578.657	832.085	47%	389.164	31.133

Tabel 2.7.Q Maximale kredietrisico 31/12/2014

	Bruto-exposure	Netto-exposure	Gemiddelde risicoweging	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	19.765.239	18.706.458	33%	6.222.198	497.776
Activa					
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	1.156.985	1.130.088	2%	22.861	1.829
Financiële activa handelsactiviteiten	–	–	0%	–	–
Vorderingen op bankiers	449.125	322.749	18%	57.727	4.618
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	1.309.524	1.309.524	16%	205.415	16.433
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	1.952.731	1.952.731	9%	170.094	13.608
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	533.708	533.708	14%	76.407	6.113
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	11.894.637	11.793.725	40%	4.725.694	378.054
Derivaten (vorderingen)	364.233	364.337	53%	191.413	15.313
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	50.679	50.679	117%	59.352	4.748
Materiële vaste activa	70.307	70.307	100%	70.307	5.625
Goodwill en overige immateriële vaste activa	4.110	4.110	100%	4.110	329
Actuele belastingvorderingen	1.258	601	0%	–	–
Latente belastingvorderingen	59.203	57.062	0%	–	–
Overige activa	174.776	174.776	100%	174.776	13.982
Totaal activa	18.021.276	17.764.397	32%	5.758.156	460.652
Buiten-de-balansposten	1.361.374	941.839	49%	463.998	37.120
Repo-transacties	382.589	222	20%	44	4
	1.743.963	942.061	49%	464.042	37.124

2.8 Additionele informatie Basel: Tegenpartij-kredietrisico

Tegenpartij-kredietrisico is het risico dat de tegenpartij bij een transactie in gebreke blijft voordat de definitieve afwikkeling van de met de transactie samenhangende kasstromen heeft plaatsgevonden. Tegenpartij-kredietrisico bestaat voor beide partijen in het contract en speelt een rol bij OTC-derivaten en repo-transacties. Van Lanschot past de methode gebaseerd op waardering tegen vervangingswaarde toe.

De waarde van de potentiële kredietpositie wordt vastgesteld op basis van het totaal van de theoretische hoofdsommen of op basis van de onderliggende waarden van derivatencontracten ongeacht of de actuele vervangingswaarde positief of negatief is. De theoretische hoofdsommen of onderliggende waarden worden, afhankelijk van het type derivaat, vermenigvuldigd met een percentage dat varieert van 0% voor rentecontracten met een resterende looptijd van een jaar of korter tot 15% voor grondstoffencontracten met een resterende looptijd van langer dan vijf jaar.

Tabel 2.8.A Tegenpartij-kredietrisico derivatencontracten	31/12/2015	31/12/2014
Brutovervangingswaarde derivatencontracten (beperkt tot items met een waarde > 0)	202.346	180.733
Verrekening derivatencontracten	- 44.347	- 31.263
Add-on derivatencontracten uit hoofde van potentieel toekomstig kredietrisico	253.216	214.867
Nettokredietequivalent derivatencontracten	411.215	364.337

Tabel 2.8.B Nettokredietequivalent naar soort derivatencontract	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	411.215	364.337
Rentecontracten	192.609	173.527
Valutacontracten	211.322	156.378
Aandelenderivatencontracten	7.284	34.432

Benaderingen voor berekening risicogewogen activa van securitisatieposities

In de tabel 2.8.C is weergegeven welke soorten securitisatieposities aanwezig zijn.

Tabel 2.8.C Type securitisatieposities	31/12/2015		31/12/2014	
	Risicoweging	Kapitaaleis	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	59.868	4.789	72.022	5.762
Overige investorposities	59.868	4.789	72.022	5.762

De berekening van de risicogewogen activa voor de schuldbewijzen van eigen securitisatietransacties vindt plaats op basis van de onderliggende leningen. Bij de investorposities in securitisaties bepaalt de externe rating de risicoweging. Securitisatieposities waaraan een risicogewicht van 1.250% moet worden toegekend komen niet voor.

Dekking door garanties, financiële en andere zekerheden per exposureklasse (kredietrisico)

In tabel 2.8.D staan de dekkingen per exposureklasse onder CRR weergegeven.

Tabel 2.8.D Dekking per exposureklasse	31/12/2015			31/12/2014		
	Garanties	Financiële zekerheden	Overige zekerheden	Garanties	Financiële zekerheden	Overige zekerheden
Totaal	165.924	1.210.575	132.380	95.327	1.571.024	109.294
SA-exposureklassen						
Vorderingen op multilaterale ontwikkelingsbanken	–	–	–	12.707	–	–
Vorderingen op financiële ondernemingen en financiële instellingen	82.198	355.154	–	82.620	595.638	–
Vorderingen op ondernemingen	–	123.240	–	–	86.274	–
Vorderingen op particulieren en middelgrote ondernemingen	83.726	6.676	–	–	–	–
Achterstallige posten	–	47	–	–	235	–
Overige risicogewichten	–	59	–	–	56	–
Totaal SA	165.924	485.176	–	95.327	682.203	–
IRB-exposureklassen						
Retail	–	276.185	580	–	254.698	446
Ondernemingen	–	449.214	131.800	–	634.123	108.848
Totaal IRB	–	725.399	132.380	–	888.821	109.294

Garanties

Dit betreft door de overheid gegarandeerde obligaties, Nationale Hypotheekgaranties, borgstellingskredieten en overige kredietvervangende garanties.

Financiële zekerheden

In tabel 2.8.E wordt aangegeven welke voor CRR relevante soorten financiële zekerheden aanwezig zijn.

Tabel 2.8.E Financiële zekerheden	31/12/2015			31/12/2014		
	SA	IRB	Totaal	SA	IRB	Totaal
Totaal	485.176	725.399	1.210.575	682.203	888.821	1.571.024
Cash	280.090	616.925	897.015	544.240	790.286	1.334.526
Effectendekking	205.086	108.474	313.560	137.963	98.535	236.498

De financiële zekerheid cash is inclusief compensabele saldi in rekening-courant. Deze compensabele saldi zijn in de balans gesaldeerd opgenomen in de rubrieken Kredieten en vorderingen private en publieke sector en Verplichtingen private en publieke sector. De effectendekking heeft zowel betrekking op de rubrieken Vorderingen op bankiers als Kredieten en vorderingen private en publieke sector.

Afwikkelingsrisico

Financiële transacties die langer dan vijf dagen na de overeengekomen leveringsdatum nog niet zijn afgewikkeld, krijgen een solvabiliteitseis indien het prijsverschil tussen de overeengekomen afwikkelingsprijs en de prijs op rapportagedatum tot een verlies zou kunnen leiden.

Van Lanschot heeft ultimo 2015 € 179 miljoen (2014: € 52,6 miljoen) aan financiële transacties die onder afwikkelingsrisico dienen te worden gerapporteerd.

CVA-risico

Onder CRR dient ook rekening te worden gehouden met de risicogewogen activa uit hoofde van Credit Valuation Adjustments (CVA), welke het risico dient af te dekken dat de kredietwaardigheid van de tegenpartij in een OTC-derivatentransactie verslechtert. Deze CVA-kapitaaleis bestaat dus naast de risicogewogen activa voortvloeiend uit het reguliere defaultrisico. In de bepaling van de CVA maakt Van Lanschot gebruik van de SA-methode. In tegenstelling tot een aantal kapitaalafrekposten, kent de CVA geen infasering. Het bedrag aan risicogewogen activa uit hoofde van CVA is in tabel 1.3.2 opgenomen onder de interne kapitaaleisen per risicosoort.

2.9 Beleggingen

De beleggingen van Van Lanschot hebben overwegend een laag risicoprofiel, een hoge kredietwaardigheid en worden voornamelijk aangehouden voor liquiditeitsdoeleinden. Investeringen dienen daarom in hoge mate verhandelbaar en beleenbaar te zijn.

De beleggingen zijn ondergebracht in verschillende portefeuilles die worden onderscheiden op basis van accountingclassificatie: aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening, voor verkoop beschikbaar- en aangehouden tot einde looptijd. Zie toelichting 4 tot en met 6.

De besluitvorming omtrent beleggingen en toewijzing aan de portefeuilles ligt bij het ALCO. Alle nieuwe posities in de portefeuilles dienen vooraf te worden beoordeeld door de afdelingen Risk Management en Treasury (individuele limieten). Nieuwe posities in aandelen en participaties dienen vooraf te worden goedgekeurd door de Executive Board. Naast een beoordeling op het kredietrisico wordt de omvang, samenstelling, rentegevoeligheid en het concentratierisico van de beleggingsportefeuille periodiek in het ALCO besproken.

Nieuwe beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten van banken dienen van een senior (niet-achtergesteld) niveau te zijn, met een minimale rating van AA (externe creditrating).

Tabel 2.9.A Beleggingen naar type	31/12/2015	%	31/12/2014	%
Totaal	3.395.358	100%	3.795.963	100%
Vreemdvermogensinstrumenten				
Overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	1.511.295	44%	2.097.674	55%
Gedekte obligaties	700.402	21%	436.368	11%
Asset-Backed Securities	806.848	24%	941.484	25%
Overige vreemdvermogensinstrumenten	271.356	8%	218.320	6%
Totaal vreemdvermogensinstrumenten	3.289.901	97%	3.693.846	97%
Eigenvermogensinstrumenten				
Eigenvermogensinstrumenten	105.457	3%	102.117	3%
Totaal eigenvermogensinstrumenten	105.457	3%	102.117	3%

Van Lanschot heeft 21% van haar beleggingen ondergebracht in de categorie Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening, 64% in de categorie Beleggingen voor verkoop beschikbaar en 15% in de categorie Beleggingen aangehouden tot einde looptijd.

De beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten gegarandeerd door de overheid betreffen overwegend staatsobligaties uitgegeven door Nederland, België, Italië en Spanje.

Per 31 december 2015 heeft Van Lanschot een exposure van € 155,0 miljoen (2014: € 392,0 miljoen) in Italiaanse staatsobligaties en € 316,2 miljoen (2014: € 195,5 miljoen) in Spaanse staatsobligaties. De nominale omvang van deze obligatieposities bedraagt gezamenlijk € 400 miljoen (2014: € 500 miljoen). Van Lanschot heeft geen beleggingen in de andere landen van de Europese periferie.

Tabel 2.9.B Beleggingen vreemdvermogens-instrumenten naar externe rating (meest actuele ratings van Fitch Ratings zoals bekend bij Van Lanschot)		31/12/2015		31/12/2014	
			%		%
Totaal	3.289.901		100%	3.693.846	100%
AAA	2.182.520		66%	2.230.705	60%
AA	401.303		12%	649.655	18%
A	189.357		6%	188.965	5%
Overig	516.721		16%	624.521	17%

De categorie Overig betreft met name de beleggingen in staatsobligaties uitgegeven door Italië en Spanje, welke een BBB+ rating hebben.

Niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten

Tabel 2.9.C toont de beleggingen van Van Lanschot in niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten en de totale opbrengsten vanuit deze beleggingen. De kolom Beleggingen geeft de boekwaarde weer zoals verantwoord in de geconsolideerde balans. De Asset-Backed Securities (RMBS) zijn ondergebracht in de categorie Beleggingen voor verkoop beschikbaar.

Van Lanschot heeft geen andere belangen verantwoord in niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten zoals commitments, garanties, voorzieningen, derivaten of overige verplichtingen. De maximale exposure op niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten is gelijk aan de aankoopwaarde en bedraagt per 31 december 2015 € 811,8 miljoen (2014: € 943,8 miljoen).

Van Lanschot verstrekt geen financiële of andere steun aan niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten. Tevens heeft Van Lanschot geen intenties om financiële of andere steun aan niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten te verstrekken.

Tabel 2.9.C Niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten 2015

	Interestbaten	Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	Totale inkomsten	Beleggingen
Totaal	9.217	- 3.923	5.294	806.848
Asset-Backed Securities	9.217	- 3.923	5.294	806.848

Tabel 2.9.D Niet-geconsolideerde gestructureerde entiteiten 2014

	Interestbaten	Gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	Totale inkomsten	Beleggingen
Totaal	7.475	2.070	9.545	941.484
Asset-Backed Securities	7.475	2.070	9.545	941.484

2.10 Bezwaarde en onbezwaarde activa

Bepaalde balansposten komen in aanmerking voor bezwaring. De tabellen 2.10.A en 2.10.B geven inzicht in de financiële activa waarbij bezwaring van toepassing is. Deze tabellen zijn opgesteld op basis van boekwaarde.

Bezwaarde activa

In onderpand gegeven:

- Cash in onderpand gegeven bij een bancaire tegenpartij danwel bij een centrale clearing partij, als waarborg voor verplichtingen die voortvloeien uit derivaten (CSA-overeenkomst).
- Beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten die in onderpand zijn gegeven bij De Nederlandsche Bank danwel bij bancaire tegenpartijen in het kader van repo-transacties of effectenclearingsdoeleinden.
- Gesecuritiseerde leningen en vorderingen onderliggend aan vreemdvermogensinstrumenten die in onderpand zijn gegeven bij de Nederlandsche Bank of bancaire tegenpartijen in het kader van repo-transacties danwel zijn geplaatst bij institutionele beleggers.

Overig:

- De verplichte reservedeposito's bij centrale banken.
- De liquiditeiten (reserve accounts) van de Courtine- en Lunet- en Covered Bondvennootschappen waarover Van Lanschot niet kan beschikken.

Onbezwaarde activa

Beschikbaar als onderpand:

- Beleggingen in vreemdvermogensinstrumenten die op de eligible list of marketable assets van de Europese Centrale Bank staan, maar op balansdatum niet zijn bezwaard.
- Gesecuritiseerde leningen en vorderingen onderliggend aan vreemdvermogensinstrumenten die door Van Lanschot zelf worden gehouden en op de eligible list of marketable assets van de Europese Centrale Bank staan, maar op balansdatum niet zijn bezwaard.

Niet beschikbaar als onderpand:

- Alle overige liquide middelen en tegoeden bij centrale banken.
- Alle overige vorderingen op bankiers.
- Vreemd- en eigenvermogensinstrumenten die niet op de eligible list of marketable assets van de Europese Centrale Bank staan.
- Gesecuritiseerde leningen en vorderingen onderliggend aan vreemdvermogensinstrumenten die door Van Lanschot zelf worden gehouden en niet op de eligible list of marketable assets van de Europese Centrale Bank staan.
- Alle overige leningen en vorderingen.

Tabel 2.10.A Bezwaarde en onbezwaarde activa	Bezwaarde activa		Onbezwaarde activa		31/12/2015
	In onderpand gegeven	Overig	Beschikbaar als onderpand	Niet beschikbaar als onderpand	Totaal
Totaal	2.162.304	46.556	2.778.152	9.657.811	14.644.823
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	–	19.252	–	861.772	881.024
Vorderingen op bankiers	101.075	27.304	–	71.694	200.073
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	48.211	–	291.944	372.423	712.578
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	249.096	–	1.870.012	40.033	2.159.141
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	33.182	–	490.457	–	523.639
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.730.740	–	125.739	8.311.889	10.168.368

Tabel 2.10.B Bezwaarde en onbezwaarde activa	Bezwaarde activa		Onbezwaarde activa		31/12/2014
	In onderpand gegeven	Overig	Beschikbaar als onderpand	Niet beschikbaar als onderpand	Totaal
Totaal	2.959.328	164.960	4.097.640	9.201.252	16.423.180
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	–	24.316	–	1.132.669	1.156.985
Vorderingen op bankiers	257.450	140.644	–	51.031	449.125
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	57.742	–	1.162.596	89.186	1.309.524
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	290.865	–	1.595.575	66.291	1.952.731
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	11.519	–	522.189	–	533.708
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	2.341.752	–	817.280	7.862.075	11.021.107

2.11 Saldering financiële activa en passiva

Tabel 2.11.A en 2.11.C tonen de saldering binnen de financiële activa en tabel 2.11.B en 2.11.D de salderingen binnen de financiële passiva. Voor de salderingscriteria wordt verwezen naar de Samenvatting van de belangrijke waarderingsgrondslagen.

Het recht tot saldering van de rekening-courant is vastgelegd in de Algemene Voorwaarden en voor de derivaten in een Master Netting Agreement.

Tabel 2.11.A Saldering financiële activa 31/12/2015

	Brutobedragen van opgenomen financiële activa	Brutobedragen van opgenomen financiële passiva die gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedragen van financiële activa gepresenteerd in de balans	Gerelateerde bedragen die niet gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedrag
Totaal	2.050.008	702.664	1.347.344	66.137	1.281.207
Derivaten (vorderingen)	700.020	366.609	333.411	66.137	267.274
Rekening-courant	1.349.988	336.055	1.013.933	–	1.013.933

Tabel 2.11.B Saldering financiële passiva 31/12/2015

	Brutobedragen van opgenomen financiële passiva	Brutobedragen van opgenomen financiële activa die gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedragen van financiële passiva gepresenteerd in de balans	Gerelateerde bedragen die niet gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedrag
Totaal	5.078.577	702.664	4.375.913	66.137	4.309.776
Derivaten (verplichtingen)	691.369	366.609	324.760	66.137	258.623
Rekening-courant*	4.387.208	336.055	4.051.153	–	4.051.153

* Rekening-courant is onderdeel van Overige toevertrouwde middelen.

Tabel 2.11.C Saldering financiële activa 31/12/2014

	Brutobedragen van opgenomen financiële activa	Brutobedragen van opgenomen financiële passiva die gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedragen van financiële activa gepresenteerd in de balans	Gerelateerde bedragen die niet gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedrag
Totaal	2.520.298	839.724	1.680.574	30.037	1.650.537
Derivaten (vorderingen)	621.823	346.730	275.093	30.037	245.056
Rekening-courant	1.898.475	492.994	1.405.481	–	1.405.481

Tabel 2.11.D Saldering financiële passiva 31/12/2014

	Brutobedragen van opgenomen financiële passiva	Brutobedragen van opgenomen financiële activa die gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedragen van financiële passiva gepresenteerd in de balans	Gerelateerde bedragen die niet gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedrag
Totaal	5.016.386	839.724	4.176.662	30.037	4.146.625
Derivaten (verplichtingen)	728.043	346.730	381.313	30.037	351.276
Rekening-courant*	4.288.343	492.994	3.795.349	–	3.795.349

* Rekening-courant is onderdeel van Overige toevertrouwde middelen.

3. Operationeel risico

Operationeel risico is het risico dat verliezen ontstaan als gevolg van ontoereikende of gebrekkige interne processen en systemen, van ontoereikend of gebrekkig menselijk handelen, dan wel van externe gebeurtenissen en fraudes. De hoofdcategorisering van de operationele incidenten is binnen Van Lanschot gebaseerd op de indeling van de incidenttypes volgens Basel-richtlijnen, zie tabel 3.A.

Van Lanschot heeft een breed raamwerk geïmplementeerd voor de beoordeling, bewaking en beheersing van het operationeel risico en de risico's rondom informatiebeveiliging en business continuity.

Dit raamwerk omvat de volgende processen:

- risico-identificatie en -classificatie middels onder andere risk self assessments, scenarioanalyses en security assessments;
- risicometing middels centrale incidentendatabase en kritische risico-indicatoren, die trends signaleren en/of prospectieve informatie geven over operationele risico's;
- risicomitigatie, -acceptatie en -bewaking middels action tracking (follow-up van openstaande acties en bevindingen audits);
- risicomonitoring middels het opzetten en onderhouden van een control framework en daaraan gekoppeld een testcyclus ter bepaling van de effectiviteit van belangrijke beheersmaatregelen (key controls);
- risicobeheersing middels het houden van periodieke risicogesprekken met benoemde risico-eigenaren. Beheersing vindt ook plaats door het in beeld brengen van de status van de risicobereidheid van de bank, door crisisbeheer en Business Continuity Management;
- risicobeheersing van de processen van informatieverwerking, waarbij toegezien wordt op een adequate wijze van omgaan met de integriteit en vertrouwelijkheid van bedrijfs- en klantgegevens. Hierbij speelt de interne informatiebeveiliging maar ook externe beveiliging (cybersecurity) een belangrijke rol.

Om zich verder te beschermen tegen grote financiële schades heeft Van Lanschot verzekeringen afgesloten die dekking bieden tegen claims en verliezen uit hoofde van haar dienstverlening. Samengevat betreft dit een gecombineerde fraude- en beroepsaansprakelijkheidsverzekering, een bestuurders- en commissarissen aansprakelijkheidsverzekering en diverse overige aansprakelijkheids- en ongevallenverzekeringen.

De verantwoordelijkheid voor het managen van operationeel risico ligt zo dicht mogelijk bij de uitvoerende en commerciële afdelingen zelf, dat wil zeggen bij het lijnmanagement (first line of defence). Diverse programma's en instrumenten ondersteunen het lijnmanagement in zijn rol als eindverantwoordelijke voor de beheersing van operationele risico's binnen het eigen onderdeel. Belangrijke instrumenten hierbij zijn de reeds genoemde risk self assessments, root cause analysis, security assessments, action tracking, (key) control testing, kritische risico-indicatoren, scenario-analyses en de centrale incidentendatabase. Risk self assessment is een hulpmiddel voor het lijnmanagement om risico's systematisch te identificeren en te beoordelen, zodat in geval van onacceptabele restrisico's beperkende maatregelen kunnen worden genomen. Action tracking wordt gebruikt om geïdentificeerde risico's en acties naar aanleiding van bevindingen van interne en externe toezichthouders, incidenten, klachten en andere relevante gebeurtenissen te registreren. Scenarioanalyses worden gebruikt om het inzicht van het – prospectief – operationeel risicoprofiel van Van Lanschot te verhogen en daarmee de bestaande beheersing te verbeteren. Tevens geeft dit een onderbouwing voor de passendheid tussen het Pillar I-kapitaal en het operationeel risicoprofiel. Daarnaast beschikt Van Lanschot over een bankbreed Control Framework waarmee op periodieke basis de effectiviteit van de belangrijkste beheersmaatregelen wordt getoetst en verzamelt Van Lanschot kennis over incidenten. Aan de hand van deze instrumenten wordt een integraal risicobeeld vervaardigd per afdeling en voor Van Lanschot als geheel. Dit maakt relevante operationele risico's transparant, waardoor deze adequaat kunnen worden gemitigeerd.

Informatiebeveiliging draagt bij aan het beschermen van de klant- en bedrijfsinformatie die Van Lanschot verwerkt. De informatie wordt zowel op geautomatiseerde als handmatige wijze bewerkt. Door op basis van gerichte risicoanalyses voor bedrijfsprocessen en IT-processen de juiste maatregelen te treffen, wordt gewaarborgd dat zowel de gegevens van onze klanten als onze bedrijfsgegevens op de juiste wijze zijn beschermd.

Binnen het proces van Business Continuity Management worden onder andere business-impact- en risico-analyses gedaan om inzicht te krijgen in de kritische processen, de kritische resources die nodig zijn voor de continuïteit van de dienstverlening en de mogelijke bedreigingen. Het inregelen van Business Continuity Management is noodzakelijk om Van Lanschot voldoende veerkracht te bieden om de nadelige gevolgen van een incident of calamiteit zo goed mogelijk op te kunnen vangen.

Business Continuity behelst dan ook een bedrijfsbrede aanpak die beleid, standaarden en procedures omvat, gericht op het waarborgen dat de benoemde kritische processen behouden blijven danwel binnen een bepaald tijdsbestek kunnen worden hersteld wanneer zich een incident of calamiteit voordoet. De doelstelling daarbij is om financiële, reputatieve en/of andere materiële schade voor zowel Van Lanschot als de klanten tot een minimum te beperken.

De incidentendatabase van de bank maakt het mogelijk om verliezen uit hoofde van operationele risico's systematisch vast te leggen en nader te analyseren. In deze database wordt derhalve informatie vastgelegd over verliezen als gevolg van operationele incidenten uit het verleden. Deze loss database vormt voor Van Lanschot (inclusief Kempen) het fundament van het meetsysteem van Operational Risk Management. In 2015 zijn in de database 300 incidenten met een schade groter dan € 1.000,- vastgelegd (2014: 281 incidenten), zie tabel 3.A.

Tabel 3.A Basel-categorie, aantal incidenten	2015	2014
Totaal	300	281
Interne fraude	–	–
Externe fraude (met name skimming van bankpassen)	42	29
Arbeidsomstandigheden en veilige werkplek	–	–
Productaansprakelijkheid en zorgplicht	25	45
Fysieke beveiliging en calamiteiten	1	3
Informatiebeveiliging en systeemuitval	2	9
Uitvoering en besturing (met name uitvoering van transacties)	230	195

Tabel 3.B Basel-segmenten operationeel risico	31/12/2015		31/12/2014		
Bèta-coëfficiënt	Gemiddelde baten	Kapitaaleis	Gemiddelde baten	Kapitaaleis	
Totaal	528.098	72.438	548.457	75.182	
Corporate Finance	18%	57.307	10.315	46.901	8.442
Trading en Sales	18%	49.326	8.879	59.101	10.638
Retail Brokerage	12%	113.590	13.631	105.403	12.648
Commercial Banking	15%	60.500	9.075	45.067	6.760
Retail Banking	12%	152.095	18.252	180.424	21.651
Payment en Settlement	18%	13.163	2.369	15.965	2.874
Agency Services	15%	2.108	316	23.239	3.486
Asset Management	12%	80.009	9.601	72.357	8.683

Onder Pijler I van Basel wordt een solvabiliteitseis voor operationeel risico berekend over de totale inkomsten uit operationele activiteiten. De risicoweging voor operationeel risico is gebaseerd op de gemiddelde baten van de Basel-segmenten van de afgelopen drie jaar. Van Lanschot past de SA-methode toe; deze kent vaste bèta's aan elk business-segment toe. De bèta-coëfficiënt varieert van 12% tot en met 18%.

4. Marktrisico

Marktrisico is het risico op verlies als gevolg van veranderingen in marktvariabelen waaronder rentestanden, valutakoersen en prijzen van aandelen. Daarnaast zijn er variabelen die niet direct waarneembaar hoeven te zijn, zoals volatiliteiten en correlaties. Het marktrisico van Van Lanschot is traditioneel zeer beperkt en maakt circa 1% uit van het vereiste risicokapitaal. Het marktrisico is opgesplitst in twee onderdelen. Het marktrisico dat Van Lanschot loopt uit hoofde van het noodzakelijke marktonderhoud en de dienstverlening aan klanten is geconcentreerd bij Van Lanschot zelf. Het marktrisico uit hoofde van handelsactiviteiten op institutioneel effectengebied is geconcentreerd bij Kempen. Drie van de in gebruik zijnde methoden voor het berekenen van marktrisico's zijn parametrische Value at Risk (VaR), Base Point Value (BPV) en stress-testing.

4.1 Marktrisico: Kempen

De handelsactiviteiten op institutioneel effectengebied zijn geconcentreerd bij Kempen. Dit betreft met name gestructureerde producten. Om een effectief marktrisicomangement mogelijk te maken is hiervoor een governancestructuur ingericht. De risico's worden beheerst door het gebruik van onder meer VaR-limieten en bruto- en nettolimieten. De dagelijkse stresstesten geven informatie over de waardeontwikkeling van portefeuilles onder extreme marktomstandigheden en vormen daarmee een aanvulling op de VaR-berekening. De VaR voor de handelsportefeuilles wordt op basis van historische simulatie berekend met een waarschijnlijkheidsinterval van 97,5% en een horizon van één dag waarbij gebruikgemaakt wordt van één jaar historische data. Middels back testing wordt regelmatig gecontroleerd of de uitgangspunten die bij de berekening van de VaR worden gehanteerd, nog geldig zijn. De VaR uit hoofde van handelsactiviteiten wordt dagelijks aan het management gerapporteerd.

Tabel 4.1 VaR-handelsactiviteiten Kempen	2015		2014	
	Derivatengerelateerd	Aandelengerelateerd	Derivatengerelateerd	Aandelengerelateerd
VaR op 31 december	195	84	118	4
Hoogste VaR	296	283	213	333
Laagste VaR	78	4	20	4
Gemiddelde VaR	182	159	76	95

4.2 Marktrisico: Treasury

Naast de handelsactiviteiten van de bank op institutioneel effectengebied loopt Van Lanschot uit hoofde van haar treasury-activiteiten ook marktrisico. Treasury-activiteiten omvatten het beheren van de beleggings- en liquiditeitsportefeuille, bijsturen van de totale renterisicopositie middels rentederivaten en transacties met klanten. In deze paragraaf wordt alleen het marktrisico als het gevolg van klanttransacties behandeld. Renterisico uit hoofde van het beheren van de beleggings- en liquiditeitsportefeuille en balanssturing middels rentederivaten wordt hier buiten beschouwing gelaten en apart besproken in paragraaf 6 Renterisico.

In de marktrisciorapportage worden rentegerelateerde producten geanalyseerd. De rentegerelateerde producten worden op basis van BPV gestuurd. De valutaposities worden op basis van nominale limieten gestuurd.

Wekelijks worden stresstesten uitgevoerd voor de verschillende marktrisico's. Bij het berekenen van de stressverliezen wordt gekeken naar de maximale koersbewegingen die zich in het verleden hebben voorgedaan. Verder worden ook stressverliezen berekend uit hoofde van zowel parallele als niet-parallele verschuivingen van de yieldcurve. Tabel 4.2.A laat de waardeverandering zien als gevolg van een wijziging in de rente met één basispunt.

Tabel 4.2.A Renterisico handelsactiviteiten Treasury (Totale bruto BPV in € duizend)	2015	2014
BPV op 31 december	31	37
Hoogste BPV	33	46
Laagste BPV	11	1
Gemiddelde BPV	18	11

Tabel 4.2.B Valutarisico handelsactiviteiten Treasury (Totale bruto nominale positie in vreemde valuta omgerekend in €)	2015	2014
Positie op 31 december	564	875
Hoogste positie	13.459	9.150
Laagste positie	433	385
Gemiddelde positie	5.352	4.826

4.3 Marktrisico: valutagerelateerde instrumenten

De financiële positie en kasstromen van Van Lanschot worden in beperkte mate beïnvloed door schommelingen in valutakoersen. Het overgrote deel van de balansposities en transacties zijn in euro's. Van Lanschot zorgt ervoor dat het valutarisico effectief wordt beheerst binnen de gestelde limieten. De valutaposities staan in de tabel 4.3.

De valutapositie geeft het saldo weer van alle contante-, termijn- en optieposities van de tot de consolidatiekring behorende entiteiten (omgerekend in duizenden euro's).

Per ultimo 2015 is de kapitaaleis uit hoofde van valutarisico € 3,5 miljoen (2014: nihil). De kapitaaleis valutarisico bedraagt 8% van de netto-openpositie per valuta.

Tabel 4.3 Valutaposities	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	- 2.073	- 921
Amerikaanse dollar	302	- 2.914
Noorse kroon	97	1.002
Tjechische kroon	95	26
Zwitserse frank	- 91	- 52
Deense kroon	- 1.310	53
Pond sterling	- 1.490	330
Overig	324	634

4.4 Marktrisico: rente- en aandelengerelateerde instrumenten

Voor de berekening van de solvabiliteits-eis ter dekking van het algemene risico met betrekking tot schuldinstrumenten in de handelsportefeuille past Van Lanschot de looptijdmethode toe. De aandelengerelateerde instrumenten betreffen aandeleninstrumenten opgenomen onder de balanspost Financiële vorderingen handelsactiviteiten (zie tabel 4.4).

Weging en eisen

Voor alle vormen van marktrisico past Van Lanschot de SA-methode toe. Het marktrisico op rentederivaten is opgenomen onder Marktrisico rentegerelateerde instrumenten, het marktrisico op aandenderivaten is opgenomen onder Marktrisico aandelengerelateerde instrumenten en het marktrisico op valutaderivaten is opgenomen onder Marktrisico valutagerelateerde instrumenten.

Tabel 4.4 Marktrisico	31/12/2015		31/12/2014	
	Risicoweging	Kapitaaleis	Risicoweging	Kapitaaleis
Totaal	74.271	5.942	98.610	7.889
Marktrisico rentegerelateerde instrumenten	15.849	1.268	333	27
Marktrisico aandelengerelateerde instrumenten	14.387	1.151	98.277	7.862
Marktrisico valutagerelateerde instrumenten	44.035	3.523	-	-

5. Strategisch risico

Strategisch risico kan worden gedefinieerd als de bedreiging van het resultaat of vermogen van Van Lanschot, doordat op veranderingen in omgevingsfactoren niet of in onvoldoende mate wordt gereageerd of door onjuiste strategische besluiten. Onder omgevingsfactoren wordt verstaan het geheel van (de gedragingen van) concurrenten, klanten, mogelijke toetreders tot de markt en de overheid. Strategisch risico laat zich lastig kwantificeren. Voor de monitoring en beheersing van het strategisch risico hanteert Van Lanschot een aantal prestatie-indicatoren (zoals groei van assets under management, nettoresultaat, efficiencyratio en fte-ontwikkeling) in combinatie met een meer kwalitatieve assessment. De mate en ontwikkeling van dit risicotype wordt ieder kwartaal besproken in de Executive Board en gerapporteerd in de risk appetite rapportage.

De kapitaaleis van het strategisch risico wordt berekend op basis van de volatiliteit van de baten, waarbij rekening wordt gehouden met de kostenstructuur. Dit risico kan worden verminderd door de fluctuatie in de baten te verminderen en door een flexibel kostenprofiel. Een groot gedeelte van het risico wordt extern bepaald. Beheersing van strategisch risico vindt daarom plaats door de reguliere bedrijfsvoering en effectief management.

6. Renterisico

Renterisico betreft de gevoeligheid van het renteresultaat en/of de marktwaarde van de bank voor rentebewegingen. Wanneer de rentecurve beweegt veranderen rentekasstroom en/of de contante waarde daarvan. Rentebewegingen kunnen daardoor zowel impact hebben op het renteresultaat als op de marktwaarde van de bank. De volgende vormen van renterisico kunnen worden onderscheiden:

- *Herprijingsrisico*: betreft het renterisico als gevolg van timingsverschillen qua renteherziening van instrumenten. Als activa eerder of later herprijen dan passiva ontstaat renterisico. Het herprijingsrisico is onder meer afhankelijk van de mate waarin rentebewegingen gelijkmatig over de rentecurve plaatsvinden (parallele verschuiving);
- *Yieldcurve-*risico**: betreft het renterisico dat ontstaat als gevolg van niet-parallelle verschuivingen van de rentecurve;
- *Optionaleitenrisico*: ontstaat als bepaalde opties aan klanten zijn verstrekt (bijvoorbeeld het recht om deels boetevrij voortijdig af te lossen of een gemaximeerde variabele rente) en dit risico niet volledig afgedekt is of kan worden;
- *Basisrisico*: ontstaat als een instrument dat wordt ingezet als hedge niet volledig gelijk beweegt met de corresponderende balanspositie (bijvoorbeeld een hypotheek die is gebaseerd op 1-maands Euribor versus een swap die is gebaseerd op 3-maands Euribor).

Van Lanschot voert een prudent renterisicobeleid, waarbij zowel wordt gekeken naar het renterisico op korte termijn als naar het renterisico op lange termijn. Het renterisico op korte termijn wordt met name geadresseerd vanuit het inkomensperspectief (earnings-at-risk). In de earnings-at-risk wordt geanalyseerd wat de gevoeligheid is van het éénjaars-renteresultaat onder meerdere rentescenario's. Het uitgangspunt hierbij is het verwachte renteresultaat over de komende 12 maanden in het basisscenario.

Het meest ongunstige scenario is een situatie waarin spaarrentes snel stijgen zonder dat uitzettingen een hogere klantrente krijgen ('spaaroorlog'). In dit scenario stijgt de spaarrente in een jaar met 100 basispunten en neemt het totale resultaat af met € 21 miljoen (ultimo 2015).

In scenario's waarin de rentecurve parallel verschuift zal het resultaat financiële transacties nauwelijks worden beïnvloed: alle beleggingen die zijn aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening zijn afgedekt met derivaten. Daarnaast wordt hedge accounting toegepast op de overige derivaten waarvan de marktwaardeverandering tot uiting komen in het Resultaat financiële transacties.

Voor het renterisico op lange termijn wordt vooral gebruik gemaakt van de economische waardebenadering. In deze benadering wordt gekeken wat de waardeverandering van de activa en passiva van de bank is als gevolg van rentebewegingen. In de economische waardeberekening wordt met name gebruik gemaakt van duration-analyse. De duration van het eigen vermogen geeft aan in welke mate de economische waarde van het eigen vermogen verandert als gevolg van rentebewegingen.

Er is in 2015 een opwaarts effect op de duration van het eigen vermogen geweest door het feit dat hypotheekklanten voor langere rentevaste looptijden kiezen. Het ALCO heeft middels swaptransacties de duration binnen de gewenste tactische en strategische bandbreedte gehouden. De duration van het eigen vermogen bedroeg per 31 december 2015 4,4 jaar (2014: 2,9 jaar) en heeft zich gedurende 2015 bewogen tussen de 2,1 en 6,3 jaar. De maximale duration die Van Lanschot acceptabel acht bedraagt 7 jaar. De duration van 4,4 jaar per ultimo 2015 impliceert dat de economische waarde van het eigen vermogen met 4,4 % (€ 82 miljoen) daalt als de rentecurve parallel met 100 basispunten stijgt. Indien de rentecurve parallel met 100 basispunten daalt stijgt de economische waarde van het eigen vermogen eveneens met € 82 miljoen. Per ultimo 2014 bedroeg deze gevoeligheid € 47 miljoen.

In de duration van het eigen vermogen zijn ook de instrumenten verwerkt die op marktwaarde zijn gewaardeerd, en waarvan de marktwaardemutaties onder het Resultaat financiële transacties worden verantwoord. Dit betreft met name rentederivaten die zijn afgesloten in het kader van renterisicomanagement. Voor deze derivaten wordt hedge accounting toegepast (zie toelichting 8. Derivaten) waardoor het Resultaat financiële transacties nauwelijks gevoelig is voor rentebewegingen.

Van Lanschot houdt onder Pillar II-kapitaal aan voor renterisico. Om deze kapitaaleis vast te stellen wordt gekeken wat de negatieve impact is op de marktwaarde van het eigen vermogen in een aantal historische extreme adverse rentescenario's. Hierbij wordt per looptijdbucket een extreem scenario gehanteerd. De impact op de marktwaarde van het eigen vermogen wordt bepaald door de extreme rentebeweging per bucket te vermenigvuldigen met de key rate duration. De kapitaaleis is gelijk aan de som van de marktwaardemutaties per bucket.

Tabel 6.A Gevoeligheidsanalyse eigen vermogen	31/12/2015	31/12/2014
Duration (jaren)	4,4	2,9
Contante waarde van het eigen vermogen (€ miljoen)	1.856	1.651

Ten behoeve van het renterisicobeheer wordt het renterisico van de spaar- en betaalproducten, hypotheke en geldleningen gemodelleerd, rekeninghoudend met de contractuele en klantgedragsaspecten van de producten. Derivatencontracten zijn opgenomen tegen de nominale waarde, omdat renteaanpassingen betrekking hebben op de nominale waarde en niet op marktwaarde zoals de waardingsgrondslag voor deze contracten is. De tabellen 6.B en 6.C tonen de rentegevoeligheid

van Van Lanschot op basis van de contractuele rentetypische resterende looptijden van de afzonderlijke balansposten. Spaargeld en rekening-courant hebben geen vaste looptijd; de saldi worden gesplitst in een volledig elastisch, een semi-elastisch en een niet-elastisch deel. Van Lanschot bepaalt het percentage vervroegde aflossingen per productsoort op basis van de historische gegevens van het afgelopen jaar en past deze gedurende een jaar toe. Herziening vindt jaarlijks plaats.

Tabel 6.B Rentetypische vervalkalender 31/12/2015

	Variabel	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Geen rentestroom	Totaal
Activa							
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	881.024	–	–	–	–	–	881.024
Financiële activa handelsactiviteiten	–	–	–	–	–	6.863	6.863
Vorderingen op bankiers	39.484	149.564	63	–	–	10.962	200.073
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	291.501	73.791	109.500	204.000	33.786	712.578
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	–	914.432	150.000	299.000	698.000	97.709	2.159.141
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	–	–	170.000	305.000	48.639	523.639
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.261.838	2.241.003	642.661	2.137.831	3.786.129	98.906	10.168.368
Derivaten (vorderingen)	–	1.098.395	1.943.525	1.400.237	543.580	2.697	4.988.434
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	–	–	–	–	56.299	56.299
Overige activa	–	104.114	31.475	49.782	–	268.953	454.324
Totaal activa	2.182.346	4.799.009	2.841.515	4.166.350	5.536.709	624.814	20.150.743
Verplichtingen							
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	–	–	–	–	–	418	418
Verplichtingen aan bankiers	270.991	427.134	–	–	–	–	698.125
Verplichtingen private en publieke sector	8.401.991	347.455	262.888	272.585	282.462	4.955	9.572.336
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	4.320	23.073	639.045	138.165	–	804.603
Derivaten (verplichtingen)	–	322.756	1.756.880	768.406	419.855	2.135	3.270.032
Uitgegeven schuldbewijzen	–	647.350	1.242.919	63.923	528.761	–2.948	2.480.005
Overige passiva	–	74.306	76.114	3.300	–	23.668	177.388
Achtergestelde schulden	–	16.904	–	–	100.000	1.247	118.151
Totaal verplichtingen	8.672.982	1.840.225	3.361.874	1.747.259	1.469.243	29.475	17.121.058
Gap	–6.490.636	2.958.784	–520.359	2.419.091	4.067.466	595.339	3.029.685

Tabel 6.C Rentetypische vervalkalender 31/12/2014

	Variabel	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Geen rentestroom	Totaal
Activa							
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	1.156.985	–	–	–	–	–	1.156.985
Financiële activa handelsactiviteiten	–	–	–	–	–	43.153	43.153
Vorderingen op bankiers	40.415	399.655	–	–	–	9.055	449.125
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	943	30.000	215.141	855.736	207.704	1.309.524
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	–	1.035.462	–	279.000	454.000	184.269	1.952.731
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	–	–	120.000	355.000	58.708	533.708
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.591.925	2.767.123	1.776.599	3.590.143	1.132.349	162.968	11.021.107
Derivaten (vorderingen)	–	4.950.778	315.788	340.857	318.168	1.423	5.927.014
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	–	–	–	–	50.679	50.679
Overige activa	–	79.688	66.175	59.831	–	261.639	467.333
Totaal activa	2.789.325	9.233.649	2.188.562	4.604.972	3.115.253	979.598	22.911.359
Verplichtingen							
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	–	–	–	–	–	71	71
Verplichtingen aan bankiers	52.647	476.584	–	350.000	–	741	879.972
Verplichtingen private en publieke sector	8.485.570	452.857	945.918	389.044	306.211	6.650	10.586.250
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	3.650	17.591	511.750	173.046	– 125	705.912
Derivaten (verplichtingen)	–	852.691	1.926.080	136.474	310.275	2.010	3.227.530
Uitgegeven schuldbewijzen	–	1.750.230	59.228	1.261.140	–	2.812	3.073.410
Overige passiva	–	142.287	73.200	10.094	–	21.679	247.260
Achternestelde schulden	–	18.016	2.000	–	100.000	1.399	121.415
Totaal verplichtingen	8.538.217	3.696.315	3.024.017	2.658.502	889.532	35.237	18.841.820
Gap	– 5.748.892	5.537.334	– 835.455	1.946.470	2.225.721	944.361	4.069.539

7. Liquiditeitsrisico

Het beleid rondom de monitoring en beheersing van de liquiditeitspositie en het liquiditeitsrisico van Van Lanschot is vastgelegd in het ILAAP.

De liquiditeitspositie van Van Lanschot wordt dagelijks beïnvloed door onder andere opnames en stortingen op deposito's, spaargelden, rekeningen-courant en opnames en aflossingen van kredieten en beleggingen. Van Lanschot heeft diverse limieten vastgesteld ten aanzien van de minimaal aan te houden liquiditeitsbuffer. Op deze manier kunnen verwachte en onverwachte kasstromen worden opgevangen. De interne norm voor de minimale liquiditeitspositie wordt maandelijks vastgesteld op basis van de omvang van de toevertrouwde middelen die niet worden gegarandeerd door het depositogarantiestelsel. De samenstelling van de liquiditeitspositie wordt ook beïnvloed door externe eisen, waaronder de LCR. De liquiditeitspositie wordt dagelijks bewaakt door de afdeling Financial Risk Management en gerapporteerd aan het senior management.

Naast de dagelijkse monitoring van de omvang en samenstelling van de liquiditeitsbuffer wordt maandelijks een 18-maandsliquiditeitsprojectie opgesteld met daarin actuele vervalkalenders en aannames over de ontwikkeling van de liquiditeit. Hierin wordt ook rekening gehouden met seizoenspatronen, trends en gedrag van klanten. Op basis van deze projectie worden liquiditeitstresstesten (entiteitspecifiek en marktbreed) uitgevoerd om vast te stellen of de liquiditeitsbuffer ook in stressomstandigheden toereikend is. Zowel de projectie als de uitkomsten van de stresstesten worden maandelijks in het ALCO besproken.

Liquiditeitsrisico is expliciet opgenomen in het Risk Appetite Statement. Er zijn limieten opgenomen voor de LCR, NSFR, survival periodes onder stress, fundingratio en omvang van de liquiditeitsbuffer. De LCR en NSFR zijn in toenemende mate belangrijke ratio's waarop intern wordt gestuurd. Deze Basel III-ratio's worden maandelijks vastgesteld en gerapporteerd aan het ALCO en vormen een integraal onderdeel van het liquiditeitsrisico-management.

Van Lanschot streeft naar een gebalanceerde fundingmix met voldoende diversificatie naar bronnen, producten en looptijden. Door de aard van de activiteiten heeft Van Lanschot een relatief hoog aandeel van spaargelden en deposito's voor de funding van haar kredietverlening.

Het aandeel van spaargelden die door het deposito garantiestelsel worden gedekt is in 2015 vrijwel ongewijzigd gebleven. De fundingratio per ultimo 2015 bedraagt 94,1% (Ultimo 2014: 96,1%). Dit betekent dat het grootste deel van de kredietportefeuille wordt gefinancierd met spaargelden en deposito's van klanten. Met het oog op de groeiende liquiditeiten voert Van Lanschot een afgewogen tarievenbeleid op basis van het type klant. De totale omvang van de toevertrouwde klantgelden is ten opzichte van vorig jaar afgenomen, met name in niet-strategische doelgroepen.

Securitisaties 2010

De in 2010 afgeronde Citadel 2010-I en Citadel 2010-II RMBS securitisaties zijn beide op 26 augustus 2015, de eerste call-datum van de transactie, afgelost.

Securitisatie 2011

De in 2011 afgeronde Citadel 2011-I securisatietransactie is op 6 maart 2015 beëindigd. Van Lanschot was de enige noteholder en heeft in het kader van liquiditeitsmanagement deze transactie afgewikkeld.

Securitisaties 2013

Op 1 augustus 2013 heeft Van Lanschot de Courtine RMBS 2013-I-transactie afgerond. Het betreft een transactie met een omvang van € 862,6 miljoen en bestaat uit Nederlandse woninghypotheken. In 2015 is € 75,8 miljoen aan aflossingen ontvangen. In 2015 is de mogelijkheid tot aanvulling van de pool met woninghypotheken volledig benut. Er heeft geen overdracht plaatsgevonden van kredietrisico. De schuldbewijzen zijn door Van Lanschot zelf gekocht. De Senior Class A1- en A2-notes zijn beleenbaar bij De Nederlandsche Bank. Zodoende is deze transactie ondersteunend aan het liquiditeitsmanagement van de bank. Van Lanschot treedt in de structuur op als pool servicer. Door de opzet van de structuur kan Van Lanschot niet beschikken over alle liquiditeiten van de Courtine RMBS 2013-I-vennootschap. De liquiditeiten waarover Van Lanschot niet kan beschikken bedragen ultimo 2015 € 14,5 miljoen (2014: € 15,2 miljoen). Daarnaast kan Van Lanschot de gesecuritiseerde hypothecaire geldleningen niet verkopen aan derden. In de structuur zijn geen andere restricties voor Van Lanschot opgenomen.

Tabel 7.A Fundingratio (%)

	31/12/2015	31/12/2014
Fundingratio	94,1	96,1

Tabel 7.B Courtine RMBS 2013-I BV

	Fitch Ratings	Standard & Poor's	Oorspronkelijke hoofdsom	Datum van securitisatie	Hoofdsom 31/12/2015	Eerste calloptie-datum	Contractuele aflooptdatum	Spread
Totaal			862.600		854.000			
Senior Class A1	AAA	AAA	175.000	1-8-2013	175.000	26-9-2018	26-9-2050	1,15%
Senior Class A2	AAA	AAA	370.000	1-8-2013	370.000	26-9-2018	26-9-2050	2,15%
Mezzanine Class B	AAA	AA	81.500	1-8-2013	81.500	26-9-2018	26-9-2050	0,00%
Mezzanine Class C			112.000	1-8-2013	112.000	26-9-2018	26-9-2050	0,00%
Junior Class D			115.500	1-8-2013	115.500	26-9-2018	26-9-2050	0,00%
Subordinated Class E			8.600	1-8-2013	-	26-9-2018	26-9-2050	0,00%

Op 7 november 2013 heeft Van Lanschot de Lunet RMBS 2013-I-transactie afgerond. Het betreft een transactie met een omvang van € 1,1 miljard en bestaat uit Nederlandse woninghypotheken. Er heeft geen overdracht plaatsgevonden van kredietrisico. Vrijwel alle Senior Class A1- en A2-notes zijn geplaatst bij een brede groep institutionele beleggers. De verkoop van deze obligaties zorgt voor een verdere diversificatie van de funding. Van Lanschot treedt in de structuur op als pool servicer. Door de opzet van de structuur kan Van Lanschot niet beschikken over alle liquiditeiten van de Lunet RMBS 2013-I-vennootschap. De liquiditeiten waarover Van Lanschot niet kan beschikken bedragen ultimo 2015 € 11,7 miljoen (2014: € 12,5 miljoen).

Daarnaast kan Van Lanschot de gesecuritiseerde hypothecaire geldleningen niet verkopen aan derden. In de structuur zijn geen andere restricties voor Van Lanschot opgenomen.

Van de Lunet RMBS 2013-I-transactie zijn de Senior Class A1- en A2-notes extern geplaatst. De nominale waarde van deze notes bedraagt ultimo 2015 € 644 miljoen (2014: € 743 miljoen) en de reële waarde bedraagt € 657 miljoen (2014: € 755 miljoen). De houders van de Senior Class A1- en A2-notes hebben het eerste recht op de kasstromen uit de gesecuritiseerde leningen. De nettopositie is gelijk aan het verschil tussen de reële waarde van de notes en de hypotheken.

Tabel 7.C Lunet RMBS 2013-I BV

	Fitch Ratings	Standard & Poor's	Oorspronkelijke hoofdsom	Datum van securitisatie	Hoofdsom 31/12/2015	Eerste calloptie-datum	Contractuele aflooptdatum	Spread
Totaal			1.085.800		861.035			
Senior Class A1	AAA	AAA	244.000	7-11-2013	29.934	27-12-2018	27-12-2045	0,50%
Senior Class A2	AAA	AAA	639.600	7-11-2013	639.600	27-12-2018	27-12-2045	1,08%
Mezzanine Class B	AAA	AA	49.400	7-11-2013	49.400	27-12-2018	27-12-2045	0,00%
Mezzanine Class C			71.000	7-11-2013	71.000	27-12-2018	27-12-2045	0,00%
Junior Class D			71.000	7-11-2013	71.000	27-12-2018	27-12-2045	0,00%
Subordinated Class E			10.800	7-11-2013	101	27-12-2018	27-12-2045	0,00%

De genoemde securitisaties betreffen traditionele securitisaties. Kenmerkend voor een traditionele securitisatie is dat de gesecuritiseerde vorderingen in economische zin worden overgedragen aan een entiteit voor securitisatiedoeleinden die daartoe effecten uitgeeft. De uitgegeven effecten leiden niet tot een betalingsverplichting bij Van Lanschot, maar bij de securisatievennootschappen.

Conditional Pass-Through Covered Bond Programma (CPTCB)

In maart 2015 heeft Van Lanschot haar CPTCB-programma gevestigd, onder dit programma kan de bank gedekte obligaties uitgeven. Hierbij is Van Lanschot de uitgevende instelling. Investeerders hebben een dual verhaalsrecht, in eerste instantie op Van Lanschot en in geval van een faillissement van de bank op een pool met dekkingsactiva.

In april 2015 heeft Van Lanschot een eerste extern geplaatste uitgifte gedaan onder dit fundingprogramma. De € 500 miljoen grote obligatielening, met een looptijd van 7 jaar en een coupon van 0,275%, is geplaatst bij institutionele beleggers.

In de tabellen 7.D en 7.E is het totaal aan hypothecaire leningen per securisatietransactie opgenomen. De leningen waarvan de rente en/of aflossing niet tijdig worden voldaan, zijn achterstallig. Gesecuritiseerde leningen van een klant zijn aangemerkt als onvolwaardig wanneer voor de klant een voorziening is getroffen, omdat deze waarschijnlijk of daadwerkelijk zijn verplichtingen of een gedeelte van zijn verplichtingen jegens Van Lanschot niet kan nakomen.

Tabel 7.D Gesecuritiseerde leningen 31/12/2015

	Reële waarde	Boekwaarde	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien
Totaal	2.519.679	2.330.420	2.308.855	2.940	18.625	2.441
Courtine RMBS 2013-I BV	907.713	839.533	824.765	2.940	11.828	2.320
Lunet RMBS 2013-I BV	917.887	848.942	842.145	–	6.797	121
Covered Bond Programma 2015	694.079	641.945	641.945	–	–	–

Tabel 7.E Gesecuritiseerde leningen 31/12/2014

	Reële waarde	Boekwaarde	Volwaardig	Achterstallig	Onvolwaardig	Voorzien
Totaal	4.836.173	4.505.757	4.441.194	20.887	43.676	11.745
Citadel 2010-I BV	872.752	813.124	799.228	3.048	10.848	3.075
Citadel 2010-II BV	913.842	851.406	834.903	5.803	10.700	2.387
Citadel 2011-I BV	1.131.146	1.053.864	1.040.347	3.467	10.050	2.427
Courtine RMBS 2013-I BV	904.763	842.948	825.501	5.805	11.642	3.856
Lunet RMBS 2013-I BV	1.013.670	944.415	941.215	2.764	436	-

Van Lanschot verstrekt geen financiële of andere steun aan de securitisatievenootschappen. Tevens heeft Van Lanschot geen intenties om financiële of andere steun te verstrekken.

7.1 Looptijdenoverzicht

De tabellen 7.1.A en 7.1.B tonen de activa en passiva op basis van hun resterende contractuele looptijd per balansdatum.

De totaalbedragen sluiten aan op de waarden in de geconsolideerde balans. Op onderdelen kan dit verschillen van andere overzichten, aangezien in deze tabellen de bedragen gebaseerd zijn op kasstromen op niet-verdisconteerde basis, gerelateerd aan zowel de hoofdsom als aan alle toekomstige rentebetalingen. De posten die niet tot een kasstroom leiden (zoals verdiscontering, de amortisatie van kosten, de waardeveranderingen uit hoofde van derivaten, opslagen voor eigen risico en dergelijke) zijn in een aparte kolom weergegeven om hiermee de aansluiting met de balans inzichtelijk te houden.

Tabel 7.1.A Looptijdenoverzicht balansposten 31/12/2015

	Direct opeisbaar	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Subtotaal	Geen kasstroom	Totaal
Activa								
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	881.024	–	–	–	–	881.024	–	881.024
Financiële activa handelsactiviteiten	–	6.863	–	–	–	6.863	–	6.863
Vorderingen op bankiers	39.485	149.563	63	–	10.962	200.073	–	200.073
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	291.501	73.791	109.500	204.000	678.792	33.786	712.578
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	–	82.472	289.604	968.356	721.000	2.061.432	97.709	2.159.141
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	–	–	170.000	305.000	475.000	48.639	523.639
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.261.851	50.165	138.601	411.534	8.207.311	10.069.462	98.906	10.168.368
Derivaten (vorderingen)	–	38.961	76.722	123.999	85.728	325.410	8.001	333.411
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	–	–	56.299	–	56.299	–	56.299
Overige activa	–	104.114	31.475	49.782	–	185.371	268.953	454.324
Totaal activa	2.182.360	723.639	610.256	1.889.470	9.534.001	14.939.726	555.994	15.495.720
Totaal activa exclusief derivaten	2.182.360	684.678	533.534	1.765.471	9.448.273	14.614.316	547.993	15.162.309
Verplichtingen								
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	–	418	–	–	–	418	–	418
Verplichtingen aan bankiers	51.847	296.278	350.000	–	–	698.125	–	698.125
Verplichtingen private en publieke sector	8.509.188	333.864	222.113	272.585	229.631	9.567.381	4.955	9.572.336
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	3.836	22.945	645.389	132.433	804.603	–	804.603
Derivaten (verplichtingen)	–	29.121	46.287	112.529	128.528	316.465	8.295	324.760
Uitgegeven schuldbewijzen	–	3.629	730.419	1.207.644	541.261	2.482.953	– 2.948	2.480.005
Overige passiva	–	74.306	76.114	3.300	–	153.720	23.668	177.388
Achtergestelde schulden	–	–	–	–	116.904	116.904	1.247	118.151
Totaal verplichtingen	8.561.035	741.452	1.447.878	2.241.447	1.148.757	14.140.569	35.217	14.175.786
Totaal verplichtingen exclusief derivaten	8.561.035	712.331	1.401.591	2.128.918	1.020.229	13.824.104	26.922	13.851.026
On balance gap	– 6.378.675	– 17.813	– 837.622	– 351.977	8.385.244	799.157	520.777	1.319.934
Vorderingen uit hoofde van toekomstige rentestromen	–	50.005	109.678	439.880	5.182.554	5.782.117	–	5.782.117
Verplichtingen uit hoofde van toekomstige rentestromen	–	19.344	97.914	274.156	144.865	536.279	–	536.279
On balance gap inclusief toekomstige rentestromen	– 6.378.675	12.848	– 825.858	– 186.253	13.422.933	6.044.995	520.777	6.565.772

Tabel 7.1.B Looptijdenoverzicht balansposten 31/12/2014

	Direct opeisbaar	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Subtotaal	Geen kasstroom	Totaal
Activa								
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	1.156.985	–	–	–	–	1.156.985	–	1.156.985
Financiële activa handelsactiviteiten	–	43.153	–	–	–	43.153	–	43.153
Vorderingen op bankiers	40.415	142.204	–	257.451	9.055	449.125	–	449.125
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	65.046	30.000	215.246	856.574	1.166.866	142.658	1.309.524
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	–	114.475	102.773	1.096.105	521.400	1.834.753	117.978	1.952.731
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	–	–	120.000	355.000	475.000	58.708	533.708
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.595.748	130.933	121.491	558.574	8.451.277	10.858.023	163.084	11.021.107
Derivaten (vorderingen)	–	49.438	20.188	113.406	84.799	267.831	7.262	275.093
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	–	–	50.679	–	50.679	–	50.679
Overige activa	–	79.672	66.192	59.831	–	205.695	261.638	467.333
Totaal activa	2.793.148	624.921	340.644	2.471.292	10.278.105	16.508.110	751.328	17.259.438
Totaal activa exclusief derivaten	2.793.148	575.483	320.456	2.357.886	10.193.306	16.240.279	744.066	16.984.345
Verplichtingen								
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	–	71	–	–	–	71	–	71
Verplichtingen aan bankiers	75.469	331.353	80.000	392.410	–	879.232	740	879.972
Verplichtingen private en publieke sector	8.494.401	672.022	812.022	294.526	306.629	10.579.600	6.650	10.586.250
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	3.650	17.591	511.750	173.046	706.037	– 125	705.912
Derivaten (verplichtingen)	–	51.856	11.742	102.405	207.356	373.359	7.954	381.313
Uitgegeven schuldbewijzen	–	37.950	957.822	2.023.776	51.050	3.070.598	2.812	3.073.410
Overige passiva	–	142.287	73.200	10.094	–	225.581	21.679	247.260
Achtergestelde schulden	–	1.000	2.000	–	117.016	120.016	1.399	121.415
Totaal verplichtingen	8.569.870	1.240.189	1.954.377	3.334.961	855.097	15.954.494	41.109	15.995.603
Totaal verplichtingen exclusief derivaten	8.569.870	1.188.333	1.942.635	3.232.556	647.741	15.581.135	33.155	15.614.290
On balance gap	– 5.776.722	– 615.268	– 1.613.733	– 863.669	9.423.008	553.616	710.219	1.263.835
Vorderingen uit hoofde van toekomstige rentestromen	–	122.514	336.940	1.619.005	4.105.670	6.184.129	–	6.184.129
Verplichtingen uit hoofde van toekomstige rentestromen	–	28.256	101.480	380.059	174.855	684.650	–	684.650
On balance gap inclusief toekomstige rentestromen	– 5.776.722	– 464.498	– 1.175.313	1.135.395	13.703.533	7.422.395	710.219	8.132.614

De toekomstige rentestromen zijn gebaseerd op de economische looptijd van de balansposten en de rentepercentages op het rapportagemoment. In de gaps zijn grote verschillen zichtbaar doordat onder de activa veel langlopende woninghypotheken zijn opgenomen, terwijl bij de verplichtingen veel kortlopende deposito's en rekening-courantposities aanwezig zijn.

De tabellen 7.1.C en 7.1.D tonen de buiten-de-balansposten op basis van hun resterende contractuele looptijd per balansdatum.

Voor iedere transactie waarbij Van Lanschot garant staat, is het maximale garantiebedrag opgenomen in de looptijdbucket waarin Van Lanschot voor het eerst de transactie kan beëindigen.

Voor iedere verplichting uit hoofde van onherroepelijke toezegging is het toegezegde bedrag ingedeeld in de looptijdbucket waarin Van Lanschot voor het eerst de toezegging kan intrekken.

Tabel 7.1.C Looptijdenoverzicht buiten-de-balansposten 31/12/2015

	Direct opeisbaar	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Totaal
Totaal	1.205	399.840	13.897	21.239	138.713	574.894
Garanties	926	3.287	10.089	14.247	53.703	82.252
Overige voorwaardelijke schulden	–	–	–	250	–	250
Niet-opgenomen kredietfaciliteiten	279	165.765	738	2.118	85.010	253.910
Cessie-retrocessie overeenkomsten	–	221.341	–	–	–	221.341
Overige onherroepelijke faciliteiten	–	9.447	3.070	4.624	–	17.141

Tabel 7.1.D Looptijdenoverzicht buiten-de-balansposten 31/12/2014

	Direct opeisbaar	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Totaal
Totaal	3.315	424.404	113.904	24.429	150.885	716.937
Garanties	3.315	6.244	9.235	19.527	76.902	115.223
Overige voorwaardelijke schulden	–	39	–	302	–	341
Niet-opgenomen kredietfaciliteiten	–	80.585	–	13	73.983	154.581
Cessie-retrocessie overeenkomsten	–	332.572	103.678	–	–	436.250
Overige onherroepelijke faciliteiten	–	4.964	991	4.587	–	10.542

7.2 Looptijdenoverzicht

Tabellen 7.2.A en 7.2.B tonen de activa en passiva op basis van hun verwachte resterende looptijd tot en met twaalf maanden en langer dan twaalf maanden per balansdatum.

Tabel 7.2.A Looptijdenoverzicht 31/12/2015					
	≤ 12 maanden	> 12 maanden	Subtotaal	Geen kasstroom	Totaal
Activa					
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	881.024	–	881.024	–	881.024
Financiële activa handelsactiviteiten	6.863	–	6.863	–	6.863
Vorderingen op bankiers	189.111	10.962	200.073	–	200.073
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	365.292	313.500	678.792	33.786	712.578
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	372.076	1.689.356	2.061.432	97.709	2.159.141
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	475.000	475.000	48.639	523.639
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.450.617	8.618.845	10.069.462	98.906	10.168.368
Derivaten (vorderingen)	115.683	209.727	325.410	8.001	333.411
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	56.299	56.299	–	56.299
Overige activa	135.589	49.782	185.371	268.953	454.324
Totaal activa	3.516.255	11.423.471	14.939.726	555.994	15.495.720
Verplichtingen					
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	418	–	418	–	418
Verplichtingen aan bankiers	698.125	–	698.125	–	698.125
Verplichtingen private en publieke sector	9.065.165	502.216	9.567.381	4.955	9.572.336
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	26.781	777.822	804.603	–	804.603
Derivaten (verplichtingen)	75.408	241.057	316.465	8.295	324.760
Uitgegeven schuldbewijzen	734.048	1.748.905	2.482.953	– 2.948	2.480.005
Overige passiva	150.420	3.300	153.720	23.668	177.388
Achtergestelde schulden	–	116.904	116.904	1.247	118.151
Totaal verplichtingen	10.750.365	3.390.204	14.140.569	35.217	14.175.786

Tabel 7.2.B Looptijdenoverzicht 31/12/2014

	≤ 12 maanden	> 12 maanden	Subtotaal	Geen kasstroom	Totaal
Activa					
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	1.156.985	–	1.156.985	–	1.156.985
Financiële activa handelsactiviteiten	43.153	–	43.153	–	43.153
Vorderingen op bankiers	182.619	266.506	449.125	–	449.125
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	95.046	1.071.820	1.166.866	142.658	1.309.524
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	217.248	1.617.505	1.834.753	117.978	1.952.731
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	475.000	475.000	58.708	533.708
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.848.172	9.009.851	10.858.023	163.084	11.021.107
Derivaten (vorderingen)	69.626	198.205	267.831	7.262	275.093
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	50.679	50.679	–	50.679
Overige activa	145.864	59.831	205.695	261.638	467.333
Totaal activa	3.758.713	12.749.397	16.508.110	751.328	17.259.438
Verplichtingen					
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	71	–	71	–	71
Verplichtingen aan bankiers	486.822	392.410	879.232	740	879.972
Verplichtingen private en publieke sector	9.978.445	601.155	10.579.600	6.650	10.586.250
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	21.241	684.796	706.037	– 125	705.912
Derivaten (verplichtingen)	63.598	309.761	373.359	7.954	381.313
Uitgegeven schuldbewijzen	995.772	2.074.826	3.070.598	2.812	3.073.410
Overige passiva	215.487	10.094	225.581	21.679	247.260
Achtergestelde schulden	3.000	117.016	120.016	1.399	121.415
Totaal verplichtingen	11.764.436	4.190.058	15.954.494	41.109	15.995.603

8. Compliancerisico

Van Lanschot en haar dochtermaatschappijen vervullen in het maatschappelijk verkeer een dienstverlenende taak. Van Lanschot kan deze taak alleen naar behoren uitoefenen als elke partij waarmee zij te maken heeft vertrouwen in haar kan stellen. Integer handelen door Van Lanschot en haar medewerkers vormt de basis voor dat vertrouwen. De afdeling Compliance levert een belangrijke waarborg bij de verankering van een integere bedrijfsvoering. De geldende wet- en regelgeving schept hiervoor het kader. Binnen dit kader heeft Van Lanschot de belangrijkste eisen vertaald in vereisten voor processen en procedures. Om te kunnen voldoen aan deze vereisten, organiseert Compliance op regelmatige basis trainingen en awareness-sessies voor medewerkers. Compliance monitort de naleving van wet- en regelgeving en stelt daar waar nodig verbetering voor. Niet-naleving van wet- en regelgeving kan leiden tot significante reputatie- en/of financiële schade. De afdeling Compliance rapporteert rechtstreeks aan de voorzitter van de Executive Board en ziet toe op de naleving van wet- en regelgeving door de Executive Board, het senior management en de medewerkers van de bank.

9. Reële waarde

9.1 Financiële instrumenten tegen reële waarde

Een deel van de financiële instrumenten wordt in de balans tegen reële waarde opgenomen. In tabellen 9.1.A en 9.1.B zijn deze instrumenten verdeeld over Level 1, Level 2 en Level 3. De reële waarde is gebaseerd op genoteerde marktprijzen, op in de markt waarneembare gegevens of op niet-in de markt waarneembare gegevens.

Van Lanschot heeft een beleid opgesteld waarin de criteria voor de verdeling van financiële instrumenten, die in de balans tegen reële waarde worden gewaardeerd, op basis van Level 1, Level 2 en Level 3 zijn vastgesteld. Dit beleid wordt aan het einde van iedere verslagperiode getoetst. Op basis van deze jaarlijkse analyse wordt bepaald of verschuiving heeft plaatsgevonden tussen levels in hiërarchie.

Level 1: Genoteerde marktprijzen

De reële waarde van financiële instrumenten die worden verhandeld op een actieve markt wordt gebaseerd op de koers per balansdatum (marktnotering).

Voor financiële activa wordt de biedprijs gehanteerd; voor financiële verplichtingen de laatprijs. Omdat bij deze instrumenten sprake is van een actieve markt vormen de koersen een goede afspiegeling van actuele en veel voorkomende markttransacties tussen onafhankelijke partijen.

Level 2: In de markt waarneembare gegevens

De reële waarde van financiële instrumenten die niet worden verhandeld op een actieve markt (bijvoorbeeld OTC-derivaten) wordt vastgesteld met behulp van kasstroom- en optiewaarderingsmodellen. Van Lanschot selecteert op basis van haar inschattingen een aantal methoden en maakt aannames die gebaseerd zijn op de marktomstandigheden (observeerbare data) per balansdatum. De geschatte contante waarde van toekomstige kasstromen wordt gebruikt om de reële waarde voor de overige financiële instrumenten te bepalen. De reële waarde van renteswaps wordt berekend als de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen. De disconteringsvoet is gelijk aan de markttrent op balansdatum voor een vergelijkbaar instrument met dezelfde voorwaarden, waarbij rekening gehouden wordt met gestelde zekerheden uit hoofde van credit support annexes (CSA's).

De reële waarde van valutatermijncontracten wordt vastgesteld met gebruik van forward valutakoersen per balansdatum.

Ten aanzien van handelsvorderingen en -verplichtingen wordt verondersteld dat de nominale waarde (na aftrek van geschatte aanpassingen) de reële waarde ervan benadert.

Schattingen en beoordelingen zijn gebaseerd op in het verleden opgedane ervaringen en andere factoren, waaronder ook verwachtingen over toekomstige gebeurtenissen zoals deze zich, naar de huidige stand van zaken, redelijkerwijs kunnen voordoen. Schattingen en beoordelingen worden continu geëvalueerd.

Level 3: Niet-in de markt waarneembare gegevens

De financiële instrumenten in deze categorie zijn individueel beoordeeld. De waardering is gebaseerd op de beste inschatting van het management, rekening houdend met de laatstbekende prijzen, prijzen voor vergelijkbare instrumenten en, voor een meer dan niet-significant deel, informatie die niet in de markt waarneembaar is.

Tabel 9.1.A Financiële instrumenten tegen reële waarde 31/12/2015

	Level 1	Level 2	Level 3	Totaal
Activa				
Financiële activa handelsactiviteiten				
Aandelen genoteerd	5.206	1.137	–	6.343
Aandelen niet-genoteerd	–	–	520	520
	5.206	1.137	520	6.863
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Vreemdvermogensinstrumenten overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	124.206	–	–	124.206
Vreemdvermogensinstrumenten gedekte obligaties	509.470	–	–	509.470
Vreemdvermogensinstrumenten bedrijven genoteerd	4.690	–	–	4.690
Aandelen genoteerd	20.879	19.463	–	40.342
Aandelen niet-genoteerd	–	19.714	14.156	33.870
	659.245	39.177	14.156	712.578
Beleggingen voor verkoop beschikbaar				
Vreemdvermogensinstrumenten overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	1.050.019	–	–	1.050.019
Vreemdvermogensinstrumenten banken en financiële instellingen genoteerd	71.309	–	–	71.309
Vreemdvermogensinstrumenten gedekte obligaties	190.932	–	–	190.932
Vreemdvermogensinstrumenten Asset-Backed Securities	806.848	–	–	806.848
Vreemdvermogensinstrumenten bedrijven cumprefs (Participaties)	–	–	8.788	8.788
Aandelen genoteerd	–	–	–	–
Aandelen niet-genoteerd	–	–	17.376	17.376
Participaties	–	–	13.869	13.869
	2.119.108	–	40.033	2.159.141
Derivaten (vorderingen)				
Interestderivaten	–	700	–	700
Equityderivaten	–	1.996	–	1.996
Optiepositie klanten	26.124	–	–	26.124
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	–	61.530	512	62.042
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting	–	2.832	–	2.832
Derivaten kasstroomhedge-accounting	–	80	–	80
Economische hedges	–	85.230	–	85.230
Derivaten structured products	–	145.028	9.379	154.407
	26.124	297.396	9.891	333.411
Totaal activa	2.809.683	337.710	64.600	3.211.993

Tabel 9.1.A Financiële instrumenten tegen reële waarde 31/12/2015 (vervolg)

	Level 1	Level 2	Level 3	Totaal
Verplichtingen				
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten				
Aandelen genoteerd	88	–	–	88
Aandelen niet-genoteerd	–	–	330	330
	88	–	330	418
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Niet-gestructureerde schuldbewijzen	–	247.709	–	247.709
Gestructureerde schuldbewijzen	–	483.174	73.720	556.894
	–	730.883	73.720	804.603
Derivaten (verplichtingen)				
Interestderivaten	–	2.135	–	2.135
Optiepositie klanten	24.859	–	–	24.859
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	–	60.246	405	60.651
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting	–	586	–	586
Derivaten kasstroomhedge-accounting	–	19.174	–	19.174
Economische hedges	–	96.985	–	96.985
Derivaten structured products	–	116.504	3.866	120.370
	24.859	295.630	4.271	324.760
Totaal verplichtingen	24.947	1.026.513	78.321	1.129.781

De reële waarde van activa en passiva gewaardeerd op basis van waarderingmethoden met niet-in de markt waarneembare variabelen, wordt slechts in beperkte mate beïnvloed door wijzigingen in uitgangspunten.

Wijzigingen van financiële activa of passiva tussen levels

Van Lanschot heeft in 2014 een beleidsdocument opgesteld over de reële-waardehiërarchie. In dit document zijn de gehanteerde inputvariabelen opgedeeld naar waarneembare en niet-waarneembare inputvariabelen. Indien de niet-waarneembare inputvariabelen significant zijn wordt het instrument geïnclassificeerd als Level 3. Een niet-waarneembare inputvariabele is significant als de mutatie van de reële waarde door toepassing van deze inputvariabele groter is dan de gestelde grenswaarden.

Halfjaarlijks wordt de reële-waardehiërarchie opgesteld en worden de niet-waarneembare inputvariabelen getoetst op hun significantie. Als gevolg van deze toets hebben transfers plaatsgevonden van Level 2 naar 3 en vice versa voor financiële instrumenten behorend tot Beleggingen

voor verkoop beschikbaar, Derivaten (vorderingen), Financiële verplichtingen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening en Derivaten (verplichtingen). De transfer onder de Beleggingen voor verkoop beschikbaar is het gevolg van een beleggingstransactie waarbij voor de verkregen beleggingen in 2015 geen actieve markt aanwezig is. De Derivaten vorderingen en verplichtingen en Financiële verplichtingen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening zijn als gevolg van de inputvariabelen correlatie en volatiliteit getransfereerd naar Level 2. Door de kortere resterende looptijd van de financiële instrumenten zijn de inputvariabelen correlatie en volatiliteit als niet-significant gekwalificeerd waardoor een transfer naar Level 2 is verwerkt. De omvang van de verschuiving van Level 2 naar Level 3 is voor Beleggingen voor verkoop beschikbaar € 4,0 miljoen, Derivaten vorderingen € 0,5 miljoen en Financiële verplichtingen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening € 7,7 miljoen. De omvang van de verschuiving van Level 3 naar Level 2 is voor Derivaten vorderingen € 3,3 miljoen, Financiële verplichtingen aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening € 83,0 miljoen en Derivaten verplichtingen € 0,2 miljoen.

Tabel 9.1.B Financiële instrumenten tegen reële waarde 31/12/2014

	Level 1	Level 2	Level 3	Totaal
Activa				
Financiële activa handelsactiviteiten				
Vreemdvermogensinstrumenten banken en financiële instellingen genoteerd	–	493	–	493
Aandelen genoteerd	22.371	–	–	22.371
Aandelen niet-genoteerd	–	20.070	219	20.289
	22.371	20.563	219	43.153
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Vreemdvermogensinstrumenten overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	910.082	–	–	910.082
Vreemdvermogensinstrumenten banken en financiële instellingen genoteerd	135	–	–	135
Vreemdvermogensinstrumenten gedekte obligaties	334.261	–	–	334.261
Aandelen genoteerd	30.815	–	–	30.815
Aandelen niet-genoteerd	–	20.150	14.081	34.231
	1.275.293	20.150	14.081	1.309.524
Beleggingen voor verkoop beschikbaar				
Vreemdvermogensinstrumenten overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	842.849	–	–	842.849
Vreemdvermogensinstrumenten banken en financiële instellingen genoteerd	–	–	–	–
Vreemdvermogensinstrumenten gedekte obligaties	102.107	–	–	102.107
Vreemdvermogensinstrumenten Asset-Backed Securities	941.484	–	–	941.484
Vreemdvermogensinstrumenten bedrijven cumprefs (Participaties)	–	–	29.220	29.220
Aandelen genoteerd	–	3.966	–	3.966
Aandelen niet-genoteerd	–	–	9.320	9.320
Participaties	–	–	23.785	23.785
	1.886.440	3.966	62.325	1.952.731
Derivaten (vorderingen)				
Interestderivaten	–	–	–	–
Equityderivaten	–	1.423	–	1.423
Optiepositie klanten	14.406	–	–	14.406
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	–	64.518	–	64.518
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting	–	–	–	–
Derivaten kasstroomhedge-accounting	–	–	–	–
Economische hedges	–	103.384	–	103.384
Derivaten structured products	–	82.843	8.519	91.362
	14.406	252.168	8.519	275.093
Totaal activa	3.198.510	296.847	85.144	3.580.501

Tabel 9.1.B Financiële instrumenten tegen reële waarde 31/12/2014 (vervolg)				
	Level 1	Level 2	Level 3	Totaal
Verplichtingen				
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten				
Aandelen genoteerd	71	–	–	71
Aandelen niet-genoteerd	–	–	–	–
	71	–	–	71
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Niet-gestructureerde schuldbewijzen	–	259.715	–	259.715
Gestructureerde schuldbewijzen	–	332.499	113.698	446.197
	–	592.214	113.698	705.912
Derivaten (verplichtingen)				
Interestderivaten	–	2.010	–	2.010
Optiepositie klanten	13.593	–	–	13.593
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	–	64.270	–	64.270
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting	–	–	–	–
Derivaten kasstroomhedge-accounting	–	17.494	–	17.494
Economische hedges	–	220.570	–	220.570
Derivaten structured products	–	62.284	1.092	63.376
	13.593	366.628	1.092	381.313
Totaal verplichtingen	13.664	958.842	114.790	1.087.296

Verloopoverzicht financiële activa en passiva verantwoord onder Level 3

In tabellen 9.1.C en 9.1.D zijn verloopoverzichten opgenomen van alle financiële activa en passiva, die worden verantwoord onder Level 3-posten en die in de balans worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Tabel 9.1.C.1 Verloopoverzicht financiële activa verantwoord onder Level 3 in 2015

Balanspost	Stand per 1 januari	Naar winst-en-verliesrekening	Naar eigen vermogen*	Aankopen	Verkopen	Transfers	Stand per 31 december
Financiële activa handelsactiviteiten							
Aandelen niet-genoteerd	219	4	–	297	–	–	520
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening							
Aandelen niet-genoteerd	14.081	310	–	61	– 296	–	14.156
Beleggingen voor verkoop beschikbaar							
Vreemdvermogensinstrumenten bedrijven cumprefs (Participaties)	29.220	1.502	444	–	– 22.378	–	8.788
Aandelen niet-genoteerd	9.320	–	4.061	29	–	3.966	17.376
Participaties	23.785	– 235	– 5.246	693	– 5.128	–	13.869
Derivaten (vorderingen)							
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	–	–	–	–	–	512	512
Derivaten structured products	8.519	4.117	–	–	–	– 3.257	9.379
Totaal financiële activa Level 3	85.144	5.698	– 741	1.080	– 27.802	1.221	64.600

Tabel 9.1.C.2 Verloopoverzicht financiële passiva verantwoord onder Level 3 in 2015

Balanspost	Stand per 1 januari	Naar winst-en-verliesrekening	Naar eigen vermogen*	Uitgiftes	Settlements	Transfers	Stand per 31 december
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten							
Aandelen niet-genoteerd	–	–	–	330	–	–	330
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening							
Gestructureerde schuldbewijzen	113.698	821	–	45.497	– 11.000	– 75.296	73.720
Derivaten (verplichtingen)							
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	–	–	–	405	–	–	405
Derivaten structured products	1.092	3.018	–	–	–	– 244	3.866
Totaal financiële passiva Level 3	114.790	3.839	–	46.232	– 11.000	– 75.540	78.321
Totaal	– 29.646	1.859	– 741	– 45.152	– 16.802	76.761	– 13.721

* De waardemutaties verantwoord in het eigen vermogen zijn opgenomen in het Overzicht gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten onder Herwaardering beleggingen in eigenvermogensinstrumenten wat betreft eigenvermogensinstrumenten en Herwaardering vreemdvermogensinstrumenten inzake de vreemdvermogensinstrumenten.

Tabel 9.1.D.1 Verloopoverzicht financiële activa verantwoord onder Level 3 in 2014

Balanspost	Stand per 1 januari	Naar winst-en-verliesrekening	Naar eigen vermogen*	Aankopen	Verkopen	Transfers	Stand per 31 december
Financiële activa handelsactiviteiten							
Aandelen niet-genoteerd	227	–	–	–	– 8	–	219
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening							
Aandelen niet-genoteerd	19.344	– 850	–	152	– 4.565	–	14.081
Beleggingen voor verkoop beschikbaar							
Vreemdvermogensinstrumenten Asset-Backed Securities	135.525	–	–	–	– 135.525	–	–
Vreemdvermogensinstrumenten bedrijven cumprefs (Participaties)	40.137	434	– 417	–	– 10.934	–	29.220
Aandelen niet-genoteerd	10.558	–	– 1.129	–	– 109	–	9.320
Participaties	27.307	– 200	– 549	242	– 3.015	–	23.785
Derivaten (vorderingen)							
Derivaten structured products	–	7.063	–	–	–	1.456	8.519
Totaal financiële activa Level 3	233.098	6.447	– 2.095	394	– 154.156	1.456	85.144

Tabel 9.1.D.2 Verloopoverzicht financiële passiva verantwoord onder Level 3 in 2014

Balanspost	Stand per 1 januari	Naar winst-en-verliesrekening	Naar eigen vermogen*	Uitgiftes	Settlements	Transfers	Stand per 31 december
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening							
Gestructureerde schuldbewijzen	16.285	4.113	–	55.308	– 4.221	42.213	113.698
Derivaten (verplichtingen)							
Derivaten structured products	–	– 306	–	–	–	1.398	1.092
Totaal financiële passiva Level 3	16.285	3.807	–	55.308	– 4.221	43.611	114.790
Totaal	216.813	2.640	– 2.095	– 54.914	– 149.935	– 42.155	– 29.646

* De waardemutaties verantwoord in het eigen vermogen zijn opgenomen in het Overzicht gerealiseerde en onerealiseerde resultaten onder Herwaardering beleggingen in eigenvermogensinstrumenten wat betreft eigenvermogensinstrumenten en Herwaardering vreemdvermogensinstrumenten inzake de vreemdvermogensinstrumenten.

Tabel 9.1.E Reële-waardeveranderingen opgenomen in de winst-en-verliesrekening van financiële instrumenten in Level 3						
	2015			2014		
	Gerealiseerd	Ongerealiseerd	Totaal	Gerealiseerd	Ongerealiseerd	Totaal
Interest	1.782	–	1.782	2.437	–	2.437
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	4	310	314	–	– 850	– 850
Resultaat uit financiële transacties	–	278	278	–	3.256	3.256
Bijzondere waardeverminderingen	–	– 515	– 515	–	– 2.203	– 2.203
Totaal	1.786	73	1.859	2.437	203	2.640

Tabel 9.1.F Toelichting reële-waardebepaling met behulp van in de markt waarneembare gegevens (Level 2)				
	Reële waarde		Waarderingsmethode	Significante in de markt waarneembare gegevens
	31/12/2015	31/12/2014		
Activa				
Financiële activa handelsactiviteiten				
Vreemdvermogensinstrumenten banken en financiële instellingen genoteerd	–	493	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– Onderliggende waarde – Rentepercentage – Dividendcurve – Volatiliteit
Aandelen genoteerd	1.137	–	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Laatste bekende (slot)beurskoers van de onderliggende activa
Aandelen niet-genoteerd	–	20.070	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Inschattingen van de intrinsieke waarde van de onderliggende investeringen met inachtneming van de daarvoor geldende algemeen geaccepteerde waarderingsmethoden ontvangen van fondsmanagers
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Aandelen genoteerd	19.463	–	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Laatste bekende (slot)beurskoers van de onderliggende activa
Aandelen niet-genoteerd	19.714	20.150	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Laatste gepubliceerde netto-intrinsieke waarde – Marktwaaarde welke op waarderingsdatum wordt gelijkgesteld aan de beurskoers – Reële waarde met inachtneming van de daarvoor geldende in het maatschappelijk verkeer aanvaardbare maatstaven
Beleggingen voor verkoop beschikbaar				
Aandelen genoteerd	–	3.966	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Laatste bekende (slot)beurskoers van de onderliggende activa

Tabel 9.1.F Toelichting reële-waardebepaling met behulp van in de markt waarneembare gegevens (Level 2) (vervolg)

	Reële waarde		Waarderingsmethode	Significante in de markt waarneembare gegevens
	31/12/2015	31/12/2014		
Derivaten (vorderingen)				
Interestderivaten				
– Interest rate swaps	700	–	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage
Equityderivaten				
– Interest rate swaps	–	184	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage
– Inflation linked swaps	1.996	1.239	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– Onderliggende waarde – Rentepercentage – Dividendcurve – Volatiliteit – Correlatie – Valutakoersen
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting				
– Interest rate swaps	33.417	38.283	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage
– Inflation linked swaps	28.113	26.235	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage – Inflatiecurve – Consumentenprijsindexcijfers – Seizoeninvloeden
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting				
– Interest rate swaps	2.832	–	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage
Derivaten kasstroomhedge-accounting				
– Inflation linked swaps	80	–	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage
Economische hedges				
– Interest rate swaps	85.230	103.384	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage
Derivaten structured products				
– Opties	91.844	38.311	– Optiemodel	– Onderliggende waarde – Rentepercentage – Dividendcurve – Volatiliteit – Valutakoersen
– Interest rate swaps	20.981	18.537	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage
– Credit linked swaps	384	261	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– CDS Spread – Rentepercentage – Terugvorderingspercentage
– Equity swaps	31.819	25.734	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– Onderliggende waarde – Rentepercentage – Dividendcurve – Volatiliteit – Correlatie – Valutakoersen
Totaal activa	337.710	296.847		

Tabel 9.1.F Toelichting reële-waardebepaling met behulp van in de markt waarneembare gegevens (Level 2) (vervolg)

	Reële waarde		Waarderingsmethode	Significante in de markt waarneembare gegevens
	31/12/2015	31/12/2014		
Verplichtingen				
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Niet-gestructureerde schuldbewijzen	247.709	259.715	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage
Gestructureerde schuldbewijzen	483.174	332.499	- Disconteringsmodel - Optiemodel	- Rentepercentage - Onderliggende waarde - Dividendcurve - Volatiliteit - Correlatie - Valutakoersen
Derivaten (verplichtingen)				
Interestderivaten				
- Interest rate swaps	542	769	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage
- FX opties	1.593	1.241	- Optiemodel	- Rentepercentage - Onderliggende waarde - Dividendcurve - Volatiliteit - Valutakoersen
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting				
- Interest rate swaps	60.246	64.270	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting				
- Interest rate swaps	586	-	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage
Derivaten kasstroomhedge-accounting				
- Inflation linked swaps	19.174	17.494	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage - Inflatiecurve - Consumentenprijsindexcijfers
Economische hedges				
- Interest rate swaps	72.708	219.478	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage
- Cross currency swaps	24.277	1.092	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage - Valutakoersen
Derivaten structured products				
- Opties	94.707	35.314	- Optiemodel	- Onderliggende waarde - Rentepercentage - Dividendcurve - Volatiliteit - Valutakoersen
- Interest rate swaps	8.631	6.645	- Disconteringsmodel	- Rentepercentage
- Credit linked swaps	1.255	5.660	- Disconteringsmodel - Optiemodel	- CDS spread
- Equity swaps	11.911	14.665	- Disconteringsmodel - Optiemodel	- Onderliggende waarde - Rentepercentage - Dividendcurve - Volatiliteit - Correlatie - Valutakoersen
Totaal verplichtingen	1.026.513	958.842		

Tabel 9.1.G Toelichting reële-waardebepaling met behulp van niet-in de markt waarneembare gegevens (Level 3)

	Reële waarde		Waarderingsmethode	Significante niet-in de markt waarneembare gegevens
	31/12/2015	31/12/2014		
Activa				
Financiële activa handelsactiviteiten				
Aandelen niet-genoteerd	190 330	– 219	– Optiemodel – Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– n/a* – Intrinsieke waarde – Nominale waarde
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Aandelen niet-genoteerd	14.156	14.081	– Disconteringsmodel – Marktmultiples – Transactiemultiples – Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– n/a* – Kostprijs of lagere marktwaarde
Beleggingen voor verkoop beschikbaar				
Vreemdvermogensinstrumenten bedrijven cumprefs (Participaties)**	8.788	29.220	– Disconteringsmodel	– Rentepercentage – Disconteringsvoet
Aandelen niet-genoteerd	17.376	9.320	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Laatst gepubliceerde intrinsieke waardes van de onderliggende activa
Participaties	9.011	10.177	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– n/a*
	1.592	2.393	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Multiple analyse van vergelijkbare ondernemingen met een afslag van 25% voor illiquiditeit en ondernemingsgrootte – Laatst bekende aandelenkoers
	3.266	3.610	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– EBITA – Emissie of overdrachtskoers – Beurskoers van de laatste handelsdag – Nominale waarde met aftrek van voorzieningen
	–	7.605	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Omzetgroei – EBIT(DA) marge ontwikkeling – Netto werkkapitaal ontwikkeling – Kapitaalsuitgaven – Gewogen gemiddelde kosten voor kapitaal
Derivaten (vorderingen)				
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting				
– Inflation linked swaps**	512	–	– Disconteringsmodel	– Seizoensinvloeden
Derivaten structured products				
– Opties**	5.752	2.599	– Optiemodel	– Correlatie
– Equity swaps**	3.627	5.920	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– Volatiliteit – Correlatie
Totaal activa	64.600	85.144		

* Van Lanschot krijgt de waardering op van een professionele partij. Van Lanschot heeft geen inzicht in de significante niet-in de markt waarneembare gegevens, range en sensitiviteit.

** Voor de range en sensitiviteit van deze financiële instrumenten wordt verwezen naar tabel 9.1.H. Voor de overige financiële instrumenten is er geen range of sensitiviteit aanwezig.

Tabel 9.1.G Toelichting reële-waardebepaling met behulp van niet-in de markt waarneembare gegevens (Level 3) (vervolg)

	Reële waarde		Waarderingsmethode	Significante niet-in de markt waarneembare gegevens
	31/12/2015	31/12/2014		
Verplichtingen				
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten				
Aandelen niet-genoteerd	330	–	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Intrinsieke waarde – Nominale waarde
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening				
Gestructureerde schuldbewijzen**	–	6.215	– Netto-intrinsieke waarde waarbij onderliggende activa tegen reële waarde is gewaardeerd	– Reële waarde Egeria NV en Egeria Private Equity Fund II NV – Eigen kredietrisico
	73.720	107.483	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– Volatiliteit – Correlatie
Derivaten (verplichtingen)				
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting				
– Inflation linked swaps**	405	–	– Disconteringsmodel	– Seizoensinvloeden
Derivaten structured products				
– Credit linked swaps	146	–	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– n/a
– Opties**	1.437	–	– Optiemodel	– Volatiliteit
– Equity swaps**	2.283	1.092	– Disconteringsmodel – Optiemodel	– Volatiliteit – Correlatie
Totaal verplichtingen	78.321	114.790		

* Van Lanschot krijgt de waardering op van een professionele partij. Van Lanschot heeft geen inzicht in de significante niet-in de markt waarneembare gegevens, range en sensitiviteit.

** Voor de range en sensitiviteit van deze financiële instrumenten wordt verwezen naar tabel 9.1.H. Voor de overige financiële instrumenten is er geen range of sensitiviteit aanwezig.

Tabel 9.1.H Toelichting range en sensitiviteit van niet-in de markt waarneembare gegevens (Level 3)

	Significante niet-in de markt waarneembare gegevens	Range	Sensitiviteit
Activa			
Beleggingen voor verkoop beschikbaar			
Vreemdvermogensinstrumenten bedrijven cumprefs (Participaties)	<ul style="list-style-type: none"> - Rentepercentage - Disconteringsvoet 	6,5% - 12% 6,5% - 12%	mutatie 1% - mutatie € 0,1 miljoen mutatie 1% - mutatie € 0,1 miljoen
Derivaten (vorderingen)			
Derivaten kasstroomhedge-accounting	<ul style="list-style-type: none"> - Seizoensinvloeden 	-7% - 6% (1%)	n/a
Derivaten structured products	<ul style="list-style-type: none"> - Correlatie - Volatiliteit 	-17% - 22% (3%) 13% - 24% (20%)	totale impact € 0,1 miljoen totale impact € 1,2 miljoen
<ul style="list-style-type: none"> - Opties - Equity swaps 	<ul style="list-style-type: none"> - Correlatie - Volatiliteit 	-20% - 26% (3%) 18% - 24% (21%)	n/a totale impact € 0,2 miljoen
Verplichtingen			
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening			
Gestructureerde schuldbewijzen	<ul style="list-style-type: none"> - Correlatie - Volatiliteit 	-20% - 26% (3%) 13% - 24% (19%)	totale impact € 0,1 miljoen totale impact € 0,6 miljoen
Derivaten (verplichtingen)			
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	<ul style="list-style-type: none"> - Seizoensinvloeden 	-7% - 6% (1%)	n/a
Derivaten structured products	<ul style="list-style-type: none"> - Volatiliteit 	18% - 24% (21%)	totale impact € 0,4 miljoen
<ul style="list-style-type: none"> - Opties - Equity swaps 	<ul style="list-style-type: none"> - Volatiliteit - Correlatie 	-18% - 25% (3%) 18% - 24% (21%)	totale impact € 0,1 miljoen totale impact € 0,3 miljoen

9.2 Financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd

In de tabel 9.2 zijn voor de financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd de nominale en reële waarde weergegeven met uitzondering van financiële instrumenten waarbij de nominale waarde een redelijke benadering is van de reële waarde. Voor de bepaling van de reële waarde van de financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd, wordt het bedrag waartegen het instrument

zou kunnen worden uitgewisseld in een zakelijke transactie tussen bereidwillige partijen genomen, anders dan in een gedwongen of liquidatie-uitverkoop. Van Lanschot hanteert de marktwaarde om de reële waarde te bepalen, wanneer een actieve markt voorhanden is. Voor financiële instrumenten waarvoor geen marktprijs beschikbaar is, zijn de in tabel 9.2. opgenomen reële waarden daarom geschat op basis van de contante waarde of andere schattings- en waarderingsmethoden.

Tabel 9.2 Financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd							
	2015		2014		Level-indeling	Waarderingsmethode	Significante (niet-) in de markt waarneembare gegevens
	Reële waarde	Balans-waarde	Reële waarde	Balans-waarde			
Activa							
Vorderingen op bankiers	200.094	200.073	449.130	449.125	Level 2	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke geldmarktrentepercentages	Rentepercentage en disconteringsvoet
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	557.396	523.639	569.699	533.708	Level 1	Genoteerde marktprijzen	–
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	10.702.999	10.168.368	11.410.793	11.021.107	Level 3	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van actuele markttarieven voor soortgelijke kredieten en rekeninghoudend met kredietwaardigheid van de tegenpartij	Rentepercentage, disconteringsvoet en kredietrisico tegenpartij
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	75.422	56.299	74.444	50.679	Level 3	Kapitalisatiemethode, nettocontantewaardemethode en zichtbare-intrinsicewaardemethode	Disconteringsvoet en operationele kasstromen
Passiva							
Verplichtingen aan bankiers	698.209	698.125	879.321	879.972	Level 3	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke geldmarktrentetarieven voor verplichtingen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico	Rentepercentage, disconteringsvoet en eigen kredietrisico
Verplichtingen private en publieke sector	9.716.862	9.572.336	10.735.038	10.586.250	Level 3	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke geldmarktrentetarieven voor verplichtingen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico	Rentepercentage, disconteringsvoet en eigen kredietrisico
Uitgegeven schuldbewijzen	2.522.843	2.480.005	3.142.392	3.073.410	Level 3	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke rentetarieven voor schuldbewijzen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico	Rentepercentage, disconteringsvoet en eigen kredietrisico
Achtergestelde schulden	146.131	118.151	158.916	121.415	Level 3	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke rentetarieven voor schuldbewijzen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico	Rentepercentage, disconteringsvoet en eigen kredietrisico

Toelichting op de geconsolideerde balans

(€ duizend)

1. Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	881.024	1.156.985
Kas	167	402
Vrij beschikbaar bij centrale banken	745.013	986.521
Verplichte reservedeposito's bij centrale banken	19.252	24.316
Vorderingen op banken	116.592	145.746

Verplichte reservedeposito's bestaan uit tegoeden bij centrale banken in het kader van het beleid inzake minimumreserves. Deze tegoeden zijn niet beschikbaar voor gebruik bij de dagelijkse bedrijfsuitoefening van Van Lanschot

Aansluiting geconsolideerd kasstroomoverzicht	2015	2014	Vershil
Kasmiddelen	881.024	1.156.985	- 275.961
Direct opeisbare vorderingen bankiers	39.485	40.415	- 930
Direct opeisbare verplichtingen bankiers	- 51.847	- 75.469	23.622
Bankiers opeisbaar per saldo	- 12.362	- 35.054	22.692
Totaal	868.662	1.121.931	- 253.269

2. Financiële activa handelsactiviteiten	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	6.863	43.153
Vreemdvermogensinstrumenten		
Banken en financiële instellingen genoteerd	-	493
Totaal vreemdvermogensinstrumenten	-	493
Eigenvermogensinstrumenten		
Genoteerde aandelen	6.343	22.371
Niet-genoteerde aandelen	520	20.289
Totaal eigenvermogensinstrumenten	6.863	42.660

In 2015 heeft er een reclassificatie van € 40,9 miljoen plaatsgevonden naar Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening, zie ook Toelichting 4. Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening.

3. Vorderingen op bankiers	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	200.073	449.125
Deposito's	149.626	399.654
Afrekeningsvorderingen effectentransacties	39.485	40.415
Leningen en voorschotten	10.962	9.056

De post Deposito's bestaat voor € 118,2 miljoen (2014: 257,5 miljoen) uit deposito's die als onderpand dienen voor verplichtingen voortvloeiend uit derivatentransacties.

De voorziening uit hoofde van het depositogarantiestelsel die verantwoord is onder Leningen en voorschotten is nihil (2014: € 1,9 miljoen).

4. Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	712.578	1.309.524
Vreemdvermogensinstrumenten		
Overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	124.206	910.082
Banken en financiële instellingen genoteerd	–	135
Gedekte obligaties	509.470	334.261
Bedrijven genoteerd	4.690	–
Totaal vreemdvermogensinstrumenten	638.366	1.244.478
Eigenvermogensinstrumenten		
Genoteerde aandelen	40.342	30.815
Niet-genoteerde aandelen	33.870	34.231
Totaal eigenvermogensinstrumenten	74.212	65.046

Verloop van Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	2015	2014
Stand per 1 januari	1.309.524	725.938
Aankopen	2.934.999	567.558
Verkopen	– 945.508	– 32.258
Lossingen	– 2.640.310	– 55.000
Waardeveranderingen	12.005	103.286
Overige mutaties	938	–
Reclassificatie van financiële activa handelsactiviteiten	40.930	–
Stand per 31 december	712.578	1.309.524

Mark-to-Market-portefeuille

Overtollige liquiditeiten worden belegd in staatspapier, gedekte obligaties en Asset-Backed Securities. Deze beleggingen zijn ondergebracht in een separate portefeuille en worden beheerd en geëvalueerd op basis van reële waarde. Op basis hiervan worden de beleggingen tegen reële waarde opgenomen met waardeveranderingen via de winst-en-verliesrekening.

Aandelen: Fondsbeleggingen

Van Lanschot heeft belangen in ondernemingen die zijn opgericht met als doel het doen van beleggingen. Het betreft eigen beleggingsfondsen waarin Van Lanschot een minderheidsbelang heeft. De beleggingen in deze fondsen worden beheerd en geëvalueerd op basis van reële waarde. Alle informatie die de bank ontvangt van de beleggingsfondsen betreft informatie op basis van reële waarde.

Op basis hiervan wordt voldaan aan de voorwaarde om de reële-waarde-optie toe te passen en is het belang opgenomen onder en gewaardeerd als Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening.

Aandelen: Equity Notes

Onder Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening zijn opgenomen de belangen in Egeria NV en Egeria Private Equity Fund II NV. De aan deze activa gerelateerde equity linked notes waren tegen reële waarde opgenomen onder Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening. Deze equity link notes zijn in 2015 afgelost. Om een accounting mismatch te voorkomen zijn de belangen in Egeria en Egeria Private Equity Fund II tegen reële waarde met waardeveranderingen via de winst-en-verliesrekening opgenomen. Ondanks het opheffen van deze accounting mismatch handhaaft Van Lanschot deze waarderingsgrondslag.

5. Beleggingen voor verkoop beschikbaar	31/12/2015		31/12/2014	
	Reële waarde	Nominale waarde	Reële waarde	Nominale waarde
Totaal	2.159.141	2.033.107	1.952.731	1.799.440
Vreemdvermogensinstrumenten				
Overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	1.050.019	963.000	842.849	739.500
Banken en financiële instellingen genoteerd	71.309	71.000	–	–
Gedekte obligaties	190.932	188.000	102.107	99.000
Asset-Backed Securities	806.848	799.398	941.484	929.962
Bedrijven cum prefs (Participaties)	8.788	11.709	29.220	30.978
Totaal vreemdvermogensinstrumenten	2.127.896	2.033.107	1.915.660	1.799.440
Eigenvermogensinstrumenten				
Genoteerde aandelen	–	–	3.966	–
Niet-genoteerde aandelen	17.376	–	9.320	–
Participaties	13.869	–	23.785	–
Totaal eigenvermogensinstrumenten	31.245	–	37.071	–

Verloop van Beleggingen voor verkoop beschikbaar	2015	2014
Stand per 1 januari	1.952.731	1.197.731
Aankopen	1.426.311	3.390.657
Verkopen	– 893.564	– 1.564.549
Lossingen	– 306.717	– 1.122.739
Amortisatie (dis)agio vreemdvermogensinstrumenten	– 10.899	– 12.185
Waardeveranderingen	– 9.988	63.690
Impairments	– 515	– 2.203
Overige mutaties	1.782	2.329
Stand per 31 december	2.159.141	1.952.731

6. Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	31/12/2015		31/12/2014	
	Balanswaarde	Nominale waarde	Balanswaarde	Nominale waarde
Totaal	523.639	475.000	533.708	475.000
Vreemdvermogensinstrumenten				
Overheidspapier en papier gegarandeerd door overheid	337.070	300.000	344.743	300.000
Banken en financiële instellingen genoteerd	186.569	175.000	188.965	175.000
Totaal vreemdvermogensinstrumenten	523.639	475.000	533.708	475.000

Verloop van Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	2015	2014
Stand per 1 januari	533.708	–
Aankopen	–	539.714
Amortisatie (dis)agio vreemdvermogensinstrumenten	– 10.069	– 6.006
Stand per 31 december	523.639	533.708

7. Kredieten en vorderingen private en publieke sector	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	10.168.368	11.021.107
Hypothecaire leningen	6.352.611	6.111.981
Leningen	2.623.418	3.358.216
Rekening-courant	1.013.933	1.405.481
Effectenkredieten en -afrekeningsvorderingen	243.751	266.149
Achtergestelde leningen	14.727	37.463
Waardeaanpassing reële-waarde-hedge-accounting	100.198	165.795
Bijzondere waardeverminderingen	– 180.270	– 323.978
Bijzondere waardeverminderingen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	– 180.270	– 323.978
Hypotheke	– 63.657	– 69.722
Kredieten	– 116.613	– 254.256

Van Lanschot heeft gedurende het jaar geen financiële en niet-financiële activa verworven door bezit te nemen van onderpanden die tot zekerheid werden gehouden (2014: geen). Het beleid is er over het algemeen op gericht deze activa op een redelijk korte termijn te verkopen. De opbrengsten worden gebruikt ter aflossing van het uitstaande bedrag.

Voor meer informatie over Kredieten en vorderingen private en publieke sector wordt verwezen naar Hoofdstuk Risicobeheer, paragraaf 2 Kredietrisico.

8. Derivaten			
Per 31 december 2015	Actief	Passief	Contractbedrag
Totaal	333.411	324.760	8.250.126
Derivaten gebruikt voor handelsdoeleinden			
Interestderivaten	700	2.135	2.500
Equityderivaten	1.996	–	91.816
Optiepositie klanten	26.124	24.859	26.124
Totaal derivaten gebruikt voor handelsdoeleinden	28.820	26.994	120.440
Derivaten gebruikt voor hedge-accountingdoeleinden			
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	62.042	60.651	2.730.035
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting	2.832	586	605.000
Derivaten kasstroomhedge-accounting	80	19.174	100.000
Totaal derivaten gebruikt voor hedge-accountingdoeleinden	64.954	80.411	3.435.035
Overige derivaten			
Economische hedges	85.230	96.985	1.955.495
Derivaten structured products	154.407	120.370	2.739.156
Totaal overige derivaten	239.637	217.355	4.694.651
Per 31 december 2014	Actief	Passief	Contractbedrag
Totaal	275.093	381.313	7.128.225
Derivaten gebruikt voor handelsdoeleinden			
Interestderivaten	–	2.010	197.003
Equityderivaten	1.423	–	4
Optiepositie klanten	14.406	13.593	14.406
Totaal derivaten gebruikt voor handelsdoeleinden	15.829	15.603	211.413
Derivaten gebruikt voor hedge-accountingdoeleinden			
Derivaten reële-waarde-hedge-accounting	64.518	64.270	1.694.196
Derivaten portfolio-reële-waarde-hedge-accounting	–	–	–
Derivaten kasstroomhedge-accounting	–	17.494	100.000
Totaal derivaten gebruikt voor hedge-accountingdoeleinden	64.518	81.764	1.794.196
Overige derivaten			
Economische hedges	103.384	220.570	3.562.734
Derivaten structured products	91.362	63.376	1.559.882
Totaal overige derivaten	194.746	283.946	5.122.616

Van Lanschot gebruikt derivaten zowel voor handelsdoeleinden als voor hedgedoeleinden.

In deze toelichting zijn zowel de positieve als negatieve marktwaarden van de derivaten opgenomen, alsmede de nominale waarde.

De volgende vormen van interestderivaten komen voor:

- interest rate swaps
- rente-opties

De volgende vormen van valutaderivaten komen voor:

- cross currency swaps
- valutaopties

De volgende vormen van equityderivaten komen voor:

- forwards
- futures
- long- en shortoptieposities structured products
- equity swaps

Verder komen inflation linked swaps voor.

Van Lanschot maakt voor hedge accounting gebruik van interest rate swaps en inflation linked swaps als hedging-instrumenten.

Ineffectiviteit derivaten voor hedge-accountingdoeleinden	31/12/2015		31/12/2014	
	Reële waarde	Ineffectief	Reële waarde	Ineffectief
Totaal	- 15.457	2.077	- 17.246	3.212
Reële-waarde-hedge-accountingmodel	1.391	2.086	248	692
Portfolio-reële-waarde-hedge-accountingmodel	2.246	-	-	2.520
Kasstroomhedge-accountingmodel	- 19.094	- 9	- 17.494	-

De totale ineffectiviteit van reële-waardehedges bedraagt over 2015 € 2,1 miljoen (2014: € 3,2 miljoen) en bestaat voor € 10,3 miljoen uit negatieve waardeveranderingen uit hoofde van hedging-instrumenten

(2014: € 24,3 miljoen negatief) en positieve waardeveranderingen van het hedged item van € 12,4 miljoen (2014: € 21,1 miljoen).

Hedged items kasstroomhedge-accounting naar looptijd 31/12/2015	Binnen 1 jaar	1 tot 3 jaar	3 tot 5 jaar	5 jaar en verder
Totaal	-	-	-	13.670
Kasinstroom	-	-	-	-
Kasuitstroom	-	-	-	- 13.670

Hedged items kasstroomhedge-accounting naar looptijd 31/12/2014	Binnen 1 jaar	1 tot 3 jaar	3 tot 5 jaar	5 jaar en verder
Totaal	-	-	-	12.409
Kasinstroom	-	-	-	-
Kasuitstroom	-	-	-	- 12.409

9. Beleggingen in deelnemingen equitymethode	31/12/2015		31/12/2014	
	Deelnemingen equitymethode	Aandeel Van Lanschot	Deelnemingen equitymethode	Aandeel Van Lanschot
Totaal	162.648	56.299	109.328	50.679
Kortlopende activa	216.763	66.713	204.717	60.869
Langlopende activa	197.086	60.169	233.434	66.910
Kortlopende passiva	- 118.517	- 38.136	- 134.134	- 39.926
Langlopende passiva	- 132.684	- 38.922	- 194.689	- 53.537
Goodwill		11.463		9.543
Bijzondere waardeverminderingen		- 7.949		- 4.654
Overig		2.961		11.474

Het aandeel van Van Lanschot in de inkomsten uit operationele activiteiten van deelnemingen die gewaardeerd worden volgens de equitymethode bedraagt € 14,6 miljoen (2014: € 11,2 miljoen), het aandeel in het netto-resultaat bedraagt € 9,8 miljoen (2014: € 9,8 miljoen).

De cumulatieve herwaardering is nihil (2014: nihil). Het totaal gerealiseerde en ongerealiseerde resultaat bedraagt € 11,8 miljoen (2014: € 9,9 miljoen).

Het aandeel van Van Lanschot in niet-verwerkte verliezen bedraagt over 2015 € 0,3 miljoen (2014: € 1,2 miljoen). Het cumulatieve aandeel van Van Lanschot in niet-verwerkte verliezen bedraagt € 2,8 miljoen (2014: € 11,0 miljoen).

Alle deelnemingen die gewaardeerd worden volgens de equitymethode zijn niet-genoteerde beleggingen. Voor nadere toelichting zie paragraaf gerelateerde partijen.

Verloop Beleggingen in deelnemingen equitymethode	2015	2014
Stand per 1 januari	50.679	50.384
Aankopen en bijstortingen	62	7.777
Verkopen en terugbetalingen	-	- 9.380
Resultaat deelnemingen	9.813	9.763
Bijzondere waardeverminderingen	- 3.419	- 2.579
Ontvangen dividend	- 3.485	- 5.094
Overige mutaties	2.649	- 192
Stand per 31 december	56.299	50.679

10. Materiële vaste activa	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	79.239	76.392
Panden	54.026	58.166
IT, besturingssoftware en communicatieapparatuur	7.067	7.297
Andere activa	17.946	10.642
Onderhanden werk	200	287

De boekwaarde van panden niet in gebruik bedraagt € 4,6 miljoen (2014: € 9,2 miljoen).

Van Lanschot heeft in 2014 een pand verkocht en voor deze locatie een huurcontract afgesloten met een looptijd van 10 jaar met een verlengingsoptie van 5 jaar. Van Lanschot heeft het economisch risico behouden, derhalve is dit pand verantwoord in deze rubriek.

De boekwaarde van dit pand bedraagt € 1,6 miljoen. Het totaal van de toekomstige minimale leasebetalingen bedraagt € 2,4 miljoen.

De contante waarde van toekomstige minimale leasebetalingen bedraagt € 1,8 miljoen, waarvan € 0,1 miljoen binnen 1 jaar, € 0,8 miljoen tussen 1 en 5 jaar en € 0,9 miljoen na 5 jaar.

De rubriek Onderhanden werk heeft betrekking op de lopende projecten inzake IT en onderhoud van panden.

Er zijn geen beperkende rechten gevestigd op de materiële vaste activa.

Verloop Materiële vaste activa 2015	Panden	IT, besturingssoftware en communicatieapparatuur	Andere activa	Onderhanden werk	Totaal
Stand per 1 januari	58.166	7.297	10.642	287	76.392
Consolidatie van dochtermaatschappijen	2.945	–	6.819	–	9.764
Investerings	3.125	3.176	5.026	2.687	14.014
Desinvesteringen	– 4.186	–	2	– 234	– 4.418
Ingebruikname van investeringen	–	–	–	– 2.540	– 2.540
Afschrijvingen	– 3.534	– 3.409	– 4.088	–	– 11.031
Bijzondere waardeverminderingen	– 2.948	–	–	–	– 2.948
Overig	458	3	– 455	–	6
Stand per 31 december	54.026	7.067	17.946	200	79.239
Historische kostprijs	118.602	59.208	61.685	200	239.695
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	– 64.576	– 52.141	– 43.739	–	– 160.456
Nettoboekwaarde per 31 december	54.026	7.067	17.946	200	79.239

Verloop Materiële vaste activa 2014	Panden	IT, besturings- software en communicatie- apparatuur	Andere activa	Onderhanden werk	Totaal
Stand per 1 januari	64.675	7.796	11.558	609	84.638
Investeringsen	4.579	2.988	4.405	7.910	19.882
Desinvesteringen	- 3.724	710	- 2.370	-	- 5.384
Ingebruikname van investeringen	-	-	-	- 8.232	- 8.232
Afschrijvingen	- 3.632	- 4.228	- 2.905	-	- 10.765
Bijzondere waardeverminderingen	- 3.708	-	-	-	- 3.708
Overig	- 24	31	- 46	-	- 39
Stand per 31 december	58.166	7.297	10.642	287	76.392
Historische kostprijs	119.682	56.010	40.863	287	216.842
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	- 61.516	- 48.713	- 30.221	-	- 140.450
Nettoboekwaarde per 31 december	58.166	7.297	10.642	287	76.392

11. Goodwill en overige immateriële vaste activa	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	175.122	153.471
Goodwill	155.117	128.551
Overige immateriële vaste activa	20.005	24.920

Verloop Goodwill en overige immateriële vaste activa 2015	Goodwill	Klanten- bestand	Distributie kanalen derde partijen	Merkmamen	Applicatie- software	Totaal
Stand per 1 januari	128.551	5.607	1.634	9.196	8.483	153.471
Toevoegingen	1.457	2.500	-	-	34	3.991
Afschrijvingen	-	- 1.491	- 409	- 765	- 4.784	- 7.449
Overig	25.109	-	-	-	-	25.109
Stand per 31 december	155.117	6.616	1.225	8.431	3.733	175.122
Historische kostprijs	155.117	57.384	4.899	15.330	66.821	299.551
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	-	- 50.768	- 3.674	- 6.899	- 63.088	- 124.429
Nettoboekwaarde per 31 december	155.117	6.616	1.225	8.431	3.733	175.122

De mutatie onder de post Overig is het gevolg van de uitbreiding van de consolidatiekring.

De cumulatieve bijzondere waardeverminderingen van de goodwill bedragen per 31 december 2015 € 113,1 miljoen (2014: € 113,1 miljoen) en zijn in mindering gebracht op de historische kostprijs.

Verloop Goodwill en overige immateriële vaste activa 2014	Goodwill	Klantenbestand	Distributiekanalen derde partijen	Merknamen	Applicatiesoftware	Totaal
Stand per 1 januari	134.289	10.337	2.042	9.963	15.800	172.431
Onttrekkingen	–	–	–	–	1.590	1.590
Afschrijvingen	–	– 4.731	– 408	– 767	– 5.878	– 11.784
Bijzondere waardeverminderingen	– 2.705	–	–	–	– 3.029	– 5.734
Overig	– 3.033	1	–	–	–	– 3.032
Stand per 31 december	128.551	5.607	1.634	9.196	8.483	153.471
Historische kostprijs	128.551	54.884	4.899	15.330	66.787	270.451
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	–	– 49.277	– 3.265	– 6.134	– 58.304	– 116.980
Nettoboekwaarde per 31 december	128.551	5.607	1.634	9.196	8.483	153.471

Van Lanschot heeft in 2015 impairmenttesten uitgevoerd op de goodwill die voortkwam uit de overnames in voorgaande jaren. Deze goodwill is toegerekend aan Cash Generating Units (CGU's). Het resultaat van de impairmenttesten is dat er in 2015 geen bijzondere waardevermindering van de goodwill heeft plaatsgevonden.

De realiseerbare waarde van de CGU's is berekend op basis van bedrijfswaarde. Bij deze berekening wordt gebruikgemaakt van kasstroomprojecties per CGU over een periode van vijf jaar. Deze projecties zijn per CGU gebaseerd op het lopende jaar en op de financiële ramingen die door het management worden gebruikt voor het bepalen van doelstellingen. Voor de periode na de expliciete projecties per CGU is de groei van Van Lanschot bepaald op de langetermijnmarktgroei van 2,0%. Het management heeft de belangrijkste aannames afgezet tegen marktramingen en -verwachtingen.

Kasstroomvoorspellingen zijn gebaseerd op het meerjarenplan, strategische plannen en mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Gebeurtenissen en factoren die de schattingen significant kunnen beïnvloeden zijn onder meer marktverwachtingen, effecten van fusies en overnames, concurrentieverhoudingen, klantgedrag en het verloop van het klantenbestand, kostenstructuur, rente- en risico-ontwikkelingen en overige bedrijfstak- en sectorspecifieke omstandigheden. De kasstromen worden contant gemaakt tegen een disconteringsvoet per CGU die de risicoloze rentevoet, vermeerderd met een opslag voor het marktrisico dat de CGU loopt, weerspiegelt.

Bij de berekeningen van de bedrijfswaarde van de niet-strategische deelnemingen is naast de kasstroomprojecties ook gebruikgemaakt van de multiple-methode. Bij deze methode wordt de bedrijfswaarde berekend als een veelvoud van de EBITDA. De Weighted Average Cost of Capital (WACC) wordt bij de impairmenttest van de niet-strategische deelnemingen gebruikt als disconteringsvoet voor het contant maken van de kasstromen.

De in 2015 uitgevoerde impairmenttest geeft geen aanleiding tot een bijzondere waardevermindering van de geactiveerde goodwill in de CGU Niet-strategische deelnemingen. Voor de CGU's Asset Management en Merchant Banking leidt de impairmenttest niet tot een bijzondere waardevermindering. In het gehanteerde model wordt uitgegaan van het basisscenario. Daarnaast is een sensitiviteitsanalyse uitgevoerd waarbij name is gelet op een verlaging van de nettowinst, een wijziging in de pay-outratio en een verdere verhoging van de cost of equity. Deze analyse toont aan dat een verslechtering van de gehanteerde variabelen niet tot een impairment leidt bij de CGU's Asset Management en Merchant Banking.

Voor overige immateriële vaste activa met bepaalde gebruiksduur wordt jaarlijks getoetst of er indicaties zijn voor mogelijke bijzondere waardeverminderingen. Voor de post Klantenbestand wordt het verloop van het aantal klanten beoordeeld. Bij Distributiekkanalen derde partijen wordt gekeken of relaties met deze partijen nog bestaan. Voor Merknamen wordt vastgesteld of Van Lanschot de betreffende merknaam in de toekomst blijft voeren. De useful-lifetests die in 2015 zijn uitgevoerd, zijn geen aanleiding voor nader onderzoek: er is geen sprake van bijzondere waardeverminderingen.

CGU (%)	Disconteringsvoet voor belastingen		Disconteringsvoet na belastingen	
	2015	2014	2015	2014
Private Banking	11,4	13,8	9,0	11,1
Asset Management	13,5	13,3	10,5	10,4
Merchant Banking	11,7	14,2	9,1	11,8
Overige activiteiten	10,6	15,8	9,4	11,8
Corporate Banking	9,0	11,1	9,0	11,1
Niet-strategische deelnemingen	14,6	16,0	11,0	12,5

Toerekening van de goodwill aan CGU's (op basis van segmentindeling)	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	155.117	128.551
Asset Management	49.292	49.292
Merchant Banking	76.293	76.293
Niet-strategische deelnemingen	29.532	2.966

Verwachte afschrijvingen immateriële vaste activa	2016	2017	2018	2019	2020	2021-2026
Verwachte afschrijvingen immateriële vaste activa	4.994	3.905	3.418	1.330	1.135	5.223

12. Acute belastingvorderingen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	1.916	1.258
Te vorderen belastingen	1.916	1.258

13. Latente belastingvorderingen						
Verloop Latente belastingvorderingen 2015	Personeelsbeloningen	Materiële vaste activa	Compensabel verlies	Provisies	Overige	Totaal
Stand per 1 januari	3.409	871	54.189	176	1.186	59.831
Onttrekkingen via winst-en-verliesrekening	- 110	- 76	- 11.836	- 106	-	- 12.128
Toevoegingen via winst-en-verliesrekening	-	-	1.003	-	917	1.920
Totaal naar winst-en-verliesrekening	- 110	- 76	- 10.833	- 106	917	- 10.208
Direct van/naar eigen vermogen	159	-	-	-	-	159
Stand per 31 december	3.458	795	43.356	70	2.103	49.782

Verloop Latente belastingvorderingen 2014	Personeelsbeloningen	Materiële vaste activa	Compensabel verlies	Provisies	Overige	Totaal
Stand per 1 januari	3.887	–	55.267	311	332	59.797
Onttrekkingen via winst-en-verliesrekening	– 19.319	871	– 4.151	– 135	– 79	– 22.813
Toevoegingen via winst-en-verliesrekening	163	–	3.073	–	933	4.169
Totaal naar winst-en-verliesrekening	– 19.156	871	– 1.078	– 135	854	– 18.644
Direct van/naar eigen vermogen	18.678	–	–	–	–	18.678
Stand per 31 december	3.409	871	54.189	176	1.186	59.831

Een deel van de latente belastingvorderingen is afhankelijk van toekomstige belastbare winsten. De fiscale verliezen tot en met 2014 kunnen worden verrekend met de fiscale winsten in de komende jaren.

Op basis van de meest recente forecast is de verwachting dat de bestaande verliezen voor het verstrijken van de uiterlijke termijnen gecompenseerd zullen zijn.

Te verrekenen verliezen	Bedrag	Uiterlijke verrekeningsdatum
2009	94.332	2018
2010	288	2019
2011	–	2020
2012	64.807	2021
2013	740	2022
2014	9.235	2023
2015	2.950	Onbeperkt verrekenbaar*
Niet-gewaardeerde verliezen	31/12/2015	31/12/2014
Niet-gewaardeerde verliezen	10.951	4.904

Deze posten hebben een vervaldatum tussen 2019 en 2023.

* De verliezen uit 2015 betreffen verliezen van de vaste inrichting België. België kent geen verliesverrekeningstermijn, daarom zijn deze verliezen onbeperkt voorwaarts verrekenbaar.

14. Overige activa	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	148.265	176.381
Nog te ontvangen interest	46.633	56.365
Transitoria	45.073	53.312
Activa verkregen uit executies	14.592	31.362
Activa uit hoofde van pensioenregelingen	–	414
Voorraden	4.005	421
Overig	37.962	34.507

Activa verkregen uit executies bevat onroerend goed. Gegeven de aard van de post is omzetting naar cash niet op korte termijn te verwachten.

15. Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	418	71
Eigenvermogensinstrumenten		
Genoteerde aandelen	88	71
Niet-genoteerde aandelen	330	–
Totaal eigenvermogensinstrumenten	418	71

16. Verplichtingen aan bankiers	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	698.125	879.972
Speciale beleningen Europese Centrale Bank	350.000	350.000
Deposito's	77.134	55.390
Repo-transacties	219.047	387.732
Afrekeningsverplichtingen effectentransacties	47.329	22.822
Opgenomen leningen en voorschotten	4.615	63.288
Waardeaanpassingen reële-waarde-hedge-accounting	–	740

17. Verplichtingen private en publieke sector	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	9.572.336	10.586.250
Spaargelden	4.356.513	4.680.470
Deposito's	753.943	1.705.745
Overige toevertrouwde middelen	4.457.009	4.193.460
Waardeaanpassing reële-waarde-hedge-accounting	4.871	6.575

18. Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	804.603	705.912
Niet-gestructureerde schuldbewijzen	247.709	259.715
Gestructureerde schuldbewijzen	556.894	446.197

Van Lanschot heeft schuldbewijzen uitgegeven die worden gemanaged op basis van reële waarde. Het management acht de waardering tegen reële waarde via de winst-en-verliesrekening van toepassing, omdat het in belangrijke mate inconsistenties in waarderingen en verantwoording elimineert of vermindert en de performance beoordeelt op basis van de reële waarde.

Onder Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening zijn opgenomen Niet-gestructureerde schuldbewijzen, waaronder Floating Rate Notes en Fixed Rate Notes en Gestructureerde

schuldbewijzen, waaronder Index Garantie Notes en Trigger Notes. Voor de berekening van het eigen kredietrisico wordt gebruikgemaakt van interne modellen. Het eigen kredietrisico is lager geworden, waardoor de verplichting in het verslagjaar met € 1,0 miljoen is afgenomen (2014: € 11,0 miljoen toegenomen). De cumulatieve verandering in de reële waarde van de Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening, die is toe te rekenen aan de veranderingen in het eigen kredietrisico bedraagt € 16,7 miljoen (2014: € 17,7 miljoen).

Op de einddatum is Van Lanschot de reële waarde verschuldigd.

19. Uitgegeven schuldbewijzen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	2.480.005	3.073.410
Obligatieleningen en notes	1.274.062	1.255.565
Notes in het kader van securitisatietransacties	643.257	1.697.061
Covered bond	491.584	–
Floating rate notes	58.602	108.284
Medium term notes	12.500	12.500

Van Lanschot heeft eind april 2015 een 7-jaars Conditional Pass-Through Covered Bond van € 500 miljoen met een coupon van 0,275% geplaatst. Rating agencies S&P en Fitch hebben een AAA-rating toegekend aan de covered bonds. Het Van Lanschot Conditional Pass-Through Covered Bond Programme is gebaseerd op de Nederlandse covered-bond-wetgeving en wordt gedekt door een portefeuille van Nederlandse woning-hypotheke. Het programma is geregistreerd bij De Nederlandsche Bank.

Daarnaast zijn onder Uitgegeven schuldbewijzen opgenomen kapitaal-instrumenten en andere geëmitteerde verhandelbare schuldbewijzen met een vaste of variabele interest en voor zover deze niet zijn achtergesteld. Van de schuldbewijzen is in 2016 € 731 miljoen opeisbaar (2015: € 996 miljoen) op basis van onderstaande verdeling:

- stukken met contractuele vervaldatum in 2016 € 731 miljoen (2015: € 41 miljoen);
- stukken waarop een trigger rust met optionele vervaldatum in 2016 nihil (2015: nihil);
- securitisatietransacties met contractuele vervaldatum in 2016 nihil (2015: € 955 miljoen).

Nominale waarde versus boekwaarde

De waardeaanpassing van schuldbewijzen, als gevolg van hedge accounting, wordt onder de balansrubriek Uitgegeven schuldbewijzen verantwoord.

Nominale waarde versus boekwaarde schuldbewijzen 31/12/2015	Nominale waarde	Waardeaanpassing reële-waarde-hedge-accounting	Agio/provisie	Boekwaarde
Totaal	2.482.953	6.660	– 9.608	2.480.005
Obligatieleningen en notes	1.268.542	12.333	– 6.813	1.274.062
Notes in het kader van securitisatietransacties	643.721	–	– 464	643.257
Covered bond	500.000	– 5.673	– 2.743	491.584
Floating rate notes	58.190	–	412	58.602
Medium term notes	12.500	–	–	12.500

Nominale waarde versus boekwaarde schuldbewijzen 31/12/2014	Nominale waarde	Waardeaanpassing reële-waarde-hedge-accounting	Agio/provisie	Boekwaarde
Totaal	3.070.598	12.510	- 9.698	3.073.410
Obligatieleningen en notes	1.252.439	12.510	- 9.384	1.255.565
Notes in het kader van securitisatietransacties	1.697.926	-	- 865	1.697.061
Floating rate notes	107.733	-	551	108.284
Medium term notes	12.500	-	-	12.500

20. Voorzieningen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	23.668	21.256
Pensioenvoorzieningen	10.401	8.356
Voorziening jubileumregeling	2.063	3.556
Voorziening personeelskortingen	3.249	3.734
Reorganisatievoorziening	-	1.849
Overige voorzieningen	7.955	3.761

Van Lanschot kent diverse personeelsregelingen die een uitkering of vergoeding bieden aan deelnemers na beëindiging van hun dienstverband. Het betreft een pensioenregeling en een kortingsregeling op de hypotheekrente. Daarnaast kent de onderneming een jubileumregeling. Vanaf 1 januari 2017 wijzigt de jubileumregeling en ontvangen medewerkers een gratificatie bij een 25- en 40-jarig dienstverband. Deze vergoedingen worden op actuariële basis berekend en als voorziening opgenomen in de balans.

Per 1 januari 2015 is een nieuwe pensioenregeling voor de medewerkers op kantoorlocaties in Nederland van Van Lanschot Bankiers ingegaan. Deze nieuwe regeling kwalificeert onder IAS 19 als toegezegde bijdrageregeling.

De volgende toegezegde-uitkeringsregelingen zijn voor de jaarcijfers 2015 gewaardeerd:

- Medewerkers van Van Lanschot komen in aanmerking voor een korting op de hypotheekrente. Deze korting loopt door bij pensionering vanuit actief dienstverband.
- De jubileumuitkering is afhankelijk van de diensttijd.
- Voor de medewerkers die werkzaam zijn op kantoorlocaties in België geldt zowel een toegezegde bijdrageregeling als een toegezegd-pensioenregeling. Bij de toegezegd-pensioenregeling geldt als pensioengrondslag het gemiddelde basissalaris van de laatste vijf dienstjaren.

Dit te verzekeren pensioenkapitaal wordt verzekerd in de verzekeringscombinatie UKZT (Uitgesteld Kapitaal Zonder Tegenverzekering). De overlijdensverzekering wordt gefinancierd met risicopremies.

- De pensioenregeling van Kempen is een middelloonregeling met een opbouw van 1,875% van de pensioengrondslag (salaris minus franchise) per dienstjaar, waarbij het pensioengevend salaris maximaal € 40.000,- bedraagt, en een pensioenleeftijd van 67 jaar. Het nabestaandenpensioen is verzekerd op risicobasis.

De pensioenregelingen zijn ondergebracht bij verzekeraars en een pensioeninstelling. De uitvoerders dragen zorg voor de administratie, risicoverzekeringen en communicatie van wettelijke documenten richting de deelnemers. Via een interne pensioencommissie worden beslissingen genomen over de inhoud en eventuele wijzigingen van de pensioenregeling. Voor zover van toepassing wordt hierbij in Nederland de Ondernemingsraad betrokken voor advies en/of instemming.

Alleen binnen de toegezegd-pensioenregeling en toegezegde bijdrageregeling is sprake van een belegd vermogen ter dekking van de verplichtingen (funded). De overige regelingen zijn unfunded, hierbij worden de uitkeringen in enig jaar direct door de onderneming betaald.

De verplichtingen zijn berekend met behulp van de Projected Unit Credit Methode.

In de balans opgenomen verplichtingen/actiefpost per regeling, stand 31/12/2015	Pensioenregeling	VUT-regeling	Personeelskortingen	Jubileumregeling
Toegezegde-uitkeringsverplichtingen	167.276	155	3.249	2.063
Marktwaarde bezittingen	157.030	-	-	-
Overschot/(tekort)	- 10.246	- 155	- 3.249	- 2.063
Verplichting einde van het jaar	- 10.246	- 155	- 3.249	- 2.063
Actiefpost einde van het jaar	-	-	-	-

In de balans opgenomen verplichtingen/actiefpost per regeling, stand 31/12/2014	Pensioenregeling	VUT-regeling	Personeelskortingen	Jubileumregeling
Toegezegde-uitkeringsverplichtingen	168.771	164	3.734	3.556
Marktwaarde bezittingen	160.993	-	-	-
Overschot/(tekort)	- 7.778	- 164	- 3.734	- 3.556
Verplichting einde van het jaar	- 8.192	- 164	- 3.734	- 3.556
Actiefpost einde van het jaar	414	-	-	-

Ontwikkeling in de toegezegde-uitkeringsverplichting van de pensioenregeling	2015	2014
Uitkeringsverplichting per 1 januari	168.771	821.043
Jaarlasten	3.507	14.367
Interestkosten	3.895	31.739
Deelnemersbijdrage	388	4.083
Actuariële (winsten)/verliezen uit hoofde van financiële veronderstellingen	- 5.627	267.278
Bruto-uitkeringen	- 1.506	- 14.040
Transfers	- 1.235	- 644
Beëindigingen	-	- 951.878
Wijziging aannames	- 917	- 3.177
Uitkeringsverplichting per 31 december	167.276	168.771

Ontwikkeling in de toegezegde-uitkeringsverplichting van de VUT-regeling	2015	2014
Uitkeringsverplichting per 1 januari	164	170
Jaarlasten	- 9	- 10
Wijziging aannames	-	4
Uitkeringsverplichting per 31 december	155	164

Ontwikkeling in de toegezegde-uitkeringsverplichting van de personeelskortingen	2015	2014
Uitkeringsverplichting per 1 januari	3.734	3.785
Jaarlasten	238	259
Interestkosten	55	115
Actuariële (winsten)/verliezen uit hoofde van financiële veronderstellingen	- 640	- 282
Bruto-uitkeringen	- 138	- 143
Uitkeringsverplichting per 31 december	3.249	3.734

Ontwikkeling in de toegezegde-uitkeringsverplichting van de jubileumregeling	2015	2014
Uitkeringsverplichting per 1 januari	3.556	2.701
Jaarlasten	305	267
Interestkosten	68	77
Actuariële (winsten)/verliezen uit hoofde van financiële veronderstellingen	- 206	674
Bruto-uitkeringen	- 180	- 163
Wijziging aannames	- 1.480	-
Uitkeringsverplichting per 31 december	2.063	3.556

Ontwikkeling in de marktwaarde van het pensioenvermogen	2015	2014
Marktwaarde per 1 januari	160.993	805.272
Verwacht rendement op beleggingen	3.744	31.607
Actuariële winsten/(verliezen)	- 8.377	140.542
Werkgeversbijdrage	3.225	75.827
Werknemersbijdrage	-	2.847
Bruto-uitkeringen	- 1.320	- 13.860
Transfers	- 1.235	- 644
Kosten	-	- 1.380
Beëindigingen	-	- 879.218
Marktwaarde per 31 december	157.030	160.993
Werkelijk rendement op beleggingen	- 4.633	172.149

Jaarlasten in de winst-en-verliesrekening van de pensioenregeling	2015	2014
Jaarlasten	3.507	14.178
Interest	3.895	31.473
Verwacht rendement	- 3.744	- 31.341
Additionele lasten	-	1.380
Beëindigingen, inperking toezeggingen	-	- 3.177
Resultaat bij beëindiging	-	- 72.660
Nettolasten	3.658	- 60.147

Jaarlasten in de winst-en-verliesrekening van de VUT-regeling	2015	2014
Jaarlasten	–	–
Interest	–	4
Nettolasten	–	4

Jaarlasten in de winst-en-verliesrekening van de personeelskortingen	2015	2014
Jaarlasten	238	259
Interest	55	115
Nettolasten	293	374

Jaarlasten in de winst-en-verliesrekening van de jubileumregeling	2015	2014
Jaarlasten	305	267
Interest	68	77
Actuariële (winsten)/verliezen uit hoofde van financiële veronderstellingen	– 206	–
Beëindigingen, inperking toezeggingen	– 1.480	–
Nettolasten	– 1.313	344

Belegd vermogen ter dekking van de verplichtingen per investeringscategorie	31/12/2015		31/12/2014	
	Reële waarde	%	Reële waarde	%
Totaal	157.030	100%	160.993	100%
Vastrentend	109.986	70%	119.706	74%
Zakelijke waarden	31.323	20%	28.227	17%
Mixed fondsen	1.463	1%	1.558	1%
Vastgoed	5.299	3%	4.166	3%
Liquiditeiten	– 704	0%	– 68	0%
Overige	9.663	6%	7.404	5%

De belangrijkste actuariële veronderstellingen gebruikt op de balansdatum:

Veronderstellingen	2015	2014
Rekenrente pensioen	2,8%	2,3%
Rekenrente personeelskortingen	1,9%	1,4%
Rekenrente jubileumregeling	1,9%	1,3%
Verwacht beleggingsrendement	2,8%	2,3%
Prijsinflatie	2,0%	2,0%
Algemene salarisstijging	1,25% - 2,0%	1,25% - 2,0%
Carrièrestijging (tot 50 jaar)	1,8%	1,8% - 2,0%
Pensioenleeftijd	65 - 67 jaar	65 - 67 jaar

In de berekeningen per 31 december 2015 wordt de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG 2012-2062 toegepast, met ervaringssterfte.

Bij een daling van de rekenrente met 10 basispunten zullen de pensioenverplichtingen toenemen met 2,6% en de jaarlasten in de winst-en-verliesrekening zullen stijgen met 3,6%.

Historie ontwikkelingen van winsten en verliezen pensioenregeling	2015	2014	2013	2012	2011
Toegezegde-uitkeringsverplichting	167.276	168.771	821.043	855.156	686.179
Marktwaarde bezittingen	157.030	160.993	805.272	810.450	701.726
Overschot/(tekort)	- 10.246	- 7.778	- 15.771	- 44.706	15.547
Actuariële winsten/(verliezen) op de verplichtingen	- 5.627	- 267.278	72.751	- 138.316	- 12.744
Actuariële winsten/(verliezen) op de beleggingen	- 8.377	140.542	- 5.064	52.010	21.411

Verwachte bijdragen 2016	Pensioenverplichtingen	Personeelskortingen	Jubileumregeling
Totaal	3.455	296	150
Verwachte werkgeversbijdrage	3.030	296	150
Verwachte werknemersbijdrage	425	-	-

Reorganisatievoorziening	2015	2014
Stand per 1 januari	1.849	9.862
Onttrekkingen	- 160	- 8.722
Vrijval	-	- 733
Toevoegingen	-	1.442
Overige mutaties	- 1.689	-
Stand per 31 december	-	1.849

Overige voorzieningen	2015	2014
Stand per 1 januari	3.761	2.893
Opname uit hoofde van acquisities/consolidatiekring	233	–
Onttrekkingen	– 894	– 2.467
Vrijval	–	– 69
Toevoegingen	4.846	3.403
Overige mutaties	9	1
Stand per 31 december	7.955	3.761

21. Acute belastingverplichtingen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	1.611	507
Te betalen belastingen	1.611	507

22. Latente belastingverplichtingen							
Verloop 2015	Materiële vaste activa	Immateriële vaste activa	Derivaten	Beleggingsportefeuille	Personeelsbeloningen	Overige	Totaal
Stand per 1 januari	1.988	4.714	– 4.136	7.317	103	109	10.095
Onttrekkingen via winst- en-verliesrekening	– 803	– 1.182	–	–	– 103	287	– 1.801
Totaal via winst- en-verliesrekening	– 803	– 1.182	–	–	– 103	287	– 1.801
Direct van/naar eigen vermogen	–	–	– 421	– 4.573	–	–	– 4.994
Stand per 31 december	1.185	3.532	– 4.557	2.744	–	396	3.300

Verloop 2014	Materiële vaste activa	Immateriële vaste activa	Derivaten	Beleggingsportefeuille	Personeelsbeloningen	Overige	Totaal
Stand per 1 januari	2.948	6.883	– 2.246	295	297	181	8.358
Onttrekkingen via winst- en-verliesrekening	– 901	– 2.169	–	–	– 194	– 72	– 3.336
Totaal via winst- en-verliesrekening	– 901	– 2.169	–	–	– 194	– 72	– 3.336
Direct van/naar eigen vermogen	– 59	–	– 1.890	7.022	–	–	5.073
Stand per 31 december	1.988	4.714	– 4.136	7.317	103	109	10.095

Voor meer informatie zie toelichting 38. Belastingen.

23. Overige passiva	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	148.809	215.402
Nog te betalen interest	47.324	104.320
Overige overlopende passiva	45.058	47.873
Overige	56.427	63.209

Onder Overige passiva zijn opgenomen: vooruitontvangen bedragen voor baten die ten gunste van de volgende periode(n) komen, nog te betalen bedragen zoals overlopende interest, crediteuren, tussenrekeningen en nog te verrekenen posten.

24. Achtergestelde schulden	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	118.151	121.415
Kapitaalbankbrieven	100.000	100.000
Overige achtergestelde leningen	18.151	21.415

Geamortiseerde kostprijs versus boekwaarde

De waardeaanpassing van de als hedged items gebruikte achtergestelde leningen worden onder de post Achtergestelde schulden verantwoord.

Geamortiseerde kostprijs versus boekwaarde achtergestelde schulden 31/12/2015	Geamortiseerde kostprijs	Waardeaanpassing reële-waarde-hedge-accounting	Boekwaarde
Totaal	116.904	1.247	118.151
5,137% achtergestelde obligatielening 08/33	25.000	–	25.000
5,086% achtergestelde obligatielening 08/38	25.000	–	25.000
5,035% achtergestelde obligatielening 08/43	50.000	–	50.000
Overige achtergestelde leningen	16.904	1.247	18.151

De gemiddelde coupon op de overige achtergestelde leningen in 2015 bedraagt 6,08% (2014: 6,16%).

Geamortiseerde kostprijs versus boekwaarde achtergestelde schulden 31/12/2014	Geamortiseerde kostprijs	Waardeaanpassing reële-waarde-hedge-accounting	Boekwaarde
Totaal	120.017	1.398	121.415
5,362% achtergestelde obligatielening 08/33	25.000	–	25.000
5,311% achtergestelde obligatielening 08/38	25.000	–	25.000
5,260% achtergestelde obligatielening 08/43	50.000	–	50.000
Overige achtergestelde leningen	20.017	1.398	21.415

25. Eigen vermogen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	1.319.934	1.350.518
Eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder		
Geplaatst kapitaal	40.000	40.000
Agioreserve	318.481	247.396
Herwaarderingsreserve	24.847	40.034
Actuariële resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen	- 15.201	- 14.251
Reserve omrekeningsverschillen	1.939	- 973
Reserve kasstroomafdekkingen	- 13.670	- 12.409
Ingehouden winsten	908.799	806.793
Overige reserves	906.714	814.194
Onverdeelde winst (toekomend aan aandeelhouder)	34.163	99.001
Totaal eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder	1.299.358	1.205.591
Eigen vermogen toekomend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten		
Uitgegeven eigenvermogensinstrumenten	-	27.250
Onverdeelde winst (toekomend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten)	943	1.110
Totaal eigen vermogen toekomend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten	943	28.360
Eigen vermogen toekomend aan overige belangen van derden		
Overige belangen van derden	11.985	21.287
Onverdeelde winst (toekomend aan overige belangen van derden)	7.648	8.597
Totaal eigen vermogen toekomend aan overige belangen van derden	19.633	29.884

Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 100 miljoen, bestaande uit 1.000.000 aandelen van € 100,- waarvan 400.000 aandelen geplaatst per 31 december 2015 en 31 december 2014.

(On)voorwaardelijke aandelen- en optieregelingen	2015		2014	
	Aantallen	Gemiddelde uitoefenprijs in €	Aantallen	Gemiddelde uitoefenprijs in €
Uitoefenperiode tot en met				
2016	1.449	40,15	1.449	40,15
2017	4.062	51,04	4.062	51,04
2018	7.559	73,53	7.559	73,53
Onvoorwaardelijke opties	13.070	62,84	13.070	62,84
Voorwaardelijke aandelen	405.082	n.v.t.	395.664	n.v.t.

Sinds 2008 zijn geen optierechten meer toegekend. De bestuurders hielden ultimo 2015 in totaal 57.667 certificaten van aandelen in de vennootschap. Het onvoorwaardelijk toekennen van de certificaten is onder andere afhankelijk van de geleverde prestaties en het dienstverband met Van Lanschot. Nadere informatie over het aandelen(optie)plan voor personeel en Raad van Bestuur wordt vermeld op pagina 69 en volgende van dit verslag.

Verloop Reserves 2015	Herwaarderingsreserve beleggingen voor verkoop beschikbaar		Actuariële resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioen-regelingen	Reserve omrekenings-verschillen vreemde valuta	Reserve kasstroom-afdekkingen	Ingehouden winsten	Totaal
	eigen-vermogens-instrumenten	vreemd-vermogens-instrumenten					
Stand per 1 januari	17.311	22.723	- 14.251	- 973	- 12.409	806.793	819.194
Nettowijzigingen in reële waarde	- 903	- 2.859	-	-	- 1.261	-	- 5.023
Realisatie ten gunste van winst-en-verliesrekening	- 941	- 10.484	-	-	-	-	- 11.425
Resultaatbestemming	-	-	-	-	-	99.001	99.001
Actuariële resultaten	-	-	- 950	-	-	-	- 950
Overige mutaties	-	-	-	2.912	-	3.005	5.917
Stand per 31 december	15.467	9.380	- 15.201	1.939	- 13.670	908.799	906.714
Belastingeffecten	8	4.565	162	-	420	-	5.155

In 2015 is geen dividend over 2014 beschikbaar gesteld

Verloop Reserves 2014	Herwaarderingsreserve beleggingen voor verkoop beschikbaar		Actuariële resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioen-regelingen	Reserve omrekenings-verschillen vreemde valuta	Reserve kasstroom-afdekkingen	Ingehouden winsten	Totaal
	eigen-vermogens-instrumenten	vreemd-vermogens-instrumenten					
Stand per 1 januari	21.498	410	- 81.616	- 1.222	- 6.743	937.547	869.873
Nettowijzigingen in reële waarde	- 2.457	46.005	-	-	- 5.666	-	37.882
Realisatie ten gunste van winst-en-verliesrekening	- 1.730	- 23.692	-	-	-	-	- 25.422
Resultaatbestemming	-	-	-	-	-	29.225	29.225
Actuariële resultaten	-	-	- 94.809	-	-	-	- 94.809
Reclassificatie	-	-	162.174	-	-	- 162.174	-
Overige mutaties	-	-	-	249	-	2.196	2.445
Stand per 31 december	17.311	22.723	- 14.251	- 973	- 12.409	806.793	819.194
Belastingeffecten	-	- 7.618	31.945	-	1.889	-	26.216

In 2014 is geen dividend over 2013 beschikbaar gesteld

Aard en doel van overige reserves

Agioreserve: In deze reserve zijn opgenomen de bedragen die door de aandeelhouder aan Van Lanschot zijn betaald boven de nominale waarde van de gekochte aandelen.

Herwaarderingsreserve: In deze reserve worden veranderingen in de reële waarde van de voor verkoop beschikbare beleggingen en deelnemingen opgenomen.

Actuariële resultaten uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen: In deze reserve worden opgenomen de actuariële winsten en verliezen ontstaan uit de herwaardering van de beleggingen en de toegezegde-pensioenverplichtingen.

Reserve omrekeningsverschillen: In deze niet-vrij-uitkeerbare reserve worden opgenomen de valutakoersverschillen voortvloeiend uit de waardering tegen de geldende valutakoers van de deelnemingen in groepsmaatschappijen, voor zover het koersrisico niet is afgedekt.

Reserve kasstroomafdekkingen: In deze reserve is opgenomen het aandeel in de winst of het verlies op afdekkingsinstrumenten in een kasstroomafdekking, waarvan is vastgesteld dat het een effectieve afdekking betreft.

Ingehouden winsten: In deze post zijn opgenomen de uit het verleden aan het eigen vermogen toegevoegde winsten en mutaties in verband met het aandelenoptieplan.

Verloop uitgegeven Eigenvermogens- instrumenten	2015			2014		
	Uitgegeven eigenvermogens- instrumenten	Onverdeelde winst toekomend aan uitgegeven eigenvermogens- instrumenten	Totaal	Uitgegeven eigenvermogens- instrumenten	Onverdeelde winst toekomend aan uitgegeven eigenvermogens- instrumenten	Totaal
Stand per 1 januari	27.250	1.110	28.360	36.063	1.125	37.188
Aflossingen	- 27.250	-	- 27.250	- 8.813	-	- 8.813
Dividend	-	- 1.110	- 1.110	-	- 1.125	- 1.125
Resultaat verslagperiode	-	943	943	-	1.110	1.110
Stand per 31 december	-	943	943	27.250	1.110	28.360

Uitgegeven eigenvermogensinstrumenten

Van Lanschot heeft in december 2015 de op 14 december 2005 uitgegeven Perpetual Capital Securities volledig afgelost. In oktober 2014 is de op 29 oktober 2004 uitgegeven Perpetual Capital Securities volledig afgelost.

Overige belangen van derden	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	19.633	29.884
Kempen MIP	21.255	21.275
Geconsolideerde beleggingsfondsen	258	9.158
Geconsolideerde participaties	- 1.880	- 549

Verloop Overige belangen van derden	2015			2014		
	Overige belangen van derden	Onverdeelde winst toekomend aan overige belangen van derden	Totaal	Overige belangen van derden	Onverdeelde winst toekomend aan overige belangen van derden	Totaal
Stand per 1 januari	21.287	8.597	29.884	15.140	3.151	18.291
Resultaatbestemming	2.317	- 2.317	-	- 388	388	-
Dividend	-	- 6.280	- 6.280	-	- 3.539	- 3.539
Resultaat verslagperiode	-	7.648	7.648	-	8.597	8.597
Wijziging in consolidatiekring	- 12.277	-	- 12.277	6.535	-	6.535
Overige mutaties	658	-	658	-	-	-
Stand per 31 december	11.985	7.648	19.633	21.287	8.597	29.884

26. Voorwaardelijke schulden	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	82.502	115.564
Garanties en dergelijke	82.252	115.223
Overige	250	341

Ten behoeve van een aantal groepsmaatschappijen zijn garanties afgegeven voor een bedrag van € 192,2 miljoen (2014: € 268,2 miljoen). Het is niet voorspelbaar of, wanneer en voor welke bedragen deze voorwaardelijke schulden worden opgeëist.

27. Onherroepelijke faciliteiten	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	492.392	601.373
Niet-opgenomen kredietfaciliteiten	253.910	154.581
Cessie-retrocessie-overeenkomsten	221.341	436.250
Overige	17.141	10.542

Toelichting op de geconsolideerde winst-en-verliesrekening

(€ duizend)

28. Interest	2015	2014
Interestbaten		
Totaal	513.762	735.397
Interestbaten op kasequivalenten	19	29
Interestbaten op bankiers en private sector	319.549	411.041
Interestbaten op beleggingen aangehouden tot einde looptijd	7.168	5.400
Overige interestbaten	2.692	839
Interestbaten op posten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd	329.428	417.309
Interestbaten op beleggingen voor verkoop beschikbaar	14.849	21.926
Interestbaten op financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	17.348	27.029
Interestbaten op derivaten	152.137	269.133
Interestlasten		
Totaal	313.153	522.927
Interestlasten op bankiers en private sector	85.771	137.485
Interestlasten op uitgegeven schuldbewijzen	57.072	72.396
Interestlasten op achtergestelde schulden	6.549	6.342
Overige interestlasten	227	1.126
Interestlasten op posten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd	149.619	217.349
Interestlasten op tegoeden bij centrale banken	1.160	–
Interestlasten op derivaten	162.374	305.578

Het interestresultaat op leningen waarbij sprake is van een bijzondere waardevermindering bedraagt € 22,0 miljoen (2014: € 29,4 miljoen).

29. Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	2015	2014
Totaal	28.865	55.276
Opbrengsten uit deelnemingen equitymethode	11.813	36.593
Dividenden en fees	10.460	5.660
Waardeveranderingen financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	4.938	5.730
Gerealiseerde resultaten voor verkoop beschikbare beleggingen in eigenvermogensinstrumenten	933	1.732
Overige verkoopresultaten	721	5.561

30. Provisies	2015	2014
Totaal	265.562	240.319
Effectenprovisie	37.451	33.269
Beheerprovisie	170.302	157.823
Kas- en betalingsverkeerprovisie	10.582	12.919
Provisies Corporate Finance en Equity Capital Markets	40.337	28.466
Overige provisie	6.890	7.842

31. Resultaat uit financiële transacties	2015	2014
Totaal	23.342	41.971
Resultaat handel effecten	792	2.598
Resultaat handel valuta	12.300	9.351
Ongerealiseerde resultaten derivaten onder hedge accounting	1.684	2.141
(On)gerealiseerde resultaten tradingderivaten	6.326	6.997
Gerealiseerde resultaten voor verkoop beschikbare vreemdvermogensinstrumenten	15.491	31.589
Resultaat economische hedges	- 10.849	- 76.582
Resultaat financiële instrumenten aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	- 2.402	65.877

32. Overige inkomsten	2015	2014
Totaal	42.762	16.161
Netto-omzet	95.211	102.220
Inkoopwaarde omzet	- 52.449	- 86.059

Overige inkomsten bestaan uit inkomsten van niet-strategische deelnemingen. Deze deelnemingen zijn het resultaat van schuldconversie. Dit zijn door Van Lanschot aan bedrijven verstrekte leningen die niet konden worden terugbetaald en werden omgezet in aandelen. Dit geeft de onderneming ademruimte om te herstellen. Van Lanschot beoogt de

aandelen in niet-strategische deelnemingen op termijn te vervreemden. De toename van de Overige inkomsten wordt voor € 35,6 miljoen veroorzaakt door uitbreiding van de consolidatiekring. Daarnaast zijn er in 2014 niet-strategische deelnemingen vervreemd, hierdoor zijn de overige inkomsten ten opzichte van 2014 gedaald met € 10,8 miljoen.

33. Personeelskosten	2015	2014
Totaal	233.657	151.669
Lonen en salarissen	180.430	171.591
Pensioenlasten toegezegde bijdrageregelingen	18.773	2.709
Pensioenlasten toegezegd-pensioenregelingen	3.339	- 55.327
Overige sociale lasten	20.318	20.317
Op aandelen gebaseerde betalingen uit hoofde van variabele beloning	2.125	2.067
Andere personeelskosten	8.672	10.312

Onder de Personeelskosten is in 2014 een eenmalige bate van € 72,7 miljoen verantwoord uit hoofde van de beëindiging van de toegezegd-pensioenregeling voor Nederlandse medewerkers van F. van Lanschot Bankiers per 1 januari 2015.

Aan het eigen vermogen is € 2,7 miljoen (2014: € 1,8 miljoen) toegevoegd uit hoofde van de op aandelen Van Lanschot NV gebaseerde betalingen, waarvan € 0,6 miljoen is verantwoord onder Lonen en salarissen.

Voor nadere details zie hoofdstuk Bezoldiging Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen. Van de pensioenlasten toegezegde bijdrageregelingen heeft € 0,7 miljoen (2014: € 0,5 miljoen) betrekking op leden van de Raad van Bestuur.

Het gemiddelde aantal personeelsleden in 2015 was 2.282 (2014: 1.885). Omgerekend in fte bedroeg het gemiddeld aantal personeelsleden 2.034, (2014: 1.805) onderverdeeld als volgt:

Gemiddeld aantal fte	2015	2014
Totaal	2.034	1.805
Nederland	1.849	1.630
België	138	134
Overig	47	41

Door uitbreiding van de consolidatiekring in 2015 is het aantal personeelsleden toegenomen. Het gemiddelde aantal personeelsleden is hierdoor met 423 toegenomen en het gemiddeld aantal fte met 282.

Onvoorwaardelijke opties Van Lanschot NV verleend aan medewerkers en Raad van Bestuur	2015		2014	
	Aantal opties	Gemiddelde uitoefenprijs in €	Aantal opties	Gemiddelde uitoefenprijs in €
Stand per 1 januari	13.070	62,84	13.070	62,84
Afgelopen en vervallen opties	–	–	–	–
Stand per 31 december	13.070	62,84	13.070	62,84

De onvoorwaardelijke opties zijn tweemaal per jaar gedurende de open periode na publicatie van de (half)jaarcijfers uitoefenbaar. In 2015 en 2014 zijn geen optierechten uitgeoefend.

Voorwaardelijke certificaten van aandelen Van Lanschot NV medewerkers (exclusief Raad van Bestuur)	2015	2014
Stand per 1 januari	395.664	238.298
Toezeggingen	119.001	193.753
Toekenningen	– 31.827	– 23.934
Vervallen rechten	– 40.834	– 12.453
Stand per 31 december	442.004	395.664

De reële waarde wordt bepaald aan de hand van de naar volume gewogen dagkoers van de certificaten van gewone aandelen A Van Lanschot NV op de tweede beursdag na publicatie van de jaarcijfers van Van Lanschot NV. Van de in 2015 toegezegde certificaten Van Lanschot NV was de reële waarde € 18,85 (2014: € 19,03). Hierbij wordt geen rekening gehouden met dividend.

In 2015 zijn aan een deel van het senior management, met uitzondering van de leden van de Raad van Bestuur, 44.421 voorwaardelijke certificaten van aandelen Van Lanschot NV toegezegd (2014: 39.281).

Op aandelen gebaseerde betalingen: Management Investeringsplan (MIP)

Onder de voorwaarden van het MIP kopen geselecteerde medewerkers van Kempen indirect gehouden gewone aandelen en winstbewijzen van Kempen.

Deze gewone aandelen en winstbewijzen zijn uitgegeven door Kempen aan Kempen Management Investeringsplan Coöperatief UA (Coöperatie MIP), waarvan Stichting Administratiekantoor Kempen Management Investeringsplan (Stichting MIP) en Van Lanschot de leden zijn. De Stichting MIP bezit vrijwel alle lidmaatschapsrechten. De Stichting MIP geeft certificaten uit aan geselecteerde medewerkers, tegen betaling van de uitgifteprijs. De certificaten geven de deelnemers indirect recht op het economische eigendom van de onderliggende aandelen en winstbewijzen in Kempen. Dividend dat door Kempen wordt uitgekeerd op de door Coöperatie MIP gehouden gewone aandelen en winstrechten op de winstbewijzen, wordt uitgekeerd aan de Coöperatie MIP, die het dividend uitkeert aan haar leden, Stichting MIP en Van Lanschot.

De uitgifteprijs van de certificaten wordt gefinancierd door de individuele deelnemers zelf, waarbij geen financiële ondersteuning wordt verzorgd of wordt aangeboden door Van Lanschot of Kempen.

34. Andere beheerskosten	2015	2014
Totaal	171.468	162.958
Huisvestingskosten	23.430	23.380
Marketing en communicatie	13.207	11.803
Kantoorkosten	9.801	11.075
Automatiseringskosten	71.076	64.775
Externe accountant	2.686	2.672
Consultancykosten	12.757	11.954
Reis- en verblijfkosten	13.437	12.427
Informatieleveranciers	10.246	7.682
Kosten betalingsverkeer	3.732	4.782
Overige beheerskosten	11.096	12.408

De consultancykosten betroffen onder andere advieskosten (organisatie, fiscaal) en kosten voor implementatie c.q. onderhoud van software en hardware.

De vergoedingen die aan de externe accountant (en het netwerk van zijn vestigingen) zijn betaald, bestaan uit de onderstaande onderdelen:

Vergoeding externe accountantskosten	2015	2014
Totaal	1.949	1.784
Vergoedingen voor controle van de jaarrekening	1.410	1.427
Vergoedingen voor andere controle-opdrachten	231	159
Overige vergoedingen	308	198

35. Afschrijvingen	2015	2014
Totaal	17.391	22.511
Panden	3.534	3.632
IT, besturingssoftware en communicatieapparatuur	3.409	4.228
Applicatiesoftware	4.784	5.878
Immateriële vaste activa uit hoofde van acquisities	2.665	5.906
Resultaten desinvestering materiële vaste activa	- 1.089	- 38
Overige afschrijvingen	4.088	2.905

36. Bijzondere waardeverminderingen	2015	2014
Totaal	61.937	95.529
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	51.004	75.998
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	515	2.203
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	3.419	2.579
Materiële vaste activa	2.948	3.708
Goodwill en immateriële vaste activa	-	5.734
Activa verkregen uit executies	4.051	5.307

De bijzondere waardeverminderingen Kredieten en vorderingen private en publieke sector zijn ten opzichte van 2014 met € 25,0 miljoen gedaald. Deze daling wordt enerzijds veroorzaakt doordat voor minder kredieten een voorziening benodigd is, terwijl anderzijds de kwaliteit van reeds voorziene kredieten verbeterde waardoor een deel van de voorziening vrijviel. Daarnaast worden minder voorzieningen getroffen door de verkoop van non-performing vastgoedleningen.

Zoals is vastgesteld in het beleid bevat de rubriek Beleggingen voor verkoop beschikbaar noodzakelijk geachte waardeverminderingen, als gevolg van het feit dat de reële waarde van de betreffende beleggingen zich significant of duurzaam onder de kostprijs bevindt.

De rubriek Beleggingen in deelnemingen equitymethode bevat noodzakelijk geachte waardeverminderingen op deelnemingen gewaardeerd volgens de equitymethode, als gevolg van het feit dat de realiseerbare waarde van de betreffende beleggingen zich onder de boekwaarde bevindt.

De rubriek Materiële vaste activa bevat noodzakelijk geachte waardeverminderingen, als gevolg van het feit dat de verwachte directe dan wel indirecte opbrengstwaarde van een aantal kantoorpanden zich onder de boekwaarde bevindt.

De rubriek Activa verkregen uit executies bevat noodzakelijk geachte waardeverminderingen, als gevolg van het feit dat de verwachte directe opbrengstwaarde van activa verkregen uit executies zich onder de boekwaarde bevindt.

37. Resultaat uit hoofde van verkoop Kredieten en vorderingen private en publieke sector

Van Lanschot heeft in 2015 een portefeuille met non-performing vastgoedleningen verkocht aan een dochter van Cerberus Capital Management LP. Het resultaat op deze verkoop bedraagt € 22,4 miljoen negatief. Een bedrag

van € 0,8 miljoen negatief met betrekking tot het resultaat op de bij de portefeuille behorende renteswaps is verantwoord onder Resultaat uit financiële transacties.

38. Belastingen	2015	2014
Bedrijfsresultaat voor belastingen uit doorlopende activiteiten	54.284	133.530
Totaal brutoresultaat	54.284	133.530
Geldend belastingpercentage Nederland	25%	25%
Verwachte belasting	13.571	33.383
Verhoging/verlaging belasting door:		
Belastingvrije interest	–	– 1.054
Belastingvrije opbrengsten effecten en deelnemingen	– 6.399	– 11.159
Belaste vrijval fiscale reserves	1.222	493
Niet-aftrekbare impairments	–	360
Niet-aftrekbare kosten	1.831	3.824
Niet-verrekenbare verliezen	1.833	1.217
Aanpassingen belastingen voorgaande boekjaren	312	– 873
Effect van buitenlandse tariefsverschillen	– 487	– 485
Mutaties latente belastingen	– 68	–
Overige mutaties	– 285	– 884
	– 2.041	– 8.561
Totaal belastingen	11.530	24.822

Het belastingbedrag betreft de op het boekjaar drukkende belastingen over het in de winst-en-verliesrekening verantwoorde resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening. Bij de bepaling van dit bedrag is rekening gehouden met

bestaande belastingfaciliteiten. Mutaties in de belastingdruk worden vooral veroorzaakt door toepassing van de deelnemingsvrijstelling, niet-aftrekbare kosten, niet-verrekenbare verliezen en belaste vrijvallen van fiscale reserves.

Belangrijke onderdelen van belastingen	2015	2014
Totaal	11.530	24.822
Reguliere vennootschapsbelasting	3.298	10.872
(Bate)/last uit hoofde van buitenlandse tariefsverschillen	– 487	– 485
(Bate)/last uit hoofde van latente belastingvorderingen (13)	10.208	18.644
(Bate)/last uit hoofde van latente belastingverplichtingen (22)	– 1.801	– 3.336
(Bate)/last uit hoofde van aanpassingen voorgaande jaren	312	– 873

De uitsplitsing naar componenten van de actieve en passieve belastinglatenties is als volgt:

Actieve belastinglatenties	2015	2014
Totaal	10.208	18.644
Personeelsbeloningen	110	19.156
Provisies	106	135
Materiële vaste activa	76	– 871
Fiscaal compensabele verliezen	10.833	1.078
Overige	– 917	– 854

Passieve belastinglatenties	2015	2014
Totaal	- 1.801	- 3.336
Materiële vaste activa	- 803	- 901
Immateriële vaste activa	- 1.182	- 2.169
Personeelsbeloningen	- 103	- 194
Overige	287	- 72

39. Nettoresultaat per gewoon aandeel	2015	2014
Nettoresultaat	42.754	108.708
Interest uitgegeven eigenvermogensinstrumenten	- 943	- 1.110
Aandeel derden	- 7.648	- 8.597
Nettoresultaat toekomend aan aandeelhouder	34.163	99.001
Gewogen gemiddeld aantal uitstaande gewone aandelen	400.000	400.000
Nettoresultaat per aandeel (€)	85,41	247,50
Voorgesteld dividend per aandeel (€)	46,08	-

Voor de berekening van het nettoresultaat per aandeel bestaat het aantal aandelen uit het gewogen gemiddeld aantal uitstaande aandelen.

Aankopen groepsmaatschappijen in 2015

Kempen Capital Management, een dochteronderneming van Van Lanschot, heeft per 1 oktober 2015 alle fiduciair management-activiteiten in het Verenigd Koninkrijk van de Nederlandse pensioen- en vermogensbeheerder MN overgenomen. De overname past binnen de strategie van KCM om internationaal uit te breiden en ondersteunt de wealth managementstrategie van Van Lanschot. Er is sprake van een activa/passiva-transactie, welke de fiduciair managementactiviteiten in het Verenigd Koninkrijk vormen, waarmee beslissende zeggenschap over deze activiteiten is verkregen.

De overnameprijs bestaat uit een initiële koopprijs van € 2,0 miljoen welke is voldaan per 1 oktober 2015 en een earn-outregeling. De omvang van de te betalen earn-outregeling is afhankelijk van de ontwikkeling van de klantenportefeuille in de eerste 24 maanden na overname. Voor het bepalen van de reële waarde op overnamedatum van de earn-outregeling is de probability-weighted payout approach toegepast. De overname betreft advieswerkzaamheden op het gebied van fiduciair management. Hierdoor is de omvang van de geïdentificeerde activa en passiva beperkt. De reële waarde van de totale overnameprijs van € 2,5 miljoen kan volledig toegerekend worden aan het klantenbestand. Deze is onder de overige immateriële vaste activa verantwoord op de balans van Van Lanschot.

De overname heeft geen significante impact op de baten, lasten en het resultaat van Van Lanschot.

Geconsolideerde balans naar categorieën per 31 december 2015

(€ duizend)

	Voor handelsdoeleinden	Tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	Voor verkoop beschikbaar	Financiële activa of verplichtingen tegen geamortiseerde kostprijs	Derivaten voor hedge accounting	Totaal
Activa						
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	–	–	–	881.024	–	881.024
Financiële activa handelsactiviteiten	6.863	–	–	–	–	6.863
Vorderingen op bankiers	–	–	–	200.073	–	200.073
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	712.578	–	–	–	712.578
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	–	–	2.159.141	–	–	2.159.141
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	–	–	523.639	–	523.639
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	–	–	–	10.168.368	–	10.168.368
Derivaten (vorderingen)	28.820	239.637	–	–	64.954	333.411
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	–	56.299	–	–	56.299
Acute belastingvorderingen	–	–	–	1.916	–	1.916
Latente belastingvorderingen	–	–	–	49.782	–	49.782
Overige activa	–	–	–	148.265	–	148.265
Totaal financiële activa	35.683	952.215	2.215.440	11.973.067	64.954	15.241.359
Niet-financiële activa						254.361
Totaal activa						15.495.720
Passiva						
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	418	–	–	–	–	418
Verplichtingen aan bankiers	–	–	–	698.125	–	698.125
Verplichtingen private en publieke sector	–	–	–	9.572.336	–	9.572.336
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	804.603	–	–	–	804.603
Derivaten (verplichtingen)	26.994	217.355	–	–	80.411	324.760
Uitgegeven schuldbewijzen	–	–	–	2.480.005	–	2.480.005
Voorzieningen	–	–	–	23.668	–	23.668
Acute belastingverplichtingen	–	–	–	1.611	–	1.611
Latente belastingverplichtingen	–	–	–	3.300	–	3.300
Overige passiva	–	–	–	148.809	–	148.809
Achtergestelde schulden	–	–	–	118.151	–	118.151
Totaal financiële passiva	27.412	1.021.958	–	13.046.005	80.411	14.175.786
Niet-financiële passiva						1.319.934
Totaal passiva						15.495.720

Geconsolideerde balans naar categorieën per 31 december 2014

(€ duizend)

	Voor handelsdoeleinden	Tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	Voor verkoop beschikbaar	Financiële activa of verplichtingen tegen geamortiseerde kostprijs	Derivaten voor hedge accounting	Totaal
Activa						
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	–	–	–	1.156.985	–	1.156.985
Financiële activa handelsactiviteiten	43.153	–	–	–	–	43.153
Vorderingen op bankiers	–	–	–	449.125	–	449.125
Financiële activa aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	1.309.524	–	–	–	1.309.524
Beleggingen voor verkoop beschikbaar	–	–	1.952.731	–	–	1.952.731
Beleggingen aangehouden tot einde looptijd	–	–	–	533.708	–	533.708
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	–	–	–	11.021.107	–	11.021.107
Derivaten (vorderingen)	15.829	194.746	–	–	64.518	275.093
Beleggingen in deelnemingen equitymethode	–	–	50.679	–	–	50.679
Acute belastingvorderingen	–	–	–	1.258	–	1.258
Latente belastingvorderingen	–	–	–	59.831	–	59.831
Overige activa	–	–	–	176.381	–	176.381
Totaal financiële activa	58.982	1.504.270	2.003.410	13.398.395	64.518	17.029.575
Niet-financiële activa						229.863
Totaal activa						17.259.438
Passiva						
Financiële verplichtingen handelsactiviteiten	71	–	–	–	–	71
Verplichtingen aan bankiers	–	–	–	879.972	–	879.972
Verplichtingen private en publieke sector	–	–	–	10.586.250	–	10.586.250
Financiële passiva aangemerkt als tegen reële waarde via winst-en-verliesrekening	–	705.912	–	–	–	705.912
Derivaten (verplichtingen)	15.603	283.946	–	–	81.764	381.313
Uitgegeven schuldbewijzen	–	–	–	3.073.410	–	3.073.410
Voorzieningen	–	–	–	21.256	–	21.256
Acute belastingverplichtingen	–	–	–	507	–	507
Latente belastingverplichtingen	–	–	–	10.095	–	10.095
Overige passiva	–	–	–	215.402	–	–
Achtergestelde schulden	–	–	–	121.415	–	121.415
Totaal financiële passiva	15.674	989.858	–	14.908.307	81.764	15.995.603
Niet-financiële passiva						1.263.835
Totaal passiva						17.259.438

Gerelateerde partijen

De Executive Board is verantwoordelijk voor de uitvoering van de strategie en de aansturing van de drie kernactiviteiten. De Executive Board bestaat uit de bestuursvoorzitter van Van Lanschot, de CFO/CRO van Van Lanschot, de COO van Van Lanschot en de leden van het management die verantwoordelijk zijn voor de drie kernactiviteiten, Private Banking, Asset Management en Merchant Banking. De Executive Board is begin 2015 geformeerd.

Bezoldiging Executive Board	2015	2014*
Totaal	5.479	3.782
Vast salaris	4.100	2.450
Vaste vergoeding bestemd voor pensioen**	955	568
Uitgestelde variabele beloning voorgaande jaren in contanten	144	–
Uitgestelde variabele beloning voorgaande jaren in aandelen	280	–
Variabele beloning in aandelen	–	339
Vertrekvergoeding***	–	425

* De in 2014 genoemde bedragen betreffen de bezoldiging van de vijf leden van de Raad van Bestuur. In 2015 betreft het de bezoldiging van de zes leden van de Executive Board.

** Deze vergoeding betreft een bijdrage voor pensioen en arbeidsongeschiktheid en maakt samen met het vaste salaris onderdeel uit van de totale periodieke vergoeding.

*** Ieko Sevinga is per 13 november 2014 teruggetreden als lid van de Raad van Bestuur. Zijn arbeidsovereenkomst eindigde in mei 2015. De in de tabel opgenomen vergoedingen hebben betrekking op het gehele kalenderjaar 2014. De overeengekomen vertrekvergoeding bedraagt één jaarsalaris. De vertrekvergoeding is na afloop van het dienstverband in 2015 aan Ieko Sevinga uitgekeerd. De kosten zijn in de jaarrekening 2014 verwerkt.

De geconsolideerde balans en winst-en-verliesrekening bevatten die van onderstaande dochtermaatschappijen en entiteiten waarover Van Lanschot zeggenschap heeft, onder weglating van de namen van dochtermaatschappijen en entiteiten van relatief ondergeschikte betekenis.

Belang in dochtermaatschappijen (%)	2015	2014
Kempen & Co NV	95	95
Van Lanschot Participaties BV	100	100
Quion 17 BV	100	–

Entiteiten waarover Van Lanschot zeggenschap heeft:

- Courtine RMBS 2013-I BV
- Lunet RMBS 2013-I BV
- Van Lanschot Conditional Pass-Through Covered bond Company BV

Geliëerde partijen	2015		2014	
	Opbrengsten	Lasten	Opbrengsten	Lasten
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot	1.372	–	1.174	–

Partijen met een significante invloed op Van Lanschot

Onder Partijen met een significante invloed op Van Lanschot zijn entiteiten opgenomen die een aandelenbelang van ten minste 5% in Van Lanschot hebben.

In de tabel Partijen met een significante invloed op Van Lanschot staan de door de Van Lanschot opgenomen opbrengsten en lasten in de winst-en-verliesrekening en de balansposities per jaarultimo die betrekking hebben op deze partijen.

Er zijn geen opbrengsten, lasten, te vorderen en te betalen bedragen ultimo 2015 met partijen met een significante invloed op Van Lanschot.

Partijen met een significante invloed op Van Lanschot 2014

	Opbrengsten	Lasten	Te vorderen bedragen	Verschuldigde bedragen
Van Lanschot NV	-	-	-	87.090

De kredieten verstrekt aan partijen met een significante invloed op Van Lanschot zijn verstrekt tegen marktcondities, voor de uitzettingen zijn zekerheden afgegeven. Van Lanschot heeft in 2015 en 2014 geen garanties afgegeven. Zowel in 2015 als 2014 zijn op vorderingen geen waardeverminderingen getroffen.

Geassocieerde deelnemingen

Op 31 december 2015 is Kempen MIP een geassocieerde deelneming van Van Lanschot. Zowel in 2015 als 2014 heeft Van Lanschot geen opbrengsten en lasten uit geassocieerde deelnemingen. Van Lanschot heeft in 2015 en 2014 geen garanties afgegeven.

Kempen Management Investeringsplan (MIP)

Tot de implementatie van het Kempen MIP was F. van Lanschot Bankiers NV in het bezit van 100% van de aandelen van Kempen. Als gevolg van de implementatie van het Kempen MIP zijn alle aandelen die op dat moment in bezit van F. van Lanschot Bankiers NV waren, omgezet in gewone aandelen A. Daarnaast zijn als gevolg van de implementatie van het Kempen MIP 1.658.671 nieuwe gewone aandelen B uitgegeven door Kempen aan de Coöperatie MIP tegen betaling van een totale koopprijs van € 15,0 miljoen.

In 2013 is de structuur van het MIP aangepast. Daarbij zijn de gewone aandelen A omgezet in gewone aandelen; de aandelen B zijn omgezet in gewone aandelen en winstbewijzen.

De Coöperatie MIP bestaat uit twee leden: Stichting MIP en F. van Lanschot Bankiers NV, die de lidmaatschapsrechten houden die zijn uitgegeven door de Coöperatie MIP. Het lidmaatschap van Van Lanschot heeft zijn oorsprong in wettelijke vereisten. De Stichting MIP heeft certificaten uitgegeven over het lidmaatschapsrecht in de Coöperatie MIP aan geselecteerde medewerkers van Kempen die het aanbod om in het MIP te investeren hebben geaccepteerd. De totale koopprijs voor de aankoop van gewone aandelen en winstbewijzen bedroeg € 15,0 miljoen.

Per 31 december 2015 bedraagt het aantal uitstaande certificaten 15.000, wat betrekking heeft op 100% van de in totaal beschikbare onderliggende certificaten die kunnen worden uitgegeven onder het Kempen MIP.

Van Lanschot beschikt over een calloptie die is toegekend door Coöperatie MIP om alle door de Coöperatie MIP gehouden uitstaande aandelen en winstbewijzen in MIP te verkrijgen. Deze calloptie kan gedurende drie maanden worden uitgeoefend, vanaf 1 januari van elk vijfde jaar na de implementatie van het MIP en voor het eerst op 1 januari 2016. Deze optie kan alleen worden uitgeoefend door Van Lanschot, ingeval van onvoorziene omstandigheden die zich buiten de werkingssfeer van de deelnemers en Kempen of Van Lanschot bevinden. Hierdoor is de uitoefening van de calloptie aangemerkt als een latent afwikkelingsalternatief. Aangezien per 31 december 2015 een latent afwikkelingsalternatief niet waarschijnlijk wordt geacht, wordt het MIP behandeld als een op aandelen gebaseerde betalingstransactie die in eigenvermogensinstrumenten wordt afgewikkeld.

	31/12/2015	31/12/2014
Aantal uitgegeven certificaten	15.000	15.000
Bijdrage van Van Lanschot op basis van wettelijke eisen (€)	100	100

Beleggingen in deelnemingen equitymethode

Onder Beleggingen in deelnemingen equitymethode worden beleggingen in entiteiten opgenomen waarop Van Lanschot invloed van betekenis kan uitoefenen, maar waarover zij geen overheersende zeggenschap heeft.

Naam	Activiteiten	Hoofdkantoor	Belang
Gerco Brandpreventie BV	Gerco is marktleider in Nederland op het gebied van brandwerende compartimentering van gebouwen.	Schoonhoven	42,50%
Marfo Food Group Holding BV	Marfo ontwikkelt en bereidt vriesvers-maaltijden voor onder meer luchtvaartmaatschappijen, ziekenhuizen, zorginstellingen, detentie en remote locations.	Lelystad	50,00%
Movares Group BV	Movares is een advies- en ingenieursbureau op het gebied van mobiliteit, infrastructuur, ruimtelijke ordening en vervoerssystemen.	Utrecht	29,63%
OGD Beheer BV	OGD levert ICT-diensten aan (middel)grote bedrijven, (semi-)overheden en non-profit instellingen. De diensten bestaan uit beheer, outsourcing, software ontwikkeling en ICT-opleidingen.	Delft	30,36%
ORMIT Holding BV	ORMIT begeleidt grote bedrijven bij het vinden, ontwikkelen en binden van talent en is specialist in talent- en leiderschapsontwikkeling. ORMIT is actief in Nederland en België.	De Bilt	30,50%
Ploeger Oxbo Group BV	Ploeger Oxbo ontwikkelt, produceert en verkoopt een groot assortiment gespecialiseerde oogstmachines aan klanten wereldwijd.	Roosendaal	21,02%
Quint Wellington Redwood Holding BV	Quint is een onafhankelijk consultancybureau met focus op de strategie, (out)sourcing en implementatie van IT-gerelateerde processen in organisaties.	Amstelveen	20,80%
Software Huis Holland BV	Software Huis Holland is de houdstermaatschappij van Kraan Bouwcomputing. Kraan biedt een breed scala aan softwareproducten voor de bouw- en vastgoedbranche.	Rotterdam	49,00%
Techxs Value Added IT Distribution BV	TechAccess is een value added IT-distributeur van hard- en software op de gebieden Networking, Wireless, Security en Storage/Servers.	Son & Breugel	38,45%
Tecnotion Holding BV	Tecnotion ontwikkelt, produceert en verkoopt lineaire motoren. Deze motoren worden wereldwijd toegepast in onder meer de chip-, flat panel-, grafische- en zonnepanelenindustrie.	Almelo	37,98%
Van Lanschot Chabot	Onafhankelijk adviseur en intermediair op het gebied van verzekeringen.	's-Hertogenbosch	49,00%

In de tabel Beleggingen in deelnemingen equitymethode staan de door Van Lanschot opgenomen opbrengsten en lasten in de winst-en-verliesrekening en de balansposities en afgegeven garanties per jaarultimo met betrekking tot deze entiteiten.

Beleggingen in deelnemingen equity methode	31/12/2015	31/12/2014
Opbrengsten	79	424
Lasten	90	49
Te vorderen bedragen	2.124	13.621
Verschuldigde bedragen	3.273	2.527
Afgegeven garanties	180	180

De kredieten verstrekt aan entiteiten waarop Van Lanschot invloed van betekenis kan uitoefenen, maar geen overheersende zeggenschap heeft, zijn verstrekt tegen marktcondities; voor de uitzettingen zijn zekerheden afgegeven. Zowel in 2015 als 2014 zijn op vorderingen geen waardeverminderingen getroffen.

Joint ventures waarin Van Lanschot een venturer is

Van Lanschot heeft geen joint ventures.

Langlopende verplichtingen

Lease- en huurovereenkomsten

Van Lanschot heeft onderstaande operationele leasebetalingen in de winst-en-verliesrekening opgenomen onder Andere beheerskosten.

Lease- en huurovereenkomsten	2015	2014
Totaal	16.156	16.222
Minimale leasebetalingen	4.766	5.444
Huren	11.390	10.778

Van Lanschot verwacht de komende jaren onderstaande minimale betalingen betreffende contractueel vastgelegde lease- en huurovereenkomsten.

Verwachte betalingen lease- en huurovereenkomsten	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	90.049	106.879
< 1 jaar	15.649	16.947
≥ 1 jaar < 5 jaar	35.928	40.707
≥ 5 jaar	38.472	49.225

Toekomstige verplichtingen (€ miljoen)	31/12/2015	31/12/2014
Huren		
Huur gebouwen (inclusief de servicekosten en huur van eventuele parkeerplaatsen)	81,4	96,9
Verwachte leasebetalingen		
Autoleasekosten	7,8	7,4
Computerleasekosten	0,8	2,6
Overige toekomstige verplichtingen	–	–

De resterende looptijd van de lease- en huurovereenkomsten is tussen de 1 maand en 13 jaar.

In 2014 heeft Van Lanschot een overeenkomst gesloten met betrekking tot de verkoop en terughuur van een pand, welke is verantwoord onder Materiële vaste activa.

Overige langlopende verplichtingen

IT-overeenkomst

Van Lanschot heeft haar outsourcingcontract voor beheer van diverse softwaretoepassingen vroegtijdig beëindigd. Deze werkzaamheden worden na beëindiging van het outsourcingcontract afgebouwd en deels in eigen beheer uitgevoerd. Voor inhuur van medewerkers specifiek gericht op IT-kennis en -capaciteit heeft Van Lanschot zich gecommitteerd voor een preferred supplierschap voor de periode tot en met 2017 voor een bedrag van € 2,3 miljoen.

Licentie koopcontract

In mei 2013 is Van Lanschot een koopcontract aangegaan voor licentie en onderhoud van het effectensysteem. Van Lanschot heeft zich gecommitteerd voor de periode tot en met 2019 voor een bedrag van € 6,3 miljoen. Het contract kan door Van Lanschot 5 jaar na ingangsdatum worden opgezegd. De exit fee is afhankelijk van de resterende looptijd van het contract.

Segmentinformatie

De segmentatiebasis is bepaald op bedrijfssegmenten aangezien het risico- en rendementsprofiel van Van Lanschot voornamelijk wordt beïnvloed door verschillen in aangeboden producten en diensten. Van Lanschot heeft haar activiteiten georganiseerd in een vijftal operationele segmenten. Transacties tussen de operationele segmenten vinden plaats tegen commerciële voorwaarden (at arm's length).

Private Banking

Van Lanschot richt zich met een breed scala aan producten in de privatebankingmarkt op de vermogende particulieren en ondernemers. Daarnaast richt Van Lanschot zich op business professionals & executives, healthcare professionals en verenigingen & stichtingen.

Asset Management

Asset Management is een gespecialiseerde vermogensbeheerder en richt zich enerzijds op een aantal beleggingsstrategieën en biedt anderzijds fiduciair vermogensbeheer. De klanten zijn nationale en internationale institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen en verzekeraars.

Merchant Banking

Merchant Banking biedt gespecialiseerde diensten als effectendienstverlening, begeleiding van fusies en overnames, kapitaalmarkttransacties en financieringsadvies aan institutionele beleggers, ondernemingen, financiële instellingen en (semi-) overheidsinstellingen.

Corporate Banking

Een team van experts houdt zich binnen Corporate Banking bezig met het beheer en de afbouw van de kredietportefeuille van vastgoed- en zakelijke leningen die geen relatie met Private Banking hebben.

Overige activiteiten

Hieronder vallen onder andere activiteiten die plaatsvinden op het gebied van rente-, markt- en liquiditeitsrisicomanagement. Ook zijn hier de activiteiten van Van Lanschot Participaties opgenomen, alsmede de activiteiten van de niet-strategische deelnemingen.

Operationele segmenten 2015 (€ miljoen)						
	Private Banking	Asset Management	Merchant Banking	Corporate Banking	Overige activiteiten	Totaal
Winst-en-verliesrekening						
Interestbaten	529,4	–	4,2	95,4	– 115,2	513,8
Interestlasten	371,3	–	0,7	40,1	– 98,9	313,2
Interest	158,1	–	3,5	55,3	– 16,3	200,6
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	–	0,3	–	–	28,6	28,9
Provisiebaten	114,8	82,7	69,8	3,7	1,7	272,7
Provisielasten	2,9	–	3,2	–	1,1	7,2
Provisies	111,9	82,7	66,6	3,7	0,6	265,5
Resultaat uit financiële transacties	1,8	– 0,1	3,0	– 0,8	19,4	23,3
Overige inkomsten	–	–	–	–	42,8	42,8
Totaal inkomsten uit operationele activiteiten	271,8	82,9	73,1	58,2	75,1	561,1
Waarvan inkomsten uit andere segmenten	4,1	12,0	1,0	3,5	– 20,6	–
Personeelskosten	115,6	38,8	30,0	15,5	33,8	233,7
Andere beheerskosten	120,4	18,5	11,4	14,0	7,1	171,4
Afschrijvingen	8,0	0,8	0,6	0,7	7,3	17,4
Bijzondere waardeverminderingen	22,2	–	0,2	23,9	15,6	61,9
Resultaat uit hoofde van verkoop Kredieten en vorderingen private en publieke sector	–	–	–	22,4	–	22,4
Totaal lasten	266,2	58,1	42,2	76,5	63,8	506,8
Bedrijfsresultaat voor belastingen	5,6	24,8	30,9	– 18,3	11,3	54,3
Belastingen	1,6	6,2	8,3	– 4,6	–	11,5
Nettoresultaat	4,0	18,6	22,6	– 13,7	11,3	42,8
Efficiencyratio (%)	90%	70%	57%	52%	64%	75%
Personeel (aantal fte)	1.032	289	163	135	394	2.013
Balans						
Waarvan beleggingen volgens equitymethode	–	–	–	–	56,3	56,3
Investerings	5,7	2,6	0,4	0,1	6,7	15,5

Operationele segmenten 2014 (€ miljoen)						
	Private Banking	Asset Management	Merchant Banking	Corporate Banking	Overige activiteiten	Totaal
Winst-en-verliesrekening						
Interestbaten	735,4	–	3,6	138,1	– 141,7	735,4
Interestlasten	573,8	–	0,8	71,3	– 123,0	522,9
Interest	161,6	–	2,8	66,8	– 18,7	212,5
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	–	2,6	–	–	52,7	55,3
Provisiebaten	103,1	81,4	56,7	5,6	1,5	248,3
Provisielasten	3,0	–	4,6	–	0,5	8,1
Provisies	100,1	81,4	52,1	5,6	1,0	240,2
Resultaat uit financiële transacties	1,6	–	6,3	–	34,1	42,0
Overige inkomsten	–	–	–	–	16,2	16,2
Totaal inkomsten uit operationele activiteiten	263,3	84,0	61,2	72,4	85,3	566,2
Waarvan inkomsten uit andere segmenten	– 2,6	14,7	3,8	4,8	– 20,7	–
Personeelskosten	118,9	36,3	25,4	20,2	– 49,1	151,7
Andere beheerskosten	104,6	13,9	9,7	19,3	15,5	163,0
Afschrijvingen	6,9	0,8	0,6	0,1	14,1	22,5
Bijzondere waardeverminderingen	13,0	–	2,0	69,3	11,2	95,5
Totaal lasten	243,4	51,0	37,7	108,9	– 8,3	432,7
Bedrijfsresultaat voor belastingen	19,9	33,0	23,5	– 36,5	93,6	133,5
Belastingen	3,5	9,3	6,3	– 9,1	14,8	24,8
Nettoresultaat	16,4	23,7	17,2	– 27,4	78,8	108,7
Efficiencyratio (%)	88%	61%	58%	55%	– 23%	60%
Personeel (aantal fte)	1.017	271	170	169	145	1.772
Balans						
Waarvan beleggingen volgens equitymethode	–	–	–	–	50,7	50,7
Investerings	10,2	–	–	1,7	1,3	13,2

Geografische segmentatie 2015 (€ miljoen)				
	Nederland	België	Overig	Totaal
Winst-en-verliesrekening				
Interestbaten	477,8	31,9	4,1	513,8
Interestlasten	293,7	19,5	–	313,2
Interest	184,1	12,4	4,1	200,6
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	28,9	–	–	28,9
Provisiebaten	237,2	18,9	16,6	272,7
Provisielasten	4,2	2,4	0,6	7,2
Provisies	233,0	16,5	16,0	265,5
Resultaat uit financiële transacties	21,6	0,5	1,2	23,3
Overige inkomsten	42,8	–	–	42,8
Totaal inkomsten uit operationele activiteiten	510,4	29,4	21,3	561,1
Waarvan inkomsten uit andere segmenten	– 3,1	2,4	0,7	–
Personeelskosten	205,4	17,4	10,9	233,7
Andere beheerskosten	147,0	15,3	9,1	171,4
Afschrijvingen	14,4	2,9	0,1	17,4
Bijzondere waardeverminderingen	60,8	1,1	–	61,9
Resultaat uit hoofde van verkoop Kredieten en vorderingen private en publieke sector	22,4	–	–	22,4
Totaal lasten	450,0	36,7	20,1	506,8
Bedrijfsresultaat voor belastingen	60,4	– 7,3	1,2	54,3
Belastingen	12,7	– 1,8	0,6	11,5
Nettoresultaat	47,7	– 5,5	0,6	42,8
Efficiencyratio (%)	72%	121%	94%	75%
Personeel (aantal fte)	1.810	143	60	2.013
Balans				
Waarvan beleggingen volgens equitymethode	56,3	–	–	56,3
Investerings	13,9	1,4	0,2	15,5

Geografische segmentatie 2014 (€ miljoen)				
	Nederland	België	Overig	Totaal
Winst-en-verliesrekening				
Interestbaten	681,5	49,2	4,7	735,4
Interestlasten	489,7	32,6	0,6	522,9
Interest	191,8	16,6	4,1	212,5
Opbrengsten uit effecten en deelnemingen	55,3	–	–	55,3
Provisiebaten	216,0	17,6	14,7	248,3
Provisielasten	5,9	1,5	0,7	8,1
Provisies	210,1	16,1	14,0	240,2
Resultaat uit financiële transacties	40,5	0,8	0,7	42,0
Overige inkomsten	16,2	–	–	16,2
Totaal inkomsten uit operationele activiteiten	513,9	33,5	18,8	566,2
Waarvan inkomsten uit andere segmenten	– 1,8	1,4	0,4	–
Personeelskosten	125,4	16,6	9,7	151,7
Andere beheerskosten	145,3	12,3	5,4	163,0
Afschrijvingen	19,1	3,3	0,1	22,5
Bijzondere waardeverminderingen	90,5	5,0	–	95,5
Totaal lasten	380,3	37,2	15,2	432,7
Bedrijfsresultaat voor belastingen	133,6	– 3,7	3,6	133,5
Belastingen	25,7	– 2,4	1,5	24,8
Nettoresultaat	107,9	– 1,3	2,1	108,7
Efficiencyratio (%)	56%	96%	81%	60%
Personeel (aantal fte)	1.595	135	42	1.772
Balans				
Waarvan beleggingen volgens equitymethode	50,7	–	–	50,7
Investerings	12,3	0,9	–	13,2

Country by country reporting op geconsolideerde basis 31 december 2015

Land	Naam van de belangrijkste dochtermaatschappijen	Aard van de activiteiten	Gemiddeld aantal werknemers, uitgedrukt in fte	Totale inkomsten uit operationele activiteiten in € miljoen	Bedrijfsresultaat voor belastingen in € miljoen	Belastingen in € miljoen	Ontvangen overheids-subsidies in € miljoen
Totaal			185	50,7	- 6,1	- 1,2	-
België	F. van Lanschot Bankiers NV bijkantoor	International private banking	138	29,4	- 7,3	- 1,8	-
Zwitserland	F. van Lanschot Bankiers (Schweiz) AG	International private banking	23	10,3	0,5	-	-
Verenigd Koninkrijk	Kempen & Co NV bijkantoor	Asset management	7	2,5	0,1	-	-
Verenigd Koninkrijk (Schotland)	Kempen Capital Management (UK) Ltd.	Asset management	10	5,0	0,7	0,2	-
Verenigde Staten	Kempen & Co USA Inc.	Securities trading and research distribution	7	2,8	0,2	0,1	-
Luxemburg	Vakan NV	Overig	-	0,7	- 0,3	0,3	-

Country by country reporting op geconsolideerde basis 31 december 2014

Land	Naam van de belangrijkste dochtermaatschappijen	Aard van de activiteiten	Gemiddeld aantal werknemers, uitgedrukt in fte	Totale inkomsten uit operationele activiteiten in € miljoen	Bedrijfsresultaat voor belastingen in € miljoen	Belastingen in € miljoen	Ontvangen overheids-subsidies in € miljoen
Totaal			175	52,3	- 0,1	- 0,9	-
België	F. van Lanschot Bankiers NV bijkantoor	International private banking	134	33,5	- 3,7	- 2,4	-
Zwitserland	F. van Lanschot Bankiers (Schweiz) AG	International private banking	23	8,6	0,2	0,0	-
Verenigd Koninkrijk (Schotland)	Kempen Capital Management (UK) Ltd.	Asset management	11	6,3	2,4	0,5	-
Verenigde Staten	Kempen & Co USA Inc.	Securities trading and research distribution	7	2,9	0,2	0,1	-
Curaçao	Vakan NV	Overig	-	1,0	0,8	0,9	-

Enkelvoudige balans per 31 december 2015

(€ duizend)

		31/12/2015	31/12/2014
Activa			
Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	(1)	819.547	1.139.532
Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken	(2)	1.387.089	2.093.552
Vorderingen op bankiers	(3)	398.430	538.212
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	(4)	8.267.141	6.253.024
Vreemdvermogensinstrumenten	(5)	2.965.338	4.510.569
Eigenvermogensinstrumenten	(6)	39.501	51.992
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	(7)	422.851	407.550
Overige deelnemingen	(8)	6.482	5.782
Goodwill en overige immateriële vaste activa	(9)	143.178	150.504
Materiële vaste activa	(10)	59.463	67.009
Overige activa	(11)	133.349	181.171
Derivaten (vorderingen)	(12)	184.327	200.304
Overlopende activa		70.844	74.532
Totaal activa		14.897.540	15.673.733
Passiva			
Verplichtingen aan bankiers	(13)	951.198	1.095.671
Verplichtingen private en publieke sector	(14)	9.497.080	10.515.683
Uitgegeven schuldbewijzen	(15)	2.669.055	2.116.786
Overige passiva	(16)	44.098	77.694
Derivaten (verplichtingen)	(12)	190.021	276.968
Overlopende passiva		107.157	208.206
Voorzieningen	(17)	20.479	27.359
Achtergestelde schulden	(18)	118.151	121.415
Totaal verplichtingen		13.597.239	14.439.782
Geplaatst aandelenkapitaal		40.000	40.000
Agioreserve		318.481	247.396
Herwaarderingsreserve		24.847	40.034
Wettelijke en statutaire reserves		30.231	21.101
Overige reserves		851.636	758.059
Onverdeelde winst toekomend aan aandeelhouder		34.163	99.001
Eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder		1.299.358	1.205.591
Eigenvermogensinstrumenten		—	27.250
Onverdeelde winst toekomend aan eigenvermogensinstrumenten		943	1.110
Eigen vermogen toekomend aan eigenvermogensinstrumenten		943	28.360
Totaal eigen vermogen	(19)	1.300.301	1.233.951
Totaal passiva		14.897.540	15.673.733
Voorwaardelijke schulden	(20)	274.335	383.323
Onherroepelijke faciliteiten	(21)	443.688	590.603
		718.023	973.926

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2015

(€ duizend)

		2015	2014
Resultaat deelnemingen	(23)	68.115	81.316
Overig resultaat	(24)	- 33.952	17.685
Nettoresultaat		34.163	99.001

Enkelvoudig verloopoverzicht eigen vermogen per 31 december 2015

(€ duizend)

	Aandelen- kapitaal	Agio- reserve	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke en statutaire reserves	Overige reserves	Onverdeelde winst	Totaal eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder
Stand per 1 januari	40.000	247.396	40.034	21.101	758.059	99.001	1.205.591
Nettoresultaat (volgens winst-en-verliesrekening)	–	–	–	–	–	34.163	34.163
Totaal ongerealiseerde resultaten	–	–	– 15.187	2.912	– 2.211	–	– 14.486
Totaal gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	–	–	– 15.187	2.912	– 2.211	34.163	19.677
Agio storting	–	71.085	–	–	–	–	71.085
Naar overige reserves	–	–	–	–	99.001	– 99.001	–
Naar wettelijke reserves	–	–	–	8.104	– 8.104	–	–
Dividenden	–	–	–	–	–	–	–
Overige mutaties	–	–	–	– 1.886	4.891	–	3.005
Stand per 31 december	40.000	318.481	24.847	30.231	851.636	34.163	1.299.358

Enkelvoudig verloopoverzicht eigen vermogen per 31 december 2014

(€ duizend)

	Aandelen- kapitaal	Agio- reserve	Herwaar- derings- reserve	Wettelijke en statutaire reserves	Overige reserves	Onverdeelde winst	Totaal eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder
Stand per 1 januari	40.000	247.396	21.908	22.473	825.492	29.225	1.186.494
Nettoresultaat (volgens winst-en-verliesrekening)	–	–	–	–	–	99.001	99.001
Totaal ongerealiseerde resultaten	–	–	18.126	249	– 100.475	–	– 82.100
Totaal gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten	–	–	18.126	249	– 100.475	99.001	16.901
Naar overige reserves	–	–	–	–	29.225	– 29.225	–
Naar wettelijke reserves	–	–	–	– 1.621	1.621	–	–
Dividenden	–	–	–	–	–	–	–
Overige mutaties	–	–	–	–	2.196	–	2.196
Stand per 31 december	40.000	247.396	40.034	21.101	758.059	99.001	1.205.591

Grondslagen voor het opstellen van de enkelvoudige jaarrekening

De enkelvoudige jaarrekening van F. van Lanschot Bankiers NV is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. De winst-en-verliesrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepaling van 2:402 lid 1 BW. Hierbij is gebruikgemaakt van de door artikel 2:362 lid 8 BW geboden mogelijkheid om in de enkelvoudige jaarrekening de grondslagen van waardering en resultaatbepaling (waaronder begrepen de grondslagen voor presentatie van financiële instrumenten als eigen of vreemd vermogen) toe te passen die in de geconsolideerde jaarrekening worden gehanteerd. De posten Deelnemingen in groepsmaatschappijen en Overige deelnemingen zijn hierbij uitgezonderd en de waardering en resultaatbepaling vindt plaats op basis van de nettovermogenswaarde.

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld in euro's, die functionele en rapporteringsvaluta van Van Lanschot. Alle bedragen luiden in duizenden euro's tenzij anders aangegeven.

Toelichting op de enkelvoudige balans

(€ duizend)

1. Liquide middelen en tegoeden bij centrale banken	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	819.547	1.139.532
Kas	94	331
Vrij beschikbaar bij centrale banken	717.033	980.897
Verplichte reservedeposito's bij centrale banken	17.659	23.320
Vorderingen op banken	84.761	134.984

Verplichte reservedeposito's bestaan uit tegoeden bij centrale banken in kader van het beleid inzake minimumreserves. Deze tegoeden zijn niet beschikbaar voor gebruik bij de dagelijkse bedrijfsuitoefening van Van Lanschot.

2. Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken	31/12/2015		31/12/2014	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Totaal	1.387.089	1.404.040	2.093.552	1.988.467
Aangehouden tot einde looptijd	337.070	348.952	344.744	348.952
Overig overheidspapier tegen reële waarde	1.050.019	1.055.088	1.748.808	1.639.515

Verloop van Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken	2015	2014
Stand per 1 januari	2.093.552	1.039.553
Aankopen	3.091.393	2.814.303
Verkopen	- 1.568.696	- 961.043
Lossingen	- 2.227.000	- 985.000
Amortisatie (dis)agio vreemdvermogensinstrumenten	- 13.139	- 12.708
Waardeveranderingen naar eigen vermogen	- 7.730	119.468
Waardeveranderingen naar winst-en-verliesrekening	18.709	78.979
Stand per 31 december	1.387.089	2.093.552

In 2015 en 2014 heeft Van Lanschot geen overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken met een oorspronkelijke looptijd korter dan twee jaar. De nominale waarde van overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken bedraagt € 1,3 miljard (2014: € 1,8 miljard). De cumulatieve herwaardering bedraagt € 5 miljoen (2014: € 18,6 miljoen). De cumulatieve afschrijving en waardeverminderingen is nihil (2014: nihil). Van het overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken is € 155,0 miljoen opeisbaar in 2016 (2015: € 30,1 miljoen).

Van Lanschot heeft in 2015 en 2014 geen overheidspapier in onderpand gegeven bij De Nederlandsche Bank.

In kader van repo-transacties heeft Van Lanschot overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken in onderpand gegeven aan bancaire tegenpartijen. De balanswaarde van deze vreemdvermogensinstrumenten bedraagt € 237 miljoen (2014: € 245 miljoen). Van Lanschot kan hierdoor niet vrijelijk beschikken over deze vreemdvermogensinstrumenten. Deze verkochte vreemdvermogensinstrumenten met een overeenkomst tot terugkoop blijven in de balans opgenomen en zijn aangegaan onder de voorwaarden die gebruikelijk zijn bij standaard kooptransacties met terugkoopverplichting

3. Vorderingen op bankiers	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	398.430	538.212
Onmiddellijk opeisbare vorderingen	65.041	127.205
Overige vorderingen	333.389	411.007

De post Vorderingen op bankiers bestaat voor € 101,1 miljoen (2014: € 237,9 miljoen) uit deposito's die als onderpand dienen voor verplichtingen voortvloeiend uit derivatentransacties.

Deze post bestaat voor € 276,2 miljoen (2014: € 271,9 miljoen) uit vorderingen op groepsmaatschappijen.

4. Kredieten en vorderingen private en publieke sector	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	8.267.141	6.253.024
Hypothecaire leningen	3.540.089	1.452.187
Leningen	3.650.355	3.360.993
Rekening-courant	1.135.284	1.540.900
Effectenkredieten en -afrekeningsvorderingen	67.895	91.464
Achtergestelde vorderingen	6.000	25.800
Waardeaanpassing reële-waarde-hedge-accounting	44.550	102.146
Bijzondere waardeverminderingen	- 177.032	- 320.466

Het kredietrisico in de enkelvoudige jaarrekening is vergelijkbaar met het kredietrisico in de geconsolideerde jaarrekening. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar het hoofdstuk Risicobeheer, paragraaf 2 Kredietrisico.

Voor de toelichting op de criteria en de wijze waarop waardeverminderingen en afboekingen van kredieten en vorderingen private en publieke sector worden bepaald, wordt verwezen naar de samenvatting van de belangrijkste grondslagen van de financiële verslaggeving van de geconsolideerde jaarrekening.

Deze post bestaat voor € 1.167,9 miljoen (2014: € 144,7 miljoen) uit vorderingen op groepsmaatschappijen.

5. Vreemdvermogensinstrumenten	31/12/2015		31/12/2014	
	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs	Balanswaarde	Verkrijgingsprijs
Totaal	2.965.338	2.943.596	4.510.569	4.472.586
Aangehouden tot einde looptijd	186.569	190.763	188.965	190.763
Overige vreemdvermogensinstrumenten tegen reële waarde	1.707.455	1.681.519	1.377.852	1.338.071
Overige vreemdvermogensinstrumenten tegen geamortiseerde kostprijs	1.071.314	1.071.314	2.943.752	2.943.752

Verloop van Vreemdvermogensinstrumenten	2015	2014
Stand per 1 januari	4.510.569	3.692.916
Aankopen	1.322.783	1.825.396
Verkopen	– 195.460	– 619.519
Lossingen	– 2.653.215	– 349.819
Amortisatie (dis)agio vreemdvermogensinstrumenten	– 7.830	– 5.484
Waardeveranderingen naar eigen vermogen	– 1.160	– 53.785
Waardeveranderingen naar winst-en-verliesrekening	– 10.349	20.864
Stand per 31 december	2.965.338	4.510.569

De cumulatieve herwaardering bedraagt € 4,4 miljoen (2014: € 4,5 miljoen). De cumulatieve afschrijving en waardeverminderingen is nihil (2014: nihil). De nominale waarde van vreemdvermogensinstrumenten bedraagt € 2,9 miljard (2014: € 4,4 miljard). Van de vreemdvermogensinstrumenten is € 475,2 miljoen opeisbaar in 2016 (2015: € 151,2 miljoen). Deze post bestaat voor € 1.071,3 miljoen (2014: € 2.943,8 miljoen) uit vorderingen op groepsmaatschappijen.

De balanswaarde van de in onderpand gegevens stukken, zijnde notes in kader van securitisatietransacties, bij De Nederlandsche Bank bedraagt € 469 miljoen (2014: € 489 miljoen). Van Lanschot kan hierdoor niet vrijelijk beschikken over deze vreemdvermogensinstrumenten.

6. Eigenvermogensinstrumenten	31/12/2015		31/12/2014	
	Reële waarde	Verkrijgingsprijs	Reële waarde	Verkrijgingsprijs
Totaal	39.501	42.080	51.992	57.944
Genoteerde aandelen	273	270	3.966	2.829
Niet-genoteerde aandelen	39.228	41.810	48.026	55.115

Verloop van Eigenvermogensinstrumenten	2015	2014
Stand per 1 januari	51.992	37.483
Aankopen	10.039	–
Verkopen	– 26.845	– 387
Waardeveranderingen naar eigen vermogen	4.004	– 1.702
Waardeveranderingen naar winst-en-verliesrekening	411	435
Impairments	– 100	–
Reclassificatie naar beleggingen in groepsmaatschappijen	–	16.163
Stand per 31 december	39.501	51.992

De cumulatieve herwaardering van de eigenvermogensinstrumenten bedraagt € 8,6 miljoen (2014: € 4,6 miljoen). De cumulatieve waardeverminderingen bedraagt € 0,1 miljoen (2014: nihil).

Van deze aandelen is 98,5% (2014: 99,6%) aangekocht met als doel deze voor een onbepaalde tijd te behouden.

7. Deelnemingen in groepsmaatschappijen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	422.851	407.550
Deelnemingen in kredietinstellingen	92.915	94.212
Overige deelnemingen	329.936	313.338

De deelnemingen in groepsmaatschappijen worden op basis van de netto-vermogenswaarde gewaardeerd. Het aandeel in het resultaat van deze deelnemingen wordt onder Resultaat deelnemingen in de enkelvoudige winst-en-verliesrekening verantwoord.

Verloop van Deelnemingen in groepsmaatschappijen	2015	2014
Stand per 1 januari	407.550	523.294
Aankopen	–	33.837
Verkopen	– 9.610	– 3.312
Liquidatie	–	– 171.393
Resultaat deelnemingen	68.115	81.316
Herwaarderingen	– 2.472	– 4.405
Ontvangen dividend	– 40.744	– 47.834
Overige mutaties	12	– 3.953
Stand per 31 december	422.851	407.550

De cumulatieve herwaardering van de deelnemingen in groepsmaatschappijen bedraagt € 6,8 miljoen (2014: € 12,3 miljoen). De cumulatieve waardeverminderingen is nihil (2014: nihil).

Naam	Hoofdkantoor	Belang
F. van Lanschot Bankiers (Schweiz) AG	Zürich	100%
Kempen & Co NV	Amsterdam	95%
Van Lanschot Participaties BV	Amsterdam	100%
Van Lanschot Invest NV	Antwerpen	100%
BV Beheer- en Beleggingsmaatschappij Orthenstraat	's-Hertogenbosch	100%
NNE BV	's-Hertogenbosch	100%
BV Foton, Maatschappij tot beheer van industrie- en handelondernemingen	's-Hertogenbosch	100%
BV Beleggingsmaatschappij De Gevulde Trom	's-Hertogenbosch	100%
Lesalanda BV	Amsterdam	100%
Beheers en Beleggings Compagnie Silva Ducis BV	's-Hertogenbosch	100%
Van Lanschot Mezzaninefonds BV	's-Hertogenbosch	100%
Van Lanschot Mezzaninefonds II BV	's-Hertogenbosch	100%
Vakan NV	Luxemburg	100%
Quion 17 BV	Capelle aan den IJssel	100%
Efima Hypotheken BV	's-Hertogenbosch	100%
F. van Lanschot International Trust Company BV	's-Hertogenbosch	100%

Entiteiten waarover F. van Lanschot Bankiers NV zeggenschap over heeft:

- Courtine RMBS 2013-I BV
- Lunet RMBS 2013-I BV
- Van Lanschot Conditional Pass-Through Covered Bond Company BV

Alle deelnemingen in groepsmaatschappijen zijn niet-genoteerde belangen.

F. Van Lanschot Bankiers NV heeft voor de volgende vennootschappen sectie 403-verklaringen afgegeven:

- Kempen & Co NV
- NNE BV
- Efima Hypotheken BV
- Van Lanschot Participaties BV
- BV Beheer- en Beleggingsmaatschappij Orthenstraat

8. Overige deelnemingen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	6.482	5.782
Overige deelnemingen	6.482	5.782

De deelnemingen in Overige deelnemingen worden op basis van de netto-vermogenswaarde gewaardeerd. Het aandeel in het resultaat van deze deelnemingen wordt onder Overige resultaat in de enkelvoudige winst-en-verliesrekening verantwoord.

Verloop van Overige deelnemingen	2015	2014
Stand per 1 januari	5.782	5.579
Resultaat deelnemingen	991	586
Ontvangen dividend	- 291	- 383
Stand per 31 december	6.482	5.782

De cumulatieve herwaardering van de overige deelnemingen is nihil (2014: nihil). De cumulatieve afschrijving en waardeverminderingen is nihil (2014: nihil).

Naam	Hoofdkantoor	Belang
Van Lanschot Chabot	's-Hertogenbosch	49%

Van Lanschot Chabot is een niet-genoteerd belang.

9. Goodwill en overige immateriële vaste activa	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	143.178	150.504
Goodwill	125.584	125.584
Merkmamen	8.431	9.196
Overige immateriële vaste activa	9.163	15.724

Verloop goodwill en overige immateriële vaste activa 2015				
	Goodwill	Merknamen	Overige immateriële vaste activa	Totaal
Stand per 1 januari	125.584	9.196	15.724	150.504
Toevoegingen	–	–	34	34
Afschrijvingen	–	– 766	– 6.594	– 7.360
Overig	–	1	– 1	–
Stand per 31 december	125.584	8.431	9.163	143.178
Historische kostprijs	125.584	15.330	126.603	267.517
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	–	– 6.899	– 117.440	– 124.339
Nettoboekwaarde per 31 december	125.584	8.431	9.163	143.178

Verloop goodwill en overige immateriële vaste activa 2014				
	Goodwill	Merknamen	Overige immateriële vaste activa	Totaal
Stand per 1 januari	125.584	9.964	28.179	163.727
Toevoegingen	–	–	1.590	1.590
Afschrijvingen	–	– 767	– 11.017	– 11.784
Bijzondere waardeverminderingen	–	–	– 3.031	– 3.031
Overig	–	– 1	3	2
Stand per 31 december	125.584	9.196	15.724	150.504
Historische kostprijs	125.584	15.330	126.569	267.483
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	–	– 6.134	– 110.845	– 116.979
Nettoboekwaarde per 31 december	125.584	9.196	15.724	150.504

10. Materiële vaste activa	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	59.463	67.009
Panden	48.109	54.727
Overige materiële vaste activa	11.154	11.995
Onderhanden werk	200	287

Verloop Materiële vaste activa 2015				
	Panden	Overige materiële vaste activa	Onderhanden werk	Totaal
Stand per 1 januari	54.727	11.995	287	67.009
Investeringsen	3.123	3.232	2.453	8.808
Desinvesteringen	- 4.186	-	-	- 4.186
Ingebruikname van investeringen	-	-	- 2.540	- 2.540
Afschrijvingen	- 3.068	- 3.636	-	- 6.704
Bijzondere waardeverminderingen	- 2.948	-	-	- 2.948
Overig	461	- 437	-	24
Stand per 31 december	48.109	11.154	200	59.463
Historische kostprijs	106.740	56.516	200	163.456
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	- 58.631	- 45.362	-	- 103.993
Nettoboekwaarde per 31 december	48.109	11.154	200	59.463

Verloop Materiële vaste activa 2014				
	Panden	Overige materiële vaste activa	Onderhanden werk	Totaal
Stand per 1 januari	57.219	9.627	609	67.455
Investeringsen	6.679	6.413	7.910	21.002
Desinvesteringen	- 2.164	- 12	-	- 2.176
Ingebruikname van investeringen	-	-	- 8.232	- 8.232
Afschrijvingen	- 3.417	- 4.025	-	- 7.442
Bijzondere waardeverminderingen	- 3.568	-	-	- 3.568
Overig	- 22	- 8	-	- 30
Stand per 31 december	54.727	11.995	287	67.009
Historische kostprijs	112.771	55.816	287	168.874
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen	- 58.044	- 43.821	-	- 101.865
Nettoboekwaarde per 31 december	54.727	11.995	287	67.009

Panden bestaat uit onroerend goed in eigen gebruik (€ 4,6 miljoen; 2014: € 9,2 miljoen) en onroerend goed niet in eigen gebruik (€ 43,5 miljoen; 2014: € 45,5 miljoen). Onroerend goed niet in eigen gebruik betreft kantoorpanden die niet meer in eigen gebruik zijn. Het beleid van Van Lanschot is erop gericht deze activa op termijn te verkopen.

Overige materiële vaste activa bestaat uit informatietechnologie, inventaris, communicatie- en beveiligingsapparatuur.

Voor meer informatie over Materiële vaste activa wordt verwezen naar Samenvatting van belangrijke waarderingsgrondslagen van de geconsolideerde jaarrekening.

11. Overige activa

Onder deze post zijn acute en latente belastingvorderingen en nog te ontvangen bedragen zoals debiteuren, tussenrekeningen en intercompanyvorderingen opgenomen

12. Derivaten

Per 31 december 2015	Actief	Passief	Contractbedrag
Totaal	184.327	190.021	6.004.093
Derivaten gebruikt voor handelsdoeleinden	28.820	28.259	120.440
Derivaten gebruikt voor hedge-accountingdoeleinden	31.676	34.245	3.030.000
Overige derivaten	123.831	127.517	2.853.653

Per 31 december 2014	Actief	Passief	Contractbedrag
Totaal	200.304	276.968	6.024.385
Derivaten gebruikt voor handelsdoeleinden	15.829	16.416	211.413
Derivaten gebruikt voor hedge-accountingdoeleinden	34.129	26.821	1.439.256
Overige derivaten	150.346	233.731	4.373.716

Van Lanschot gebruikt derivaten zowel voor handelsdoeleinden als voor hedgedoeleinden. In deze toelichting zijn zowel de positieve als negatieve marktwaarden van de derivaten opgenomen, alsmede de nominale waarde. De volgende soorten van derivaten worden door Van Lanschot gebruikt: interest-, valuta- en equityderivaten alsmede valutatermijncontracten.

13. Verplichtingen aan bankiers

	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	951.198	1.095.671
Onmiddellijk opeisbare verplichtingen	255.309	156.465
Repo-transacties	238.711	408.024
Overige verplichtingen	457.178	531.182

De post Overige verplichtingen bestaat voor € 350,0 miljoen (2014: € 350,0 miljoen) uit speciale beleningen uitgegeven door de Europese Centrale bank. Deze post bestaat voor € 327,7 miljoen (2014: € 286,3 miljoen) uit verplichtingen op groepsmaatschappijen.

Voor speciale beleningen uitgegeven door de Europese Centrale bank en repo-transacties zijn stukken in onderpand gegeven. Voor meer informatie hierover wordt verwezen naar toelichting 2. Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken en toelichting 5. Vreemdvermogensinstrumenten.

14. Verplichtingen private en publieke sector	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	9.497.080	10.515.683
Spaargelden		
Onmiddellijk opeisbare spaargelden	2.206.229	2.161.975
Niet onmiddellijk opeisbare spaargelden	234.602	480.061
Totaal spaargelden	2.440.831	2.642.036
Overige verplichtingen private en publieke sector		
Onmiddellijk opeisbare overige verplichtingen private en publieke sector	6.134.514	6.193.162
Niet onmiddellijk opeisbare overige verplichtingen private en publieke sector	921.735	1.680.485
Totaal overige verplichtingen private en publieke sector	7.056.249	7.873.647

Als spaargelden worden beschouwd alle deposito's en spaarrekeningen van privé-personen en instellingen zonder zakelijke doelstelling.

Deze post bestaat voor € 311,0 miljoen (2014: € 338,8 miljoen) uit verplichtingen op groepsmaatschappijen.

15. Uitgegeven schuldbewijzen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	2.669.055	2.116.786
Genoteerde schuldbewijzen	2.068.886	1.549.351
Niet-genoteerde schuldbewijzen	600.169	567.435

Hierboven zijn opgenomen schuldbewijzen met een vaste of variabele interest en voor zover niet achtergesteld. Van deze schuldbewijzen is € 762,9 miljoen opeisbaar in 2016 (2015: € 59,3 miljoen). De disagio op uitgegeven schuldbewijzen bedraagt € 9,6 miljoen (2014: € 9,7 miljoen) en is onderdeel van de boekwaarde.

Deze post bestaat voor € 28,2 miljoen (2014: € 35,3 miljoen) uit verplichtingen op groepsmaatschappijen.

16. Overige passiva

Onder deze post zijn shortposities inzake de handelsportefeuille, acute belastingverplichtingen en nog te betalen bedragen zoals crediteuren, tussenrekeningen en intercompanyverplichtingen opgenomen.

17. Voorzieningen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	20.479	27.359
Pensioenvoorzieningen	7.968	8.356
Belastingvoorzieningen	2.867	9.361
Overige voorzieningen	9.644	9.642

De pensioenvoorziening is een langlopende verplichting die Van Lanschot is aangegaan voor de medewerkers werkzaam op de kantoorlocaties in Nederland en België. Van Lanschot heeft pensioenregelingen op grond van defined-benefitregelingen en defined-contributionregelingen. Voor meer informatie over deze regelingen wordt verwezen naar toelichting 20. Voorzieningen in de consolideerde jaarrekening.

De belastingvoorziening wordt gevormd voor actiefposten en derivatenverplichtingen waarbij portfolio-reële-waarde-hedge-accounting worden toegepast waarvan de waardering in de balans tijdelijk afwijkt van de waardering voor belastingdoeleinden. Deze voorziening heeft overwegend een langlopend karakter.

De overige voorzieningen zijn voorzieningen die gevormd zijn voor jubileumregeling, personeelskortingen, reorganisatie en alle overige voorzieningen. Deze voorzieningen hebben voor 54% een langlopend karakter en voor 46% een kortlopend karakter.

18. Achtergestelde schulden	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	118.151	121.415
5,137% achtergestelde obligatielening 08/33	25.000	25.000
5,086% achtergestelde obligatielening 08/38	25.000	25.000
5,035% achtergestelde obligatielening 08/43	50.000	50.000
6,020% achtergestelde lening 04/24	17.129	17.281
Overige achtergestelde leningen	1.022	4.134

De achtergestelde leningen verschaffen solvabiliteitsvermogen voor F. van Lanschot Bankiers NV. De houders van deze achtergestelde leningen hebben een positie in de kapitaalstructuur tussen de 'senior claims' en het aandelenkapitaal. In de praktijk betekent dit dat in geval van liquidatie of een faillissement een houder van de achtergestelde obligatie enkel afgelost wordt nadat alle senior claims zijn voldaan. Conform de voorwaarden van het instrument kan er een vervoegde aflossing (tegen nominaal bedrag) plaatsvinden op de optionele aflossingsdatum en alle daarop volgende interestbetalingsdatum.

De betaalde interestlasten op achtergestelde schulden bedraagt € 6,5 miljoen (2014: € 6,3 miljoen).

19. Eigen vermogen	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	1.300.301	1.233.951
Eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder		
Geplaatst kapitaal	40.000	40.000
Agioreserve	318.481	247.396
Herwaarderingsreserve	24.847	40.034
Actuariële resultaten uit hoofde van toegezegd pensioenregelingen	- 15.201	- 14.251
Reserve kasstroomafdekkingen	- 13.670	- 12.409
Wettelijke reserves	28.260	19.326
Statutaire reserves	1.971	1.776
Vrij beschikbare reserves	880.507	784.718
Overige reserves	906.714	819.194
Onverdeelde winst toekomend aan aandeelhouder	34.163	99.001
Totaal eigen vermogen toekomend aan aandeelhouder	1.299.358	1.205.591
Eigen vermogen toekomend aan uitgegeven eigenvermogensinstrumenten		
Eigenvermogensinstrumenten	-	27.250
Onverdeelde winst (toekomend aan eigenvermogensinstrumenten)	943	1.110
Totaal eigen vermogen toekomend aan eigenvermogensinstrumenten	943	28.360

De wettelijke reserves bestaat uit een reserve ter hoogte van het aandeel in het positieve resultaat uit deelnemingen ten bedrage van € 26,3 miljoen (2014: € 20,3 miljoen) en een reserve koersverschillen deelnemingen ten bedrage van € 1,9 miljoen negatief (2014: €1,0 miljoen negatief).

De belastingeffecten op de herwaarderingsreserves bedraagt over 2015 € 4,6 miljoen (2014: € 7,6 miljoen negatief).

20. Voorwaardelijke schulden	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	274.335	383.323
Garanties en dergelijke	274.335	383.284
Overige voorwaardelijke schulden	-	39

Ten behoeve van een aantal groepsmaatschappijen zijn garanties afgegeven voor een bedrag van € 192,2 miljoen (€ 268,2 miljoen).

21. Onherroepelijke faciliteiten	31/12/2015	31/12/2014
Totaal	443.688	590.603
Niet-opgenomen kredietfaciliteiten	202.642	154.353
Cessie-retrocessie-overeenkomsten	241.046	436.250

22. Overige toelichtingen op de balans

Balans in vreemde valuta omgerekend naar euro

De som van de activa in vreemde valuta omgerekend naar euro bedraagt € 495,6 miljoen (2014: € 334,5 miljoen) en de som van de passiva in vreemde valuta omgerekend naar euro bedraagt € 495,5 miljoen (2014: € 332,6 miljoen).

Looptijdenoverzicht balansposten

Onderstaande tabellen tonen de activa en passiva op basis van hun resterende contractuele looptijd per balansdatum. De totaalbedragen sluiten aan op de waarden in de enkelvoudige balans. De bedragen zijn gebaseerd op kasstromen op niet-verdisconteerde basis. De posten die niet tot een kasstroom leiden (zoals verdiscontering, de amortisatie van kosten, de waardeveranderingen uit hoofde van derivaten, opslagen voor eigen risico en dergelijke) zijn in een aparte kolom weergegeven om hiermee de aansluiting met de balans inzichtelijk te houden.

Looptijdenoverzicht balansposten per 31/12/2015

	Direct opeisbaar	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Subtotaal	Geen kasstroom	Totaal
Activa								
Vorderingen op bankiers	65.041	253.671	68.756	–	10.962	398.430	–	398.430
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	2.215.962	49.300	132.975	366.033	5.459.613	8.223.883	43.258	8.267.141
Totaal activa	2.281.003	302.971	201.731	366.033	5.470.575	8.622.313	43.258	8.665.571
Verplichtingen								
Verplichtingen aan bankiers	255.309	345.252	350.637	–	–	951.198	–	951.198
Verplichtingen private en publieke sector	8.520.913	248.131	220.866	272.584	229.631	9.492.125	4.955	9.497.080
Uitgegeven schuldbewijzen	–	7.949	758.107	1.236.834	681.939	2.684.829	– 15.774	2.669.055
Achtergestelde schulden	–	–	–	–	116.904	116.904	1.247	118.151
Totaal verplichtingen	8.776.222	601.332	1.329.610	1.509.418	1.028.474	13.245.056	– 9.572	13.235.484

Looptijdenoverzicht balansposten per 31/12/2014

	Direct opeisbaar	< 3 maanden	≥ 3 maanden < 1 jaar	≥ 1 jaar < 5 jaar	≥ 5 jaar	Subtotaal	Geen kasstroom	Totaal
Activa								
Vorderingen op bankiers	127.205	97.206	16.844	287.902	9.055	538.212	–	538.212
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	1.605.019	106.024	98.794	480.181	3.863.688	6.153.706	99.318	6.253.024
Totaal activa	1.732.224	203.230	115.638	768.083	3.872.743	6.691.918	99.318	6.791.236
Verplichtingen								
Verplichtingen aan bankiers	156.465	445.447	100.609	392.410	–	1.094.931	740	1.095.671
Verplichtingen private en publieke sector	8.544.461	567.334	793.395	296.085	307.758	10.509.033	6.650	10.515.683
Uitgegeven schuldbewijzen	–	41.600	20.141	1.929.872	94.341	2.085.954	30.832	2.116.786
Achtergestelde schulden	–	1.000	2.000	–	117.016	120.016	1.399	121.415
Totaal verplichtingen	8.700.926	1.055.381	916.145	2.618.367	519.115	13.809.934	39.621	13.849.555

Financiële instrumenten die tegen reële waarde worden gewaardeerd

Onderstaande tabellen tonen de financiële instrumenten die tegen reële waarde worden gewaardeerd. Voor de toelichting op de waardering-modellen en –technieken en informatie over deze instrumenten, wordt verwezen naar het hoofdstuk Risicobeheer, paragraaf 9 Reële waarde.

Overzicht financiële instrumenten tegen reële waarde per 31/12/2015				
Balanspost	Waardering op basis van genoteerde marktprijzen	Waardering op basis van in de markt waarneembare gegevens	Waardering op basis van niet in de markt waarneembare gegevens	Totaal
Activa				
Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken	1.050.019	–	–	1.050.019
Vreemdvermogensinstrumenten	1.707.455	–	–	1.707.455
Eigenvermogensinstrumenten	273	19.598	19.630	39.501
Derivaten (vorderingen)	26.124	158.203	–	184.327
Totaal activa	2.783.871	177.801	19.630	2.981.302
Verplichtingen				
Uitgegeven schuldbewijzen	–	751.922	73.720	825.642
Overige passiva	–	–	330	330
Derivaten (verplichtingen)	26.124	163.897	–	190.021
Totaal verplichtingen	26.124	915.819	74.050	1.015.993

Overzicht financiële instrumenten tegen reële waarde per 31/12/2014				
Balanspost	Waardering op basis van genoteerde marktprijzen	Waardering op basis van in de markt waarneembare gegevens	Waardering op basis van niet in de markt waarneembare gegevens	Totaal
Activa				
Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken	1.748.808	–	–	1.748.808
Vreemdvermogensinstrumenten	1.377.852	–	–	1.377.852
Eigenvermogensinstrumenten	16.178	24.116	11.698	51.992
Derivaten (vorderingen)	14.406	185.898	–	200.304
Totaal activa	3.157.244	210.014	11.698	3.378.956
Verplichtingen				
Uitgegeven schuldbewijzen	–	620.359	113.698	734.057
Overige passiva	28	–	–	28
Derivaten (verplichtingen)	14.406	262.562	–	276.968
Totaal verplichtingen	14.434	882.921	113.698	1.011.053

Onderstaande tabel toont het overzicht met waardeveranderingen naar winst-en-verliesrekening en naar de herwaarderingsreserve van de financiële instrumenten die tegen reële waarde worden gewaardeerd

Waardeveranderingenoverzicht financiële instrumenten tegen reële waarde						
2015				2014		
Balanspost	Waardeveranderingen naar winst- en verliesrekening	Waardeveranderingen naar herwaarderingsreserve	Totale waarde veranderingen	Waardeveranderingen naar winst- en verliesrekening	Waardeveranderingen naar herwaarderingsreserve	Totale waarde veranderingen
Activa						
Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken	18.709	- 7.730	10.979	78.979	119.468	198.447
Vreemdvermogensinstrumenten	- 10.349	- 1.160	- 11.509	20.864	- 53.785	- 32.921
Eigenvermogensinstrumenten	416	4.004	4.420	- 28	- 1.702	- 1.730
Derivaten	- 5.446	-	- 5.446	- 73.198	-	- 73.198
Uitgegeven schuldbewijzen	- 8.544	-	- 8.544	- 33.966	-	- 33.966
Totaal	- 5.214	- 4.866	- 10.100	- 7.349	63.981	56.632

Financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd

In onderstaande tabel zijn voor de financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd de nominale en reële waarde weergegeven met uitzondering van financiële instrumenten waarbij de nominale waarde een redelijke benadering is van de reële waarde. Voor de bepaling van de reële waarde van de financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd, wordt het bedrag waartegen het

instrument zou kunnen worden uitgewisseld in een zakelijke transactie tussen bereidwillige partijen genomen, anders dan in een gedwongen of liquidatie-uitverkoop. Van Lanschot hanteert de marktwaarde om de reële waarde te bepalen, wanneer een actieve markt voorhanden is. Voor financiële instrumenten waarvoor geen marktprijs beschikbaar is, zijn de in onderstaande tabel opgenomen reële waarde daarom geschat op basis van de contante waarde of andere schattings- en waarderingsmethoden.

Financiële instrumenten die niet tegen reële waarde worden gewaardeerd						
	2015		2014			
	Reële waarde	Balans-waarde	Reële waarde	Balans-waarde	Waardering op basis van	waarderingsmethode
Activa						
Overheidspapier herfinancierbaar bij centrale banken	361.498	337.070	368.044	344.744	Genoteerde marktprijzen	Genoteerde marktprijzen
Vorderingen op bankiers	400.519	398.430	528.543	538.212	In de markt waarneembare gegevens	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke geldmarkt-rentepercentages
Kredieten en vorderingen private en publieke sector	8.612.252	8.267.141	6.371.889	6.253.024	Niet in de markt waarneembare gegevens	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van actuele marktrentes voor soortgelijke kredieten en rekeninghoudend met kredietwaardigheid van de tegenpartij
Vreemdvermogensinstrumenten						
– Aangehouden tot einde looptijd	195.898	186.569	201.655	188.965	Genoteerde marktprijzen	Genoteerde marktprijzen
– Overige vreemdvermogensinstrumenten tegen geamortiseerde kostprijs	1.091.203	1.071.314	2.960.659	2.943.752	Niet in de markt waarneembare gegevens	Disconteringsmodel
Passiva						
Verplichtingen aan bankiers	951.855	951.198	1.094.699	1.095.671	Niet in de markt waarneembare gegevens	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke geldmarkt-rentetarieven voor verplichtingen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico
Verplichtingen private en publieke sector	9.633.807	9.497.080	10.655.672	10.515.683	Niet in de markt waarneembare gegevens	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke geldmarkt-rentetarieven voor verplichtingen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico
Uitgegeven schuldbewijzen	1.873.399	1.843.413	1.434.108	1.382.729	Niet in de markt waarneembare gegevens	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke rentetarieven voor schuldbewijzen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico
Achtergestelde schulden	146.131	118.151	158.916	121.415	Niet in de markt waarneembare gegevens	Contant gemaakte kasstromen met gebruik van toepasselijke rentetarieven voor schuldbewijzen met een vergelijkbare resterende looptijd rekeninghoudend met het eigen kredietrisico

Vereist en aanwezig kapitaal

In onderstaande tabel staan het vereist minimumkapitaal, toetsingsvermogen en kapitaalratio's van F. van Lanschot Bankiers enkelvoudig.

Extern vereist en aanwezig kapitaal	Extern vereist	31/12/2015
Vereist minimumkapitaal		539.737
Kredietrisico		475.990
Marktrisico en leveringsrisico		1.549
Operationeel risico		58.812
CVA-risico		3.386
Toetsingsvermogen		1.087.390
waarvan Tier I-kernkapitaal		1.040.456
waarvan Tier I-kapitaal		1.040.456
waarvan Tier II-kapitaal		46.934
Kapitaalratio's		
Total Capital ratio	8,0%	16,1%
Tier I-ratio	6,0%	15,4%
Common Equity Tier I-ratio (phase-in)	4,5%	15,4%

Het resultaat lopende boekjaar is geen onderdeel van het toetsingsvermogen. De common Equity Tier I-ratio inclusief resultaat lopend boekjaar bedraagt 15,7%.

De vergelijkende cijfers zijn niet opgenomen, omdat Van Lanschot in 2014 was vrijgesteld voor rapportering van de kapitaalrapportage op F. van Lanschot Bankiers enkelvoudig niveau. Deze vrijstelling is toegekend door De Nederlandsche Bank op basis van de afgegeven 403-verklaring door Van Lanschot NV aan F. van Lanschot Bankiers NV. Deze 403-verklaring is in 2015 komen te vervallen.

Niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen toekomstige jaren

Voor de huur van gebouwen (inclusief de servicekosten en huur van eventuele parkeerplaatsen), autolease- en computerleasekosten heeft Van Lanschot zich de komende jaren contractueel vastgelegd.

De resterende looptijd van de lease- en huurovereenkomsten is tussen de 1 maand en 13 jaar. Het totaal van de toekomstige minimale lease- en huurbetalingen bedraagt € 46,8 miljoen, waarvan € 10,8 miljoen binnen 1 jaar, € 20,1 miljoen tussen 1 en 5 jaar en € 15,9 miljoen na 5 jaar.

Van Lanschot is met groepsmaatschappijen langlopende verplichtingen aangegaan voor een onbepaalde tijd voor huur inclusief huisvestingskosten van een kantoorlocatie en dienstverlening. De jaarlijkse verplichting bedraagt € 5,1 miljoen. De contracten kunnen door Van Lanschot, rekening houdend met een opzegtermijn, worden opgezegd.

Van Lanschot heeft ook langlopende verplichtingen voor outsourcing van IT en koopcontract voor licentie en onderhoud van het effectensysteem. Meer informatie hierover is opgenomen in de additionele toelichting van de geconsolideerde jaarrekening.

Toelichting op de enkelvoudige winst-en-verliesrekening

(€ duizend)

23. Resultaat deelnemingen

Hieronder is het nettoresultaat behaald door de deelnemingen opgenomen.

24. Overig resultaat

Hieronder zijn de overige baten en lasten na vennootschapsbelasting opgenomen.

Bezoldiging Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen

Voor de ontvangen bedragen in 2015 en nadere details zie hoofdstuk Beloningen op pagina 68.

Bezoldiging Raad van Bestuur 2015							
	Vast salaris	Vaste vergoeding bestemd voor pensioen*	Variabele beloning in contanten	Uitgestelde variabele beloning voorgaande jaren in aandelen Van Lanschot NV	Vertrekvergoeding	Compensatie	Totale beloning
Totaal	2.850	660	–	136	–	–	3.646
Karl Guha	975	219	–	34	–	–	1.228
Constant Korthout	625	147	–	34	–	–	806
Richard Bruens	625	147	–	34	–	–	806
Arjan Huisman	625	147	–	34	–	–	806

* Deze vergoeding betreft een bijdrage voor pensioen en arbeidsongeschiktheid en maakt samen met het vaste salaris onderdeel uit van de totale periodieke vergoeding.

De arbeidsovereenkomst van Ieko Sevinga eindigde op 13 mei 2015. Ieko Sevinga ontving in 2015 € 156.845,- vast salaris en € 36.692,- vaste vergoeding bestemd voor pensioen en arbeidsongeschiktheid. Daarnaast is een bedrag van € 33.995,- verantwoord in de winst-en-verliesrekening

aan uitgestelde variabele beloning in aandelen Van Lanschot NV uit voorgaande jaren. De vertrekvergoeding is na afloop van het dienstverband aan Ieko Sevinga uitgekeerd, deze kosten zijn in de jaarrekening 2014 verwerkt.

Bezoldiging Raad van Bestuur 2014							
	Vast salaris	Vaste vergoeding bestemd voor pensioen*	Variabele beloning in contanten	Variabele beloning in aandelen Van Lanschot NV	Vertrekvergoeding	Compensatie	Totale beloning
Totaal	2.450	568	–	339	425	–	3.782
Karl Guha	750	168	–	67	–	–	985
Constant Korthout	425	100	–	68	–	–	593
Richard Bruens**	425	100	–	68	–	–	593
Arjan Huisman	425	100	–	68	–	–	593
Ieko Sevinga***	425	100	–	68	425	–	1.018

* Deze vergoeding betreft een bijdrage voor pensioen en arbeidsongeschiktheid en maakt samen met het vaste salaris onderdeel uit van de totale periodieke vergoeding.

** Richard Bruens is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van 15 mei 2014 benoemd tot lid van de Raad van Bestuur. Zijn dienstbetrekking bij Van Lanschot is gestart op 1 augustus 2013. De in de tabel vermelde bedragen hebben betrekking op het gehele kalenderjaar 2014.

*** Ieko Sevinga is per 13 november 2014 teruggetreden als lid van de Raad van Bestuur. Zijn arbeidsovereenkomst eindigde in mei 2015. De in de tabel opgenomen vergoedingen hebben betrekking op het gehele kalenderjaar 2014. De overeengekomen vertrekvergoeding bedraagt één jaarsalaris. De vertrekvergoeding is na afloop van het dienstverband in 2015 aan Ieko Sevinga uitgekeerd. De kosten zijn in de jaarrekening 2014 verwerkt.

In het bestuursverslag is in het hoofdstuk Beloningen (zie pagina 68) een tabel opgenomen met de titel Beloning Raad van Bestuur. Deze tabel vermeldt de variabele beloning in aandelen ten bedrage van € 0,8 miljoen, die over het boekjaar 2014 zijn toegezegd. IFRS, zoals aanvaard binnen de Europese Unie, schrijft voor dat kosten van uitgestelde variabele beloning in aandelen dienen te worden verdeeld over de periode waarin prestaties worden geleverd. Gedurende deze periode, die drie jaar bedraagt, worden de aandelen in gelijke delen onvoorwaardelijk. In de winst-en-verliesrekening over 2015

is onder Personeelskosten een bedrag van € 0,2 miljoen verantwoord. De onvoorwaardelijke toekenning van het eerste deel van de over het boekjaar 2014 voorwaardelijk toegezegde variabele beloning in aandelen heeft plaatsgevonden in de vergadering van de Raad van Commissarissen op 8 maart 2016. In de tabel Stand toezegging en toekenning certificaten van aandelen Van Lanschot NV Raad van Bestuur 31 december 2015 zijn de betreffende certificaten van aandelen Van Lanschot NV als onvoorwaardelijk in het jaar 2016 vermeld.

Stand toezegging en toekenning certificaten van aandelen Van Lanschot NV Raad van Bestuur 31 december 2015

	Voorwaardelijke toezegging maximaal			Onvoorwaardelijke toekenning			
	jaar	aantal	waarde in € duizend	jaar	aantal	waarde in € duizend	lock-up-periode tot
Karl Guha	2015	5.386	101	2016	1.795	34	2021
				2017	1.795	34	2022
				2018	1.795	34	2023
Constant Korthout	2015	5.426	102	2016	1.808	34	2021
				2017	1.808	34	2022
				2018	1.808	34	2023
Richard Bruens	2015	5.426	102	2016	1.808	34	2021
				2017	1.808	34	2022
				2018	1.808	34	2023
Arjan Huisman	2015	5.426	102	2016	1.808	34	2021
				2017	1.808	34	2022
				2018	1.808	34	2023

De Raad van Bestuur heeft per 31 december 2015 geen opties op certificaten van aandelen Van Lanschot NV in bezit.

Bezit aantal certificaten van aandelen Van Lanschot NV Raad van Bestuur 2015

	Stand per 1 januari	Aankopen/toekenning	Verkopen/uitdiensttreding	Stand per 31 december
Totaal	28.118	29.549	-	57.667
Karl Guha	6.307	7.874	-	14.181
Constant Korthout	10.412	7.225	-	17.637
Richard Bruens	6.374	7.225	-	13.599
Arjan Huisman	5.025	7.225	-	12.250

Kredietverstrekking aan Raad van Bestuur 31 december 2015

	Stand per 31 december	Aflossing	Interest	Looptijd	Zekerheden
Totaal	3.197	662			
Constant Korthout	450	-	2,30%	30	hypotheek
	250	100	3,50%	30	hypotheek
Richard Bruens	1.186	15	2,50%	30	hypotheek
	287	7	3,10%	30	hypotheek
	64	-	variabel	1	-
Arjan Huisman	340	340	3,75%	30	hypotheek
	620	200	variabel	30	hypotheek

Kredietverstrekking aan Raad van Bestuur 31 december 2014					
	Stand per 31 december	Aflossing	Interest	Looptijd	Zekerheden
Totaal	4.316	590			
Constant Korthout	450	–	variabel	30	hypotheek
	350	100	3,50%	30	hypotheek
Richard Bruens	1.201	14	2,50%	30	hypotheek
	294	6	variabel	30	hypotheek
	65	–	variabel	1	–
Arjan Huisman	680	340	3,75%	30	hypotheek
	420	–	variabel	30	hypotheek
Ieko Sevinga*	856	130	variabel	30	hypotheek

* Ieko Sevinga is per 13 november 2014 teruggetreden als lid van de Raad van Bestuur. Zijn arbeidsovereenkomst eindigde op 13 mei 2015.

Er zijn geen voorschotten of garanties verstrekt aan de leden van de Raad van Bestuur.

Bezoldiging Raad van Commissarissen	2015	2014
Totaal	372	413
Willy Duron	63	63
Jos Streppel	71	71
Jeanine Helthuis	55	56
Bernadette Langius (vanaf 13 mei 2015)	36	–
Heleen Kersten (tot 13 mei 2015)	22	53
Godfried van Lanschot	59	62
Abel Slippens (tot 1 augustus 2014)	–	34
Tom de Swaan**	66	74

** Tom de Swaan is per 25 februari 2016 teruggetreden als lid van de Raad van Commissarissen.

Per 31 december 2015 en 2014 zijn aan de leden van de Raad van Commissarissen geen kredieten verstrekt.

De vennootschap en haar dochtermaatschappijen verstrekken uitsluitend persoonlijke leningen, garanties en dergelijke aan leden van de Raad van Commissarissen binnen de normale uitoefening van het bedrijf en tegen de voorwaarden zoals vastgelegd in de Regeling Financiële Dienstverlening Bestuurders F. van Lanschot Bankiers NV en na goedkeuring van de Raad van Commissarissen. Leningen worden niet kwijtgescholden.

's-Hertogenbosch, 30 maart 2016

Raad van Commissarissen

- Willy Duron, *voorzitter*
- Jos Streppel, *vicevoorzitter*
- Jeanine Helthuis
- Bernadette Langius
- Godfried van Lanschot

Raad van Bestuur

- Karl Guha, *voorzitter*
- Constant Korthout
- Richard Bruens
- Arjan Huisman

Overige
gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van Van Lanschot NV.

Verklaring over de jaarrekening 2015

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2015 van F. van Lanschot Bankiers NV te 's-Hertogenbosch gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening.

Naar ons oordeel:

- geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van F. van Lanschot Bankiers NV op 31 december 2015 en van het resultaat en de kasstromen over 2015 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie (EU-IFRS) en met Titel 9 Boek 2 BW;
- geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van F. van Lanschot Bankiers NV op 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde balans per 31 december 2015;
- de volgende overzichten over 2015: de geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde mutatieoverzicht eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht;
- de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit:

- de enkelvoudige balans per 31 december 2015;
- de enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2015;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van F. van Lanschot Bankiers NV zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	
Materialiteit	€ 10 miljoen
Toegepaste benchmark	Eén procent van het Common Equity Tier-I vermogen
Nadere toelichting	Wij hebben als grondslag de Common Equity Tier-I gebruikt omdat wij van mening zijn dat dit de meest relevante maatstaf is voor de gebruikers van de jaarrekening.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de raad van commissarissen overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 0,5 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de groepscontrole

F. van Lanschot Bankiers NV staat aan het hoofd van een groep van entiteiten. De financiële informatie van deze groep is opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van F. van Lanschot Bankiers NV.

Onze groepscontrole heeft zich met name gericht op de significante onderdelen F. van Lanschot Bankiers NV (inclusief België branche), F. van Lanschot Bankiers (Schweiz) AG, Kempen & Co NV en Van Lanschot Participaties BV. Bij de onderdelen F. van Lanschot Bankiers NV, Kempen & Co NV en Van Lanschot Participaties BV hebben wij zelf controlewerkzaamheden uitgevoerd. Wij hebben gebruik gemaakt van andere accountants binnen onze organisatie bij de controle van onderdeel F. van Lanschot Bankiers België en F. van Lanschot Bankiers (Schweiz) AG.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij groepsonderdelen, gecombineerd met aanvullende werkzaamheden op groepsniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van de groep verkregen om een oordeel te geven over de geconsolideerde jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de raad van commissarissen gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

De kernpunten zijn behandeld in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en in het vormen van ons oordeel hierover. Wij geven geen apart oordeel over deze kernpunten.

Risico	Onze controle-aanpak
<p>Kredietrisico ten aanzien van kredieten en vorderingen</p> <p>F. van Lanschot Bankiers NV houdt een kredietportefeuille met particuliere en zakelijke financieringen waarover kredietrisico wordt gelopen. Vanwege de omvang van de kredietportefeuille en economische en specifieke ontwikkelingen in de kredietportefeuille is verhoogde aandacht voor kredietrisico en de gerelateerde bijzondere waardeverminderingen.</p> <p>Periodiek beoordeelt F. van Lanschot Bankiers NV de kredieten en vorderingen private en publieke sector op eventuele bijzondere waardeverminderingen. Voor alle kredieten en vorderingen waarbij sprake is van een objectieve aanwijzing voor een bijzondere waarde-vermindering wordt een inschatting gemaakt van de contante waarde van toekomstige kasstromen. Bij het bepalen van de toekomstige kasstromen worden de volgende inschattingen gemaakt; de (executie)waarde van zekerheden, nog te ontvangen betalingen, het tijdstip van deze betalingen en de disconteringsvoet.</p>	<p>In onze controle hebben we aandacht besteed aan het kredietacceptatie proces, het kredietbeheer proces en het schattingsproces van het bepalen van bijzondere waardeverminderingen. Wij hebben de relevante interne beheersingsmaatregelen rondom deze processen getoetst. In aanvulling hierop hebben wij, op basis van een risicogerichte deelwaarneming, een selectie kredieten in detail getoetst. Wij hebben vastgesteld of er sprake is van een bijzondere waardevermindering en of bij gemaakte inschattingen de veronderstellingen adequaat zijn. Indien vastgoed als onderpand is verstrekt hebben wij experts ingeschakeld met kennis van vastgoed-waarderingen. Daarnaast hebben wij de toelichtingen over kredietrisico, zoals opgenomen in hoofdstuk 2 van de risicoparagraaf in de jaarrekening, gecontroleerd.</p>
<p>Opname van latente belastingvorderingen</p> <p>F. van Lanschot Bankiers NV heeft uit hoofde van fiscale verliezen uit eerdere jaren een belastinglatentie verantwoord en veronderstelt hierbij dat deze fiscale verliezen zullen worden gecompenseerd met fiscale winsten binnen de gestelde verjaringstermijnen. Vanwege de omvang van de belastinglatentie en de mogelijke impact op het resultaat is dit een kernpunt van onze controle. De opgenomen belastingvordering mag alleen worden opgenomen als het waarschijnlijk is dat voldoende fiscale winst wordt behaald en tot het bedrag waarvan het waarschijnlijk is dat deze kan worden gerealiseerd. In het geval dat het waarschijnlijk is dat fiscale winst beschikbaar zal zijn voor verrekening, dan is het opnemen van een latente belastingvordering verplicht.</p>	<p>In onze controle hebben we het schattingsproces ten aanzien van de bepaling van toekomstige fiscale winsten beoordeeld. Wij hebben de inschattingen en aannames van het management op redelijkheid beoordeeld, mede aan de hand van realisaties en consistente inschattingen van het management uit het verleden. Daarnaast hebben wij getoetst of de onderliggende gegevens zijn opgesteld op dezelfde basis als de jaarrekening, met toepassing van aanvaardbare grondslagen van waardering en resultaatbepaling. Tevens hebben wij de verwerking en toelichting, zoals opgenomen in toelichting 13 in de jaarrekening, van latente belastingvorderingen gecontroleerd.</p>

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met EU-IFRS en met Titel 9 Boek 2 BW en voor het opstellen van het bestuursverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is de raad van bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening. De raad van commissarissen is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;

- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vennootschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controle-verklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van commissarissen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van commissarissen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van commissarissen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening vanuit alle zaken die wij met de raad van commissarissen hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het bestuursverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het bestuursverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Benoeming

Wij zijn benoemd als accountant voor de controle van de jaarrekening 2015 van F. van Lanschot Bankiers NV en zijn al geruime tijd de externe accountant. Periodieke rotatie van de tekenend externe accountant is een belangrijke maatregel om onze onafhankelijkheid als accountant te waarborgen. De laatste rotatie van de tekenend externe accountant was in 2013.

Amsterdam, 30 maart 2016

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. W.J. Smit RA

Winstbestemming

Statutaire bepalingen inzake de winstverdeling

De winstverdeling vindt plaats overeenkomstig artikel 28 van de statuten. Dit artikel bepaalt dat de winst ter beschikking staat van de Algemene Vergadering (artikel 28 lid 1).

Uitkeringen kunnen slechts plaats hebben voorzover het eigen vermogen groter is dan het gestorte en opgevraagde deel van het kapitaal, vermeerderd met de reserves die krachtens de wet moeten worden aangehouden (artikel 28 lid 2).

Uitkering van winst geschiedt na de vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is (artikel 28 lid 3). De Algemene Vergadering kan met inachtneming van het dienaangaande in lid 2 bepaalde besluiten tot uitkeringen ten laste van een reserve die niet krachtens de wet moet worden aangehouden (artikel 28 lid 5).

Bij goedkeuring door de Algemene Vergadering van het dividendvoorstel als opgenomen in deze jaarrekening, luidt de winstbestemming als volgt:

Winstbestemming (€ duizend)	2015	2014
Totaal	34.163	99.001
Aan de reserves wordt toegevoegd (onttrokken)	15.730	99.001
Dividend	18.433	–

Gebeurtenissen na balansdatum

Delta Lloyd heeft aangegeven dat zij het voornemen heeft om haar belang in Van Lanschot door middel van een aanbieding aan het publiek in de loop van 2016 te verkopen. Van Lanschot NV heeft belang bij een stabiele aandeelhoudersbasis die haar strategie en positionering als onafhankelijke, gespecialiseerde wealth manager ondersteunt. Van Lanschot NV ondersteunt daarom een plaatsing en zal haar medewerking hieraan verlenen.

Begrippenlijst

Advanced Internal Ratings Based-benadering (A-IRB)

De meest geavanceerde wijze voor de berekening van het kredietrisico. Bij deze methode mag de bank eigen modellen ontwikkelen, gebaseerd op directe of indirecte waarneming, voor de schatting van parameters voor de berekening van de risicogewogen activa. Onder A-IRB wordt het kredietrisico bepaald door gebruik te maken van interne input voor de Probability of Default (PD), Loss Given Default (LGD), Exposure at Default (EAD) en Maturity (M).

Algemene Vergadering

Het orgaan dat gevormd wordt door de stemgerechtigde aandeelhouder.

Assets under administration

Het vermogen dat door klanten enkel in bewaring is gegeven of waardoor enkel administratieve diensten worden verricht. De klanten nemen zelf de beleggingsbeslissingen en Van Lanschot heeft hierop geen invloed.

Assets under discretionary management

Het vermogen dat door klanten in beheer is gegeven aan Van Lanschot waarvoor een beheerovereenkomst is gesloten, ongeacht of dit vermogen in fondsen, deposito's, structured products (Index Garantie Contracten) of liquiditeiten wordt aangehouden.

Assets under management

Het vermogen dat door relaties is ondergebracht bij Van Lanschot. Dit vermogen bestaat enerzijds uit de Assets under discretionary management en anderzijds uit de Assets under non-discretionary management.

Assets under non-discretionary management

Het vermogen dat klanten hebben ondergebracht bij Van Lanschot, waarbij enerzijds de beleggingsadviseur van Van Lanschot de klant adviseert inzake het beleggingsbeleid, ongeacht of dit vermogen in fondsen of structured products (Index Garantie Contracten) wordt aangehouden, of anderzijds de klanten zelf de beleggingsbeslissingen nemen zonder advies van Van Lanschot.

Basel III

Het nieuwe raamwerk opgesteld door het Baselse Comité voor Banktoezicht, waarin de definitie van kapitaal is aangescherpt en waarbij verschillende nieuwe ratio's en buffers geïntroduceerd zijn waar banken aan dienen te voldoen. De overgangperiode van Basel II naar Basel III vindt gefaseerd plaats en is gestart in januari 2014 en loopt tot eind 2017.

Base Point Value (BPV)

Een methode om renterisico te meten. BPV geeft aan hoeveel winst wordt gemaakt of verlies wordt geleden bij een parallelle verschuiving van de yieldcurve met één basispunt.

Bijzondere waardevermindering

Het bedrag dat ten laste van het resultaat wordt gebracht om mogelijke verliezen op dubieuze of oninbare kredieten af te dekken of omdat uit een impairmenttest blijkt dat de activa lager dienen te worden gewaardeerd. Het laatste betreft de situatie waarin de reële waarde lager is dan de boekwaarde, of omdat de reële waarde van beleggingen en deelnemingen lager is dan de kostprijs.

Bruto-exposure

De waarde zoals de vordering wordt verantwoord in de geconsolideerde balans, met uitzondering van derivaten. Voor derivaten wordt de bruto-exposure berekend op basis van een add-onpercentage van de nominale waarde (vaste percentages conform Wet financieel toezicht) en de positieve vervangingswaarde van het derivaat.

Carried-interestregeling

Deze regeling heeft betrekking op managers van private-equityfondsen die de gelegenheid krijgen om deel te nemen in een (overgenomen) vennootschap. Deze regeling wordt gefinancierd met een achtergestelde lening of met cumulatief preferente aandelen die niet meedelen in de overwinst. De manager heeft gewone aandelen en deelt wel mee in de overwinst.

Certificaat van aandeel (cta)

Een certificaat van aandeel geeft de houder geen stemrecht, maar wel het recht op de opbrengsten van een aandeel.

Common Equity Tier I-ratio

Het Common Equity Tier I-vermogen als percentage van de totale naar risico gewogen activa.

Common Equity Tier I-vermogen

Ook wel kernkapitaal genoemd. Het Common Equity Tier I-vermogen omvat het aandelenkapitaal, de agioreserve en de overige reserves, gecorrigeerd voor de door de toezichthouder bepaalde aftrekposten, zoals goodwill, latente belastingvorderingen en IRB shortfall.

Credit linked swaps

Bij dit type swaps worden variabele interestbetalingen, gekoppeld aan Euribor met mogelijk een ondergrens of bovengrens, uitgewisseld met kredietgaranties op een derde partij. De tegenpartij is verplicht tot uitbetaling indien de derde partij niet meer aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. De specifieke gebeurtenissen waarna uitbetalingen volgen, zijn vastgelegd in het contract.

Credit Support Annex (CSA)

Een overeenkomst die deel uitmaakt van de International Swaps and Derivatives Agreement (ISDA) en is bedoeld om onderpand, als waarborg voor verplichtingen die voortvloeien uit derivaten, te kunnen uitwisselen.

Credit Valuation Adjustment (CVA)

Een aanpassing van de waardering van derivatentransacties met een tegenpartij. Die aanpassing weerspiegelt de actuele marktwaarde van het kredietrisico van de tegenpartij.

Cross currency swap

Een valutaswap waarbij een hoofdsom en interestbetalingen in een bepaalde valuta voor een hoofdsom en interestbetalingen in een andere valuta gedurende een vaste looptijd worden uitgewisseld.

Defined-benefitregeling (toegezegd-pensioenregeling)

Een pensioenregeling, anders dan een defined-contribution-regeling (zie hierna).

Bij een toegezegd-pensioenregeling heeft de onderneming de feitelijke verplichting om de tekorten van de regeling aan te vullen. Deze verplichting hoeft niet gebaseerd te zijn op een juridische overeenkomst, maar bestaat ook als uit het verleden blijkt dat de onderneming de intentie heeft tekorten aan te vullen.

Defined-contributionregeling (toegezegde bijdrageregeling)

Een regeling waarbij de onderneming een overeengekomen premie beschikbaar stelt aan een aparte entiteit (een fonds) om pensioenrechten te verzekeren. De onderneming heeft hierbij geen wettelijke of feitelijke verplichtingen om aanvullende bijdragen te betalen als het fonds niet voldoende middelen heeft om aan alle huidige en toekomstige verplichtingen te voldoen.

Derivaat

Een financieel instrument, waarvan de waarde is afgeleid van de waarde van een ander financieel instrument, een index of andere variabelen. Van Lanschot heeft zowel derivaten waarvan omvang (nominale waarde), voorwaarden en prijs tussen Van Lanschot en tegenpartijen wordt bepaald (Over-The-Counter ofwel OTC-derivaten) als gestandaardiseerde, op georganiseerde markten verhandelbare derivaten.

De Volgende Generatie (DVG)

Het maatschappelijk programma van Van Lanschot dat is gericht op het stimuleren van ondernemerschap en talentontwikkeling in Nederland.

Discounted-CashFlowmethode (DCF)

Een methode voor de beoordeling van een investering door het schatten van toekomstige kasstromen, waarbij rekening wordt gehouden met de tijdwaarde van geld.

Duration van het eigen vermogen

Met duration van het eigen vermogen wordt de rentegevoeligheid van het eigen vermogen weergegeven. Het geeft het effect weer van een parallelle verandering van de rentecurve van één procent op de waarde van het eigen vermogen

Earnings Before Interest and Tax (EBIT)

Het bedrijfsresultaat vóór interest en belastingen.

Earnings Before Interest, Tax, Depreciation and Amortisation (EBITDA)

Het bedrijfsresultaat vóór interest, belastingen en afschrijvingen.

Economische hedges

Derivaten voor het managen van risico's zonder toepassing van hedge accounting. Economische hedges worden gewaardeerd tegen reële waarde. Bij Van Lanschot betreft het met name interestderivaten.

Effectieve-interestmethode

De effectieve interest is de interestvoet die de contante waarde van de verwachte kasstromen over de looptijd van het financieel instrument, of waar van toepassing over een kortere periode, exact disconteert naar de nettoboekwaarde van het financieel actief.

Efficiëncyratio

Het verhoudingsgetal waarbij de bedrijfslasten exclusief bijzondere waardeverminderingen en resultaat uit hoofde van verkoop kredieten en vorderingen private en publieke sector worden uitgedrukt als een percentage van de inkomsten uit operationele activiteiten.

Eigenvermogensinstrumenten uitgegeven door dochtermaatschappijen

Eeuwigdurende leningen door dochtermaatschappijen uitgegeven die onder Basel II bij het bepalen van de solvabiliteit meetellen als Tier I-totaalvermogen.

Expected Loss (EL)

Het verwachte verlies op kredieten, bepaald aan de hand van de formule $EL = PD * EAD * LGD$.

Exposure at Default (EAD)

De financiële verplichting van een klant op het moment dat deze in gebreke blijft. Dit wordt ook wel de netto-exposure genoemd.

Exposureklasse Basel A-IRB: Retailvorderingen

Vorderingen die gemodelleerd zijn in de retailmodellen. In deze categorie worden bij Van Lanschot de hypotheekportefeuille, de portefeuille met automatische effectenkredieten en consumptieve financieringen tot € 250.000,- verantwoord.

Exposureklasse Basel F-IRB: Aandelen

Aandelenposities en verstrekte achtergestelde leningen, mits ze geen aftrekpost van het kapitaal zijn. Van Lanschot past de Eenvoudige risicogewichtbenadering toe.

Exposureklasse Basel F-IRB: Ondernemingen

Vorderingen op ondernemingen die gemodelleerd zijn in de non-retailmodellen. In deze categorie worden bij Van Lanschot de portefeuille met commercieel-vastgoedrelaties, de portefeuille met holdingrelaties, zakelijke kredietrelaties en particuliere kredietrelaties verantwoord.

Exposureklasse Basel F-IRB: Securitatieposities

De investorposities van Van Lanschot uit hoofde van securitisatie. Van Lanschot maakt gebruik van de op ratings gebaseerde methode. Bij de op ratings gebaseerde methode wordt het risicogewicht berekend aan de hand van een externe kredietbeoordeling.

Exposureklasse Basel SA: Achterstallige posten

Vorderingen die meer dan negentig dagen openstaan, waarop de standaardbenadering wordt toegepast en waarvan de overschrijding meer dan € 5.000,- bedraagt. Afhankelijk van de grootte van de specifieke voorziening bedraagt het risicogewicht 150% of 100%. Indien de specifieke voorziening minder dan 20% van het niet-gedekte gedeelte van de vordering bedraagt, dient het risicogewicht van 150% te worden toegepast.

Exposureklasse Basel SA: Gedekte obligaties

Obligaties gedekt door zekerheden. Dergelijke vorderingen krijgen, afhankelijk van de externe kredietbeoordeling van de obligatie, een risicogewicht tussen de 10% en 100%. Indien een externe kredietbeoordeling van de obligatie niet aanwezig is, wordt gebruik gemaakt van het risicogewicht van de financiële onderneming die deze obligatie uitgeeft.

Exposureklasse Basel SA: Overige risicogewichten

In deze rubriek staan met name de materiële vaste activa, overlopende posten en aandelen voor verkoop beschikbaar.

Exposureklasse Basel SA: Posten met een verhoogd risico

In deze rubriek staan met name de investeringen in risicokapitaal. Dergelijke posten krijgen een risicogewicht van 150%.

Exposureklasse Basel SA: Securitatieposities

De investorposities uit hoofde van securitisaties die in de beleggingsportefeuille van de dochtermaatschappijen zijn opgenomen. De gebruikte methode is de standaardmethode, waarbij het risicogewicht wordt berekend aan de hand van een externe kredietbeoordeling.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen gedekt door onroerend goed

Vorderingen, waarvan het bedrag van de vordering kleiner is dan of gelijk is aan 75% van de waarde van de woning, voor zover deze niet zijn opgenomen in een retailmodel. Dergelijke vorderingen krijgen een risicogewicht van 35%.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen in de vorm van rechten van deelneming of aandelen in icb's

Vorderingen met betrekking tot participaties in investeringsfondsen welke geen verhoogd risico bevatten in de zin van art. 128 CRR. Het risicogewicht voor deze posten is 100%.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op centrale overheden en centrale banken

Vorderingen op centrale overheden of centrale banken waarvoor een kredietbeoordeling door een aangewezen kredietbeoordelingsbureau beschikbaar is. Deze vorderingen hebben een risicogewicht dat is afgeleid van de kredietkwaliteitstrap waarin deze beoordeling is ondergebracht. Aan vorderingen op centrale overheden en centrale banken van lidstaten wordt een risicogewicht van 0% toegekend. In deze categorie worden bij Van Lanschot met name staatsobligaties, saldi bij de centrale banken en exposures waarvoor door de overheid een garantie beschikbaar is gesteld verantwoord.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op centrale tegenpartijen

Vorderingen op een rechtspersoon die zichzelf plaatst tussen de tegenpartijen bij contracten die op een of meer financiële markten worden verhandeld. Dergelijke vorderingen mogen onder bepaalde voorwaarden tegen een risicogewicht van 2% worden gerapporteerd. Indien niet aan alle voorwaarden wordt voldaan krijgen deze vorderingen een gelijke behandeling als vorderingen op financiële instellingen.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op financiële ondernemingen en financiële instellingen

Vorderingen op en schuldbewijzen van bancaire tegenpartijen. Vrijwel al deze vorderingen hebben een korte looptijd en een zodanig goede kredietbeoordeling dat conform de kredietkwaliteitstrap een risicogewicht van 20% mag worden toegepast. Indien geen kredietbeoordeling aanwezig is, bedraagt het risicogewicht 50%.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op internationale organisaties

Vorderingen op internationale organisaties. Vrijwel al deze vorderingen hebben een zodanig goede kredietbeoordeling dat conform de kredietkwaliteitstrap een risicogewicht van 0% mag worden toegepast.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op lokale of regionale overheden

Vorderingen op en schuldbewijzen van lokale of regionale overheidsgerelateerde tegenpartijen. Al deze vorderingen hebben een zodanig goede kredietbeoordeling dat conform de kredietkwaliteitstrap een risicogewicht van 0% mag worden toegepast.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op multilaterale ontwikkelingsbanken

Vorderingen op multilaterale ontwikkelingsbanken. Deze vorderingen worden behandeld als vorderingen op financiële instellingen. Al deze vorderingen hebben een zodanig goede kredietbeoordeling dat conform de kredietkwaliteitstrap een risicogewicht van 20% mag worden toegepast. Bepaalde met naam genoemde ontwikkelingsbanken hebben een risicogewicht van 0%.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op ondernemingen

Vorderingen op ondernemingen verstrekt door onze dochtermaatschappijen en non-retailvorderingen, voor zover niet ondergebracht in een van de non-retailmodellen. Dergelijke posten hebben een risicogewicht van 100%.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op particulieren en middelgrote ondernemingen

Vorderingen op particulieren en middelgrote ondernemingen die niet gedekt zijn in de vorm van effecten of woninghypotheken. Dergelijke vorderingen hebben een risicogewicht van 75%. In deze categorie worden bij Van Lanschot met name vorderingen op particulieren, verstrekt door onze dochtermaatschappijen, verantwoord.

Exposureklasse Basel SA: Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen

Vorderingen op publiekrechtelijke lichamen. Aan dergelijke vorderingen wordt een risicogewicht toegekend op basis van de kredietkwaliteitscategorie van de centrale overheid van het rechtsgebied waarin het publiekrechtelijke lichaam zijn zetel heeft. Voor in Nederlandse gevestigde publiekrechtelijke lichamen geldt derhalve een risicogewicht van 20%.

Fiduciair management

Het namens individuele personen, trusts, pensioenmaatschappijen en andere instellingen houden van activa in de rol van trustee of andere fiduciaire rollen. Deze activa zijn niet in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen, omdat deze geen activa zijn van Van Lanschot.

Forbearance

Het doen van een concessie door Van Lanschot met betrekking tot de voorwaarden en condities van de kredietovereenkomst als gevolg van financiële moeilijkheden of op korte termijn verwachte financiële moeilijkheden waardoor de klant zijn verplichtingen jegens Van Lanschot niet meer kan nakomen. Deze concessie stelt de klant in staat aan de vernieuwde verplichtingen te kunnen voldoen. Hieronder valt ook het eventueel geheel of gedeeltelijk herfinancieren van de bestaande uitzetting.

Forward Rate Agreement (FRA)

Een afspraak tussen twee partijen, een koper en een verkoper. Zij komen overeen om in de toekomst het verschil te verrekenen tussen een op voorhand vastgesteld interestniveau en een in de toekomst vast te stellen interestniveau. De overeenkomst heeft een vooraf bepaalde looptijd. Een koper van een FRA fixeert de interest voor een bepaalde termijn in de toekomst.

Forwards

Contractuele verplichtingen om op een toekomstige datum goederen of financiële instrumenten te kopen of te verkopen, tegen een vooraf bekende prijs. Forward-contracten zijn op maat gemaakte contracten, deze contracten worden op de OTC-markt verhandeld.

Foundation Internal Ratings Based-benadering (F-IRB)

Een geavanceerde wijze voor de berekening van het kredietrisico. Bij deze methode mag de bank eigen modellen ontwikkelen, gebaseerd op directe of indirecte waarneming, voor de schatting van parameters voor de berekening van de risicogewogen activa. Onder F-IRB wordt het kredietrisico bepaald door gebruik te maken van interne input voor de Probability of Default. De Loss Given Default dient volgens voorgeschreven waarden te worden meegenomen (in tegenstelling tot A-IRB).

Fundingratio

Geeft de verhouding weer tussen verplichtingen private en publieke sector en de totale kredietverlening (exclusief bancaire opnames en uitzettingen).

Futures

Contractuele verplichtingen om op een toekomstige datum goederen of financiële instrumenten te kopen of verkopen, tegen een vooraf bekende prijs. Futures zijn gestandaardiseerde, op georganiseerde markten verhandelbare contracten. Beurzen treden op als intermediairs en vereisen dagelijkse afrekening in contanten en storting van zekerheden. Van Lanschot heeft met name een aantal futures op aandelenindices in de boeken, deels voor eigen gebruik en deels ten behoeve van klanten die op de markt worden tegengesloten.

Geamortiseerde kostprijs

Het bedrag waarvoor financiële activa of verplichtingen bij de eerste verwerking worden gewaardeerd minus aflossing, plus of minus de cumulatieve afschrijving gebruikmakend van de effectieve-rentemethode voor het verschil tussen het oorspronkelijke bedrag en het bedrag op de vervaldatum, en minus bijzondere waardeverminderingen of niet-ontvangen bedragen.

Global Reporting Initiative (GRI)

Een onafhankelijke organisatie die richtlijnen ontwikkelt voor duurzaamheidsverslagen. Het geïntegreerd jaarverslag van Van Lanschot is gebaseerd op GRI. www.globalreporting.org

Hedge

Het door middel van een financieel instrument (meestal een derivaat) beschermen van een andere financiële positie tegen met name renterisico's.

Incurred But Not Reported (IBNR)

Waardeverminderingen die hebben plaatsgevonden per rapportagedatum, maar waar de bank als gevolg van een informatie-achterstand nog geen weet van heeft.

Innovatieve Tier I-instrumenten

Vermogenscomponenten anders dan gestort aandelenkapitaal en reserves die in aanmerking worden genomen voor de bepaling van het Tier I-kapitaal (kernkapitaal).

Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC)

Een Europees platform voor samenwerking tussen institutionele beleggers op het gebied van klimaatverandering.

Interest rate swaps

Een overeenkomst waarbij twee partijen interestbetalingen uitwisselen over een van te voren overeengekomen looptijd en nominale waarde. De nominale waarde zelf wordt niet uitgewisseld. Een interest rate swap behelst het uitwisselen van een vaste kasstroom en een variabele kasstroom in dezelfde valuta. De variabele kasstroom wordt bepaald met behulp van een referentie-interest (meestal Euribor).

Interesterisico

Het risico dat de winst en het vermogen worden beïnvloed door rentewijzigingen met name bij een (al dan niet bewust gekozen) mismatch in looptijden van enerzijds de uitgezette en anderzijds de opgenomen gelden.

Internal Capital Adequacy Assessment Proces (ICAAP)

Strategieën en procedures waarbij de bank doorlopend nagaat of, en ervoor zorgt dat, de hoogte, samenstelling en verdeling van haar eigen vermogen aansluit op de omvang en de aard van haar huidige en mogelijk toekomstige risico's.

Internal Ratings Based-benadering (IRB)

Een geavanceerde wijze voor de berekening van het kredietrisico. Van Lanschot past zowel de Foundation Internal Rating Based-benadering als de Advanced Internal Rating Based-benadering toe. Als Van Lanschot spreekt over IRB worden beide interne modellenbenaderingen bedoeld.

International Financial Reporting Standards (IFRS)

Waarderings- en verslaggevingsgrondslagen die zijn opgesteld door de International Accounting Standards Board. Deze standaarden zijn overgenomen door de Europese Unie, waarbij is bepaald dat alle beursgenoteerde vennootschappen in de Europese Unie deze grondslagen vanaf boekjaar 2005 moeten toepassen.

Kasstroomhedges (hedge accounting)

Afdekkingsinstrumenten die worden gebruikt om het blootstaan aan schommelingen in kasstromen van een actief, verplichting of toekomstige transactie die ontstaan als gevolg van wijzigingen in rente en/of inflatie af te dekken.

KCM

De afkorting voor Kempen Capital Management NV.

Kempen

Met deze afkorting wordt Kempen & Co NV bedoeld.

Kredietrisico

Het risico dat uitgeleende gelden niet, slechts gedeeltelijk dan wel niet-tijdig worden terugbetaald. Hieronder valt ook het settlementrisico: het risico dat tegenpartijen hun verplichtingen uit bijvoorbeeld effectentransacties niet nakomen.

Level 1: Genoteerde marktprijzen

De reële waarde van financiële instrumenten die worden verhandeld op een actieve markt wordt gebaseerd op de koers per balansdatum (marktnotering). Voor financiële activa wordt de biedprijs gehanteerd; voor financiële verplichtingen de laatprijs. Omdat bij deze instrumenten sprake is van een actieve markt vormen de koersen een goede afspiegeling van actuele en veel voorkomende markttransacties tussen onafhankelijke partijen.

Level 2: In de markt waarneembare gegevens

De reële waarde van financiële instrumenten die niet worden verhandeld op een actieve markt (bijvoorbeeld Over-The-Counter afgeleide financiële instrumenten) wordt vastgesteld met behulp van kasstroom- en optiewaarderingsmodellen. Van Lanschot selecteert op basis van haar inschattingen een aantal methoden en maakt aannames die gebaseerd zijn op de marktomstandigheden (observeerbare data) per balansdatum.

Level 3: Niet-in de markt waarneembare gegevens

De financiële instrumenten in deze categorie zijn individueel beoordeeld. De waardering is gebaseerd op de beste inschatting van het management, rekening houdend met de laatstbekende prijzen, prijzen voor vergelijkbare instrumenten en, voor een meer dan niet-significant deel, informatie die niet in de markt waarneembaar is.

Leverageratio Basel III (LR)

De LR geeft de verhouding weer tussen het saldo van balans-totaal en de posten buiten-de-balansstelling en het Basel III Tier I-vermogen. De leverage ratio wordt berekend volgens de delegated act.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat de bank onvoldoende middelen ter beschikking heeft om op korte termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Liquidity Coverage Ratio (LCR)

De LCR geeft de verhouding weer tussen de zeer liquide activa en het saldo van de cash outflows en cash inflows binnen dertig dagen.

Loss Given Default (LGD)

De schatting van het verlies dat Van Lanschot lijdt als het onderpand voor een lening wordt uitgewonnen.

Marktrisico

Het risico dat de waarde van een financiële positie wijzigt als gevolg van fluctuaties in beurs- en valutakoersen en/of rentetarieven.

MSCI

Een wereldwijde aandelenindex. Deze wordt onderhouden door de onderneming Morgan Stanley Capital International. Het is een veel gebruikte standaard benchmark.

MSCI ESG Research

Een dataprovider gespecialiseerd in niet-financiële beleggingsinformatie. Van Lanschot maakt voor haar duurzaam beleggingsproces sinds 2015 gebruik van de diensten van MSCI ESG Research. www.msci.com/research/esg-research

Net Stable Funding Ratio (NSFR)

De NSFR geeft de verhouding weer tussen de aanwezige en de vereiste stabiele funding.

Netto-exposure (EAD)

De financiële verplichting van een debiteur op het moment dat deze in gebreke blijft. Dit wordt ook wel de Exposure at Default (EAD) genoemd.

Non-Performing loans

Kredieten worden aangemerkt als non-performing loans als deze voldoen aan een of meerdere van de volgende criteria; 1) het krediet heeft een materiële overschrijding voor een periode langer dan 90 dagen, 2) het krediet heeft een Probability of Default van 1, 3) er is een voorziening getroffen, 4) Forbearance exposures waarbij de tweejaarsproefperiode niet is gestart.

Onherroepelijke faciliteiten

Het geheel van verplichtingen uit hoofde van onherroepelijke toezeggingen die kunnen leiden tot een kredietverlening.

Operationeel risico

Het risico van directe of indirecte verliezen die het gevolg zijn van ontoereikende of gebrekkige interne processen en systemen, van ontoereikend of gebrekkig menselijk handelen, dan wel van externe gebeurtenissen.

Optiepositie klanten

Voor klanten is het niet mogelijk om rechtstreeks op de effectenbeurs aandelenopties te kopen of te verkopen. Van Lanschot koopt of verkoopt de opties aan klanten en sluit een tegen-gestelde transactie af op de effectenbeurs. Deze vorderingen en verplichtingen worden verantwoord onder derivaten.

Overige belangen van derden

Het belang van derden in dochtermaatschappijen die door van Van Lanschot volledig worden geconsolideerd.

Portfolio-reële-waardehedge (hedge accounting)

Een portfolio-reële-waardehedge kan bestaan uit één of meerdere swaps of caps (renteopties) die zijn afgesloten om het renterisico af te dekken van een portfolio van hypotheek. Zowel de swaps (of caps) als de hypotheek zijn per looptijd-buckets verdeeld. De reële waarde van deze hypotheek wordt net als de waardering van de swaps grotendeels beïnvloed door de intereststand. Door kleine verschillen in looptijden en interestpercentages kan binnen de looptijdbuckets enige ineffectiviteit ontstaan.

Principles of Responsible Investing (PRI)

De Principles for Responsible Investment bestaan uit zes richtlijnen die door financiële instellingen ondertekend kunnen worden en er op gericht zijn verantwoord beleggen te stimuleren. In 2009 heeft Kempen Capital Management de Principles for Responsible Investment ondertekend. www.unpri.org

Probability of Default (PD)

De kans dat een klant binnen een jaar in gebreke blijft.

Proxy-votingbeleid

Kempen & Co NV beschouwt het als haar fiduciaire verantwoordelijkheid om op aandeelhoudersvergaderingen te stemmen voor haar eigen (Kempen-)fondsen en – op verzoek van klanten – voor (discretionaire) mandaten. Hoe hier invulling aan wordt gegeven is beschreven in het zogenaamde proxy-votingbeleid. www.kempen.nl/proxyvoting

Reële-waardehedges (hedge accounting)

Een reële-waardehedge bestaat uit één of meerdere swaps die afgesloten zijn om de veranderingen in reële waarde als gevolg van interestwijzigingen van met name schuldbewijzen af te dekken. De hedgerelaties zijn over het algemeen exacte hedges. Schuldbewijzen met een vast percentage en een vaste looptijd worden in een hedge-accountingmodel tegenover een swap gezet met exact dezelfde looptijd en hetzelfde vaste interestpercentage.

Renteoptie

Een overeenkomst tussen een koper en een verkoper, waarbij de verkoper aan de koper voor een bepaalde looptijd een maximum rente (cap) of minimum rente (floor) garandeert.

Risicogewogen activa (RWA)

De activa van een financiële instelling vermenigvuldigd met een weging, vastgesteld door de regelgevende instanties, waarmee het relatieve risico van deze activa wordt weergegeven. Op basis van de hoogte van de naar risicogewogen activa wordt het vermogen berekend dat minimaal moet worden aangehouden.

RMBS (Residential Mortgage-Backed Security)

Dit zijn obligaties gedekt door Woninghypotheek. Een verstrekker van woninghypotheek verkoopt de hypothecaire lening aan een separate entiteit (SPV). Deze entiteit geeft (ter financiering van de hypotheek) obligaties uit, de RMBS-obligaties. De hypotheek vormen het onderpand voor de RMBS-obligaties.

Shortfall

Verskil tussen de berekende Expected Loss (EL) en de getroffen voorziening van een krediet waarvoor de kapitaal eis wordt berekend op basis van de IRB-methode. Indien de berekende EL groter is dan de getroffen voorziening dient het verschil in mindering gebracht te worden op het Common Equity Tier I-vermogen.

Solvabiliteit

Het financiële weerstandsvermogen van de bank uitgedrukt als een percentage van de naar risicogewogen activa.

Standardised Approach (SA)

Methode onder Basel-richtlijnen voor de berekeningen van het operationele, markt- en kredietrisico. Deze methode gaat uit van een gestandaardiseerde benadering waarbij de hoogte van een risicoweging van een post door de toezichthouder is voorgeschreven.

Strategisch risico

De bestaande of toekomstige bedreiging van het resultaat of vermogen van de bank, door het niet of onvoldoende anticiperen op veranderingen in de omgeving en/of door onjuiste strategische besluiten.

Structured product

Een synthetisch beleggingsinstrument speciaal gemaakt om aan specifieke behoeften, die niet kunnen worden voldaan uit gestandaardiseerde financiële instrumenten die beschikbaar zijn op de markten, te voldoen.

Tier I-ratio

Bij deze ratio wordt de verhouding berekend tussen het Tier I-totaalvermogen en de naar risico gewogen activa.

Tier I-totaalvermogen

Het Tier I-totaalvermogen van de bank bestaat uit het aandelenkapitaal, de agioreserve, de overige reserves en eigenvermogensinstrumenten uitgegeven door dochtermaatschappijen, gecorrigeerd voor door de toezichthouder bepaalde aftrekposten, zoals goodwill en shortfall.

Tier II-totaalvermogen

Onder bepaalde voorwaarden mogen kapitaalinstrumenten en achtergestelde leningen als Tier II-vermogen worden aangemerkt.

Toetsingsvermogen

De som van het Tier I- en Tier II-totaalvermogen.

Total Capital ratio

Het verhoudingsgetal dat de solvabiliteit weergeeft van een bank. Deze ratio wordt als percentage berekend door het toetsingsvermogen te delen door de naar risico gewogen activa conform de definitie van de Bank for International Settlements (BIS).

Transparantiebenchmark

Een benchmark opgezet door het ministerie van Economische Zaken. Het doel van de benchmark is inzicht te geven in de wijze waarop Nederlandse bedrijven verslag doen van hun verantwoord-ondernemenactiviteiten. www.transparantiebenchmark.nl

United Nations Global Compact (UN GC)

Een initiatief van de Verenigde Naties dat is gericht op maatschappelijk verantwoord ondernemen door ondernemingen. Het bestaat uit tien duurzaamheidsbeginselen die bedrijven kunnen ondertekenen. www.unglobalcompact.org

Value at Risk (VaR)

De statistische analyse van historische marktontwikkelingen en volatiliteiten om de waarschijnlijkheid in te schatten of de verliezen op een portefeuille een bepaald bedrag zullen overschrijden.

Valutaoptie

Een valutaoptie geeft de koper het recht, maar niet de plicht, om gedurende of aan het einde van een vastgestelde periode een hoeveelheid van een valuta te kopen of te verkopen tegen een vooraf bekende valutakoers. Voor de verkoper van de valutaoptie is het een plicht. De valutaopties van Van Lanschot hebben hoofdzakelijk betrekking op transacties voor klanten, die op de markt worden tegengesloten.

Van Lanschot

Hiermee doelen we op F. Van Lanschot Bankiers NV.

Van Lanschot Groep

Van Lanschot NV en alle tot haar groep behorende rechtspersonen en vennootschappen.

Voorwaardelijke schulden

Alle verplichtingen die voortvloeien uit transacties waarbij de bank zich garant heeft gesteld voor derden.

Weighted Average Cost of Capital (WACC)

Een kengetal waarmee de gemiddelde kosten van het vermogen van een onderneming wordt aangegeven; hierbij worden de kosten van vreemd en eigen vermogen gewogen meegenomen.

Wet op het financieel toezicht (Wft)

De Wft regelt het algehele toezicht op de financiële sector in Nederland.

Wholesale funding

Een vorm van funding, in aanvulling op spaargelden en deposito's, die door banken gebruikt wordt voor de financiering van de bedrijfsvoering en het beheersen van risico's.

Colofon

Tekst en eindredactie

Van Lanschot NV
Citigate First Financial

Ontwerp

Capital Advertising

Dtp

JARGO design

Fotografie

Cover (nieuwe entree Van Gogh Museum): Jan Willem Scholten
Portretten: Mario Hooglander
Met dank aan het Van Gogh Museum

F. van Lanschot Bankiers NV
Hooge Steenweg 29
5211 JN 's-Hertogenbosch
Telefoon +31 (0)73 548 35 48
vanlanschot@vanlanschot.com
corporate.vanlanschot.nl

Ingeschreven in het Handelsregister te
's-Hertogenbosch onder nummer 16038212

U wordt van harte uitgenodigd uw mening en visie met
ons te delen. Onze contactgegevens treft u hierboven aan.

Dit jaarverslag is gepubliceerd op 31 maart 2016.